

№ 48
A. VIENUOLIS

RAŠTAI

VIII

VIEŠNIA IŠ ŠIAURĖS

ROMANAS

KAUNAS : : : : SAKALO B-VĖ : : : : 1933

Spaudė „Šviesos“ spaustuvė, Kaune, Jakšto 2

I

Sinjora Manganelli skubėjo. Ji greit atsilygino su notaru, atsisveikino su prieglaudos vedėja ir paėmė Aldutę už rankos vestis pro duris.

— Mamute, aš noriu pasiimti ir savo žaliąją suknutę? — pasiprašė Aldutė savo naujos motinos.

— Naujoji motina jos nesuprato ir paklausė:

— Ar tau dvi suknytes pasiuvo?

— Ne, vieną. Mano žalioji suknutė sena, man ją dar tetušiukas nupirko.

— Tai gal ji tau jau siaurutė? Gal jau iš jos išaugai?

— Vis tiek, kad ir siaurutė. Mamute, leisk man pasiimti. Ji rūbinėj ant stalo.

— Kokią ji dar čia savo suknutę turi? — paklausė vedėjos sinjora Manganelli.

— Kokią suknutę? — nustebė vedėja.

— Sinjora, mano žalioji suknutė, kur dar tetušiukas nupirko — tai man bus atminimas.

— Na, gerai, pasiimk. Bėk tik greičiau. —

Ir Aldutė greit nubėgo rūbinėn savo žaliosios suknytės.

— Mat, koki atminimą turi, — nusistebėjo sinjora Manganelli.

— O, ji labai stropi ir prantni mergytė. Kad bent Dievas duotų, kad sveika būtų, kad prisirištų... Mes ją visos labai mylėjome, — paguodė ją vedėja.

— Duok Dieve, sinjora, duok Dieve... Ar patikėsi, dūšią atiduočiau, kad tik gera būtų. Savų Dievas nedavė, maž paguodos senatvėj svetima...

— Neapsivilsi, sinjora, neapsivilsi: daug esu vaikų mačiusi, visokių, bet ši — geriausia: ir pamils, ir paguos. O žiūrėk, kai paugs, piršlių neapsiginsi....

Pagaliau sugrįžo ir Aldutė su savo žaliaja suknete ir baltiniukais. Ir sinjorina ir prieglaudos vedėja abi net nusikvatojo iš tokio kraičio. Bet toks vaiko prisirišimas prie savo daiktų padarė sinjorai Rozalijai gerą išpūdį, ir ji paklausė:

— Tai gal čia tavo išeiginė?

— Taip, mamute, kadaise ji buvo mano išeiginė. Turėjau ir daugiau tokių suknučių...

— Protingas vaikas, — pakrutino lūpas prieglaudos vedėja, tuo tarpu kai nauja Aldutės motina nebesurado jai ir pagyrų.

Kai nauja motina vedėsi savo naują dukraitę prieglaudos šalidėmis, visos prižiūrėtojos ir di-

desnės auklėtinės žvilgsėjo į Aldutę su paslėptu pavydu. „Tokia laimė“, — samprotavo jos, — „nedaug kam gyvenime pasitaiko.“

Automobily sinjora pasisodino Aldutę greta savęs ir, džiaugsmo pagauta, tyliai pabučiavo ją į galvutę. Aldutė atsakė jai tokiu pat tyliu pabučiavimu į ranką.

Su tėvu ji daug kartų važinėjo automobiliu, bet į tokią puikią mašiną atsisėdo pirmą kartą. Ji nesidairė pro langą, nežiūrinėjo minkštų mašastinių sėdynių, nieko nekalbėjo, o tik klausėsi, kaip darniai šursė ir sklandžiai riedėjo Genujos gatvėmis puiki mašina.

— Kai tu paaugsi, dukrele, ir tu išmoksi valdyti automobilį: dabar tai madoj, kad pačios sinjoros ir sinjorinos vairuoja. O tau tai tiks, — pasakė jai „motina“, regis, supratusi jos mintį.

Aldutė protingai pažvelgė jai į akis, bet nesuradusi kas atsakyti, nutylėjo ir tik pataisė ant kelių savo ryšulį.

Sinjorai norėjosi kalbėti, norėjosi Aldutę daug ko klausti, išklausti, sužinoti, bet ji tylėjo.

— Sustok prie Santa Marija Dolorosa, — pasakė sinjora šoferiui, ir tas vikriai pasuko mašiną prie bažnyčios durų ir sustojo.

— Eikim, dukrele, į bažnyčią ir paprašysime Saldžiausios Madonos, kad ji mus bendram gyvenimui palaimintų ir paguostų, kad aš tau atstočiau tikrąją mamutę, o tu man dukrele... Lipsim?

Laikydama už rankutės, per aukštus, plačius laiptus įsivedė ji savo išduktę į bažnyčią. Prie durų abi priklaupė, pasišlakstė švęstu vandeniui ir nuėjo prie didžiojo altoriaus. Čia vėl sinjora priklaupė, atsiduso ir, sugraibiusi savo rankinuke rakčiuką, atsirakino nuosavą klaupką ir mostu pasišaukė zakristijoną.

— Uždek visas žvakes prie stebuklingojo Madonos paveikslo — mes norime jai pasimelsti, — pasakė zakristijonui sinjora ir padavė jam šimtinį banknotą.

Tuojuo visas altorius nušvito nuo daugelio vaškinių žvakių, ir stebuklingoji Madona pasidarė kaip gyva.

Sinjora meldėsi atsiklaupusi, sunėrusi rankas ir žiūrėjo tai į altorių, tai kėlė akis į aukštus auksu ir mozaika lipintus bažnyčios skliautus ir vis šnibždėjo Saldžiosios Madonos vardą. Meldėsi ir Aldutė, bet jai trūko žodžių, ir nežinojo, ko Madonos prašyti: prašyti, kad ji pamiltų naują motiną, bijojo, jog neužsirūstintų danguje velionė mamutė. Dėkoti jai už suteiktą laimę, kaip jai kalbėjo prieglaudoj prižiūrėtojos, Aldutė vengė, nes tikroji jos laimė būtų sugrižti namo pas krikšto mamą. Ji meldėsi, kalbėjo poterius, tuo tarpu, kai jos mintys skrido kur kitur. Bažnyčioje buvo tik jos abi ir keli turistai, kuriuos zakristijonas vedžiojo nuo vieno altoriaus prie kito ir pusbalsiu aiškino jiems meno brangenybes.

Vos tik jos abi pasikėlė iš klaupkos, kaip zakrastijonas, palikęs turistus, puolė prie Madonos altoriaus brangių žvakių gesyti. Ir tai atliko taip greit, kad kolei sinjora su Aldute apsišlakstė švęstu vandeniu, zakrastijonas jau stovėjo prie automobilio ir laikė atidaręs dureles.

Kai Aldutė su sinjora išėjo iš bažnyčios, ant laiptų patiko jas dvi nudryžusios mergytės ir ištiesė sinjorai rankutes. Sinjora dėjosi jų nematanti, bet Aldutė žvilgterėjo ir nustebė: buvo tai Silvija ir Frančeska.

Abi jos atrodė labai nudryžusios, išblyškusios. Silvija dar dėvėjo šiokiomis tokiomis šliurėmis, o Frančeska buvo visai basa. Aldutė jas tuojuo pažino ir nustebusi stabelėjo. Pažino ją ir abi mergytės ir lyg nusigando.

— Aldona, tu ko? — pašaukė ją sinjora Rozalija, lipdama į auto.

— Sinjora, tai mano draugės, Frančeska ir Silvija... Iš skalbyklos, — pasakė jai Aldutė ir nenorėjo lipti į automobilį.

— Jos be vietos, sinjora, skalbyklą uždarė... Jos...

Sinjora pažiūrėjo į dvi mergytes ir paklausė zakrastijono:

— Ko joms?

— Eikit iš čia, šalin, — užpuolė mergytes zakrastijonas ir lyg pasiryžo tuojuo jas nuvaryti nuo laiptų.

— Sinjora, jos be vietos, jos... — užsistojo už mergytės Aldutės ir vėl susilaikė lipti į automobilį.

Sinjora atidarė savo rankinuką, pakrapštė ir, išėmusi dvi varinės monetas po 10 centesimų, padavė jas Aldutei nunešti ir padalyti abiem mergytėm. Aldutė prinešė, padavė vienai, kitai ir vėl lyg nebežinojo, ar jai grįžti prie automobilio ar pasilikti su jomis. Sinjora vėl ją pašaukė, ir Aldutė, netarusi savo buvusioms draugėms nė žodžio, lyg nenoromis ir skersuodama atgal, įlipo į automobilį.

Zakristijonas joms žemai nusilenkė, užtrenkė dureles, ir automobilis nuriedėjo Genujos gatvėmis.

— Jos iš prieglaudos? — pašnibždoms paklausė Aldutės sinjora.

— Taip, ir jos našlaitės... Jos dirbo kartu su manimi sklabykloj... Jos dabar be vietos...

— Tau jos dabar nebe draugės... Nereikia jų pažinti... Pietro, Via Venti Settembre—madame Genetta.

Šoferis greit pasuko mašiną Via Venti Settembre, ir po valandėlės automobilis sustojo prie didelės krautuvės. Vitrinoje matėsi ištatyti gražiai aprengtų moterų, vaikų ir vyrų modeliai. Aldutė atminė, kad ji šitoje krautuvėje buvo su tėvu. Bet tai buvo taip seniai, kad ji priminė tai, kaip per sapną.

Vos tik sinjora įžengė į krautuvę, kai tuo-

jau ją apspito mandagios pardavėjos ir kalbindamos maloniais žodeliais, nuvedė krautuvės gilumon į vaikų skyrių. Tuojuo sinjorą pasodino minkštan krėslan. Padavė kėdę ir Aldutei. Ir ją visos pardavėjos vadino sinjorina, maloniai į ją žiūrėjo, grožėjos jos šviesiais plaukeliais ir nesigailėjo pagyrų. Kai sinjora pasakė, ko jai reikia, pardavėjos paėmė Aldutę savo globon ir pradėjo prie jos taikinti suknelės, batukus, skrybelaites, pirštinaites ir vis gyrė ją, gyrė savo prekes ir negalėjo atsigėrėti sinjoros Rozalijos pasirinkimu. Gėrėjosi savo išduktėre ir sinjora Rozalija. Visos suknelės tiko jai ir kiekviena darė ją savotiškai gražesnę ir malonesnę.

— Sinjora, pažiūrėkite tik, kaip jai tinka prie ružavos suknelės šitoji skrybelaitė — kaip rožytė... Pasisukite, sinjorina, — ir pardavėja pakreipė Aldutę veideliu į jos naują motiną.

— O kiek ji kaštuoja?

— Menkniekis, illustrissima sinjora, tik du šimtu lirų...

— O pati suknelė?

— Suknelė, suknelė keturius šimtus.

— Tai labai brangu... Parodykite pigesnių.

— Sinjora, prie suknelės dar pridėsime vieną šilkinį kaspiną per visą liemenėlį... Ir skrybelaitei kitą kaspiną duosime... Kartais lietus ar saulė... Tokie brangūs daiktai, tai...

— Bet vis dėlto brangu šeši šimtai lirų.

— Sinjora, visai nebrangu; jūs pažiūrėkite

tik, kaip ji atrodys iš tolo... Sinjorina, prašau arčiau prie lango... Kamilla, pasitrauk nuo šviesos...

Visomis suknelėmis ir su kiekviena skrybėlaitė Aldutė atrodė taip puikiai, kad ir pačiai sinjorai Rozalijai apsisuko galva. Ji norėjo ir tos ir šitos; vis klausė Aldutės, kuri jai patinka, bet našlaitė nesidžiaugė nei gražiomis suknutėmis, nei prašmatniomis skrybėlaitėmis. Jai regėjos, juo gražiau ir brangiau ją aptaisys, juo labiau ją suriš ir padarys italę. Aldutė sakėsi, patinka jai tos suknelės ir skrybėlaitės, kurios atrodė jai prastesnės ir pigesnės.

— Tai kol tau, brangioji, anoji nepatinka?
— klausė stebėdamasi sinjora Rozalija.

— Kad labai brangi.

— Nebrangi, sinjorina, šitoji viena atstos dvi anas: šita galima nešioti ir rudenį ir žiemą, tik kitą bantą, — įkalbinėjo pardavėja.

Sinjora Rozalija derėjosi, rinkosi, o širdyje džiaugėsi, kad jos nauja dukraitė nepanaši į vėjavaikę ir kad bus ne tik taupi, bet ir saiki.

Pirkimais pirkinėliais pardavėjos užkrovė pusę automobilio, nebebuvo kur ir kojų dėt. Pakelėj į vilą užsuko dar į porą krautuvų, pripirko dar įvairių daiktų bei reikmenų. Aldutė jautė, kad visa tai perkama jos sąskaita ir kad už visa tai ji turės savo naujai motinai atsilyginti. Atsilyginti savo nelaisve, paklusnumu ir priversta meile.

— Na, ir parvažiavome, dukrele, — tarė sinjora Rozalija, kai automobilis sustojo prie vienu didelių, gražiai dažytų vartų. Aldutė žvilgterėjo pro langą ir pamatė už tų vartų daug medžių, žydinčių krūmų ir gėlių gėlių daugybę. Iš to gėlyno kilo aukštyn gražūs dviejų aukštų marmuro kolonomis mūriniai namai su bonia iš vieno šono. Toje bonioje taip pat augo gėlės ir persisvėrusios žiūrėjo žemyn.

Sode laistęs gėles žmogus žalia priekaište, išgirdęs auto sireną, metė žemėn siurblių ir puolė vartų atidarytų. Į gonkas išbėgo dvi tarnaitės, ant galvos baltais čipkeliais, abi jau nebejaunos moteriškės; jos padėjo išlipti sinjorai; iškėlė ir Aldutę.

— Na, ir mes atvažiavome, — tarė sinjora į abi moteriškes, — padėkite mums.

Ant laiptų patiko jas mažutis nutukęs šuniukas ir, vizgendamas uodegaite, pradėjo džiūgauti, šokinėti apie sinjorą Rozaliją; mėgino jį apkabinti savo pirmutinėmis kojomis ir Aldutę, bet susipratęs, per mažai pažįstamas, įtariamai suurgštė ir pasitraukė.

Daiktų iš automobilio sunešti atėjo dar vienas žmogus; padėjo ir šoferis ir abi moterys. Darbo buvo maža, o patarnautojų daug.

Aldutę nuvedė sinjora į antrą aukštą. Lipant visur buvo gėlės, gražios vazos, sienose kabėjo brangiais rėmais paveikslai; lubos buvo lipintos. Langai užtiesti iš vidaus lengvomis per-

matomomis drobulėmis, iš oro užskeisti žaliais žaliuziais. Visame bute viešpatavo jauki prieblanda ir sklido gėlių kvapas. Kažkur giedojo kanarėlės. Tarnaitės nuėmė apsiaustą nuo sinjoros, nuvilko Aldutę ir paėmė iš jos rankų ryšulį su žaliaja suknete. Sinjora kažkur nuėjo, o Aldutė pasiliko viena su tarnaitėmis.

— Kuo tamsta vardu, sinjorina? — paklausė viena tarnaičių.

— Aldona.

— Koks gražus vardas — Aldona.

— O tamsta kuo vardu? — paklausė ir Aldutė.

— Aš — Marčella.

Marčella norėjo dar kažko paklausti, bet išgirdusi, kad ateina sinjora, nebeklausė.

— Marčella, nuvesk sinjoriną, parodyk kambariuką, kur kas. Duok nusipraust... Batukus pašveisk... Mes tuojau valgysime...

Kai Marčella vedėsi Aldutę šalinėmis ir per kambarius, ji tik dairėsi, žiūrėjo ir stebėjos, kad tiek daug tokių gražių didelių kambarių ir kad juose gyvena tik sinjorina ir jos tarnaitės. Praeidama pro šalį ji pamatė vieną salę, kurios pasieniuose stovėjo daug balta drobule aptemptų krėslų, fortepijonas, o sienose kabėjo aukso rėmuose sinjorų, sinjorinų ir sinjorių atvaizdai.

Paskiau toji pati tarnaitė atvedė Aldutę į valgomąjį, kur jau sėdėjo prie stalo sinjorina Rozalija ir kažką šnibždėjos su vyresniąja tar-

naite. Abi tarnaitės atrodė Aldutei nei geros, nei blogos ir buvo panašios į labai dievobaimingas moteris. Vyresnioji parodė Aldutei, kur sėsti.

— Na, dukrele, sukalbėk prieš valgį maldele. Ar moki? — prabilo sinjora motina.

Aldutė atsistojo, persižegnojo ir sukalbėjo.

Sinjorina pagyrė ją akimis ir pripylė į lėkštę sriubos pirma sau, paskiau jai.

Sriuba buvo gardi ir kvapni, bet tuč tuojau sugadino Aldutei skonį vyresnioji patarnautoja: ji priėjo, pataisė jai rankoje šaukštą ir parodė, kaip reikia jį laikyti. Paskiau parodė, kaip laikyti ir peilis su šakutėmis.

Visą laiką, kolei jos abi su sinjora pietavo, vyresnioji patarnautoja stovėjo prie stalo, ir vis sekė Aldutę ir paspausdavo mygtuką, kai reikėdavo paduoti nauji valgiai. O valgių davė daug. Pavalgiusi Aldutė vėl kalbėjo maldele, padėkojo sinjorai, padarė reveransą ir patarnautojai. Kavą padavė joms salione. Salionas buvo didelis, bet nejaukus. Aldutė laikė rankoje mažutį juodos kavos puoduką, žvalgėsi, o kai gėrė, bijojo prapilti ir sutepti baltas drobulės. Ir sėdėti tuose krėsluose buvo jai nepatogu. Kažkur kambariuose vis giedojo kanarėlės, čirškė kitos paukštytės ir, regėjos Aldutei, kad ir joms čia nuobodu, nejauku ir norisi į laisvę, į sodus. Kad nors nesekiotų taip pridūrusi toji patarnautoja: ji ir čia stovėjo prie imbriko

ir, kai Aldutė paėmė iš jos rankų kavos puoduką, ji nepatenkinta kryptelėjo galva, bet nieko nepasakė.

Kai paliko vienos, sinjora Manganelli pasisodino Aldutę sau ant kelių ir ilgai su ja suposikėdėje, glostė jos galvutę, kažką galvojo ir tylėjo. Paskui nuėjo abi tursiomiegio. Aldutės miegamasis kambarėlis buvo greta sinjoros. Jos kambarėly viskas buvo balta: ir sienos buvo baltos, ir veidrodis baltais su paauksinimu rėmais, ir visi rakandai balti.

— Nuimk, dukrele, užklotą, nusiauk batukus ir prigulk pasilsėti. Ir aš prigulsiu. Po pietų tai sveika. Čia bus tavo miegamasis... Jei aš tave pašaukčiau kada, tai tu išikišk į šliuraites ir tuojau bėk į mane... Supranti, dukrele?

— Suprantu...

— Maž man negera pasidarytų, ar gert išinorėč.. Supranti?

— Suprantu.

Kai atsigulė sinjora, atsigulė ir Aldutė. Sinjora greit užmigo. Aldutės gi miegas neėmė. Galvon lindo šios dienos išpūdžiai, gilūs pergyvenimai; regėjos, čia pat už durų stovėjo vyresnioji patarnautoja, kuri dabar atrodė jai jau stačiai negera. Aldutė gulėjo ant šono ir plačiai iškėtusi akis žiūrėjo į langus, kur pro žaliuzių tarpus veržėsi vidun dienos šviesa. Saliene ir kambariuose vis giedojo kanarėlės, čirškė paukštytės ir lyg kas gnaibė jos širdelę. Kad

nesuvilgius sniego baltumo priegalvio, jį padėjo sau po galva ranką ir kelios ašaros nuriedėjo per veidelį į delną.

Po valandėlės užmigo ir ji. Prikėlė ją sinjora ir prisėdusi ant lovos krašto paglostė jos galvą ir saldžiai pabučiavo į veidelį. Aldutė apsidairė ir nustebė, kad ji nakvojo apsirengusi.

— Tu ko, dukrele? — meiliai paklausė sinjora.

— Aš vakar ir užmiršau nusirengti.

— Dukrele, juk dar vakaras, o tu manai, kad rytas! — ir sinjora nusijuokė. Aldutei susisuko galva. Į pavakarį, kai nupuolė kaitra, pravėrė žaliuzius. Kambariuose ir salėse pasidarė šviesiau ir linksmiau. Pragydo visos paukštytės. Regėjos, pralinksmėjo ir branguose pauksuotuose rėmuose Manganellių giminės protėvių atvaizdai.

Kai sinjora nusivedė Aldutę į sodą, saulė jau leidosi už kalnų, ir Aldutei buvo nuostabu, kad ji neteka, o sėda. Jai vis regėjos, kad rytas. Sodininkas švirkštavo gėles. Kitas vaikiną akėjo geležiniu grėbliu nužviruotus takelius, o prie garažo šoferis plovė automobilį. Po sodą bėgiojo du palaidi veisliniai šunys — Šor ir Bos. Pamatę savo poniją jie iš džiaugsmo lodami pribėgo prie jos ir pradėjo sukiotis, šokinėti. Protingi sutvėrimai prie Aldutės nesimeilino, bet žvairavo į ją, kaip į viešnią.

Dar niekur Aldutė nematė tiek gėlių: visi

takai takeliai buvo apsodinti gėlėmis; ant kiekvieno pasisukimo buvo kliombos žydinčių krūmų ir rožių kerai. Žydėjo net ir medžiai. Ir visa tai buvo laistoma, švirktaujama, karpoma ir prižiūrima. Kitų krūmų lapai nuo švirktavimo buvo daugiau mėlyni, negu žali.

Sinjora su Aldute atsisėdo prie vieno paaukštinto suolo, nuo kurio buvo gražus reginys į miestą ir į uostą; sodininkas atnešė joms dvi rožes ir, nusiėmęs skrybėlę, įteikė vieną savo poniai, kitą — jaunajai panelei.

— Ačiu tau, Martini... Kokios gražios...

— Tai mūsiškių mišinys su Bulgarijos primula, o pauostykite, sinjora, koks jų kvapas — ir nesulyginti su vietinėmis... Aš jas pavadinsiu jaunosios sinjorinos vardu, — ir mandagus sodininkas, nusilenkęs Aldutei, paklausė, kaip jos vardas.

— Aldona.

— O koks gražus vardas — sinjorina Aldona! Aldona ir Rozalija — tai bus gražiausios mūsų sodo rožės. Nuo šios dienos aš jas ir pavadinsiu tamstų vardais.

— Neužmirškite, Martini, sinjorinai Aldonai kasdien šviežių gėlių į vazą.

— Neužmiršime, sinjora. Dabar ji bus mūsų rožių karalaitė. Duok, Dieve, panelei sveikatos... Kad būtų ir pati laiminga ir savo naujai matutei laimės teiktų, — jau daug rimtesniu to-

ru ištarė sodininkas Martini ir pasidarė pats rimtas.

Truputį visi patylėjo. Martini nenorėjo nuo savo ponių trauktis.

— Na, pabėgiok, Aldona, po sodą... Pasišauk šunis... Bos, Šor, eikite su savo panele...

Aldutė pašaukė Bosą ir Šorą, nusivedė su jais takeliu. Šunys nelabai norėjo jos klausyti ir kiek pasekė sugrižo atgal. Aldutė nuėjo viena.

Sinjora tylėjo ir nenorėjo pirmutinė pradėti.

— Ar toji pati, — paklausė Martini.

— Toji pati, Martini. Na, kaip tau atrodo?

— Gerai: graži, maloni, matyt, kad ir inteligentiškų tėvų. Duok, Dieve, kad bent būtų gera, paklusni.

— Duok, Dieve, Martini, duok Dieve, bet aš bijau...

— Ko, sinjora, bijai?

— Nevadink tu manęs sinjora nors dabar: tu man ne tarnas! Tu man draugas!. Supranti?!... Draugas!... Atmena motiną, tėvą. Tėvas čia ir palaidotas.

Martini pagalvojo, pažiūrėjo į krūmus ir pasakė:

— Juk pasirinkai, Rozalija..

— Rinkaus, Martini — nė viena nepatiko, o šitoji tai taip prie širdies ir limpa. Kad taip nežinoma, tai kažin ką pamanyčiau... Pažiūrėk, kas per susipratimas: supranta, kad norime pa-

sikalbėti... O jos akys, plaukai, rankutės... Ir visa ji man primena ją... — ir sinjora nusigrėžė į alėją, kur nuėjo Aldutė.

Martini atsiduso ir pasakė:

— Žinoma, neatstos savojo vaiko.

— Ką tu kalbi, Martini?

— Aš kalbu Rozalija, kad nereikia tiek daug dėti vilties: pirma reikėjo pažiūrėti, kartu pagyventi... Reikėjo dar ir savos paieškoti.

— Veltui jau, Martini, veltui... Žinau aš, kad veltui... Jau, matyt, man nuo pono Dievo tokia bausmė... Visą gyvenimą...

Martini apsidairė, nerangiai kilstelėjo ranką ir žengęs į sinjorą, pašnibždomis prabilo:

— Rozalija, dar maž pati atsišauks, kai užaugs: juk visų daiktų negalėjo pamesti. Atsieina, kad ir pati pasiskelbia, ar globėjai per laikraščius suieško... Visaip atsieina.

— Tai, Martini, tegul sveika auga. Ar aš jai ko gailėsiu. O mes darysime savo: ieškosiu aš, ieškok tu, Pasiimk pinigų ir važiuok vėl į Savojos pasienį. Maž ir Madona bus gailėstin-gesnė... Visgi našlaitę priglaudėme.

— O kaip būtų, Rozalija, jei savąją surastum?

— Jei surasčiau savąją, tai dar dešimtį draugių jai paimčiau: tegul sau kartu augtų, žaistų. Visas išauginč, išmokslinč, kraitį paskirč, o savajai viską perrašyč, bet tik Madona...

— Man regis, Rozalija, kad jei ji nemirė, tai tebėra kur nors pas koki ūkininką ar kur prieglaudoj.

— Prieglaudose nėra, Martini, tu gi pats visas prieglaudas apvažinėjai.

— Rozalija, ar manai, kad jos negalėjo apgrėbti; galėjo ir priegalvėlį, ir antklodėlę, ir kryželį sau pasiimti, o mergytę nuoga pliką kam nors pamesti. Žinai, žmonių gobšumas.

— Martini, o kai tu tada ją palikai, gerai atmeni, nieko nesutikai priešais atvažiuojant ar ateinant? Pagalvok.

— Nieko.

— O paskiau nuo kaimo tavęs niekas nepasivijo — nei pėsčias nei važiuotas?

— Niekas, — atsakė Martini ir susimąstė.

Tylėjo ir kažką galvojo ir sinjora Rozalija.

— Kad ne karas, Rozalija, būtume suradę. O dabar — neužmiršk, kad jau dešimti metai... Kad ne paslaptis, tai kas kita. O dabar ir ieškai ir bijai — juk kas manęs nepažįsta?

— Pavest sekliams. Paskirt premiją. Jie paslapties neišduos.

— Sekliai tuoj tau suras, suras ir pareikalaus premijos: tavo ne tavo, o duok... O kaip tu jiems įrodysi, kad svetima?!

— O raikščiukas! O priegalvėlis, antklodėlė, kryželis?...

— Jie tau pristatys ir raikščiuką, ir kry-

žiuką, ir priegalvėlį... — Juk dublikato neturi, fotografijos taip pat... Paskiau neatsiginsi.

Gale alėjos pasirodė ateinanti Aldutė. Abu į ją ilgai pasižiūrėjo.

— Tai kad taip būtų sava, koks būtų džiaugsmas, Martini, — tarė sinjora Rozalija ir, nubraukusi nuo akių ašarą, nusigrėžė į gėlių krūmą.

Žiūrinėdamas klombas nuėjo nuo jos ir Martini.

— Ar patinka gi tau, dukryt, sodas?

— Patinka, mamute, labai patinka... Matyt ir jūra.

Paskiau abi vaikščiojo alėjomis. Sinjora klausinėjo, Aldutė atsakinėjo, ir abi buvo nelinksmos. Kai sutemo, vėl abi gėrėjos skraidančiais, švytuojančiais drugeliais, kurių buvo tiek daug, kad visas sodas atrodė, it lekiojančių žalių kibirkščių pilnas.

Gatve nuolat ėjo žmonės, prabėgdavo automobiliai, pratrenkdavo kariatės; girdėjosi vaikų klyksmas, o čia, už tvoros ir už tankių krūmų, buvo ramu, tylu ir ilgu. Ilgu ir Aldutei ir sinjorai.

Po sočios vakarienės laiko buvo dar daug ir gulti nesinorėjo.

Sinjora Rozalija paskambino pianinu. Kai Aldutė pasigyrė, kad ir jos mamutė skambindavusi, sinjora Rozalija buvo nepatenkinta, užvožė instrumentą ir uždegė salione visus sietynus.

Manganelių rūmuose buvo koplytėlė. Prieš einant gulti į koplytėlę atėjo Martini su savo padėjėju, šoferis ir keturios patarnautojos. Atsivedė ir sinjora su Aldute. Vyresnioji patarnautoja, Amnesija, kalbėjo maldas, paskiau visi, pritariant fisharmonijai, kuria grojo sinjora Rozalija, giedojo šventą giesmę. Tarnai greit išsiskirstė, o sinjora su Aldute pasiliko ilgiau. Palikusios degti prieš Madonos atvaizdą elektros lempuotę, nuėjo gulti ir jos.

Ir atsigulusi į savo baltą lovytę Aldutė ilgai negalėjo užmigti. Jai pasirodė, kad ji jau seniai gyvena šituose namuose, seniai ir sinjorą pažįsta, ir jos patarnautojas. Ir kai pamanė, kad jai gal reikės čia visą gyvenimą gyventi, kažkas suspaudė širdį, ir ji vėl padėjo po veideliu ranką.

Negreit užmigo Aldutė naujoje vietoje; neramiai miegojo ir jos naujoji mamutė: iš pradžių ji dažnai dūsavo, vartėsi lovoje, o kai užmigo, per sapną kliedėjo, minėjo dukrelę, Martinį, raudoną raikščiuką. Dažnai nubusdavo ir Aldutė.

Rytojaus dieną atsikėlusį sinjora ilgai prausėsi, ilgai rengėsi, paskiau nuėjo abi su Aldute į namų koplytėlę, kur jų laukė tie patys vakarykščiai žmonės.

Po kavos sinjora ėmėsi savo reikalų. Pas ją ėjo prašytojos, įvairių labdarybių įstaigų vedėjos ir šiaip savos klientės; paskiau skaitė gautus paštu laiškus, vartė dienraštį, o Aldutė tuo

tarpu viena vaikštinėjo po didelius erdvius kambarius ir neturėjo ko veikti. Buvo įkopusi ir į bonią. Ir bonioje augo vazose gražiai prižiūrimos gėlės, buvo du suolai ir staliukas. Reginys iš čia priminė jai prieglaudos stogą. Matėsi ir aukštumos, už kurių buvo Lietuva ir Vilnius. Kaip ant delno buvo didelis Rihi kalnas. Matėsi uostas nusėtas dideliais ir mažais laivais. Aldutė išžiūrėjo pauostėj ir tuos sandėlius, kuriuose dirbo jos tėvas; nuspėjo, kuriame kvartale pamestinukų vaikų prieglauda, kur gyvena Martilliai, už kurio kalno kapinės...

Priešpiet, kai sinjora važiavo automobiliu į miestą, pasiėmė su savim ir Aldutę. Vėl važinėjo po krautuves, lankė labdarių įstaigas ir visur vedėsi su savimi ir savo išdukte. Visi ją domėjosi, gėrėjosi ir nežymiai klausinėjo sinjoros, kas tokia, kieno, iš kur. Buvo užsukusios ir į bažnyčią.

Kai sugrįžo namo, vartuose vėl patiko jas žalia priekaište pasijuosęs žmogus; iš vidaus išbėgo abi patarnautojos, mylimas sinjoros šunelis, ir vėl visi sugriebę sunešė vidun pirkinius.

Taip praėjo kelios dienos. Aldutei vis nedavė jokio darbo, nieko nemokino, tik pratino, vežiojo po miestą ir tyrė. Ji nuobodžiavo, bet kai sinjora nusileisdavo apačion į raštinę arba kai užsikalbėdavo savo kabinete su kokia nors kliente, ji greit įkopdavo į bonią. Toje bonioje ji jautėsi laisva ir sava; pagal savo skonį ji

sustatė suolus, apgrėžė stalą ir sustūmusi vazas pasidarė sau jaukų kampelį. Čia ji atsinešė ir savo žaislus, kuriuos jai nupirko sinjora, pasidėjo žaliają suknytę. Netiek ji gėrėjos iš bonios gražiu miesto ir uosto reginiu, kiek džiaugėsi, raminosi patogumu ir kad ji gali čia pabūti viena. Kai ją pašaukdavo, ji, greit sutvarkiusi savo žaislus ir suolus, bėgdavo žemyn.

— Mamute, ar galima man pačiai prižiūrėti ir laistyti bonioje gėles?... Man ten labai gražu? — Kartą paklausė Aldutė.

— Galima, dukrele, bet nuo pirmadienio atvažiuos pas tavo mokytoja, bona; ji mokins tavo rašyti, skaityti, skaičiuoti; pradės mokinti įvairių kalbų, muzikos: aš nenoriu, kad mano dukrelė būtų nemokyta, — ir motina, prispaudusi ją prie savęs, pradėjo glostyti jos galvutę.

— O kokių kalbų mokins mane bona?

— Įvairių — vokiečių, anglų, prancūzų... Kai tu paaugėsi, tai mes abi nuvažiuosime į svetimus kraštus paviešėti.

— O lietuvių kalbos ar mane nemokins toji bona?

— Jei pati mokės, tai mokins. O kam tau toji lietuvių kalba?

— Juk aš lietuvaite, mamute.

— Ne, dukrele, tu dabar nebelietuvaite — tu italė. Ir pavardė tavo dabar itališka.

Aldutė nieko neatsakė, o motina-sinjora kalbėjo toliau:

— Kas tau dabar Lietuva: motina ir tėvas tavo mirė, krikšto mama taip pat per karą mirė; tavo giminės tave užmiršo, o gal ir atsižadėjo... Tai kokia tu be lietuvė?! Tu italė!

— Mamute, o ar aš galėsiu kada nors savo tėvelio kapą aplankyti?

— O ar tu žinai, kur jo kapas?

— Žinau! Sesuo Katerina buvo mane nuvedusi.

— Gerai, galėsi. Kada nors ir abi nuvažiuosime.

— Ir gėlių bus galima iš mūsų sodo nuvežti?

— Galima bus ir gėlių.

Sinjora šituo pasikalbėjimu liko nepatenkinta; paskui ilgai buvo ji susimąsčiusi; o Aldutė dar giliau įsidėjo sau širdin, kad ji lietuvaitė ir kad kai užaugs ir išmoks pati viena automobilį valdyti, tai būtinai parvažiuos Lietuvon ir daugiau čia nebesugrįš. Savo naujai motinai ji parašys laišką, padėkos už viską, atsiprašys ir paprašys, kad giminės užsimokėtų sinjorai už automobilį ir už visą jai padarytą gerą. Tačiau savo naujai motinai tų minčių neatidengė.

II

Pirmą sekmadienį parsivežė sinjora ir Aldutei boną. Bona buvo prancūzė, nebepirmos jaunystės panelė, bet atrodė grakšti, gera ir linksma. Į Aldutę ji iš pirmo karto prabilo prancūziškai ir apsimetė itališkai nemokanti. Kai Aldutė nesuprato, ji pakartojo savo klausimą angliškai, paskiau vokiškai. Kai ir į tai jos nauja auklėtinė nieko neatsakė, mademoiselle Kamilla Marsuo patraukė pečiais ir paprašė čia pat buvusios sinjoros, kad jos klausimą išverstų Aldutei į italų kalbą. Sinjora šypsodamosi išvertė, bet kai Aldutė atsakė itališkai, nesuprato mademoiselle ir vėl reikėjo vertėjos. Bona iš karto įnešė į Aldutės ir jos naujos mamutės gyvenimą kažką tokio naujo, gražaus ir juokingo. Aldutė iš pirmos dienos su ja susidraugavo ir ją pamilo.

Bona ir su sinjora kalbėjo tik prancūziškai; tik prancūziškai klausdavo ir atsakinėdavo ir patarnautojoms, nors kartą išgirdo Aldutė, kaip gražiai ji kalbėjo su sodininku Martini ir itališ-

kai. Nepraėjo ir savaitė, kai ir Aldutė pradėjo suprasti prancūziškai; į kai kuriuos klausimus prancūziškai jau ir atsakydavo. Be kalbų mademoiselle Kamilla pradėjo mokyti Aldutę muzikos, piešti, gimnastikos. Mokino, kaip gražiai sveikintis, kaip dailiai įlipti ir išlipti iš auto. Mokino šokių. Mademoiselle mokėjo vairuoti automobilį ir ruošėsi šoferio egzaminams. Kai išvažiuodavo už miesto, Pietro atiduodavo jai vairą į rankas ir mokindavo vairuoti. Mademoiselle labai mėgdavo stačius kalnus, blogus kelius ir, kai mašina urgždavo ir džiusdama imdavo kriaušius ir kopdavo į pašlaites, šoferė užkaisdavo ir visa parausdavo. Plentų labai mėgo lenkti kitus automobilius ir nepasiduoti lenkiama. Aldutė atsidėjusi žiūrėjo ir sekė visa tai, ką jos auklė darė; ir ji norėjo būti šoferė; greit perėmė ji papėdžių paslaptį, vairo lankstumą ir kur kokių keliu kaip greit galima važiuoti. Taip pat iš praktikos perėmė ir visas mieste važinėti taisykles.

Kai Aldutė šiek tiek pramoko prancūziškai, mademoiselle Kamilla tokiu pat būdu pradėjo ją pratinti prie vokiečių ir anglų kalbų. Be to, į namus du kartu per savaitę pradėjo lankytis sesuo vienuolė dėstyti tikybos; kasdien ateidavo ir jaunas studentas Antonino Urso mokyti jos kitų dalykų.

Sesuo vienuolė buvo pagyvenusi moteris, ir iš po jos juodo abito žiūrėjo dievobaimingu-

mu perimtos ir gyvenimu nusivylusios akys. Ji dažnai dūsavo, minėjo Jėzaus ir Marijos vardus ir ką sakė, ką kalbėjo ar ko tik Aldutę mokino, vis baigdavo vienu ir tuo pačiu sakiniu, „o tai bus gerai Jėzui ir Marijai“. Po savo pamokų ji ilgai užsisėdėdavo salione pas sinjorą Rozaliją ir, kai gerdavo kavą, taip dūšaudavo, kad girdėdavos kituose kambariuose.

Studentas Antonino Urso buvo jaunas, gražus, mandagus vaikinąs. Jis buvo ligurietis, iš kalnų, juodbruvis ir juodaplaukis. Kalbėjo jis aiškiai, nuosekliai ir dėstydamas tarytum iš knygos skaitė. Ateidavo jis kasdien ir dirbdavo su Aldute apie porą valandų. Pertraukos metu vedžiodavos jis su savo mokine po sodą ir kai ką kalbėdavo, tarytum ir čia skaitydavo iš knygos. Aldutė jį pamilo. Patiko jis ir sinjorai Rozalijai, ir bonai, ir patarnautojoms. Gyrė jį ir sodininkas Martini.

— Buonjorno sinjore studente, — kasdien sveikindavo jį patikęs vartuose Martini, — kai eisite namo, nepamirškite naujų rožių pasiimti.

— Ačiū jums, sinjore Martini, bet ar nenu-skriausiu aš gerųjų šeimininkų, — dėkodamas atsakydavo jam studentas. Eidamas namo visuomet parsinešdavo ir rožių.

Studento pamokas Aldutė labai mėgdavo ir visuomet laukdavo jo ateinant. Mėgo ji ir savo mokytoją mademoiselle Kamillą, bet jai nepatiko, kad ir mademoiselle laukdavo studen-

to. Prieš jam ateinant ji visuomet kuo nors pasi-
puošdavo, įsisegdavo į plaukus gėlelę ir pasi-
darydavo dar gražesnė.

Jau po dviejų trijų mėnesių Aldutė gerokai
pramoko rašyti ir skaityti; suprato, kad jos iš
skalbyklos parašytas krikšto mamai laiškas ne-
galėjo nueiti, o jei ir nuėjo, tai vargu jį kas ten
perskaitė. Apie pabėgimą ji jau nebesvajėjo,
bet dėl antro laiško rašymo dažnai susimąsty-
davo. Susimąstydavo kam rašyti: krikšto mamos
tarnaitei Teofilei, ar savo dėdėms, kurių net
pavardžių nežinojo. Rašyti slapta nuo savo nau-
jos motinos nedrįso, o pasiklausti vengė, nes ži-
nojo, kad sinjora Rozalija nemėgo kalbėti apie
jos tėviškę. Buvo ji kartą užsiminusi bonai, bet
toji kažkaip susakė, kad jos namai dabar esą
čia, kad nebėsa reikalo rašyti... Studentui Al-
dutė apie tai neužsimindavo.

Šventadieniais Aldutė, sinjora, ir bona va-
žiuodavo visos trys į Santa Marija Dolorosa
bažnyčią ir sėdėdavo nuosavoje klaupkoje. Į tą
bažnyčią ateidavo ir studentas Antonino ir at-
sistodavo visuomet taip, kad matytų sinjoros
Rozalijos Manganelli klaupką.

Kartą, per vienus atlaidus, į Santa Mari-
ja Dolorosa bažnyčią atvedė prieglaudos auk-
lėtinius ir auklėtines. Berniukus sustatė vieno-
je bažnyčios pusėje, mergaites — kitoje, arčiau
klaupkos. Vyresniosios pamestinukės tuojau
pastebėjo Aldutę sinjoros klaupkoje ir pradėjo

į ją žvairuoti ir šnibždėtis. Pastebėjo jų žvilgsnius ir Aldutė, ir jai vėl lyg atgijo seni pergyvenimai, seni vargai. Ji vėl pasijuto svetima esanti. Svetima, regėjos jai, ir naujoji jos motina ir bona, ir studentas Antonino... Ir ji žvilgčiojo į pamestinukes ir lyg gailėjo, kad ji dabar nebe jų tarpe. Žiūrėjo į pamestinukes ir sinjora Rozalija, ir ji pasidarė neberami, susimąščiusi, o pakėlime, kai visi suklaupė, nusileido ant kelio ir nulenkusi galvą pusbalsiu ištarė:

— Padaryk stebuklą, Santa Marija Dolorosa, arba surask man ją, arba duok įrodymą, kad mirusi!...

Aldutė aiškiai išgirdo tuos žodžius ir nustebusi pažvelgė į savo naują motiną. Sinjora pasilenkusi šluostė nosine akis ir negreit parodė savo veidą. Susitiko juodviejų akys. Sinjora vėl palenkė galvą. Mademoiselle Kamilla skaitė iš knygos ir nieko, matyt, negirdėjo. Aldutės galvoj kilo begalės minčių, bet nieko negalėjo suvokti. Tačiau kai prie altoriaus suskambino varpeliai, ir ji palenkė galvą ir prašnibždėjo, bet taip, kad girdėtų sinjora-motina.

— Padaryk stebuklą, Santa Marija Dolorosa, surask ją, arba duok įrodymų, kad ji mirusi.

Kai Aldutė pakėlė galvą, sinjora mamutė žiūrėjo į ją nustebusi ir lyg norėjo ko paklausti.

— Tau kas, mergyte? — pašnibždoms paklausė sinjora.

— Aš dėl tavęs, mamute, — atsakė Aldutė ir giliai pažvelgė jai į akis.

Anksčiau, negu kitais šventadieniais, sinjora Rozalija apleido klaupką, bet namo nesisukė. Atsistojusi ant bažnyčios laiptų tyčia palaukė, kolei išeis pamestinukės.

Kai pirmoji pamestinukių pora pasirodė ant laiptų, sinjora Rozalija susirūpino ir žengusi pirmyn tarė bonai:

— Pažiūrėkime, mademoiselle, mergyčių, kokios jos visos nelaimingos atrodo.

— Bet pažiūrėkit, sinjora, kokių gražių yra veidelių: kitą nors į atviruką dėk.

Pasižiūrėjusi į praeinančias pro šalį pamestinukes, mademoiselle pridėjo: — čia yra visokių kraujo — ir prastų ir tituluotų.

Sinjora nieko jai neatsakė.

— Aldona! — peštelėjo kažkas Aldutę iš užpakalio už suknelės.

Aldutė grįžtelėjo atgal ir pamatė savo buvusią draugę Margaritą, kurią kadaise paėmė iš prieglaudos skalbėjos.

— Aldona! — pakartėjo visa nustebusi Margarita ir paklausė: — tave surado tavo krikšto mama?!

Aldutė taip nustebė, kad negalėjo ir žodžio ištarti: ji grįžtelėjo į sinjorą-motiną ir boną, pažiūrėjo į čia pat žiūrintį į jas iš automobilio šoferį ir tik atsakė — ne!

Sumišo ir Margarita, ir kelios akimirkos

viena į kitą jos žiūrėjo ir tik stebėjos. Margarita stebėjos iš Aldutės suknelės, skrybėlaitės, batukų, iš gražių apdarų maldaknygės, kurią ji laikė savo rankose; stebėjos iš jos draugijos — gražios puikiai apsitaisiusios ponios ir tokios pat prašmatnios panelės. Aldutė buvo lyg nusiganusi; iš daugelio minčių ir didelio susijaudinimo, tarytum, negalėjo ir savo burnos atverti.

— Aldona, ar čia tavo krikšto mama? — rydama akimis tai Aldutę, tai ponias vėl paklausė Margarita.

— Ne, — vėl atsakė Aldutė.

— Aldona, ar tu nebuvai pabėgusi? O kas šitos ponios?

— Ne, nebuva, — ne į abu klausimus atsakė Aldutė.

— Tu nebe prieglaudoj?

— Ne... O tu nesuradai savo mamutės?

— Ne, aš dar vis ieškau... Juk mano mamutė iš Savoijos... Kai užsidirbsiu pinigų, aš pėsčia eisiu Savojon... Aldona, tu dabar turtinga?

— Qu'est-ce que c'est? — grįžtelėjo atgal mademoiselle Kamilla ir, pažvelgusi į prastą, perkeline suknele apsivilkusią mergytę, paėmė Aldutę už rankos ir vėl paklausė, — qu'est-ce que c'est?

— Čia mano... iš prieglaudos draugė, — sumikčiojo Aldutė ir grįžtelėjo atgal į Margaritą.

Margarita tebestovėjo toje pačioje vietoje ir, laikydama sunertose rankose prastą malda-

knygę, rijo Aldutę ir jos prašmatnias ponias godžiu žvilgsniu ir, regėjos, norėjo pravirkti.

— Aldona, stok čia, — išstūmė ją prieš save mademoiselle Kamilla ir suėmė už pečių.

Aldona žvilgterėjo į sinjorą-motiną, bet ji taip atsidėjusi sekė praeinančias mergytės, kad net jos veidas buvo pajuodęs. Be tų pamestinukų nieko ji daugiau nematė ir negirdėjo. Nepastebėjo ji ir Margaritos.

Pamestinukų eiseną pasibaigė, ir pradėjo virsti iš bažnyčios pamestinukai berniukai.

— Na, važiuojam, — tarė apsiblaususi sinjora Rozalija ir pasigėdo:

— O kur Aldona?

— Aš čia.

— Na, eik pirma, vaikel, kad nepasimes-tum... Oje, kiek šiomet daug žmonių!

— Ji čia savo pažįstamų surado, — pasakė bona, sėsdama į auto ir pastebėjo Aldutei:
— Aldona, neužsimiršk! Kaip atsisėdai!

— Kokių pažįstamų? — nenoromis paklausė sinjora Rozalija.

— Iš prieglaudos, kažkokia vaikų nešiotoja... Tau, Aldona, nepritinka su jomis viešoje vietoje sveikintis ar kalbėtis: tu panelė! — vėl pastebėjo jai bona.

— Ar via Balbi? — paklausė grįžtelėjęs šoferis.

— Ne, stačiai namo, — paliepė sinjora Rozalija ir susmuko minkštoje auto sėdynėje.

Aldutė grįžtelėjo, pažiūrėjo pro auto langus vienon pusėn, kiton; pasisuko, bet Margaritos niekur jau nebesimatė.

— Ai, ai! — riktelėjo sinjora Rozalija ir mostelėjo rankomis. Šoferis vienu matu pasuko mašiną į šoną, tik tik nesuvažinėjęs kažkokios mergytės. Sinjora Rozalija, bona ir Aldutė visos trys nuslydo nuo sėdinių ir stvėrėsi viena kitos susilaikyti.

— O tai toji vėpla, — susiraukė mademoiselle Kamilla, pamačiusi Aldutės pažįstamą, su kuria ji ką tik kalbėjo ant bažnyčios laiptų, ir susigėdo negražiai išsitarusi.

— Atsargiai, Pietro, ne taip greit, šitiek žmonių, — pasakė tik sinjora, ir auto išriedėjo į plačią gatvę.

— Nusigandai, Aldona? — paklausė pažiūrėjusi į ją sinjora. — Net išbalai visa!

— Truputį nusigandau, — atsakė Aldutė ir vėl pažvelgė pro langą.

Aldutei degė skruostai ir, kad būtų galėjusi, būtų iššokusi iš auto ir bėgusi atgal prie bažnyčios ieškoti Margaritos. Daug, daug ko ji dabar turėtų jai pasakyti, pasiklausti ir pasitarti.

Kai po pietų važiavo visos trys pajūrin, Aldutė vėl buvo nelinksma ir vis žiūrėjo pro langą, be nepamatys kur minioje Margaritos. Jos neramumas persidavė ir sinjorai. Ir ji mažai kalbėjo, buvo susimąščiusi ir paklausė Aldutės:

— Ko tu, vaikel, šiandien tokia nelinksma. Ar galvytę sopa, ar tau negera pas mane? — ir sinjora apkabino ją savo ranka ir pažvelgė jai į akis.

— Aš trupučiuką nusigandau, kai šoferis vos nesuvažinėjo Margaritos.

— Kokios Margaritos?

— Taigi šitos mergytės, kur rytą vos nepakliuvo po mūsų automobiliu.

— O iš kur tu žinai, kad ji vadinasi Margarita?

— Aš ją pažįstu?

— Iš kur tu ją pažįsti?

— Ji buvo mūsų prieglaudoje.

— Aldona, — įsimaišė jų kalbon bona, — aš jau sakiau, kad tau dabar netinka susidėti su kočiomis ten prieglaudos mergiotėmis: tu tuo tik darai gėdą savo mamutei, sau ir man... Jos nieko gera tavęs neišmokino, ir neišmokins, ir nieko gero tau neduos. Tau reikia dabar tik mokintis, mylėti savo mamutę ir visai užmiršti, iš kur tu išėjai...

— Ji buvo mano draugė, ji mane slaugino, kai aš sirgau!...

— Buvo! bet dabar ji tau nebe draugė!

— Gerai, mano dukrele, kad tu nesipuikini, nesididžiuoji. Kai užaugsi, tu šitų vargšių neužmirši, o dabar nereikia tau su jomis dėtis. Mademoiselle Kamilla teisybę sako... Nereikia. Ji tave pirmutinė prakalbino?

— Ji mane dar bažnyčioj pamatė.

— Šiandien, mat, į atlaidus sugužėjo visos...
Reikėtų jai rečiau rodyti visos tos prieglaudos
— greičiau pamirš, — užbaigė angliškai į sin-
jorą Rozaliją mademoiselle Kamilla, ir visos
trys nutilo.

Vakare, kai sugrižo namo, Aldutė užbėgo į
bonią ir ten išžiūrėjusi į jūrą, giliai susimąstė.

III

Vieną kartą Aldutė nugirdo tokį sinjoros mamutės su sinjoru Martini pasikalbėjimą:

— Tai važiuok pirma Nicon, o paskiau Savojon. Pasiimk pinigų ir važiuok.

— Rozalija, toks važinėjimas tai tik pinigų eikvojimas: per bažnyčias reikia paskelbti!

— Martini, nuo ko, kieno vardu tu paskelbsi: mano ar nabašninko?!

— Aš galiu ir savo.

— Savo?! O tu manai, taip tau ir patikės?! Tu manai, neįsimaišys policija. Tu manai, nepraves tardymo?! O spauda? O žmonių kalbos, spėliojimai, aimanavimai, pletkai!... Ir pagaliau...

— Rozalija, dėl tavęs, dėl jūsų giminės garbės aš viską priimsiu sau, viską iškentėsiu.

— Martini, tu manai, kad tavo pasiaukojimas išgelbės mūsų giminės garbę? O kai tavęs paklaus, kas jos motina? Kas jos tėvas? Kas jie — gyvi?! mirę?!... Jei tave paklaus, be ne aš toji paslaptingoji motina?! Ką tu atsakysi, Martini?!... Užsiginsi?!

glaudoj, nei pas ūkininką. Nesurado ir paties ūkininko, kuris Didžiojo karo pradžioje emigravo, bet kur — niekas negalėjo pasakyti. Taipgi niekas negalėjo pasakyti, ar jis išvažiuodamas kartu su savimi pasiėmė ir kūdikį ar jį perleido kitam, ar šiaip kur paliko be priežiūros. Nieko negalėjo jai pasakyti ir prieglaudoj, juo labiau, kad dėl karo suirutės lengva buvo pasiaiškinti ir pasiteisinti. Ieškojimą nemažai apsunkino, kad sinjora Rozalija visa tai darė ne pati, o per savo ištikimą tarną Martini, kuris veikė incognito. Kadangi sinjora Rozalija nuo savo audringo gyvenimo paliko nesveika, tai paveldėjusi iš tėvų didelį turtą ir susirūpino ieškoti savo dukters, senatvei paguodos. Ilgai ji jos ieškojo, daug dėjo lėšų ir jėgų ir pagaliau nusivylusi surasti, paėmė iš prieglaudos Aldutę. Aldutę paėmė daugiau dėl to, kad ji buvo „rusaitė-lietuvaitė“ ir šiek tiek galėjo priminti jai jos buvusį mylimąjį rusų didiką. Priėmusi Aldutę už išdukterę ir pas notarą ją įdukrinusi, sinjora Rozalija neatsižadėjo ir nenustojė vilties surasti ir savąjį vaiką. Tam garantija buvo Santa Marija Dolorosa, jai sudėtos ir pažadėtos aukos. Kai po ilgų bergždžių ieškojimų pamestiųjų vaikų prieglaudose sugrįždavo Martini be nieko, sinjora Rozalija nenusimindavo. Ji dar karščiau meldavosi, dar daugiau žadėdavo aukų ir vėl siųsdavo savo ištikimą tarną į kitas vietas. Dažnai važiuodavo ir ji pati. Nevisuomet

didele ponia važiuodavo sinjora Rozalija savo vaiko ieškotų. Kartais atlikdavo tolimas kelionės ir pėsčia, drauge su kaimo moterėlėmis. Lankydavo atlaidus, muges, parodas, ir eidavo ten, kur buvo prastų žmonių susigrūdimai. Sinjoros Rozalijos paslaptį iš tarnų žinojo tik du žmonės — sodininkas Martini ir vyresnioji tarnaitė Amnesija. Bet jie buvo jai daugiau seni draugai, negu tarnai.

IV

Aldutė greit pradėjo apsiprasti ir nebebuvo jau tokia jautri. Jai didelės įtakos turėjo ir mademoiselle Kamilla.

Kai bona išlaikė šoferio egzaminus, dažnai išvažiuodavo jos į miestą ir į kalnus ir be Pietro. Mademoiselle Kamilla sodindavo Aldutę prie savęs ir mokindavo ją kaip valdyti mašiną, nors vairo jai į rankas ir neduodavo. Ilgainiui bona pasidarė jai, kaip draugė. Su ja guldavo, keldavo; vaikščiodavo, valgydavo. Pasiimdavo ją į teatrą, operą; drauge lankydavo muzėjus, meno galerėjas, paradus, iškylas ir tokiu būdu pamažėl ir nežymiai lavino jos skonį, pratino pamėgti grožį. Prisirišo ji ir prie savo naujos mamutės, ir mokslai sekėsi jai neblogai. Bona išmokė ją šokti, sportuoti ir, pagaliau, įrašė į fašisčių balilių eiles...

Praėjo keleri metai. Ji užaugo, sutvirtėjo ir atrodė kokių penkiolikos metų mergaitė. Fašisčių balilių eilėse ji stovėjo pirmoje grupėje ir buvo skilties viršininkė. Tarp juodų nedi-

delio ūgio liguriečių ji, gelsvakasė, mėlynakė aukšta blondinė, kreipė į save visų akis.

Kartą, kai buvo atsilankęs į Genują duce, apeidamas fašisčių frontą ir jis pastebėjo ją ir prakalbino. Paskiau pasiteiravo pas savo adjutantą, kas ji per viena.

Rytojaus dieną parašė apie tai ir laikraščiuose, ir Aldona Manganelli-Tijūnaitis pagarsėjo visoje Italijoje. Džiaugėsi savo dukraite ir sinjora Rozalija ir kartu nerimavo, kad tokia gražuolė galės greit išsprukti iš jos globos ir ji vėl pasiliks viena.

Nepaprastai greit augo ir grožėjo sinjorina Aldona Tijūnaitis-Manganelli. Ji jau puikiai, kaip tikra prancūzė, kalbėjo prancūziškai, mokėjo angliškai, vokiškai, gerai skambino pianinu, mokinosi giedoti. Tačiau giedoti nelabai sekėsi: balselis jos buvo gražus, malonus, bet silpnas, ir kai pusvalandį padainuodavo, lyg kas jai gale gerklės prilipdavo, ir ji darydavo pastangų atsikrankšti. Nėjo ji ir stambyn, nors aukštyn stieptėsi, kaip palmė. Bona, mademoisisele Kamilla, užleido savo vietą kitiems mokytojams. Dabar Aldona rengėsi brandos atestatui, ir mokino ją jau nebestudentas Antonino Urso, o gimnazijos mokytojai, kurie kasdien ateidavo į namus.

Studentas Antonino Ursa jau buvo baigęs universitetą ir tarnavo teisme už sekretorių. Dažnai atlankydavo jis sinjorą Rozaliją Manganelli ir papasakodavo jai daug gražių daly-

kų ir gerų naujienų. Sinjorina Aldona visuomet būdavo labai užsiėmus muzika, pamokomis, fašisčių ir kitais reikalais ir tik „iš netyčių“ susitikdavo su savo buvusiu mokytoju priangy, salione, ant laiptų. Susitikti jiems sekdavos dažnai, nors niekuomet apie sekantį pasimatymą nesitardavo. Kai sinjorina Aldona su savo motina ir su šoferiu išvažiuodavo po pietų pasivažinėti, visuomet sutikdavo Garibaldi gatvėje ir sinjorą teisininką su savo draugais bevaikštantį. Džentelmenai grakščiai pakeldavo joms skrybėles. Sinjora Rozalija Manganelli su dukterimi, kaip pritinka aristokratėms, nežymiai jiems atsakydavo ir nesižvalgydamos, tarytum, nieko nematydamos, bet visų matomos, visų sveikinamos ir lydimos akimis, prašvilpdavo su savo auto pro šalį. Santa Marija Dolorosa bažnyčioje sinjoras teismo sekretorius nors nuosavios klaupkos ir neturėjo, tačiau visuomet stovėdavo toje pačioje vietoje ir, kai žiūrėdavo į altorių, negalėdavo nematyti ir sinjorinos Aldonos. Nežinia kokių reikalų turėjo jis penktadieniais Verdi gatvėje, nes, kai sinjora Rozalija Manganelli su išduktėre grįždavo iš šv. Kotrinos bažnyčios meditacijų, sutikdavo ir ją žingsniuojantį su portfeliu po pažasties. Sinjora grįždavo iš bažnyčios vienuoliškai nusiteikusi, susikaupusi, o dėl to sekretoriaus džentelmeniškasis pasisveikinimas atitekdavo vienai sinjorinai Aldonai.

Sinjora Rozalija laikėsi aristokratiškų tradicijų ir namie; tas tradicijas taikė ji visam kam; ugdė jose ir savo dukraitę. Tiesa, fašistų įstatai laužė jas, bet kadangi tie įstatai dabar buvo toleruojami ir dvasinės vyriausybės, tai sinjora Rozalija joms ir nesipriešino. Leisdavo ji savo dukraitę ir į fašistų stadioną, sueigas, iškyklas; kasdieninis sinjorinos Aldonos apsirengimas pasidarė fašisčių uniforma, kuri taip tiko prie jos gelsvų kaselių ir mėlynų akelių. Kai eidavo gatve, visi atsigrėždavo ir palydėdavo ją akimis. Ypač jai tiko juodi rūbai. Bet Genuja, tai nebetkoks provincijos miestas, tai miestas gražuolių sinjorinų, sinjorų, Dezdemonų, Otelių ir kitų viduramžių aristokratijos atšvaisčių židinyš, Vatikano ir Kvirinalo atstovų ir atstovių mišinys. Jei Vatikano ir Kvirinalo atstovai ir atstovės Romoje tebežymėjo savo karietas vienos ar kitos valstybės herbu, kaip jie nuo amžių tai darė, tai Genujos aristokratija, ducei valdant, po galinga, visa apimančia fašistų srove, visai susimaišė ir jau vienodai ištikimai tarnavo abiem viešpačiams, atiduodami kas kuriam priklauso.

— Jūs genujiečiai statūs ir atvirai, kaip ir jūsų jūros krantai! — kartą pagyrė juos duce už ištikimybę valstybei ir bažnyčiai.

Panašiai pagyrė juos ir kardinolas už ištikimybę bažnyčiai ir valstybei.

Nebebuvo aišku, kokiai aristokratų rūšiai
bepriklausė ir sinjora Rozalija Manganeli.

Kai kitąsyk sinjorina Aldona nuvažiuodavo
į fašistų stadioną savo automobiliu, ją labai
lipšniai sutikdavo vyresnieji. Ligi ji atsistodavo
į fašisčių eiles, su ja apsieidavo ir kalbėdavosi
kaip su garbinga aristokrate. Sinjorina Aldona
tai jautė, ir jai tas patiko. Jei tekdavo grįžti
namo vienai, tai visuomet ją kas nors vyresnių-
jų palydėdavo.

Juo didesnė augo Aldona, juo daugiau ja
domėjosi ta aplinkuma, kurioje ji gyveno. Do-
mėjosi ta aplinkuma ir pati Aldona. Nauji drau-
gai, draugės, nauji pažįstami, siekimai ir idea-
lai užėmė ją visą, ir tie atsiminimai bei širdies
skausmai, kuriems, regėjos, neturėjo būti galo,
dabar tirpo ir blėso, kaip pavasarių sniegas. Na-
bašninkai — motina ir tėvas, krikšto mama—visa
tai tik buvo praeity, kaip sapnas. Neužmiršo
ji, kad jos tėvas guli palaidotas Genujos kapi-
nėse, bet nueiti aplankyti ir nunešti gėlių vis
neprisirengė. Nebebuvo ir kada. Atsitikdavo
net ir taip, kad prisimindavo apie tėvo kapą
tik tuomet, kai savo auto smagiai pravažiuo-
davo pro campo-santo vartus. Auto signalų
garsai, tramvajų ir autobusų skambalai, tary-
tum, išmušdavo iš jos galvos ką nors daugiau
prisiminti.

Kartą žygiavo ji su fašistais pro kapines.
Buvo visi labai linksmi, labai smagiai nusitei-

kę; pryšaky ėjo orkestras, plevėsavo vėliavos, žygiavo balilių eilės ir toks kariškas buvo visų ūpas, kad nors kur tuoj.

Ir Aldona Tijūnaitis-Manganelli žygiavo savo fašisčių skilties priešaky ir, atsigrįždama, kėlė ranką, dainavo ir tvarkė savo draugių grutes. Praeidama pro campo-santo atsiminė savo tėvą, bet buvo taip linksma ir iškilminga, kad nepajuto savo širdyje nei liūdesio, nei maldingumo, ir pati ji nepamatė, kaip, pritardama dainininkams, iškėlė savo dešinę ranką ir ja reži-suodama iškilmingai pritarė dainai: „Viva duce, viva! viva! viva!“

Stadijone ji laimėjo pirmą prizą ir buvo pakelta į būrininkės laipsnį.

Be to, mieste ėjo gandy, kad apie turtingą sinjoros Manganelli įpėdinę sukasi teismo kandidatas Antonino Urso ir sporto globėjas daktaras Paolo Medori.

V

Nuo to karto, kai Santa Marija Dolorosa bažnyčioj Aldutė susitiko su pamestinuke Margarita, daugiau jos nebesimatė. Dažnai prisimindavo savo mažutę draugę ir Margarita; bet abiem negreit buvo lemta vėl susitikti. Aldutę likimas blaškė vienais keliais, Margaritą—kitais. Tas susitikimas buvo lemiamas ir vienai ir kitai. Aldutė pasijuto dar nelaimingesnė savo auksiniame narvely, o Margarita įsitikino luomų nelygybė. Tas susitikimas paskatino ją dar uoliau ieškoti savo motinos ir ją suradus tapti gražia ir laiminga sinjorina, kaip ir Aldutė. Aldutės ji daugiau nebesitikėjo susitikti, nes manė, kad ji su savo krikšto mama jau parvažiavo Lietuvon. Labai ji ant jos ir nepyko, nes jau buvo patyrusi žmonių nedėkingumo ir draugių klastą. Jai ėjo jau penkiolikti metai. Apie savo atsiradimą šiame pasaulyje ji tik girdėjo nuo prieglaudos prižiūrėtojų; ji sužinojo, kad ją po vienos nakties radę padėtą ant prieglaudos slenksčio, įvyniotą į brangius skalbinėlius. Ant dešinės kojytės buvęs parištas raudonas kaspi-

nas, pridėta ir auksinė emblemėlė — kryželis. Kai ją atidavė auklėti į svetimus žmones, šitas visas jos turtingos kilmės žymes prieglauda pasiliko. Viena prižiūrėtojų, visa tai apžiūrėjusi pasakė, kad gal mergytė būsianti kokios nors didikės ar princesės duktė, kad taip turtingai apdovanota. Kai Margarita paaugo ir kai sužinojo apie savo „kraitį“, jai jau užteko įsivaizduoti, kad ji nepaprasta pamestinukė. Kol buvo vaikas, ir jos svajonės apie savo mamą buvo vaikiškos; vaikiškai ji jos ir ieškojo. Ilgainiui, kai pradėjo bręsti, kitaip pradėjo ir samprotauti. Skalbykloj ji jau gaudavo šiokią tokią algą — ir turėjo šiek tiek susidėjusi pinigų. Pačioj Genujoj, Sestry, Levanty, Chiavary ir kituose artimesniuose miesteliuose ji buvo jau išieškojusi savo motinos. Dabar liko tik Savoja ir pasienis. Bet Savoja buvo toli. Ji nežinojo ne tik kaip ją pasiekti, bet ir pasiekus kur pradėti ieškoti. Kaip princesė, taip ir Savoja jai buvo neaiškios sąvokos. Kai ir viena čigonė išbūrė jai, kad ji esanti aukštos kilmės, Margarita pasiryžo ieškoti savo mamutės princesių tarpe. Bet kur gyvena princai ir princesės, kur jų dvarai, rūmai, miestai, Margarita nežinojo, o pasiklausti taip pat neturėjo ko.

— Tu nežinai, Nerina, kame gyvena princai ir princesės? — vieną kartą paklausė Margarita vyresniosios skalbėjos, kai jos pasiliko skalbykloje vienos dvi.

— Kame gyvena princai ir princesės?! Nežinau. O kam tau?

— Man reikia.

— Kam tau reikia?

— O taip sau — aš noriu žinoti.

— Mieloji! Pasakyk, kam reikia, tai pasakysiu, kur gyvena, — ir skalbėja įsisiurbė į Margaritą akimis.

Margarita paraudo, nuleido akis ir tylėdama pradėjo skalbti.

— O ko tu taip paraudai? Margarita... Oje, kad užsidegė visa... Tu nori iš čia pabėgti į kitą skalbyklą?! Prisipažink, nebijok, aš niekam nesakysiu.

— Pabėgt aš nenoriu.

— Tai kam tu taip paraudai?... Oje, net ausys pasidarė raudonos.

— Aš noriu paprašyti šeimininkės, kad mane atleistų savaitei kitai į Savoją... pas gimines.

— Pas gimines?! Tu ir giminių turi?!

— Turiu ir giminių, ir tokio reikalo turiu.

— Kokio? — vėl įsisiurbė į ją akimis Nerina.

— Aš bijau, kad tu visoms išplepėsi — čia mano paslaptis.

— Garbės žodis — būsiu nebyli, kaip žuvis. Sakyk. Kam tau tie princai ir princesės?

— Ne, Nerina, prisiek Madona ir visais šventais, kad niekam nesakysi, tuomet aš tau atversiu savo paslaptį.

— Prisiekiu Madona ir visais šventais —
tylėsiu, kaip grabo lenta!

— O jei išduosi?

— Tegu mane kiaurai žemė praryja!... Va,
Vardan Dievo Tėvo ir Sūnaus, Šventosios Dva-
sios. Amen! — Ir Nerina persižegnojo, sudėjo
rankas ir pakėlė į lubas akis.

Margarita išbalo, nusišluostė muiluotas ran-
kas ir žengė į Neriną. Nerina ją apkabino ir
nusivedė nuo durų arčiau į kertę:

— Sakyk, Margarita, kaip per išpažintį —
viskas pasiliks tarp mudviejų.

— Nerina, aš esu princesė... Aš karališko
kraujo, tik bažnyčioje nepalaimintos motinos
čuktė!...

— Tai ištarusi Margarita pravirko ir pa-
slėpė delnuose savo veidą.

Nerina nustebo, ir jos ranka nuslydo per
Margaritos nugarą.

— Taip, Nerina, tu gal netiki, bet tai tei-
sybė.

— Iš kur tu žinai? Kas tau sakė? — pa-
šnibždomis paklausė Nerina ir, iš didelio nusi-
stebėjimo, susiėmė rankas.

— Aš žinau, aš ir įrodymų turiu.

— Kokių?

— Turiu, Nerina... Ar niekas neateis —
eime, parodysiu.

— Palauk, Margarita, aš užstumsiu iš oro
duris.

— O kai ateis kas iš kiemo? Ar baltinių atneš?

— Palauks prieangy, o mes išgirsime...

— Kad tik skalbėjos iš prosinės taip greit nesugrižtų...

— Aš užstumsiu ir iš kiemo, — ir Nerina labai greit užsklandė visas duris.

Tekinos abi užlipo į viršų, kur gyvenė skalbėjos. Margarita greit išsitraukė iš palovio savo medinę skrynelę, atrakino ją ir išėmė susigulėjusį mažutį priegalvėlį, ružavą nublukusią šilkinę antklodėlę, kūdikiškus baltiniukus ir plautų, gražiai sulankstytą šilkinį raudoną kaspiną.

— Šitas kaspinas man buvo užrištas ant dešinėsios kojytės, kad paskiau mane mamutė galėtų surasti... Aš ne italė, Nerina, ir ne ligurietė: matai, mano ir akys mėlynos ir plaukai nejuodi — tik tamsios spalvos; ir veidas pailgas, kaip aristokratės. O štai ir kryželis, kuris man buvo ant kaklo užkabintas, — ir Margarita, vikriai užkabinusi pirštais už grandinėlės, ištraukė iš užanties kryželį ir parodė.

Nerina buvo nustebinta. Ji išvyniojo kaspiną, baltiniukus, pakilojo priegalvėlį, antklodėlę ir paklausė:

— O rašto jokio neturi?

— Ne, neturiu... O pinigus, matyt, bus kas pavogęs.

— Ir pinigų buvo?

— Buvo ir pinigų.

Nerina vartė žiūrinėjo daiktelius ir tylėjo; tylėjo ir Margarita.

— Buvo ir pinigų, — vėl pakartojo Margarita ir paaiškino:—mat, mano mamutė—princesė, kadangi nebuvo bažnyčioje palaiminta, tai ir nenorėjo, kad kas žinotų, jog ji pagimdė kūdikį; princams ir princesėms tai didelė negarbė, ir ne tik jiems, bet ir visai giminei... Tai mamutė pagimdžiusi įdėjo mane į šilkinę priegalvėlį, aptaisė, apklojo, ant kaklo užkabino kryželį, įdėjo pinigų ir liepė savo ištikimam tarnui nunešti mane ir padėti ant prieglaudos slenksčio... O tarnas gal ir pasiėmė pinigų...

— Tai kol tave ligšiol mamutė neatsiima? — didžiai susirūpinusi paklausė Nerina.

— Aš nežinau, gal ji paskiau ištekėjo, o gal vis jai negalima prisipažinti. O maž ir ji manęs neberanda. Maž jos pačios gyvos nebėra... Kas gali žinoti. — Ir Margarita vėl pradėjo verkti.

Susimąstė ir Nerina ir vis vartė šilkinę antklodėlę, priegalvėlį, baltiniukus...

— Nerina brangioji, — pagaliau garsiai pravirko Margarita ir apkabino skalbėją už kaklo, — Nerina, padėk tu man surasti mano mamutę, o aš prisiekiu Madona ir visa's šventais, kad kai surasiu savo tėvus, nuo galvos iki kojų tave auksu apipilsiu... Pasiimsiu pas save į dvarą ne už tarnaitę, o kaip lygią sau! Nerina, padėk tik man, padėk!...

Nerina apkabino Margaritą, pabučiavo į lū-

pas, į veidelį, pabučiavo abi jos rankas ir, nebesusilaikydama nuo byrančių iš akių ašarų, susakė:

— Margarita, man nieko nereikia, aš tau padėsiu ir taip... Aš ir pinigų kiek turiu.

— Ir aš, Nerina, turiu kiek pinigų... Kad tik šeiminkė atleistų...

— O mes išeisim taip...

— O kad mano pasas pas šeiminkę. Reikia ir iš prieglaudos sutikimas gauti.

— O mes pasakysim, kad einam į Torino, į atlaidus.

— O kai tuojau mamutės nerasim?

— Jei tuojau nerasim, tai vėl kur kitur vietą gausime. Aš turiu pažįstamų skalbėjų ir Savojoj ir San Remo. Iš ten mums bus geriau ieškoti. Pirma, Margarita, užpirksime Santa Marija Dolorosa bažnyčioj mišias, pasimelsime, įžadus padarysime, o paskiau ir išeisime... Gerai būtų užpirkti mišias ir Chiavary šv. Margaritos Ligurijos princesės bažnytėlėj. Ji daug stebuklų padaro...

— Kad aš gi, Nerina, ne ligurietė!

— Vis tiek, Margarita, vis tiek...

Apačioj subildėjo ir tuojau pradėjo daužyti duris.

Nerina geit nubėgo laiptais žemyn, o Margarita sumetė skrynelėn savo kraitį, paslėpė jį po baltiniais, užrakino, ir, kaip nieko nebuvus, nusileido apačion.

Per pietus, kai visos susėdo už stalo, viena skalbėjų pastebėjo Nerinai, kad ji išbalusi ir kad jos drebančios rankos.

— Man šiandien galva skauda ir kažkas visai negerai, — pasiaiškino Nerina tuo tarpu kai Margarita dar žemiau nuleido akis.

Po pietų vėl visos skalbė. Nerina dirbo priešais Margaritą. Ji buvo nepaprastai rimta, mažai kalbėjo, nesišvalgė ir net nė karto nepažvelgė Margaritai į akis. Kai geldoje susidurdavo jų rankos ir viena, ir kita neskubė'o jų atitraukti. Nerina skalbė taip, kad visi storesni ir šiurkštesni baltiniai atitektų jai, o Margaritai pasiliktų tik plonos nosinaitės, servetėlės, marškiniėliai. Kartą Nerina netyčiomis iškėlė iš muiluito putuoto vandens kūdikiškus marškiniukus, ir jųdviejų akys susitiko. Nerina tylomis pakišo jai skalbti tuos marškiniukus, ir vėl viena į kitą pasižiūrėjo.

Margarita jautė, kad motinai surasti kažkas yra jau padaryta svarbaus ir rimto. Nerina taip pat visą laiką galvojo tik apie Margaritos paslaptį, ir kai žiūrėjo, kaip ji glamžė baltinius ir muilino juos dideliu muilo gabalu, jai buvo gaila šitų rankučių, ir jei būtų galėjusi ir nebijojusi išduoti mergaitės paslapties, būtų jos visą darbą pasiėmusi sau. Vakare, kai pabaigė darbą, Nerina pati viena, niekam nieko nesakiusi, išėjo į miestą, pasiteirauti apie princus

ir princeses. Sugrižo ji tik po vakarienės, kai visos skalbėjos jau buvo sugulusios.

— Tu kur buvai, Nerina, taip vėlai? — paklausė viena skalbėjų, versdamosi ant kito šono.

— A, čia pas vieną savo pažįstamą užtru-
kau, — atsakė nusirengdama Nerina.

Eidama į savo lovą ji, nežymiai susilaikė ties Margarita, pabučiavo ją į galvą ir pakišo jai po antklode mėtinį pyragėlių.

VI

Nors buvo dar tik devinta valanda ryto, tačiau saulė kepino kaip vidudienį. Iš viso Ligurijos kalnuose, kurie toliau nuo jūros, jau gegužio mėnesio pabaigoje kaitra esti tokia, kaip viduvasarį pajūry.

Plentu, via Genova, Torino link, ėjo dvi moteriškos ir tik dairėsi, kur čia joms išsukti iš kelio ir pasilsėti medžių ūksmėje prie šaltinėlio. Pakelėje, toliau ir arčiau, stovėjo nelinksmos, nulepusiais lapais palmės, kupečiavosi nublukę ir mažai duodą šešėlio alyvų medžių gojeliai. Visa žaliava buvo nulėpusi ir padengta storu dulkių sluoksniu. Toliau nuo kelio uoluotos kalnų atšlamos prieš saulę buvo taip įkaitintos, kad net iš tolo dvelkė nuo jų, kaip nuo krosnies. Nebešniokštė ir nebeūžė kalnų upeliai: jie tyliai ir ramiai rangėsi sruveno tarpukalnių dugnu, slapstėsi tarp didelių, smėliu apneštų akmenų ir vietomis, kur daugiau ūksmės, gaivino storus, plačialapius laukinius rebarbarus, lieknuotes nendres, erškėčių kerus ir kresnus krūmokš-

nūs. Platūs upokšniai, kurie po kiekvieno didesnio lietaus kalnuose prapliumpa upėmis, dabar buvo visai išdžiūvę ir taip užnešti uolų nuolaužomis, kad jokia žaliava per jas negalėjo prasikalti. Dangumi plaukė nedideli balti debesėliai, karstėsi kalnų viršūnėmis, bet nė vienas jų neteikė mūsų pakeleivėms šėšelio.

— Nerina, aš jau nebegaliu, eikime, nors truputį pasėdėsime pavėnioje; ir galvą pradėjo sopėti, — atsikreipė į savo bendrakeleivę globėją Margarita ir parodė ranka į alyvų medžių gojelį.

— Nebetol, brangioji, ir bažnytėlė: ten ir šaltinėlių rasime, ir žalią pievelę... Duokš man savo ryšulėlį, — ir Nerina norėjo paimiti iš Margaritos rankų paskutinį nešulį.

— Neduosiu, Nerina, tu ir taip du sunkesniu turi.

— Nieko, Margarita, duok, aš pripratusi ir didelius ryšulius tąsyti; nebijau ir kaitros, — ir Nerina paėmė iš pavargusios Margaritos paskutinį ryšulį.

Margarita nesipriešino. Atpratusi nuo gryno oro ir saulės šviesos, greit pavargo, apsunko ir dabar norėjo tik kur nors prisisėsti ir pailsėti.

Keliavo jos abi į Torino, kur gyveno Savoijos princai ir princesės, į Dievo Kūno atlaidus, kur daug suvažiuoja žmonių ir esti didelės bažnytinės iškilmės. Sužinojo Nerina, kad tose iškilmėse dalyvauja princai, princesės, suvažiuoja

daug diduomenės. Į tas iškilmes nešėsi jos ir Margaritos kilmės įrodymo ženklus. Kaip ir kur jos ieškos Margaritos motinos princesės, jos ir pačios nežinojo.

Pagaliau priėjo ir bažnytkiemį. Išsuko iš kelio ir greit pasinėrė alyvų medžių gojely. Kiek atsikvėpusios prie bažnytėlės durų, įėjo vidun. Bažnytėlė buvo visai tuščia, ir nė viena esybė joje nesimeldė. Viduje buvo taip vėsu, jog Nerina pabijojo, kad tokia žymi oro permaina nepakenktų Margaritos sveikatai, ir vos sukalbėjusios po vieną poterėlį išėjo. Prie šaltinėlio apsiprausė, atsigėrė ir užkandusios atsisėdo palmės pavėsyje pasilsėti. Iš Genujos buvo išėjusios labai anksti, dar prieš saulės tekėjimą, tai Margarita pradėjo snausti. Nerina čia pat pakiojo jai savo apsiaustą, po galva padėjo minkštesnį ryšulį ir paguldė. Pati pasidėjusi ant kelių princesės įrodymo ženklus, prisišliejo palmės lemenio ir susimąstė.

Nerina Medini jau nebejauna moteriškė. Jai jau seniai stuktelėjo keturiasdešimt. Tai metai, kurių sulaukusios italės pačios prisipažįsta pasenusios. Nerina buvo viena tų esybių, kurias gyvenimo aplinkybės gainioja po šį margą svieltį, regis be tikslo ir be naudos. Jos niekur nepritampa ir su nieku nesutampa: jų dora, gera širdis ir viltis surasti sau ką nors geresnio neduoda joms nusistovėti vienoje vietoje. Šitą klajojimą po savo tėvynės plotus paveldėjo ji iš

savo tėvo. Jos tėvas neapolietis, motina — apulietė. Gyveno jie ilgą laiką motinos tėvynėje, Apulijoje, nedidelėje geležinkelio stotyje, kur jų tėvas ėjo viršininko pareigas. Stotis buvo mažutė. Sustodavo joje vienai minutei tik paprastieji keleiviniai traukiniai. Netoliese buvo jūra, čia pat aukšti kalnai, o iš abiejų geležinkelio pusių, kiek siekė akys, į pietus ir į šiaurę, tęsėsi kaktusų krūmai. Kalnai ir tie kaktusų krūmai skyrė juos nuo viso pasaulio ir laikė prispaudę prie jūros. Jos jaunystės dienų draugas — metais už ją vyresnis broliukas—Tulvio, taip pat pasklido pasaulyje, ir kur jis—Nerina nežinojo. Ir šiandien Nerina negali pamiršti, kaip ji su savo broliuku gaudydavo kaktusų krūmuose šviečiančius skraiduolius vabalėlius, prikišdavo jų pilnus butelius ir paskiau naktį, kai ateidavo traukinys, parduodavo juos keleiviams po penkis soldai. Vėliau jų tėvą perkėlė į Lombardiją. Iš Lombardijos vėl grąžino į pietus; tarnavo arti Romos ir pagaliau, kai Nerinai ėjo jau dvylikti metai, tėvas mirė. Motina gavo nedidelę pensiją. Broliuką Tulvio dėdė vienuolis iš Katanijos pasiėmė į vienuolyną už patarnautoją, o ji su motina gyveno Solernoje. Ji jau turėjo šešioliką metų ir uždarbiavo siuvimu, kai ir mama paliko ją našlaitę. Siuvimas mažai davė pelno, ji greit perėjo pas skalbėjas. Kurį laiką susirašinėjo su broliu, vienuolino patarnautoju. Brolis jai atrašydavo labai dievotus laiškus, atsiųs-

davo šventųjų paveikslėlius ir prašydavo sesers už tuos paveikslėlius atsilyginti vienuolynui, prisiunčiant jam pašto markių. Vėliau nustojo rašęs jai ir brolis. Neberašė ir ji jam. Ir dabar tikrai nežinojo Nerina, ar jos brolis tebėra dar Katanijoje vienuolyne, ar kitur, ar gyvas, ar miręs. Beskalbdama ir bevažinėdama po miestus ir miestelius susilaukė ir keturiasdešimt metų.

Seniau, kai buvo dar jaunesnė, ji ir pati norėjo stoti į moterų vienuolyną, bet kai neturėjo jokio turto, tai jos nepriėmė. Dėdė vienuolis ja, kaipo moteriška, nesirūpino. Ir Nerina pasiliko pasauly vienui viena. Ji net nesvajėjo kada nors išigyti nuosavą skalbyklą. Turėjo susitaupiusi keletą šimtų lirų, dar prieškarinių, tikrų sidabriinių; dabar visas jas ji aukojo Margaritos motinai surasti. Margaritai apie savo santaupas ji tik prisiminė, kitoms nesisakinėjo, ir tiek. Aukodama savo santaupas ji tikėjosi ateityje, jei suras Margaritos motiną, ne dešimteriopo atlyginimo, o ramios senatvės prie artimo žmogaus, kuris, tikėjosi, neatstums jos už pasiaukojimą ir prisirišimą. Ne tiek ją jaudino Margaritos likimas, kiek paslaptینگumas ir noras pelnyti sau ramią senatvę.

Paėmė snaudulys ir ją, bet Nerina stiprinos ir laukė, kolei pabus Margarita. Ji su tokia užuojauta ir motinišku rūpestingumu žiūrėjo į savo bendrakeleivę, kad jei ištiktų ją kokia nelaimė

ar liga, ji visa atiduotų, pasiaukotų, bet ją išgelbėtų.

Viskas, regėjos, jai ėjo sklandžiai, tik vienas mažmožis nedavė jai gerai nusiteikti ir graužė sąžinę: prieš iškeliaudamos į Torino, jos užpirko Genujoj Santa Marija Dolorosa bažnyčioj mišias, pasimeldė, padarė įžadus, ir priėjo išpažinties. Per išpažintį Nerina pasisakė kunigui, kad keliausianti į Torino į Dievo Kūno atlaidus, bet kokiam tikslui — nutylėjo. Nutylėjo, nes bijojo, kad į Margaritos motinos ieškojimą koku nors būdu neprisiplaktų ir kunigas ir kad paskiau nepasinaudotų princesės malonėmis ir jis. Nerina tai nutylėjo, o dabar krintosi ir graužėsi, bene šventvagiškai atlikusi išpažintį ir priėmusi sakramentus. Besigrauždama ir aimanuodama užmigo ir ji, bet ir miegodama tvirtai laikė rankose princesės įrodymo ženklus ir vis krintosi.

VII

Pasilsėjusios ir užkandusios, prisipylė šalto vandens butelį ir keliavo toliau. Pavakarij pasiekė Torino priemiestį ir apsinakvojo vieno moterų vienuolyno užvažiuojamuose namuose. Visi užvažiuojamųjų namų atskiri kambarėliai buvo jau iš anksto užpirkti ir užimti turtingesniųjų maldininkų, o viešose patalpose kimšosi kaimiečių ir neturtėlių luomas. Čia pat bendroje virtuvėje gaminosi jie sau ir valgio. Buvo labai triukšminga, tvanku ir nešvaru. Neužteko stalų ir kėdžių, tai kiti sėdėjo asloje, prieangy, kieme. Buvo labai daug tautiškais rūbais apsirengusių merginų; kitos sodietės dėvėjo ir miestiskai, bet sekdamos paskutinę madą. Apie jas sukosi su gitaromis ir mandolinomis šaunūs jaunikaičiai. Kiti mėgino savo instrumentus, savo balsus. Merginos zujo, šaipėsi, juokavo su jaunikaičiais, ir buvo panašu, kad jie visi suvažiavo čia ne į atlaidus, o į kokias nors iškilmingas vakaruškas. Giedoti, griežti, skambinti ir išdykauti buvo galima, bet šokti — nevalia.

Tvarkos ir padorumo žiūrėjo dvi seserys vienuolės.

— Ar iš toli tamstos? — paklausė Nerinos viena sesuo vienuolė, pasižiūrėjusi į išvargusią Margaritą.

— Iš Genujos, sesute. Dar buvome užsukusios į Chiavarį pasimelsti prie Ligurijos princesės šv. Margaritos grabo. Mišių šventų išklausėme, — atsakė Nerina.

— Gal išžadėjote?

— Taip, sesute, išžadėjome.

— Duktė?... Kiek metų? — vėl paklausė sesuo vienuolė, žiūrėdama į Margaritą.

— Ne, ne duktė, sesute. O metų... Kiek tau, Margarita, metų? Penkiolika?

— Ne, šešiolika, — atsakė Margarita.

— Tik šešiolika, sesute, — patvirtino Nerina.

— O kas, našlaitė ar nesveika?

— Ji ne našlaitė, ji pamestinukė, sesute. O aš jos globėja.

Su tais žodžiais sesuo vienuolė susiraukė ir, lyg pasibiaurėjusi Margarita, pradėjo žaisti tarp pirštų rožančiaus poteriukais ir piktaai pažvelgė į pamestinukę. Nerina žengė arčiau prie sesers ir, kad negirdėtų Margarita, pradėjo jai kalbėti:

— Nelaiminga mergaitė, būtinai nori surasti savo tėvą ir motiną — ir naktim verkia, ir dieną, nabagė, ramumo neturi...

— Reikia daugiau melstis, išžadėt, aukot,—
labai abejingai patarė sesuo vienuolė.

— Meldžiasi, sesute; ir aš meldžiuosiu.
Tiek gaila našlaitės...

— Tai kokia gi ji našlaitė, kad pamestinukė!... Maž iš protestantų?

— Ne, sesute, iš katalikų ir iš gerų katalikų.

— O iš kur tamsta žinai, kad iš katalikų?—
pasipūtė sesuo vienuolė ir metė:

— Katalikai patvoriuos savo vaikų nemėto!

Nerina giliai atsiduso, parėmė ranka smakrą ir palingavusi galva susimąstė.

— O iš kur tamsta žinai, kad iš katalikų?
— vėl paklausė sesuo vienuolė.

— Žinau, sesute, ji ženklus turi.

— Kokius? Kryželį?!... Negalima taip, negalima, — ūmai subarė sesuo vienuolė vieną vaikina, kuris, uždainavęs kažkokią dainelę, padarė neva keletą pa. Jaunuolis nutilo ir užsimetė ant pečių gitarą; maldininkai jam triukšmingai papplojo.

— Kryželius ir protestantai nešioja, — po minutės kalbėjo sesuo vienuolė, uoliai sekdamą, kad vėl koks nors išdykėlis neiškrėstų nepadoraus šposo.

— Aš ir be kryželio turiu įrodymų, kad ji katalikiškos didikų kilmės. Matote, sesute, ji ne ligurietė — ji iš Savojos!

— Iš Savojos didikų?! — ūmai susidomėjo

sesuo vienuolė ir per Nerinos petį pažvelgė į Margaritą.

Nerina linktelėjo galvą.

— Kokių?

Nerina sumišo: sakyti ar ne. Jai pasakyti, reiks ir įrodymų. O kas tikras, kad sesuo vienuolė tuojau nepraneš savo viršininkei, ši — dvarui, dvaras — policijai... O paskiau gali atsitikti taip, kad ji pasiliks visai atstumta, o princesės malone pasinaudos vienuolynas ir kiti... Ir Nerina atsakė:

— Aš nežinau, bet jos auklėtojai žino.

— O kas jos auklėtojai?

— Viena auklėtoja iš pamestinių vaikų prieglaudos.

— Tai ar jos neprisipažįsta didikai?

— Nežinau.

— Taigi, kalbi, pati nežinai ką, — suniekino sesuo vienuolė ir nuėjo šalin.

Tuo kalba ir pasibaigė. Vienuolė nusiskubino prie krosnies, kur merginos per daug pridėjo malkų, o Nerina labai nepatenkinta pasikalbėjimu ir griausdamosi atsisėdo asloje prie Margaritos. Po valandėlės jos širdy vėl kilo abejonė, kad pati ji prie princų neprieis, o iš vienuolės gal ką ir sužinotų.

Kai pavakarieniavo, Nerina norėjo išeiti į miestą paieškoti princų rūmų, bet bijojo palikti vienos Margaritos, kad ji iš nuovargio neužmigytų ir kad kas jų neapvogtų. Ji vėl buvo užkalbi-

rusi tą vienuolę, bet sesuo ši kartą buvo su ja visai šalta.

Pernakt Nerina sugalvojo ir nutarė rytojaus dieną eiti abiem su Margarita prie dvaro rūmų ir rodytis su emblemėle, antklodėle, kaspinu, priegalvėliu. Jei ten nepasiseks, tai su tais pačiais ženklais per procesiją laikytis arčiau prie didikų.

Nerami buvo jų nakvynė užvažiuojamuose vienuolyno namuose; iš vakaro ilgai nedavė užmigti įvairūs dainininkai, dainininkės ir žmonių susigrūdimas; naktį kankino troškulys, parazitai ir įmigusių maldininkų knarkimas. Nerina vis bijojo, kad kas iš jų neišvogtų brangių ženklų ir, pusiau miegodama, pusiau budėdama, laikė, juos prie savęs prisispaudusi.

Atsikėlė jos anksti rytą vienos pirmutinių. Visi maldininkai ir maldininkės dar tebemiegojo; jų buvo pilna visur—ir viduje ir prieangy; miegojo ir vienuolyno kieme suvirtę po medžiais. Parnaktinėmis buvo dvi sesers vienuolės ir, nepasimesdamos viena su kita, budėjo visą naktį ir žiūrėjo tvarkos ir padorumo. Kai perdaug arti susiglausdavo vyras su moterimi sesers vienuolės vieną ar kitą paspirdavo koja ir įsakydavo pasitraukti. Išsiblaškiusioms merginoms liepdavo gulėti gražiau, sudraudavo ir vaikus,

— Kol taip anksti atsikėlėte, jei išpažinties neisite? — paklausė nauja sesuo, kai Nerina prisipylė iš imbriko sau ir Margaritai vakarykščios kavos.

— Mes dar 1.

— Atėjote į šv. a

kalais! Tai nuodėmė, — pas

— Sesute, mūsų reikalai .

lima sakyti — šventi.

— Kokie gi jūsų reikalai?

— Noriu pamestinukės motiną suras.

ir Nerina parodžiusi akimis į Margaritą pride

— nelaiminga mergaitė, ir turi motiną ir net—

O rast būtinai nori.

Priėjo ir kita nauja vienuolė. Nerina ir joms šiek tiek papasakojo, bet patį svarbiausį, apie princesę, nutylėjo.

— Anais metais čia kaž koks sinjoras ieškojo savo pamestos dukters. Taip pat iš didikų, — įsimaišė antroji vienuolė.

— O iš kur jis, sesutės nežinote? — paklausė Margarita. Dabar Margarita gailėjosi per daug įtikinusi Neriną, kad ji princesė. Juo labiau, kad ji tai girdėjo tik nuo vienos prižiūrėtojos. O aukso emblemėlę ir tokius gražius bal-tiniukus galėjo padovanoti jai ir ne princesė, o kokia nors granda sinjora — mamutė.

— Iš kur — neklausiau, tik sakėsi seniau gyvenęs Nicoj, — atsakė jai sesuo vienuolė.

— Sesute, o ar seniai jis klausinėjo? Kiek metų? — susirūpino Margarita.

— Regis, kad pernai... Taip, pernai, pernai, gerai atmenu — pernai. Aš tada buvau panaktinė. Tai klausinėjo ir manęs ir sesers Linarijos...

...rodo, — spyrė se-
...iščiau, tuo tarpu kaip
...amerkę jai, kad ji neprasi-

... toks, tai nežinau, tik matyt, kad
... ir mūsų vienuolynui paaukojo, ir
... as apdovanojo.

— O koks jis — juodas? Ligurietis?

— Jis regis, ligurietis, bet ji — bene pran-
zė, tokia kaip tu. Tamsiaplaukė, pailgaveidė.

— Ar jis nevienas buvo? — iškėtė akis
Margarita.

— Buvo su kažkokia moteriške; nežinia, ar
tai jo žmona, ar svetima kokia. Dabar svietas
taip ištvirko, kad ir su svetimomis važinėja, kaip
su savomis. Apsaugok, Viešpatie, ir skaisčiausioji
Madona!

— O ar toji moteriškė sena? O kaip ji buvo
apsitaisiusi? — vis klausė, teiravos Margarita.

— Nebepamenu, vaikel... Jei labai norite,
tai galima mūsų viršininkės paklausti: ji ir auką
priėmė, ir meldėsi.

— Mes šiandien užsuksime pas seserį virši-
ninę, o dabar eisime į bažnyčią, — susakė Ne-
rina ir susirūpino.

— O jeigu vėl ateitų koks sinjoras ar sinjora
ir ieškotų dukters, tai tegu palaukia mūsų, mes
dar grįšime, — pasakė seserims vienuolėms Mar-
garita, ir išeidama žemai joms nusilenkė.

VIII

— Kur čia princų rūmai? Ar dar toli? — paklausė Nerina kiemsargį, kuris su šluota rankose valė šaligatvius.

— Eikite, eikite stačiai, prieisite aikštę, už tos aikštės tuoj ir princų rūmai, — atsakė kiemsargis, nė kiek nesusidomėjęs, kam joms reikalingi princų rūmai.

Nerina su Margarita ėjo, ėjo ir pagaliau priėjo princų rūmus. Ties rūmais nesustojo, o juos apžiūrėdamos iš oro ir, stengdamosios pro vartus pažvelgti vidun, kur matėsi gražių palmių, kiparisų, fontanų ir gėlių gėlių klombos, praėjo pro šalį. Vėl sugrįžo, vėl praėjo. Rūmuose nebuvo jokio judėjimo, tik degė prieš saulę princų ir princesių gyvenamų butų langai ir švietė dailios geltonos užuolaidos. Prieš rūmus gatvėje keli miesto darbininkai taisė mėgino fontaną. Prie jų stovėjo miestsargis ir atsidėjęs žiūrėjo jų darbo.

— Dar anksti, Margarita — ir princai ir princesės dar tebemiega, — pašnibždomis tarė Nerina ir taip į Margaritą pažiūrėjo, regis, pasigailėjo, kad ji ir ją, princesę, taip anksti pakėlė.

Nuėjo į netoliese esantį parką ir ten atsisėdo ant suolo lauktų, kolei susikels princų dvaras. Nerina sėdėjo ir suko sau galvą, kaip joms reiks prilįsti ir pasirodyti princesėms. Be to, kas žino — kuriai. Nežinojo Nerina nei princesių vardų, nei kokios jos, senos ar jaunos, ištekėjusios ar panelės, nei kiek jų yra, ir iš viso ar jų yra. Pasiklaust taip pat neturėjo ko. Ir Nerina pasigailėjo vakar nepasisakiusi seseriai vienuolei. Margarita žiovavo nuo ryto drėgmės, ir jai norėjosi miego.

Kai jos sugrižo prie princų rūmų, jau aukštai švirksėtė pataisytas fontanas, buvo atviri dvaro kiemo vartai ir pradaryti apačioje žali langinių žaliuziai. Mieste prasidėjo didelis judėjimas; be paliovos skambino tai vienoj, tai kitoj bažnyčioj. Atrodė, kad tuojau išvažiuos pro vartus į miestą ir princai su princesėmis. Margarita užsikabino ant kaklo kryželį, pasirišo kaspiną. Nerina persvėrė per ranką antklodėlę ir priegalvėlį ir laikė taip, kad visa tai gerai matytųsi. Taip pasirengusios vaikščiojo tai viena gatvės puse, tai kita, stovinėjo, neva žiūrėjo fontano ir buvo prisirengusios kiekvieną momentą, pasirodžius karietai, pulti prie vartų.

— O kas bus jei princesė, kad ir pažins, bet nenorės prisipažinti?! — gromulojo vis tą pačią mintį Nerina ir jautė, kad ne taip, ne tokiu būdu joms reikėjo pradėti.

— O jei ji yra jau ištekėjusi? O kad ir

netekėjusi, tai jei tada nenorėjo namų garbės sutepti, tai kaip ji išdrįs prisipažinti dabar, viešai ir dar gatvėje?! — aimanavo Nerina.

Paskutinis samprotavimas visai pakirto Nerinos jėgas; ji pamatė savo sumanymo klaidingumą ir antrą kartą pasigailėjo nepasakiusi seseriai vienuolei.

Ilgai jos vaikščiojo gatve ties princų rūmais; stovinėjo prie fontano, bet iš dvaro niekas į bažnyčią nevažiavo. Tiesa, buvo įvažiavę ir išvažiavę kažkokie automobiliai, ateidavo ir išeidavo kažkokie žmonės, sinjorai, sinjoros, bet visi jie nebuvo panašūs į princus ir princeses.

Vaikščiojo jos abi neramios, bijodamos ir aimanuodamos. Nerinai prie kiekvieno garso, panašaus į arklių kanopų trypimą ar į auto sireną, apmirdavo krūtinėj širdis, ir jos tuojau skubėdavo prie dvaro kiemo vartų. Kartais žybtelėdavo jos vaizduotėje viltis, laimė; laimė jai, laimė Margaritai, o gal ir pačiai motinai, nes visgi Margarita tokia mergaitė, kad jei tik ją tinkamai aprėdytų, tai tokia duktė nepadarys gėdos ir pačiai princesei.

Mažiausiai tai dabar svajojo apie motiną princesę pati Margarita. Ji daugiau galvojo apie tą savo dukters ieškančią sinjorą, negu princesę. Ji gaflėjosi daug primelavusi Nerinai, kad jį princų kraujo; bet dabar gėda ir nepatogu buvo prisipažinti.

— Margarita! Margarita! Važiuoja! — stauga prašvokštė Nerina ir, peštelėjusi Margaritą už rankovės, pastūmė ją į gatvę prieš save.

Iš princų dvaro, žibąs keturiomis, it sidabrinėmis, lempomis priešaky ir blizgąs visu savo korpusu, išriedėjo gatvėn auto. Margarita paėmė abiem rankomis šniūrelį ir ištempė jį taip, kad aukso kryželis net apsvirtė arti jos veidelio. O Nerina tuo tarpu atkišo persvėrusi ant rankos antklodėlę ir priegalvėlį. Automobily sėdėjo dvi sinjoros ir du uniformuoti sinjorai, bet į jas neatkreipė jokio dėmesio, gal ir nepastebėjo.

— Nuvažiavo, — tarė visa išbalusi ir vos laikydamosi ant kojų Nerina ir pateisino: — Nepamatė mūsų.

— Pamatė, ir sinjoros žiūrėjo ir sinjorai, — nė kiek nenusiminusi atrėmė ją Margarita, dar tebelaikydama atkišusi kryželį.

— Argi matė? — aimanavo Nerina.

— Matė, matė, tikrai matė, aš pastebėjau.

— Ak, Viešpatie, Santa Marija Dolorosa, maniau, kad širdis iššoks iš krūtinės, — sudėjavo Nerina ir pakvietė Margaritą į parką atsikvėpti.

— Kad mes būtumėm ar atsiklaupusios ar ką, — eidama aimanavo Nerina ir vis braukė sau nuo kaktos plaukus.

— Tetulyte brangioji, eikime geriau į vieš-

būtį, ten paklausinésime šito sinjoro, — paprašė Margarita.

— Kas tau tas sinjoras, — pagaliau supyko Nerina, — mažai kas ko ieško. Kiti tyčia ieško kokios mergaitės, kad paskiau parduotų kam ar ką... Pasilsėkim ir eikim į baziliką. Kai trauks pro šalį bažnytinė procesija su princiais ir princesėmis, mes ir atsiklaupsime ant tako.

— O maž aš ne princesės duktė! — paaimanavo Margarita ir kreivai pažiūrėjo Nerinai į akis, — maž aš taip kokios turtingos sinjoros!

Nerina jai nieko neatsakė. Kai pasilsėjusios ėjo į baziliką, visos gatvės į bažnyčią buvo užtvinusios maldininkų, organizuotai žygiuojančių įvairių pasaulinių ir dvasinių organizacijų, mokinių, fašistų, policijos ir tvarkdarių. Kiekviena organizacija nešėsi ir savo vėliavą. Kitos organizacijos jau išsirikiavusios stovėjo aikštėje, prieš baziliką ir šventoriuje. Nerina su Margarita ne tik negalėjo prasimušti į baziliką, vidun, bet jų neprileido ir artyn. Kai apėjo aikštę, turėjo atsistoti toli toli, visų organizacijų uodegoje. Nerina pasigailėjo nepradėjusi pirma nuo bažnytinių iškilnių ir taip ilgai užtrukusi prie princų rūmų ir parke. Kai prasi-dėjo eisena, jos, prisispaudusios prie vienu namų vartų, palaukė kolei prisiartino pati procesija.

— Margarita, laikykis, — kumštelėjo savo globojamą Nerina, pasimugino, pasispaudė ir

atsidūrė pirmutinėje eilėje, greta tvarkdarių. Ji vėl persvėrė per ranką antklodėlę, iškišo priegalvėlį ir įsisiurbė akimis į puikią sinjorą, kurią vedė už parankės išdidus sinjoras. Margarita it nenorom ištempė tarp pirštų grandinėlę. Nerina pora kartų tyčia knaptelėjo, priklaupė ir vos neišsitiesė po diduomenės kojų. Ją vienas tvarkdarys įstūmė į eilę; ištiesė jis ranką ir priešais Margaritą, kad ir ji atsitrauktų. Nė viena iš puikių sinjorių į jas nepasižiūrėjo. Nerina visai nusiminė; minios nešama sverdinėjo ji ir jautė, kad subyrėjo visa jos viltis, nuėjo niekais visos jos pastangos.

Pamačiusi, kad Margarita labai išvargo, vis atsilieka ir nešama minios, nebepajėgia net atsispirti, paėmė ją už rankos ir abi prasimušė į skersgatvį.

— Dabar, Nerina, tai jau tikrai matė: aš pastebėjau, kaip viena princesė, net krūptelėjo, kai tu parpuolei.

Nerina susiraukė ir pasakė:

— O kas jas žino, maž jos ir ne princesės, o taip kokios didelės sinjoros?!

Nerina galvojo, kas joms daryti toliau.

— O maž ne šitos?! Ar maža yra Italijoje princesių... Man tik sakydavo, kad iš Savojos, — vėl ėmė neva ainamuoti Margarita, vedindamasi vienų namų pavartėje.

— Tai ko tu man apie tai pirma nesakei: žinoma, kad princesių yra daug. Aš čia varg-

stu, prakaituoju, o maž tave Dievas žino iš kur atnešė ir pametė. Maž tu ir ne princesės duktė, o kokios virėjos! — pirmą kartą parodė savo nekantrumą Nerina, bet vilties nenustojo: liko dar sesuo vienuolė, **išpažintis**, publikacija, pagaliau policija. Svarbiausia tai, kad liko įrodymai, o su jais ne šiandien, tai rytoj, bet vis tiek bus galima suieškoti.

Kai pasibaigė bažnytinė procesija, grįždamos į vienuolyną vėl užsuko pro princų rūmus ir, išdėjusios savo įrodymus, stovinėjo prie vartų, prie fontano. Ir karios ir auto vieni privažiudavo prie rūmų, kiti išvažiuodavo, tačiau niekas jų neprakalbino ir niekas neatkreipė į jas dėmesio.

Išvargusios, prisikankinusios sugrįžo į vienuolyno užvažiuojamus namus. Nerinai sopėjo galva, sopėjo kojos. Paprašiusi dežuruojančios sesers savo ryšulių, ji prigulė pasilsėti. Margarita tuo tarpu išėjusi **kieman** landžiojo tarp žmonių, klausėsi, ką jie kalba, ir demonstravo prieš kilnesnes sinjoras savo kryžiuką ir kaspiną.

Nerina gulėjo pasidėjusi po galva savo ryšulį ir nusigrėžusi į sieną galvojo ir svarstė, ar pasakyt visą teisybę vakarykščiai **seseriai** vienuolei, ar paprašyt jos **pagalbos** ir patarimo, ar dar pamėgint pačiai vienai ieškoti.

— Ar nematėte, gal buvo atėjusi toji sinjora kur su mergyte? — staiga išgirdo Nerina

užpakaly savęs pažįstamą balsą ir atsigrįžusi pamatė vakarykščią seserį vienuolę.

— Aš čia, sesute, — atsiliepė greit atsistodama Nerina.

— O kur mergytė? — labai rimtai paklausė sesuo vienuolė.

— Ji tik ką buvo čia, gal išėjo kieman. O kas, sesute?

— Tuoju pašauk ją, labai svarbūs dalykai: atvažiuo tas sinjoras, kurs dukters ieško.

Nerina išbėgo kieman ir, pamačiusi minioje Margaritą, nepuolė prie jos, o tyčia nuėjo į kitą kiemo galą. Greit sugrįžusi ji pranešė seseriai vienuolei, kad mergytė gal bus išėjusi į miestą, o jei labai svarbus reikalas, tai ji tuoju išeisianti jos paieškotų.

— Labai svarbus reikalas: eik, surask, ir tuoju abi ateikite pas seserį viršininkę, tas sinjoras laukia.

Nerina nustebo, bet greit susigriebė ir peštelėjo vienuolę į koridorių.

— O kas? — įtariamai paklausė vienuolė.

— Tai ne jos tėvas, — pakuždomis atsakė Nerina ir, prisitraukusi arčiau prie vienuolės, prašnibždėjo jai į ausį:

— Sesute, čia didelė paslaptis — aš turiu ir įrodymų.

— Kokių įrodymų?! Kokia paslaptis?!

— Sesute, eime kur į kambarį — aš čia negaliu.

Sesuo vienuolė nustebo, bet nusivedė ją į antrą aukštą ir paprašė į savo celę.

— Tai kokia paslaptis?

— Sesute, dėl artimo meilės ir dėl to nelaimingo kūdikio kančių, kaip per išpažintį, aš tamstai pasakysiu visą tiesą ir duosiu įrodymų: šitoji mergytė yra karališkojo kraujo; vienos Savojos princesės slaptosios meilės vaisius! Štai ir įrodymai, — ir Nerina išėmė iš ryšulio šilkinę antklodėlę, priegalvėlį, baltiniukus...

— O kryželį ir kaspiną mergytė pati nešiojasi ant savęs... Su šitais daiktais dvaro tarnas padėjo kūdikį ant prieglaudos slenksčio... Iš prieglaudos, per karą, ją buvo atidavę į žmones, ir taip ji buvo princesei pražuvusi...

Sesuo vienuolė nustebo. Ji tik vartė šilkinę antklodėlę, priegalvėlį, žiūrinėjo baltiniukus ir net nieko negalėjo ištarti.

— O tamsta jai kas?

— Aš jos globėja... Daug aš jau dėl jos išleidau, prisiskolinau, prisikankinau, o dabar norėč gražinti motinai vaiką, nes jaučiuos, kad jau nebeilgai paliko man vargti šioje ašarų pakalnėje... Va ir šiandien, taip privargau...

— O ar princesė žino, kad jos duktė tebėra gyva?

— Kad aš gi nežinau, sesute; aš pati tik šiomet ją suradau. Kaip aš ją galėjau tokiais rūbeliais, pusnuogę princesei parodyti.

— Palauk čia, sinjora, aš tuoju nueisiu ir seseriai viršininkei pranešiu.

— Sesute, palauk, dar pakalbėsime: o ar verta seseriai viršininkei sakyti? Maž tamsta turi pažįstamų princų dvare ar ką nors iš dvariškių?... Už tai ir tamstai būtų didelė laimė.

— Ne, sinjora, be sesers viršininkės žinios aš nieko negaliu daryti; aš tuoju turiu viską jai pasakyti... Palauk, sinjora.

— Sesute, tai kad nors tas sinjoras nesužinotų ir kitos seserys... Juk tai tuo tarpu didelė paslaptis... Iš to gali būti didelė malonė ir visam jūsų vienuolynui! Reikia tik atsargiai. Juk ir pati motina princesė nenorės, kad kas žinotų!

— Gerai, sinjora, aš seserį viršininke iššauksiu koridoriun ir vienai pasakysiu; niekas negirdės; nesužinos nei tas sinjoras, nei mūsų seserys...

— Gerai, sesute, aš čia paliksiu daiktus ir bėgsiu atsivesti mergaitės — ji gal jau grįžo, — ir abi su sesute vienuole išėjo pro duris.

Nerina pašaukė Margaritą ir greit nutempė ją į vienuolės celę. Įsivedusi vidun ji ant greitųjų aptempė jos suknytę, perbraukė šukomis per plaukus ir, palytėjusi lūpomis kaktą, įsakė laikytis gražiai ir mandagiai. Tuo metu atsivėrė durys. Į celę įėjo sesuo su vienuolyno viršininke, jau nebejauna vienuole. Pagarbinusi Kristų ir padariusi kryžiaus ženklą, sesuo viršininkė sus-

tojo iš tolo. Nerina tuoju puolė jos palaiminimo; atsiklaupė ir Margarita; sesuo viršininkė jas peržegnojo antrą kartą.

— Žiūrėkit, sesuo Vinorija, štai antklodėlė — geriausio šilko, po karo tokio ir nebėr; štai priegalvėlis... O baltiniukai — kaip pūkas, kaip pūkas, — ir sesuo dežuruotoja, trindama tarp pirštų vystyklėlį, prikišo prie sesers viršininkės.

— O štai kryžiukas ir kaspinas; kaspinas buvo užrištas jai ant dešimiosios kojytės, — ir Nerina iškėtė kaspiną.

Sesuo viršininkė, neprisiliesdama rankomis, apžiūrėjo baltiniukus, kaspiną, žvilgterėjo į kryželį ir pusbalsiai paklausė Nerinos kaip mergytės vardas.

— Margarita. Bet šiuo vardu ją pakrikštijo jau prieglaudoj.

— O rašto jokio neturi?

— Jokio, sesuo viršininke. Kad ir buvo koks, tai per karą užsimetė.

— Tai jūs iš Genujos?

— Taip, sesuo viršininke, iš Genujos.

— O kol ji pirma niekur nesikreipė?

— Kur ji kreipsis — juk dar vaikas. Kad būtų pametusi šituos įrodymus, tai ir aš nebūčiau sužinojusi, kad ji karališko kraujo.

— O daugiau žino apie tai kas?

— Nieks, sesuo viršininke; ir aš niekam nieko nesakiau. Nereikia, kad sužinotų ir šitas sinjoras iš Genujos.

— Jis ką tik dabar išvažiavo: mes pasakėme, kad jūs jau vakar išėjusios, jis ir išsiskubino — mano, gal jus kur pavys, — pasigyrė dežuruojanti sesuo.

— Be reikalo tu jam pasakei, kad sinjora su mergyte iš Genujos, — pastebėjo jai sesuo viršininke, — jis tik išplepės.

— Labai gerai, sesuo viršininke, kad aš jam taip pasakiau: jis tik nusiminė ir pasakė, kad Genują kaip savo kišenę išieškoję — jis vien Savoja klieđa.

— Žinoma, kuo mažiau triukšmo, tuo geriau, — susimąsčiusi pasakė sesuo viršininke ir paklausė:

— O kiek jai metų, Margaritai... princesei?

— Princese, kiek tau... jums metų? — greit paklausė Nerina savo globojamos.

— Šešiolikti.

— Šešiolikti, sesuo viršininke.

— Mokinosi kur?

— Princese, jūs pirma mokintės kur? — skubėjo klausti Nerina.

— Prieglaudoj... Skalbykloj...

— Na, ir pas mane šiek tiek. Ir aš ką pati mokėjau, ir ją išmokinau... Išpažinties privedžiau. Kiek pajėgiau, rengiau, valgydinau...

— Tai ji ir skalbykloj dirbo? — stebėjosi viršininke.

— Dirbo, sesuo viršininke, kaip prasta mergička dirbo, kolei aš paėmiau ją savo globon.

Bet dabar ir ištekliai mano senka, ir sveikata diena dienon eina menkyn, dar, gink Dieve, kokio atsitikimo — norėčiau sveiką gražią perduoti motinai į rankas!

— Visi mes Dievo rankoje, sinjora, ir niekas negali žinoti, kas ryt poryt su mumis gali atsitikti. O už rūpinimąsi našlaite, tamstai šimteriopai bus atlyginta! — paguodė ją sesuo viršininke ir paklausė: — tai ko dabar tamsta iš mūs norėtumei?

— Aš vieno tik noriu — padėti man surasti jos motiną. Aš prasta moteriškė, aš niekur negaliu nei priėti, nei pakalbėti. O tamstos visa galite.

— Gerai, sinjora, ir mūsų pareiga rūpintis vargšais ir našlaičiais... Aš dar šiandien pasikalbėsiu su savo dvasininku. Gerai. O tamsta mums paliksėte šituos įrodymus.

— Ne! — griežtai užsispyrė Nerina, — įrodymų aš negaliu palikti jokių būdu!

— Nors iki rytojaus, kolei pasimatysiu su savo dvasininku.

— Ne, sesuo viršininke, įrodymų aš nepaliksiu!

— O kur apsistojote?

— Čia pat, tamstų vienuolyne.

— Kur, apačioj?! Užvažiuojamame name?

— Taip, sesuo viršininke, apačioje.

Sesuo viršininke pagalvojo ir pasakė:

— Tai, sinjora, aš pasikalbėsiu su savo dvasininku, o kai reiks, mes tamstas surasime, — ir sesuo viršininkė atsisveikino.

— Aš surasiu, surasiu, — pasakė ir sesuo dežuruotoja.

Margarita su savo globėja vėl nusileido apačion.

IX

Margarita jau buvo atsigulusi. Nerina sėdėjo prie jos ir poteriaudama svarstė šios dienos įvykius. Staiga ji pamatė, kaip nusileidusios nuo viršaus sesuo Teresė su patarnautoja, apeidamos žemėje sugulusius ir užkandžiaujančius maldininkus, užmojo stačiai prie jų. Nerinai kažkas dilgtelėjo širdin, ir ji, skubiai užbaigusi poterį, persižegnojo.

— Sesuo viršininkė prašo tamstas abi pas save. Prašome pasiimti ir visus savo daiktus, — pašnibždomis ir labai susirūpinusi ištarė sesuo Teresė ir padėjo Margaritai atsikelti.

— Katerina, paimk abu ryšuliu, — paliepė sesuo Teresė vienuolyno patarnautojai.

— Duok, sinjora, jai ir šitą — ji nuneš.

— Ne, sesuo Terese, šitą aš pati nešiu, — ir Nerina abiem rankom prisispaudė prie savo krūtinės ryšulį.

— Prašaul... — praleido viešnius pirma savęs sesuo Teresė ir įvedė jas į gražiai, minkštais baldais nustatytą kambarį.

— Šitas bus tamstos, o šitas — princesės,
— ir sesuo Teresė, praskleidusi storas brangias
durų užuolaidas, parodė dar gražiau įrengtą
kambarį, vidury kurio stovėjo po raudonu bal-
dakimu balčiausiais baltiniais paklotą lovą.

— Gal sinjora ir princesė norite išsimau-
dyti? — paklausė sesuo Teresė.

— O gerai būtų, — sutiko Nerina.

— Mes tuojau prirengsime,—ir sesuo Tere-
sė išėjusi už durų, kažkam įsakė prirengti vonią.

Tokia keista permaina ne tiek buvo nu-
stebinta Nerina, kiek Margarita. Pastaroji jautė-
si kalta, perdaug išsiplėpėjusi savo globėjai ir
dabar pabūgo, kad jos melas neišeitų aikštėn ir
kad jų nenubaustų. Nerina šventai tikėjo įrody-
mais, suprato, kad jomis taip susidomėjo tik po
pasikalbėjimo su dvasininku, ir dabar galvojo,
kaip jai pasielgti, kad nebūtų nustumta šalin.
Iš dalies net ir gailėjosi per greit pasisakiusi se-
serims vienuolėms ir atidengusi visas savo pa-
slaptis. Pasidėjusi prie durų skėtį ir savo daik-
tus, ji vaikščiojo su brangiu ryšuliu po kamba-
rius ir stebėjos visa ta prabanga ir įrengimu.
Jos lova buvo minkšta, paklota švariais balti-
niais ir pristumta prie sienos, o Margaritos —
tikrai karališka ir stovėjo kambario vidury.
Vaikščiojo Nerina po abu karališku kambariu,
maloniai žvelgė į Margaritą ir vis bijojo, kad
jai jos nepaveržtų.

— Margarita, brangioji, jei tave panorėtų ar

išvežti, ar kviestų kur, tai tu be manęs, gink Dieve, ir kojose niekur nekelk! Supranti?!

— Gerai, tetute Nerina, suprantu. Bet man kažin ko baisu.

— Nebijok, mažyte, su manimi nieko nebijok, o aš nuo tavęs iki grabo lentos neatsitrauksiu ir niekam tavęs skriausti neduosiu. Tu žinai, Margarita, prie dvaro esti visokių intrigų: tave ten gali nunuodyti, išvežti kur, ar visam gyvenimui į vienuolyną uždaryti...

— Oje, tetute, aš bijau, geriau bėkim iš čia.

— Nebijok, dukrele, su manim nieko nebijok: abiejų niekas nei nudės, nei uždarys.

Netrukus sesuo Teresė paprašė jas į vonią ir norėjo pati išprausti Margaritą, bet Nerina nesutiko, ir nuėjo abi kartu. Į vonią nusinešė jos ir savo ryšulius.

Nemažai stebėjos Nerina ir vonios įrengimu ir visais joje patogumais.

Sugrįžusios iš vonios, viename kambarių rado gražiai parengtą stalą. Vakarienė buvo iš kelių patiekalų. Valgė jos abi labai mažai, nes visą laiką patarnaudama joms sesuo vienuolė sekė kiekvieną jų judesį ir vis norėjo kuo daugiau joms patarnauti. Margarita kažkaip, regis, labai atsargiai, imdama šprotus užlašino ant sniego baltumo staltiesės keletą lašų alyvos. Nerinai iškrito iš rankų šakutė ir, kai ji pasi- lenkė pastalėn jos pasiimtų, susidaužė su vienuole kaktomis.

Kai Margarita atsigulė, Nerina užgesino elektrą ir basa priselino prie savo princesės lovos. Atsiklaupusi ant kilimo, glostė jos švelniai, kvėpiančiu muilu ištrinktą galvutę, ramino ją ir įkalbinėjo tik niekur nuo jos nesiskirti ir jos neapleisti.

Vėliau ir Margarita buvo atėjusi prie Nerinos lovos ir abi išsikugždėjo iki ryto.

Atsikėlė jos anksti. Negreitai atėjo vienuolė patarnautoja ir, palinkėjusi labo ryto, pradėjo ruošti stalą. Prie kavos davė šiltų užkandžių, saldžių pyragaičių ir ko tik dušia geidžia. Apie dvyliktą buvo tokie pat sotūs priešpiečiai, apie ketvirtą — pietūs, vėliau arbata, vakarienė.

Rytojaus dieną po kavos norėjo jos eiti į bažnyčią, bet jų paprašė pasilikti. Netrukus atėjo vienos krautuvės pardavėja ir išmatavo Margaritos aukštį, liemenį; išmatavo kojytes. Išmatavo ir Neriną ir po kokios valandos sinjora pardavėja su savo patarnautoja vėl sugrįžo ir atsiėmė su savim keletą Margaritai suknelių, kojinių, batukų. Atnešė ir Nerinai naują suknią ir batukus. Neriną aprengė juodai, o Margaritą baltai. Jai labai tiko balta suknytė su žydru kaspinu ir balti batukai. Patarnautoja Margaritą sušukavo, žnyplėmis suraitė jai plaukus. Ir ji iš tikrųjų pasidarė panaši į princesę.

Taip praėjo dvi dienos. Trečią dieną buvo sekmadienis. Prieš sumą, kaiėjo į bažnyčią vienuolės, pasiėmė ir Margaritą. Nuo jos neatsi-

liko ir Nerina. Margaritą apgaubė juodu rūbu su habitu ir įdavė į rankas baltu dailiu viršeliu maldaknygę. Sesers vienuolės suklaupė už grotų, o Margaritą pasodino šone altoriaus aukštoje kėdėje; prie jos iš šono atsiklaupė sesuo Teresė. Nerina atsiklaupė toliau, arčiau prie zakristijos durų ir akyliai sekė savo princesę.

Kada reikėjo Margaritai atsiklausti, kada atsistoti, jai nežymiai pasakydavo sesuo Teresė. Margarita vergiškai pildė visus jos įsakymus ir sėdėjo aukštoje kėdėje taip, kad, regis, bijojo ir pakrutėti. Iš po habito pašaliečiai galėjo matyti tik jos nosies galiuką, lūpas ir smakrą.

Visas tris dienas niekur jų iš vienuolyno neišleido ir vis kažko laukė. Sekmadienio vakarą sesuo Teresė paprašė jų rytojaus dieną atsikelti anksčiau, nes ateisią su jomis pasimatyti ir pasikalbėti dvi didelės sinjoros. Kas per vienos tos dvi sinjoros ir kokių reikalų jos ateis pasikalbėtų, sesuo Teresė nepasakė.

Ir ketvirtoji naktis praėjo abiem be miego. Rytojaus dieną, apie dešimtą valandą ryto, atvažiavo į vienuolyną dengtame automobily ir laukiamos sinjoros.

Dar prieš jų atvažiavimą į Margaritos kambarį atnešė dailų staliuką, padengė jį balta šilkinė staltiese ir ant jos išdėjo visus Margaritos „kilmės įrodymo ženklus“. Abi sinjoras įvedė į kambarius sesuo viršininė. Sinjoros buvo

apsisiautusios juodais apsiaustais ir užsidengusios veidus juodais šydais. Įėjusios pagarbino Kristų, ir viena jų iš tolo pradėjo tyrinėti Margarita per lornetą.

Margarita padarė reveransą vienai sinjorai ir kitai; paskiau, kaip ją pamokino Nerina, susiėmė priešaky rankas.

— Kuo tu vardu? — gan maloniu balsu paklausė Margaritos ilgai ją patyrinėjusi per lornetą sinjora.

— Margarita, bet šituo vardu pakrikštijo ją jau prieglaudoje, — atsakė už Margaritą Nerina.

— O pavardė?

— Pavardė... Pavardės ji neturi, iliustrisima sinjora, o prieglaudoje ją užrašė krikšto tėvo pavarde — Renatto, — vėl atsakė Nerina.

— Ar mergytė nekalba? — grįžtelėjusi į seserį viršininę, paklausė paslaptingoji sinjora.

— Kalba, kalba, jūsų didenybe, kalba, — susakė neva nusigandusi sesuo viršininė.

— Tai kol ji... — ir paslaptingoji sinjora priėjo prie Margaritos arčiau.

— O kiek tau metų, mergyte?

— Šešiolikti, — atsakė Margarita.

— Tu ne italė?

— Nežinau.

Sinjora patylėjo ir stačiai paklausė:

— Tu ne princesė?

Margarita iš išbalusios ūmai pasidarė raudona ir dar labiau sumišusi atsakė:

— Gal būt... Aš nežinau.

Paslaptingoji sinjora vėl pridėjo prie akių lornetą, ilgai pasižiūrėjo į Margaritą ir atsi-
kreipė prie Nerinos:

— O kokia jos turėtų būti tikra pavardė?

Ir Nerina sumišo, sumikčiojo „nežinau“. Ją panorėjo išvaduoti sesuo Teresė, bet paslaptin-
goji sinjora padarė lornetu mostą, kad ji tylėtų.

Paslaptingosios sinjoros persimetė tarp savęs keleta žodžių Nerinai nesuprantama kal-
ba ir paklausė:

— O kur įrodymai?

Sesuo Teresė greit nutraukė nuo įrodymų uždangalą. Abi sinjoros priėjo prie staliuko. Viena jų, kuri nieko nekalbėjo, paėmė priegal-
vėlį, paskiau kaspina, antklodėlę ir prisinešusi
prie lango pavartė, pažiūrėjo; kažką susakiusi
savo bendrai ta pačia nesuprantama kalba, vėl
padėjo vieton.

— Jūsų didenybė, kryželis dar... — ir Neri-
na padavė antrai sinjorai ir kryželį pažiūrėti.

Pirmutinė sinjora nė vieno daikto nepaly-
tėjo ir pirštu, o tik žaidė rankoje lornetu ir į
vísus įrodymus žiūrėjo tik iš tolo.

Nerina labai norėjo, kad sinjoros dar dau-
giau ko jų paklaustų, ir patarnaudama padavė
joms po kėdę. Bet sinjoros nesisėdo. Pirmuti-
nė sinjora vis žaidė tarp pirštų lornetu ir, regė-

jos, kažką galvojo. Tik ūmai ji atsisuko prie Nerinos ir, pridėjusi prie akių lorneta, pradėjo ją tyrinėti nuo galvos iki kojų. Nerina raudo, balo, norėjo kažką sakyti, norėjo, kad prabil-tų Margarita, sesuo Teresė, bet paslaptingoji sinjora ėdė ją akimis ir, regėjos, norėjo pama-tyti ir per jos drabužius. Kai sinjora paliko ją ramybėje ir atsisuko prie Margaritos, Nerina prabilo:

— Aš, Jūsų Didenybe, tik jos globėja...
Aš tik...

— Tamsta jos globėja? — ir paslaptingoji didenybė vėl į ją atsigrėžė.

— Taip, Jūsų Didenybe, tik globėja.

Nerina tikėjos, kad didenybės dar klaus jos daugiau, ir pasiruošė visą išdėti, ką tik ji apie Margaritą žinojo. Bet didenybės daugiau nie-ko nebeklausė nei jos, nei Margaritos, nei se-serų vienuolių. Pavedžiojusi lornetu po kam-barį pirmutinė sinjora tarė savo bendrai kaž-koki nesuprantamą žodį, ir jos abi, šlamėdamos savo šilkinėmis sukniomis po apsiaustais, išėjo iš kambario. Jas išlydėjo sesuo viršininkė ir sesuo Teresė.

Pasilikusios vienos Nerina ir Margarita tyliai persižvelgė. Juo labiau joms pasirodė keista, kad abi sinjoros išėjo net ir neatsisveikinusios.

Pirmutinė prabilo Margarita:

— Kas dabar bus, Nerina? Jos mus už-rakino!

Nerina greit pamėgino duris. Durys atsidarė. Vėl neturėjo ko viena kitai sakyti.

— Ko tu tylėjai? — pašnibždomis prikišo Nerina Margaritai.

— O kad ji manęs daugiau nieko neklausė.

— Tai ko tu meatsakei, kai ji manęs klausė?

— Kad tu, tetute, pati atsakei.

— Aš atsakiau, kai pamačiau, kad tu visa išbalai ir rankas paleidai.

— Ne, tetute, aš rankų nepaleidau, aš rankas turėjau suėmusi.

Daugiau Nerina jau nieko jai nebeprikišo. Tylėjo ir Margarita. Abi lyg bijojo sėsti.

Po kokios valandos kažkas pabarškino į jų kambarį. Kai Nerina atidarė duris, kambarin suėjo du ponai, vienas apysenis, kitas — vidutinių metų. Iš viso ko buvo matyt, kad jie buvo sinjorių pasiūsti. Vyresnysis sinjoras tuoju pareikalavo jų pasų; paėmęs į rankas ilgai juos žiūrinėjo ir teikė iš pradžių Margaritai, o paskui ir Nerinai trumpų klausimų. Kitas sinjoras, jaunesnysis, gal pirmojo sekretorius, vis rašė. Paskiau pašaukė iš koridoriaus fotografą ir jas abi nufotografavo. Nutraukė ir įrodymus. Neatidavę pasų abu sinjorai išėjo. Išsivedė ir fotografą. Nerina visai nusiminė ir, nesulaukusi nieko ateinant, paspaudė mygtuką. Atėjo visai nauja kandidatė — patarnautoja ir paklausė, ko joms reikia. Nerina pasakė, kad norinti tuo-

jau kalbėti su seserimi viršininke. Nors patarnautoja pasakė tuoju pranešianti, bet sesuo viršininke neatėjo. Už tat netrukus atėjo uniformotas policininkas ir padavė Nerinai paskaityti tokį trumpą raštą ir po juo pasirašyti. Nerina perskaitė, bet nesuprato ir paklausė, kas per raštas.

— Tai čia tamstos pasižadėjimas, kad pasikaičiusi šitą raštą per dvidešimt keturias valandas kartu su savo auklėtine apleisite Torino, kad daugiau niekam nekalbėsite, jog tamstos auklėtinė Margarita Renatto yra princų kraujo ir kad daugiau be tam tikro policijos leidimo neateisite į Torino. O jei tamsta nepasirašysi — paaiškino dar policininkas, — tai tuoju abi būsite suimtos ir etapu išsiųstos: tamsta į Apuliją, o ji į Liguriją.

Nerina nusigando ir nebesikaičiusi rašto pasirašė. Policininkas grąžino joms pasus ir pasiėmęs popierių išėjo.

Ilgai joms stebėtis neteko: tuoju kambarin įėjo vienuolyno patarnautojos ir pareikalavo palikti joms padovanotus parėdus ir ištuštinti abu kambariu. Nerina ir Margarita be žodžio visa tai išpildė ir apsirengė savo senais drabužiais. Lydimos vienuolyno patarnautojos nusiėjo jos žemyn. Kieme jau laukė jų kita patarnautoja, sesuo vartininkė, kuri piktu žvilgsniu palydėjo jas į gatvę. Kai sesuo užtrenkė vartus, jos abi vėl atsidadė gatvėje. Nerina bu-

vo juoda, žiūrėjo į tolį prisimerkusi ir kvėpavo per burną. Į Margaritą ji ne tik netarė nė žodžio, bet ir nežiūrėjo į ją. Mieste jau uždegė elektra ir artimiausioj bažnyčioj skambino Angelius. Tylomisėjo koki pusvalandį. Kai išėjo į priemiestį, buvo jau labai tamsu. Viename plačiame skersgatvy, kur nieko nebuvo žmonių, Nerina sustojo ir, atsikreipusi į Margaritą, paklausė:

— Tai kam tu mane suvedžiojai, a?... Ap-gavike tul

— Aš nesuvedžiojau.

— Kaip nesuvedžiojai?! O kam tu man melavai, kad tu princesės duktė!

— Man taip sakė.

— Kas tau taip sakė?

— Prieglaudoj... Prižiūrėtojos.

— Meluoji! — ir Nerina kirto Margaritai per veidžiuką.

Margarita nė nepasipriešino. Ji tik nusi-gando Nerinos.

— Atiduok man tuojau tas keturiasdešimt lirų, kurias aš dėl tavęs išleidau.

Margarita pakrapštė savo mazgelį ir atidavė visus pinigus.

Nerina paskaitė ir pasakė:

— Čia tik trisdešimt penkios, dar penkių reikia.

— Aš daugiau nebeturiu nė centesimo.

— O tu sakeis, kad turi? Vadinasi, ir čia melavai?!

— Aš tiek ir turėjau.

Nerina įsidėjo liras užantèn ir, daugiau netarusi nè žodžio, nuėjo tamsiu skersgatviu. Greit ji ir visai dingo iš Margaritos akių. Margarita pasiliko stovėti skersgatvio kertėje viena svetimame nepažįstamame mieste ir be vieno centesimo pinigų.

X

— Iš tavo veido pažįstu, Martini, kad tu ir ši kartą manęs nepradžiuginsi! — tais žodžiais sutiko sinjora Rozalija savo ištikimą draugą, tarną Martini, kai tas, sugrįžęs iš Torino, iš Dievo Kūno atlaidų, įėjo į jos kambarį.

— Ne visai taip, mano geroji ponija...

— Tu vėl taip! — Rozalija, o ne ponija.

— Ne visai taip, geroji sinjora Rozalija: buvau lyg ir užtikęs pėdas; bet dabar, kai sugrįžau namo ir kai viską apsvarsčiau ir apgalvojau, tai įsitikinau, kad ir vėl buvau suvedžiotas.

— Vėl tas tavo pažįstamas sodininkas?

— Ne, sinjora Rozalija, jis tai tikras banditas — apgavikas, aš prie jo daugiau ir nesikreipiau. Ši kartą mane suvedžiojo mūsų gerosios seserys vienuolės!

— Martini! Bijok Dievo, tu visus pradedi įtarinėti! Ir šventas seseris!

— Ir šventųjų naškai prie savęs riesti, Rozalija; neišimtis ir seserys vienuolės.

— Gal vėl pašykštėjai?

— Daviau, Rozalija, ir joms daviau ir į dėžutę susukęs tūkstantinę įleidau. Ir naujų įžadų padariau... Ir nieko naujo.

— O seno kas?

— Pasakyt kiekvienas pasakys, tik paklausk, o kai pradedi ieškoti, tai ir pasirodo arba pasaka, arba kas nors perdėta. Žinai, Rozalija, vėl pas tą pačią našlaitę nuvedė... O jau nusakė, kaip iš rašto.

— O seserys vienuolės ką?

— Kai nuvažiavau, tai pasakė, kad jų užvažiujamuose namuose apsistojusį kažkokia moteriškė su mergyte, kuri savo motinos ieškanti... Nusakė ir metus.

— Kiek, gi?

— Pasakė tiek, kiek mums reikia, o kai aš norėjau tuojau ją pamatyti, tai pirma nudėjo, kad išėjusios bažnyčion, o paskiau pranešė, kad nežinia kur visai išvykusios... Aš visą laiką sėdėjau pas seserį Teresę ir laukiau... Paskiau puoliau ten, bėgau šen...

— Reikėjo tau ne pas seserį sėdėt, o apačioje laukti.

— Rozalija, nepažindamas gal gi surasi, gal gi išpėsi kuri: žmonių daug, ir su vaikais ir taip — anei prasimušt.

— Bet iš kur jos?

— Pirma pasakė, kad moteriškė iš Genujos, o mergytė iš Savoijos, bet paskiau prisipažino,

kad gerai neišklaususios... Bet aš manau, kad sesuo man sumelavo: nei ji matė kokios mergytės su moteriške, nei ką.

— Kad iš Savojos, tai ir aš abejoju, bent tik ar nesumelavo su tikslu.

— Ir man regis, Rozalija, kad tik norėjo daugiau gaut, o paskiau, kai pamatė, kad nebeduosiu, tai ir atsikratė.

— Už dūšias čysčiuje, už dūšias čysčiuje, — giliai atsiduso sinjora Rozalija ir susimąščiusi pradėjo linguoti galvą.

— Žinoma, Rozalija, pavesk savo širdies skausmą Saldžiausiam Jėzui ir Madonai: pinigų pili, sveikataį gadini ir tik žmones tvirkinii. Geriau padalytum vargšams, prieglaudoms, kaimo bažnytelėms duotum pašalpos. Matyt, kad Apveizda bus jos pasigailėjusi ir pasirūpinusi: tau paliko vargelį, o ją, angelėlį, pasiėmė pas save... Tik tu būk kantri, Rozalija, o nusiramimas ateis savo laiku.

Sinjora Rozalija dar labiau prapliupo verk-smu ir užsigulė ant minkštos kedės atlošo.

— Vis dėlto, Rozalija, ir tavęs Apveizda pasigailėjo: argi ne Apveizda tau davė tokią išduktėrę, kaip Aldona. Rozalija, ak, aš tik vengiu atviriau su tavimi apie ją kalbėti: juk tai angelas, o ne mergaitė! Prisižiūrėk tik, kaip ji išmintingai kalba ir viską supranta. O tu ar pastebėjai, kaip ji rūpinasi tavimi, tavo turtu, ištekliais.

— Ir mokinasi gerai, — patylėjęs kalbėjo Martini. — Rozalija, Dievo valia... Visaip kartais atsitinka ir su savais vaikais... Kas žino, Rozalija, tėvas a. a. buvo avantiuristas, tu, ne teisėjas aš tau, bet akyse pasakysiu, karšto temperamento esi; ir kortose, ir ruletėj neturi saiko...

— Tu manai, Martini, kad ilgai ji man bus paguoda? — pertraukė jį sinjora Rozalija: — ištekės, ir sudie!

— Rozalija! O savoji tai jau amžinai pritaavęs būtų tupėjusi! Dieve, jai duok gerą vyrą. Kam sudie! Reikia gyvenimui stačiai į akis pažvelgti: aš senstu, iš manęs jau menkas administratorius; tau ir sveikata neleidžia, ir gyvenimas tavo jau taip susidėjo. Tu ir seniau negalėjai nei savo ūkio vesti, nei turto prižiūrėti. Ir iš viso toks ūkis, tai ne moteriškas reikalas. Ir duok Dieve, kad Aldona greičiau subręstų ir už gero žmogaus ištekėtų... Žiūrėk, Rozalija, laivai mums vos procentus teatneša: po kiekvienos didesnės kelionės reikalauja kapitalinio remonto! Chiavary namai reikia arba nugriauti ir jų vietoje nauji statyti arba pertvarkyti iš pamatų: dabar daroma viskas naujai, viskas moderniškai, o mes senąjį laužą tebelaikom ir dar tokioje geroje vietoje. Matei, kokie pastatai auga Chiavary! Porto-Fino sodai — taip pat vos procentus atneša: alyvos reiktų iškirsti, o jų vieton vynuogyną užvesti... Ir visur

Paolo Medorì. Ne tik sinjora Rozalija, bet ir kiti svečių pastebėjo, kad tie abu jaunikiai varžosi dėl sinjorinos Aldonos. Jie abu tirpdavo dėl jos vieno kito žodelio, šypsnió, mosto. Jų sielos jausmų negalėjo užslėpti nei mandagumas, nei geras išauklėjimas. Jautė tai ir sinjorina Aldona, bet ji nei vienu nei kitu nebuvo susidomėjusi.

Ji nuo rudens jau ruošėsi stoti į Genujos universitetą. Todėl dabar abu jaunikiai nėrėsi iš kailio ir piršo vienas teisių fakultetą, kitas — medicinos.

— Tik jau ne medicinos, daktare, — pakratė galva sinjorina Aldona ir nusijuokė.

— Dėl ko?

— Dėl to, daktare, kad ir tamsta pats jos nemėgsti, nes medicinos praktika visai nesiverti.

— Aš ją vis dar studijuoju, sinjorina.

— Gerai, kad tamsta toks kantrus, o man pritrūktų ir noro ir ištvermės.

— Sinjorina, medicinos mokslas progresuoja ir eina kartu su gyvenimu, tuo tarpu jurisprudencija ir šiandien tebesiremia Romos teise, Napoleono kodeksu ir t. t.

— Puiku, daktare, puiku: Romos teisė ir Napoleono kodeksas tai yra toki pagrindai, toks fundamentas, ant kurio galima statyti ir pastatyti teisės ir teisybės rūmus! — atsikirto daktarui teisininkas Antonino Urso ir abu varžytininkai susirėmė.

Bet sinjorina Aldona neparėmė nei vieno, nei kito. Ji siela buvo jaunesnė už savo metus. Jai daugiau rūpėjo jos draugės skiltininkės, sportininkai fašistai ir ateinančio sekmadienio pramogos stadione. Be to, ji buvo pasižymėjusi fašisčių tarpe kaip gera bėgikė ir plaukikė, lenktyniavo dviračiu, automobiliu. Apie ją nuolat sukosi visi jos metų ir jaunesni sportininkai ir sportininkės. Taip buvo ir per arbatėlę. Ir daktaras Paolo Medori dėjosi, kad domisi sportu. Jis neseniai buvo Amerikoje ir dabar pasakojo jaunimui apie naują kylančią bokso žvaigždę Šarkį-Žukauską.

— O kas jis toks — jankis ar negras? — paklausė teisininkas Antonino Urso.

— Ne, jis ne amerikietis: jis emigrantas iš Lietuvos ir vadina save lietuviu, — paaiškino jam daktaras.

— O kur yra toji Lietuva? — naiviai paklausė viena skiltininkė.

— O tai viena nedidelė Vokiečių provincija tarp Danijos ir Olandijos, — žybtelėjo savo geografijos žinojimu daktaras.

— Atsiprašau, daktare, — pertarė ji sinjorina Aldona, — o aš mokinaus, kad Lietuva — tai buvusi Rusų provincija, šiandien nepriklausoma valstybė prie Baltijos jūros!

— O taip, kamerate, bet visos tos naujos valstybės prie Baltijos jūrų prisišliejusios ir viena į kitą įsispraudusios... Jei man reikėtų vykti

į vieną ar į kitą, tai dievaž, paklyščiau, — nu-
dėjo juokais jaunuomenės draugas daktaras Me-
dori.

Sinjorinai Aldonai lyg kas sukrito sielos
gelmėse, ir ji vėl paklausė daktaro:

— Na, ir gabus tas boksininkas lietuvis?

— O, sinjorina, jis visus parbloškia trečia-
me ar ketvirtame runde. Šiandien Amerikos
laikraščiai rašo daugiau apie jį, negu apie Tau-
tų Sąjungą.

— O kaip jis atrodo — tas lietuvis — stam-
bus, aukštas? — vėl klausė sinjorina Aldona,
tuo tarpu jos veideliai paraudo ir apsiblausė
akys, — tamsta, daktare, jį matei, iš arti?

— Aš jį ne tik mačiau iš arti, bet ir ran-
ką jam paspaudžiau. Atrodo jis stambus, bet
neaugalotas. Akys jo, — čia daktaras žvilgtė-
rėjo sinjorinai Aldonai į akis ir sumetęs, kad
boksininko akių negalima lyginti su gražuolės
sinjorinos akimis, susakė: — akys jo didelės,
plačios ir mėlynos, kaip jo tėvynės dangus.

— O, daktare, kada nors Lietuvoje buvai?
— vėl klausė sinjorina Aldona.

— Lietuvoje nebuva, bet Danijoje ir Olan-
dijoje tai buva. Ten dangus dažniausiai apsi-
riaukęs, bet kai giedra, tai mėlynas. Žinoma,
netoks kaip mūsų rivieroj ar Neapoly, bet vis
délto... graži ir kultūringa šalis...

— Lietuva?! — įsisiurbė į jį Aldona akimis.

— Ir Lietuva, ir Danija, ir Olandija, — nu-
neigė daktaras ir pasiaiškino: — iš tikrųjų šitų

mažųjų valstybių po karo tiek daug pasidarė, kad sunku vieną nuo kitos ir atskirti.

Jų pašnekėsį girdėjo ir sinjorina Rozalija. Ji klausė, ką kalbėjo daktaras, ir atidžiai sekė savo išduktę. Jos toks domėjimasis Lietuva sinjorai Rozalijai visuomet nepatikdavo, o dabar ji čia išžiūrėjo net sau nedėkingumą. Ji klausėsi jų pašnekėsio ir bijojo, kad kas nors iš svečių ir daugiau ko neišsirtų ir neduotų jos išduktei klausimo, kokios ji tautybės.

— Aldona, ką jūs kaip seni politikai — apie Tautų Sąjungą, apie Ameriką, geriau vėl kuo nors pažaiskit. Arba paprašykit, kad sinjorina Lorentini padainuotų, — įsimaišė į jų kalbą sinjora Rozalija.

— Gerai, mamute. Ačiū už patarimą. Sinjorina Lorentini iš pradžių mums padainuos, o paskiau mes visi pašoksime. Na, ponas daktare, prie pianino — jūs paakomponuosite.. Sinjorina Lorentini! Labai prašome.

Sinjoriną Lorentini užsipuolė prašyti ir kiti svečiai; tai ji noroms nenoroms sutiko ir padainavo porą tautišku dainelių. Daktaras Paolo Medori jai paakompanavo.

Kai sinjorina Lorentini dainavo, Aldona buvo susimąsčiusi, ir sinjora Rozalija pastebėjo, kad ji savo mintimis buvo kažkur toli toli, bet ne čia.

Ir vėl lyg kokia siena išaugo tarp motinos ir išduktės.

Kai pasibaigė arbatėlė ir išsiskirstė svečiai, motina ir išdukterė lyg viena kitos varžėsi, ir jų kalba buvo nenatūrali.

— Aldona, mano brangusis vaikuti, eikš čia, sėsk prie mano kojų, pasikalbėsime, — susirūpinusi pasišaukė prie savęs išdukterę sinjora Rozalija ir taip prabilo:

— Mano vaikuti, jau septyni metai, kai tu pas mane. Per tą laiką išaugai, subrendai ir kūnu ir siela, o vis dėlto aš matau, kad nei prie manęs, nei prie mano namų ir turtų tu visai neprisirišai ir jų nebrangini, Aldona!

— Mamute, tu perdedi, tau taip regis.

— Ne, Aldona, aš neperdedu ir neklystu, aš matau.. Paėmiau aš tave našlaitę: be tėvo, be motinos, be giminių, ir tikėjau, kad visa tai tu rasi manyje, bet dabar pamačiau, kad aš skaudžiai apsivyšiau... Apsivyčiau, nes matau, kad kaip aš tebėsu viena, taip ir tu mano namuose ne savo..

— Mamute, tu perdedi... Aš tau labai dėkinga, tave gerbiu, myliu, tavimi rūpinuos ir rūpinsiuos ir tavęs niekuomet niekuomet ne užmiršiu ir neapleisiu...

— Aldona, brangus vaikuti, bet to maža: aš noriu, kad tu susigyventumei su manimi, su mūsų buitimi ir kad tu būtum, jei ne kūnu, tai nors siela italė ir užmirštumei apie savo tėvynę, kurios tu esi ir nemačiusi...

— Aš ją mačiau.

— Kada?! Tada, kai ketverių metų buvai?!

— Man tėvas daug apie ją pasakojo ir prieš mirtį įsakė man jos neužmiršti.

— Bet ji, tavo tėvynė, dabar vien tuščias vardas! Idėja!... Kas tave dabar su ja riša?

— Motinos kapas... Giminės...

— O tėvo kapas čia!

— Čia.

— O visa tavo laimė. turtas, vardas visuomenėje... aš... Ar visa tai neatsveria vieno tavo motinos kapo ten?!

— Mamute, bet aš nei pirmutinių savo išpūdžių, nei tikrųjų tėvų negaliu sau iš širdies išrauti.

— To iš tavęs nieks ir nereikalauja.

— Tai ko iš manęs reikalauji, mamute?

— Visai nedaug: tik meilės už meilę ir vaikiško prisirišimo už motinišką širdį!

— Jei taip, mamute, tai aš laiminga, kad man netenka ir gal neteks veidmainiauti: tave aš myliu, kaip tikrą motiną, ir daugiau prie nieko nesu taip prisirišusi, kaip prie tavęs. Tavo turtai man rūpi tiek, kiek jie mums reikalingi. Bet man brangus, mamute, ir mano tikrųjų tėvų atminimas. Ir jų aš niekuomet neužmiršiu ir nenustosiu mylėjusi ir mirusių!

XII

SinJORINA Aldona jau buvo antrame Genujos universiteto kurse ir studijavo, kaip motina norėjo, mediciną. Daktaras Paolo Medori didžiavosi savo pergale ir siekė toliau. Kadangi jo siekimai supuolė su sinjoros Rozalijos norais, tai jam sekėsi. Viskas, regėjos, ėjo gerai ir sklandžiai.

Supažindinti savo išdukterei su visu ūkiu ir turtais sinjora Rozalija, važiuodavo kur nors su reikalais, imdavo ir Aldoną. Kartu važiuodavo ir senas Martini, o ne retai — ir daktaras. Sinjoros Rozalijos Maganelli ūkis buvo išmėtytas ne tik po visą Genujos miestą, bet ir po apylinkės miestelius ir pajūriu. Nors savo turtams prižiūrėti ji turėjo vedėjų, keletą užveizdų ir laikė raštinę, bet knygos buvo vedamos blogai ir nuolat šlubavo buhalterija.

Martini jau buvo senas, pati ji buhalterijoje mažai ką nusimanė, o sinjorinai Aldonai daugiau rūpėjo sportas ir fašistų organizacija.

Vieną kartą sinjora Rozalija, Martini ir

sinjorina Aldona nutarė aplankyti Porto - Fino alyvų sodą ir savo senus namus, kurie, rašė užvaizda, reikalaują kapitalingo remonto. Prieš išvažiavimą netikėtai užėjo daktaras Medori. Nuo ekskursijos neatsiliko ir jis.

Sinjorina Aldona atsisėdo šalia šoferio, Martini — jų užpakaly, o daktaras greta sinjoros Rozalijos. Aldona sekė šoferio vairavimą, žiūrėjo kelio, paduodavo signalus ir, kai reikdavo pasukti dešinėn ar kairėn, ji iškišdavo savo pirštiniuotą rankutę ir rodydavo linkmę, kuria, būtent, jie pasuks mašiną. Ji jau taip buvo įgudusi vairuoti ir žinojo visas taisykles, kad ir be žodžių susikalbėdavo su šoferiu ir padarydavo, kas reikia. Sekdama šoferį ir žiūrėdama kelio, ji matė ir praeivius ir lengvu galvos linktelėjimu atsakydavo į sveikinimus. Kai išvažiavo iš miesto į lygų kelią, šoferis perdavė jai vairą į rankas, bet kad nesinerintų sinjora Rozalija, laikė ant stabdžių kojas ir buvo pasiruošęs kiekvieną sekundę perimti iš sinjorinos vairą. Sinjorai Rozalijai tai nelabai patiko ir pasisukimuose ar susitikimuose ji nervinosi ir bijojo kokios nors nelaimės. Bet už tat sinjorinos Aldonos drąsumas ir atkaklumas patiko daktarui, ir jis džentelmeniškai ramino savo būsimą uošvę, viską paversdamas juoku.

Viename pasisukime, kur taisė plentą ir vidury kelio buvo padėti balti akmenys, šmės-

telėjo pro šalį moteriškė su ryšuliu. Sinjorina Aldona grįžtelėjo, ložtelėje, pakreipė vairą, o auto tuo tarpu užkliudė akmenį, sutrenkė mašiną, ir lyg kas jai pasidarė. Šoferis vienu metu paspaudė stabdžius, ir automobilis sustojo. Pirmutinė išsoko sinjorina Aldona ir tuojau atsigręžė atgal, ten, kur išmėstelėjo praeivė. Bet praeivės jau nebesimatė: ją dengė dulkių debesys. Kai vėjas išblaškė dulkės, praeivė išnyko už pasisukimo. Išsoko ir šoferis, išlindo Martini; daktaras padėjo išlipti ir sinjorai Rozalijai. Nors automobilis susitrenkė nelabai ir jokios katastrofos neįvyko, bet visi, nežinia kodėl, pirmučiausia sužiuro ten, — kur žiūrėjo ir sinjorina Aldona.

— Tu ją užkliudei?! Neparbloškei? — susirūpino sinjora Rozalija.

— O ne, mamute, būk rami.

— Tai kas?

— Nieko, nič nieko, tik trupučiuką užkliudžiau akmenį.

— Matai, Aldona, ar aš tau nesakiau, kad reikia atsargiai. O tu vis dairais žvalgais; laimė, kad dar Pietro suskubo stabdžius paspausti — būtumei ir ant kito akmens užšokusį... O ko dairais? — nerimavo sinjora Rozalija.

— Sinjorina Aldona žiūri ar neiškrito kas nors iš mūsų, — juokavo daktaras.

— Aš žiūriu, kur toji moteriškė, dėl jos aš ir ant akmens užvažiavau.

— Geriau, sinjorina Aldona, būtumei ją ant buksvos paėmusi, o ne mašiną per akmenis paleidusi, — vis juokavo daktaras.

— Koks čia, daktare, juokas! — gūžtelėjo pečiais sinjorina Aldona.

— Aš nesijuokiu, aš didžiuojuos, kad mes važiuojame su kliūtimis, kaip tikrose lenkty-nėse.

Apžiūrėję mašiną važiavo toliau.

Jei ne motina, tai sinjorina Aldona būtų įsakiusi šoferiui grįžti atgal ir pavyti tą praeivę: „Margarita, Margarita“ — pasirodė Aldonai toji moteriška.

Pakelėj buvo sustoję gražiame Rapallo miestely. Kitame miestely, Santa Margarita Ligurie, ant jūrų kranto kavinėje gėrė kavą, daktaras valgė straiges. Prisipirkę atvirukų važiavo toliau. Važiavo ne kalnais, o vis pajūriu, pajūriu. Nors tai buvo daug toliau, bet už tat maloniau.

— Aldona, tu matai, koks jūros dugnas, tik išžiūrėk — kaip dangus, — kalbino ją motina, manydama, kad Aldona pasidarė tokia nebelinksma dėl to, jog ji ją subarė.

— Matau, mamute, iš tikrųjų kaip dailu, — pasigrožėjo Aldona ir atsikreipė į daktarą:

— Daktare, dėl ko tamsta tokia spalva nenudažei savo naujos vilos — juk tai taip gražu.

— Gražu, sinjorina Aldona, tai gražu, bet nepraktiška: tokia spalva nuo saulės greit nublunka.

— Grožis ir praktika, daktare, kaip du zuikiai, iš karto nenušaunami, — užkabino ją sinjorina Aldona.

— Už tat ten, kur jie gyvenime suderinami — palaimą atneša, — atkirto jai daktaras.

— Kišenei?

— Ir kišenei.

— O kur tie du dalykai nesuderinami, daktare, kuri pasirinktumei?

— Jei tai būtų galima, aš visuomet atsi-
klausčiau tamstos.

— O jei negalima?

— Tuomet ir vienas ir kitas man gyvenime nustoja svarbos.

Sinjorina Aldona nieko jam neatsakė. Ty-
lėjo ir sinjora Rozalija. Automobilis dūzgė pa-
mažėl ir vis vingiavo pajūriu arčiau prie iškyšu-
lio. Toliese už įlankos matėsi ant jūrų kranto
Chiavary, Levanti, Sestri miesteliai, ir iš tolo
buvo panašu, it ten kas saulės atokaitoje bal-
tų akmenų pabėrė. Priešais bangavo beribė jū-
ra, užpakaly, kur pasiliko Rapallo ir Santa
Margarita, viskas dingo kalnų ūksmėje, ir tik
atskiros baltos vilos kopė į aukštumas ir kars-
tėsi po uolas.

— Nuostabiai gražu, — atsiduso daktaras,
— niekur nieko panašaus nemačiau, nei Ame-

rikoj, nei Vokietijoj. Iš tikrųjų mūsų Ligurija — gražiausias žemėje pajūris!

Pagyre Ligurijos riviera ir sinjora Rozalija, ir sinjorina Aldona ir pasisakė, kaip ji kadaise vasarojusi Sestrio pajūry su pamestinių vaikų prieglaudos auklėtinėmis.

Daktarui tai labai nepatiko. Jis dėjosi negirdėjęs. Nepatiko toks prisipažinimas ir sinjorai Rozalijai. Ir ji nutylėjo.

Pagaliau, vingiuodami įlankos pakraščiu, atvažiavo ir į Porta-Fino. Sustojo prie savo namų. Martini su daktaru nuėjo prievaizdos ieškotų, o sinjora Rozalija su išduktėre nusivedė į bažnytėlę.

— Kas tau, Aldona, kad tu pasidarei tokia nelinksma? — paklausė jos motina.

— Aš truputį nusigandau, mamute.

— Ko tu nusigandai? Kai ant akmens užvažiavai?

— Ne. Šitos mergaitės nusigandau: man pasirodė, kad ji norėjo pulti po mūsų auto!

— Ką tu, dukrele!... Tau taip tik pasirodė!... O kokio ji, toji mergaitė, sena ar jauna, nepastebėjai?

— Gerai neišžiūrėjau, bet man pasirodė jauna.

Sinjora Rozalija jai nieko nebeatsakė, nieko nebeklausė, o kai kopė į kalną, dūsavo ne iš nuovargio, o iš susikrimitimo.

Bažnytėlėj ji karštai meldėsi, dūsavo, aukojo į dėžutę. Čia pat prie bažnytėlės durų pardavinėjo atvirukus ir Porto-Fino moterų rankų dirbinius — nerinius ir mezginius. Bet nei sinjorai Rozalijai, nei Aldonai tie dalykai jau neberūpėjo. Pasirėmusios akmeninės sienos jos abi tylomis žiūrėjo žemyn, kur telkšo beribė, regis, ir nekrutanti mėlynė — jūra. Apačioje tarp palmių, kiparisų ir alyvų medžių matėsi baltų vilų raudoni stogai, keliai, takeliai, ir kai tais keliais takeliais krutėjo vos išžiūrimi žmonės, vežimai, automobiliai, regėjos, kad jie visi nebyliai ir neišduoda jokio garso. Jūra tik iš aukštybės atrodė rami; šiaip ji bangavo, pūškė į krantą ir tylomis narstė paplūdimy baltus mezginius. Netoliese kranto kyšančios iš vandens uolos, regėjos, pačios krutėjo, muginos ir krutėdamos teliuškavo, krutino apie save ir vandeni. Plaukianti pakraščiu dviem irklais valtis, iš aukštai atrodė, it didelis vabalas, mekeruojąs permatomame vandenyje dviem kojikėm.

Žiūrėjo sinjora Rozalija su išduktėre į apačioje knibždantį pasaulį, bet jų mintys nesiekė ten, kur ir akys.

Kolei Martini su daktaru ir prievaizda apžiūrinėjo namus, sinjora Rozalija su Aldona vaikščiojo po savo didelį alvyų sodą, lankė vynuogyną ir apie nieką nesikalbėjo. Kai Aldona norėjo sužinoti, kur baigėsi jų sodas ir kur prasideda kaimyno, motina jai negalėjo nurodyti

ir pasišaukė Martini. Bet ir Martini žinojo sienas tik maždaug. Daktaras Medori patarė sinjorai Rozalijai tuojau paimti matininką apmatuoti sodą, pravesti ribas ir pastatyti kapčius.

Paskiau visi prievaizdos bute, gražioje verandoje su reginiu į jūrą, gėrė kavą; šeimininkas vaišino juos skaniais vaisiais, vynu. Daktaras buvo gerame ūpe ir vis juokavo su sinjorina Aldona, kalbino sinjorą Rozaliją ir ragavo gardaus Porto-Fino vyno.

Kitą kartą ir sinjorina Aldona ir sinjora Rozalija būtų čia ilgiau palikusios, bet dabar abi nerimo ir skubėjo viena namo, kita — tikėjosi pavyti tą praeivę ir įsitikinti, ar tai Margarita ar ne. Sinjorina Aldona tikėjosi ją pavyti arti miesto, nes sutiko ją už 40 kilometrų nuo Genujos. Jei ji eitų per valandą ir po septynių kilometrų ir be poilsio, tai ir tada pasiektų miestą tik vėly vakarą; o jei dar sugaiš kur... ir sinjorina Aldona susirūpino:

— Pietro, dabar leisk mašiną kuo greičiau, o baigiant važiuoti į miestą — kuo lėčiau, — pasakė ji šoferiui.

— Gerai, sinjorina, bet kam tai?

— Man pasirodė, kad toji mergina norėjo pulti po mūsų auto. Aš ją noriu pavyti. Jei ji bus kokia vargšė ar nelaiminga, mes jai padėsime.

— Gerai, sinjorina, aš pasistengsiu, tik pasukėkim iš čia — atsakė šoferis ir, sujaudintas

panelės artimo meile, pats susirūpino kuo nori tai merginai padėti.

Sinjora Rozalija jų sąmokso negirdėjo, bet ir ji norėjo greičiau grįžti namo.

Grįžo atgal, iš pradžių per kalnus, o paskiau vėl pasuko į pirmą kelią. Ir iš čia buvo puikūs reginiai į jūrą, į tuos pačius kalnus ir į pakalnėje įlankos krantuose išmėtytus miestelius, bažnytėles ir atskiras vilas. Bet tais gražiais reginiais gėrėjos tik vienas linksmas ir visų kuo patenkintas daktaras. Supamas auto ir veikiamas vyno ir jis greit pavargo gėrėtis reginiais ir kalbinti sinjorą Rozaliją. Visi važiuo tylomis. Kai Pietro persmagiai leisdavo nuo kalno auto, arba visu smagumu imdavo aukštumas ir nesusilaikydavo lygumose, sinjora Rozalija jį įspėdavo lėčiau važiuoti ir būti atsargiam. Pietro jos paklausydavo, bet neilgam. Užtat baigiant važiuoti į miestą pasidarė toks paklusnus ir atsargus, kad ką nors pasivydamas ko nesustodavo.

Toli žiūrėjo siekė priešakin šoferis, dairėsi sinjorina Aldona, bet iki pat miesto nepavijo nė vienos panašios praeivės.

Kai sugrįžo namo ir sinjora Rozalija ir jos išdukterė buvo abi be ūpo ir lyg kelione nepatenkintos.

XIII

Sinjeros Rozalijos Manganelli namuose buvo didelis balius. Gatvėje prie vilos stovėjo vienas paskui kitą ilga garsių miesto turtuolių bei įžymenybių automobilių eilė. Vartuose ir priebuty degė skaisčios lempos; po kiemą bėgiojo baltomis priekaištėmis ir baltais ant galvos čipkeliais kambarinės, patarnautojos, o iš vidaus, pro atviras duris ir pusiau pravertus langus, veržėsi gatvėn muzikos garsai ir aistringas lėbaujančių svečių klegėjimas. Kai prie vilos privažiudavo naujas automobilis, einąs tvarkdario pareigas policistas su baltomis pirštinaitėmis, visas išsitempdavo, pridėdavo prie kaktos pirštus ir, atiduodamas atvykusiems svečiams pagarbą, regėjos, statula pavirsdavo. Vienu rankos mostelėjimu jis nurodydavo šoferiui mašinos vietą, sudraudavo kitoje pusėje gatvės smalsuolių būrį ir vėl darydavos išdidus ir pūkūs.

Vilos viduje kaskart darėsi gvariau. Didžioji salė, šalidės, bufetas ir kiti kambariai ži-

bėjo sietynais, visi buvo užlieti elektros šviesa, pilni žmonių, gėlių, juoko ir linksmaus nepaliaujančio klegėjimo. Frakuoti sinjorai vedžiojo už parankos baltose, plačiai dekoltuotose balinėse suknelėse sinjoras, sinjorinas; jų tarpe blizgėjo savo uniforma šaunūs karininkai, ordinais apdovanoti valdininkai, civiliai, studentai. Senos ilustrissimos sinjoros sėdėjo aukštuose minkštuose foteliuose ir, žibėdamos savo deimantais, kalbėjosi su šeimininke, šnekučiavosi su savo kaimynėmis. Pati to baliaus kaltininkė, gelsvakasė, mėlynakė, širdžių pavergėja, sinjorina Aldona Tijūnaitis - Manganelli, visiems maloniai šypsojos, su visais meiliai kalbėjos ir, žiūrėdama į ją, jos „mamutė“, sinjora Rozalija, negalėjo atsigėrėti savo išduktės skaitumu, žavumu ir jos mokėjimu linksmai kiekvienam svečiui nusišypsoti. Baliaus priežastis buvo toji, kad tą dieną sinjoros Rozalijos Manganelli išduktė, sinjorina Aldona, iškilmingai susižiedavo su vienu Lígurijos didikų ainiu, daktaru Paolo Medori.

Svečiai šoko, linksminosi, liejo šampaną, barstėsi gėlėmis; jaunikaičiai, o ir pagyvenę sinjorai flirtavo su grakščiomis sinjoromis, sinjorinomis, ir kai kariškas orkestras užgrodavo kokią naują triukšmingą šoki, regėdavos, atgydavo kabą sienose brangiuose rėmuose ir Manganeli giminės protėvių atvaizdai.

Sinjorinai Aldonai pridūręs asistavo suža-

dėtinis; laukė jos išsilaisvinant ir kiti jaunikai-
čiai ir laikė sau už didelę laimę pašokti su ja
bent vieną šoki, pasikalbėti ir iš arti pasižiūrė-
ti į jos laimingą skaistų veidelį. Sinjorina Aldo-
na buvo linksma. Linksma, nes žinojo, kad dėl
jos šiandien užia svečiai, dėl jos dega visi sie-
tynai, šypsosi auksas, šypsosi gėlės, ir liejasi
šampanas. Viskas šiandien dėl jos ir visi dėl jos,
o ji viena visiems. Jei kada nors kitomis dienom-
is ir kitomis valandomis ir pagalvodavo apie
savo praeitį ir pergyventus vargus prieglaudoje
ir svetimuose žmonėse, tai bent šiandien visa
tai nė karto **nebuvo** atėję jai į galvą. Tuo tarpu
kitos senos sinjoros, kurių dukros ar giminaitės
neturėjo tokio **pasisekimo**, sėdėdamos savo
minkštuose aukštuose foteliuose, kai **šypojos**
iš sinjorinos Aldonos laimės, šypojos ir iš dakta-
ro aristokrato pasirinkimo. Jaunesnieji sinjorai
ir sinjorinos nieko nežinojo, kiti kad kai ką ir
buvo girdėję nuo **senesniųjų**, tai vieni visa tai
seniai jau pamiršo, kiti nekreipė į tai dėmesio,
o dar kitiems buvo vis vien. Bet iš **senųjų** sin-
jorų galvų nei Didysai karas, nei pergyventi
valstybių bei šeimų sukrėtimai neišmušė tų plet-
kų ir gandų, kurie ėjo apie sinjoros Rozalijos
nuodėmingą meilę su koku ten prancūzų mar-
kizu ar rusų conte. Nors Aldona paimita buvo
už išduktę iš pamestinukų vaikų prieglaudos,
bet pikti liežuviai kalbėjo, kad visa tai buvę
padaryta tik tyčia ir iš anksto apgalvotai, kad

tokiu būdu apdumtų visiems akis ir nesuteptų aristokratiškos Manganelli giminės garbės. Ėjo gandų, kad Aldona yra pavainikis sinjoros Rozalijos vaikas! Bet visa tai per metų eilę buvo virtę daugiau legenda, ir tik senos sinjoros Rozalijos draugės ir pažįstamos negalėjo tai jai dovanoti ir užmiršti. Juo labiau negalėjo dovanoti ir užmiršti, kad ir jos pačios savo jaunystėje turėjo panašių romanų ir neperskaisčia dora žibėjo.

Buvo pats baliaus įkarštis. Sinjorina Aldona šoko su savo sužadėtiniu daktaru Paolo tango. Juos abu akylai sekė sinjora Rozalija su kitomis sinjoromis; kai sužadėtiniai šokdami čiauzė parketu pro šalį, sinjoros jiems plojo katučių ir maloniai šypsojos.

—Visa į tėvą, — prašnibždėjo sinjora Daratelli, prisikišusi prie savo kaimynės sinjoros Manueli, ir dadėjo: — ir plaukai ir akys tokios.

— Ar sinjora jį pažinai?

— Šiek tiek: Nicoj supažindino Rozalija...

Dar prieš karą, seniai...

— Sako, gražuolis buvęs?

— Taigi, matai, kokie plaukai ir akys: tikra markiza.

— Ak, sako, rusų conte.

— Ne, Lietuvos markizas. Labai turtingas, bet paskiau taip prasilošė, kad užėjus karui nebeturėjo iš ko gyventi. Atvažiavo į Genują ir pigiame viešbuty prie Corso Umberto nusišovė.

— O Rozalija gi?

— Rozalija! Pati žinai: kol jauna buvo — ir jos galvoj vėjai lakstė: tada ji jau gyveno su kitul

— Ai, ai, ai, — nusistebėjo sinjora Manueli ir apsidairiusi pasakė:

— O man, sinjora, atrodo, kad ir dukrelė eis jo ar jos pėdomis... Žiūrėk, visi jai rūpi, — ir sinjora Manueli vėl parodė akimis į teisininką Antonino Urso, su kuriuo sinjorina Aldona persimetė keliais maloniais žodeliais.

Daktaras Paolo Medori buvo laimingas: sinjorina Aldona jam patiko. Nors karštos meilės jai ir nejautė, bet visgi ją mylėjo labiau, kaip kurią nors kitą. Tiesa, girdėjo jis ir šiokių tokių gaudų apie jos tėvą, žinojo apie prieglaudą, bet visa tai jam mažai rūpėjo. Jam daugiau knietėjo sinjoros Rozalijos vilos, sodai, laivai, kapitalai, kurių jis, vedęs Aldoną, taps savininku, negu kokia ten jo sužadėtinės praeitis. Visi dokumentai buvo tvarkoj, o prie savos pavardės po vestuvių, jei norės, galės pridėti tik Manganelli herbo pavardę. „Tijūnaitis“ galės ir nesirašyti. Apie tai jis daugiau ir negalvojo.

Šoko sužadėtiniai, šoko svečiai, žibėjo mirgėjo lipintoje palubėje krikštoliniai sietynai, kvėpėjo gėlės, liejosi šampanas ir, regėjos, ir galo nebus tai šviesios nuotaikos iškilmei. Stai ga sinjorina Aldona pamatė, kad paskui juos seka pasienių įsisiurbusi į ją akimis kambarinė

Marcella ir, matyt, nori jai kažką svarbaus pasakyti ar paklausti.

— Palauk, Paolo... Pasikalbėk su contessa, o aš tuojau, — ir sinjorina Aldona, paspaudusi savo sužadėtiniui ranką, pasišaukė tarnaitę į gretimą kambarį, kur buvo mažiau žmonių ir kur atskiruose suoluose už staliukų sėdėjo ir kalbėjosi prisišokusios poros.

— Koks dalykas? Ar pasakyt ką nori? — skubiai paklausė ji savo kambarinės.

— Sinjorina, atėjo kažkoks vienuolis ir tuojau nori su tamsta kalbėtis, — it sumišusi, it nusigandusi, pranešė jai Marcella.

— Koks vienuolis?! Ko jam reikia? — nustebusi paklausė sinjorina Aldona ir suraukė antakius.

— Nežinau, sinjorina, nesisako; sako tik turįs labai svarbų reikalą ir tuojau norįs su tamsta pasimatyti.

Sinjorina Aldona pamanė, kad jos prašys aukos pavargėliams ar šiaip kokios malonės, vėl suraukė antakius ir atsakė:

— Tai tegul ateina rytoj; kad ir anksčiau; pasakyk, kad aš negaliu nuo svečių atsitraukti.

— Sinjorina, ir aš sakiau, ir Bianka sakė; Martini net išprašyti norėjo, bet Kristaus vardu prašo tamstos nors keletui žodžių.

— Nejaugi tėvas Bernardino manęs pasigedo? — prisiminė ji kalnų vienuolį, — gal tik pasveikins, gaus vakarienės ir šianakt iškeliaus,

— ir sinjorina Aldona, maloniai šypsodamosi svečiams, perėjo per salę ir greit nusileido apačion į biurą.

Raštinėje, silpnai apšviestame kambary, pamatė ji stovintį prie kontoros dar jauną vienuolį. Sinjorina pagarbino Kristų. Vienuolis, sudėjęs ant krūtinės rankas, jai atsakė ir žemai nusilenkęs tarė:

— Sesuo Kristuje, atsiskubinau prie tavęs naktį ne kaip žmogus, o kaip Dievo pasiuntinys... Aldona, tavo sesuo Kristuje, vargšė nusidėjėlė Cecilija, vardan gailestingą Dievo ir visų šventųjų, maldauja ir prašo tave tuojau atvykti prie jos mirties patalo ir jai dovanoti!

Sinjorina Aldona nustebo, pagalvojo ir paklausė:

— Kokia sesuo Cecilija?

— Cecilija Martillienė, vargšė, kuri užslėpė nuo tavęs tavo tėvo mirtį, o paskiau tave apvogė, nuskriaudė ir į vargą tave mažutę našlaitę įstūmė... Tai buvo seniai, tu dar maža buvai. Gal ir neatmeni?!..

— Ak! griebėsi už širdies sinjorina Aldona ir pasverdėjusi įsitvėrė kontoros.

— Martillienė... Martillienė... — šnibždėjo ji, laikydamosi kontoros ir kaskart labiau lenkdamosi.

— Aldona, sesuo Kristuje, nebūčiau aš tavęs trukęs tokį vėlų laiką ir tokia tavo iškilmingą dieną, bet nusidėjėlė sesuo Cecilija guli

mirties patale ir kiekvieną valandą gali atsis-
toti prieš baisų teisingojo Dievo teismą. Pasis-
kubėk, sesuo Aldona, savo artimai į paskutinę
pagalbą.

— Tėve dvasiškas, — suvaitytojo Aldona,
— kad anksčiau... o gal rytoj?!

— Sesuo Aldona, menkniekis tik yra visos
tavo ir tavo svečių linksmybės, niekniekis tavo
iškilmės, sulyginus su tuo atgailaujančios nusi-
dėjėlės skausmu, kuri jį, tavęs neatleista, gali
nusinešti į amžinybę. Pasiskubink, sesuo Aldona,
o aš tavo tarnas.

Už durų šnibždėjos tarnai ir nedrįsdami
įeiti vidun, stengėsi atspėti tokį vėlyvą tėvo
vienuolio atsilankymą.

— O kur ji gyvena, toli? — pagaliau visa
drebėdama paklausė sinjorina Aldona.

— Priemiesty... Aš nuvesiu.

Sinjorina Aldona pravėrė duris ir paliepė
Pietro tuojau paduoti auto, o Marcellai — at-
nešti jai apsiaustą ir paprašyti apačion daktarą.

Kai nusileido nuo viršaus sužadėtinis, sinjo-
rina Aldona, kaip palinkęs berželis svyrūnė-
lis, stovėjo atsirėmusi kurios, ir buvo panašu,
kad jai pasidarė neģera.

— Brangioji, kas tau?! — nusigando dak-
taras Paolo ir kreivai pažvelgė į tėvą vienuolį.

— Paolo, mano mielas, tuojau važiuojame
su manimi. Labai svarbus reikalas. Štai tėvas
vienuolis tau pasakys...

— Kur važiuojam? Kas atsitiko? — ir daktaras Paolo jau piktai pažvelgė į tėvą vienuoli ir paklausė:

— Kur važiuojam? Ko?

— Broli Kristuje, tai išpažinties paslaptis, o mirštančios nusidėjėlės paskutinis prašymas, — nepakeldamas galvos ir laikydamas ant krūtinės rankas, atsakė vienuolis.

— Važiuoti tuojau?! — dar labiau nustebęs paklausė daktaras.

— Kuogreičiau, broli, aš ir taip bijau, kad nebūtų pervėlu.

Marcella jau stovėjo su sinjorinos apsiaustu, o kieme prie durų laukė ir auto.

— Marcella, pasakyk mamutei, kad mes su daktaru išvažiuovome pas sunkiai sergančią... pas mirštančią ligonę ir kad tuojau grįšime, — pasakė sinjorina Aldona savo tarnaitėi, supdamosi į apsiaustą.

— Pasakyk ilustrissimai sinjorai, kad sinjorinai Aldonai pasidarė negera... negera pasidarė... supranti?! Pasakyk, — pašnibždomis pasakė jai tarpdury atsigręžęs daktaras.

— Mano brangioji, kas per paslaptis? Kur jis mus veža? Tėve vienuoli, pasakyk man, kur mus veži?

— Greit sužinosi, broli Kristuje... Dabar kairėn, kairėn, — ir tėvas vienuolis parodė šoferiui, kur sukti kairėn.

Sinjorina Aldona susmuko automobilio ker-

tėje ir, regėjos, pasidavė savo likimui. Jos sielos gėlmėse atbudo ilgus metus, iš kūdikystės dienų, graužęs ją kirminas, ir ji dabar pamatė tame lyg išpėjantį Dievo pirštą. Kas bus toliau, ji negalvojo.

— Aldona, brangioji, — prisispaudė prie jos daktaras ir prakugždėjo į ausį: — aš tavimi pasitikiu, bet maž čia slepiasi kokia intriga, maž kokia negarbinga drama?... Aldona, maž toji nusidėjėlė tavo tikroji motina?! Pasakyk man dabar, aš nutylėsiu... Aš tau netrukdysiu...

Sinjinorina Aldona tylėjo.

— Aldona, mes išvažiuavome nuo svečių neapgalvoję, — vėl pakugždėjo jai į ausį daktaras, — kaip tas atsilieps į tavo mamą... į mano gėmines... Tuoju pasakyk man, kas ji tau?!

— Sužinosi, Paolo, tuoju sužinosi...

— Sužinosiu, bet tada jau gali būti vėlu: maž geriau mums grįžti?!

Sinjinorina Aldona tylėjo.

— Ar dar toli? — nekantriai paklausė daktaras tėvo vienuolio.

Ir vienuolis jam nieko neatsakė.

— Kaip aš matau, šitas tėvas ne labai nori su mumis kalbėtis! — pradėjo šiauštis daktaras Paolo Medori ir, kai auto pasuko į vieną tamsų skersgatvį, jis balsiai sušuko:

— Bet kur jis mus veža! Naktį! Užmiestini!... Pietro!... Sustok! — ir daktaras išsitraukė braurinką.

— Jau atvažiavome, broli; čionai, prie šitų namų... Čionai stok, — ir tėvas vienuolis pirmutinis iššoko iš auto.

Gatvelė buvo tamsi, ir tik retai prie namų degė lempos. Buvo tylu. Kai nustojo tarškęs automobilis, girdėjos, kaip šaly miesto žvygavo garvežys ir užė dardėjo artimame fabrike mašinos; iš kamino virto rausvi, it kruvini, dūmai.

— Kokia čia gatvė? — paklausė daktaras ir pasigailėjo padaręs neapgalvotą žygį.

— Šventos Brigitos skersgatvis, sinjore. Prašau paskui mane, — atsakė vienuolis ir žengė pro vartus į tamsų kiemą.

— Vienuoli, atsiprašau. Tol, kol tu man nepasakysi, kur mus vedi, aš pats neisiu ir savo sužadėtinės į šitą landynę neleisiu. Pietro, apsigrėžk.

— Sinjore, tai išpažinties paslaptis. Sinjoras tuojau pamatysi... Prašau tik sekti paskui mane.. Čia jokio pavojaus.

Sinjinorina Aldona paleido daktaro ranką ir pati viena žengė paskui vienuolį pro vartus. Paliepęs Pietro pasiruošti, neatsilikęs nuo jos ir daktaras ir, sugraibęs patamsėję savo sužadėtinę, vėl paėmė ją už po rankos. Tėvas vienuolis įvedė juos tamsion priemenėn ir, pagraibęs sienoje, atidarė į butą duris. Pirmučiausia ką jie pamatė įėję gyvenamon trobon, tai vienoje sienoje, aukščiau komodos, Madonos paveikslą ir prieš

ji degančią penkių žvakių elektros lemputę ir greta didelį ožio ragą. Prie komodos sėdėjo puošniai apsitaikiusi su dideliais auskarais moteris. Ji rūkė papirosą ir sėdėjo sudėjusi koją ant kojos. Kitame pasieny, aprišta dryža skepeta, kad ne taip šviestų, degė kita lemputė, o jos drumzli šviesa krito į lovą, kurioje gulėjo žmogysta. Žmogysta buvo apklota skarmalais, o jos lietas raukšlėtas veidas drumzlinoj šviesoje atrodė piktas ir baisus. Jos akys buvo sumerktos; rankos patiestos ant skarmalo; kvėpavo ji burna, ir kiekvienas pagautas oro gurkšnys išsi-verždavo atgal trumpu šniokštimu. Tėvas vienuolis, neatkreipęs dėmesio į rūkančią moterį, priėjo prie lovos ir, prisilenkęs prie ligonės, pašaukė:

— Cecilija! Sesuo Cecilija! Gailestingasis Viešpats susimylėjo ant tavęs... Pramerk akis, štai tavo nuskriaustoji. Išpažink savo nuodėmę viešai, prašyk atleidimo, o Visagalis bus tau gailestingas.

Ligonė pramerkė akis, išsižiojo ir per vargą pasuko galvą į vienuolį, greta kurio jau stovėjo ir sinjorina Aldona.

— Aldute! Aldute! Ar tai tu?!—klaikiu balsu, kaip iš po žemių, pašaukė ligonė ir ėmė gaudyti burna orą.

— Tai tu, Aldute, tu! Pažįstu, tu!... Dovanok man, Aldute, mes su Džiuseppe tave apvogėm, apgrobėm... į tėvo laidotuves nenuvedėm...

Prieš mirtį jis norėjo tave pamatyti, palaiminti...
Atleisk, Aldute... Mirštu...

Tėvas vienuolis atsiklaupė prie ligonės lovos ir pradėjo melstis.

— Atleidžiu, Cecilija, viską atleidžiu, ir tau ir tavo vyrui...

— O kad jis jau dešimt metų, kaip miręs!
— atsiliepė nuo komodos moteris ir, užsitraukusi dūmų, paleido juos kamuoliais iš burnos į palubę.

— Aldona, šia va tau, tai tavo tėvo pinigai... popieriai. Mes su vyru buvome juos išvogę, bet jie vardiniai... Pasiimk sau — jie tavo, Aš maniau, kad tu prieglaudoj mirei... Atleisk mums, Aldona...

Martillienė pradėjo blaškytis, draskyti sau krūtinę ir pabandė atsisėsti. Pamačiusi sinjoriną Aldoną su baliaus suknele ir dekoltuotą, klaikiai suriko:

— Tai ir tu, Aldona, pražuvai! Tai ir tu, kaip mano Marija!... Bėda man, nusidėjėlei, bėda!

— Ji toliau už mane nušoko, mama: ji susirado sau turtingą meilužį. Tik pažiūrėk, koks storapilvis! — vėl atsiliepė pragertu balsu nuo komodos moteris, ir tik dabar sinjorina Aldona pažino, kad tai buvo Martillienės duktė Marija... Be to, ji buvo girta.

— Nutilk tu, mergšė: ji mano sužadėtinė, — piktai subarė ją daktaras.

— Kurgi ne — sužadėtinė; visos mes iš pradžių esame sužadėtinės! Ir aš buvau savojo sužadėtinės, o dabar, — ir Marija, nukrėtusi papiroso pelenus, užniūniavo nepadorią dainelę.

— Sesuo Kristuje, — atsikreipė į ją tėvas vienuolis, — nedrumsk savo motinai paskutinės gyvenimo valandos. Pagalvok, sesuo, kad visus mus tas pats likimas laukia. O tu nors dabar paguosk savo nelaimingą motiną, prisiek jai mirštančiai, kad pasitaisysi...

— Marija! Marija! — pradėjo šaukti motina.

Marija atsistojo. Iš jos rankų iškrito ant grindų papirosas ir, regėjos, kad ji tik dabar pastebėjo savo mirštančią motiną.

— Mama! — suspiegė ji ir puolė prie lovos.

Motina visa kretėdama priėmė ją į savo glėbį, ir abi kurį laiką tylėjo.

— Prižadėk, Marija, prisiek, — šnibždėjo mirštantį ligonė, — palaima ir Benedetto, kai sugrįš iš kalėjimo...

Marija kukčiojo ir laikė ją apsikabinusi...

Martillienė apsilpo, jos viena ranka nusviro nuo lovos, kita bejėgiai gulėjo ant dukters pečių — ji leidosi.

Tėvelis vienuolis uždegė grabnyčią ir atsiklaupęs prieš Madonos paveikslą ėmė melstis. Atsiklaupė ir sinjorina Aldona, nusileido ant vieno kelio ir daktaras...

— Važiuojam, Aldona, — po valandėlės pašnibždėjo jai į ausį daktaras, kai pasibaigė mirštančios agonija ir kai kambarį įsiviešpatavo nejauki tylą.

Bet sinjorina Aldona, regėjos, jo ir negirdėjo: ji tebeklūpojo nuleidusi galvą ir laikė vienoje rankoje suspaudusi tėvo popierius, o kita pridengusi sau akis. Nekrutėjo ir Marija mirusios motinos glėbyje.

Prieš išeidama sinjorina Aldona apkabino ją ir pabučiavo į galvą, bet Marija ir nepasijudino.

— Tėve šventasis, — tarpdury tarė į vienuolį sinjorina Aldona, — visas laidotuvių išlaidas, kokios tik bus, padengsiu aš. Taip pat imu savo globon ir vargšę Mariją, o tu, tėve, pasakyk tik man, ką aš privalau daryti.

Tėvo vienuolio atsakymas buvo jo žemas nusilenkimas.

Kai susėdo į automobilį, sinjorina Aldona vėl susmuko į kertę, ir daktaras ilgai nesurado žodžių jai paguosti. Jis viską girdėjo ir ko lig šiol nežinojo, dabar dasiprotėjo. Ypač jam nepatiko, kad jo sužadėtinė išeidama apkabino tą mergšę ir pabučiavo ją į galvą. Bijojo dabar daktaras kalbų, įtarimų, spėliojimų; bijojo, kad kas nesužinotų, kad sinjorina Aldona Manganeli giminės vardo ir turto paveldėtoja ir jo širdies pavergėja augo tokiame skurde, tokiame niekšystės verpete ir kad ji ne markizo duktė. Kaip

tik įvyko tai, ko daktaras už vis labiau bijojo.

— Brangioji, tu taip susijaudinai.. Tau nešalta? — ir daktaras, rūpestingai pridengęs savo apsiaustu jos kelius, pabučiavo ją į veidą.

Sužadėtinė nieko neatsakė, ji tik dar labiau suspaudė rankoje tėvo popierius ir dar žemiau nuleido galvą. Kai važiavo pro kapines, ji stai-ga atgijo ir pažvelgė pro langą: kapinėse buvo tylu, tik prie turtuolių paminklų degė ir žyb-čiojo tamsoje lemputės, nušviesdamos neaiš- kias, it krutančias, marmuro statulas, kryžius ir juodus kiparisus. Ten gį, kur ilsėjos palai- dotas jos tėvas, nė vienas žiburėlis nemirksėjo ir nakties tamsa su kapinių tylą visa pridengė savo juoda skraiste.

Kaip parvažiavo namo, prie vilos vartų sto- vėjo tik vienui vienas daktaro Paolo Medori automobilis. Nebuvo ir policisto. Prie vartų, jų laukė panaktinis Vincento, o viena lempute apšviestame kambary šmeseliavo tarnaitės. Dak- taras Paolo, į nieką neprataręs nė žodžio, nuve- dė savo sužadėtinę stačiai į jos „motinos“ kam- barį.

— Mano brangioji, tu mane pribaigei! — tik ištarė sinjora Rozalija, tuo tarpu kaip vie- na kambarinių pakišo jai panosėn kažkokią plėčkutę.

Sinjorina Aldona puolė prie savo „mamu- tės“, o iš jos rankų iškrito ant grindų popierių pluoštas.

— Daktare, ir tu!... Ir tu!... Man nepranešę,
— tik vaitojo sinjora Rozalija.

— Iliustrissima sinjora, — prabilo daktaras, — nieko tokio baisaus. Daugiau mūsų netakto, kiek reikalo... Tas įkyrus vienuolis mus išprovokavo!... Vagilė, išnaudotoja panorėjo prieš mirtį atsiprašyti... ir padarė tiek nesmagumų tamstai ir mums...

— Kas ji tokia? — pašnibždoms paklausė sinjora Rozalija, pirma paliepusi išeiti tarnaitėms.

Daktaras Paolo mostelėjo ranka ir pradėjo žingsniuoti po kambarį, tuo patim duodamas pasisakyti pačiai sinjorinai Aldonai. Bet sinjorina Aldona tylėjo ir tik bukiai žūrėjo į daktaro pakeltus ir ant stalo padėtus jos tėvo popierius.

— Tai tavo metrikai? — vėl pašnibždomis paklausė jos sinjora Rozalija.

— Tai buvę pinigai... tėvo atminimas, — pratarė sinjorina Aldona, nenuleisdama akių nuo popierių.

— Ir tu išdrįsai dėl pinigų padaryti man ir sau tokią gėdą!... Aldona?!

— Mamute, neteisk manęs, kitaip pasielgti nebuvo galima: to reikalavo krikščioniška pareiga!... Daktaras papasakos, — ir sinjorina Aldona vėl apkabino savo „mamutę“.

— Aldona, tu nors pirštinaitės numestum, — tarė nežinąs kaip pradėti pasakoti daktaras,

— tiesa, liga neužkrečiama, bet tokia landynė... ir toji mergšė...

— Daktare, palik mus vienas, mes pačios pasiaiškinsime, — tarė sinjora Rozalija ir atkišo daktarui pabučiuoti savo ranką.

Atsisveikinęs daktaras išėjo.

Tą pačią naktį atidengė sinjora Rozalija savo išdukterei Aldonai ir savo paslaptį, kad ji ieškodama ir niekur nebesurasdama savo pavainikės dukters, paėmusi ją iš pamestinių vaikų prieglaudos ir ją įdukterinusi.

Rytojaus dieną, anksti rytą, Marcella su Pietro nuvežė pagraban į vakarykščią lūšnelę gėlių ir pinigų. Sinjorina Aldona pati negalvodama, slaugino savo motiną ir vaikščiojo apie ją, kaip tikroji duktė. Abiejų atvirumas ir skaudūs atsiminimai dar labiau surišo jų širdis, ir jos pasijuto kaip tikrosios motina ir duktė.

Kai įsidienojus atvažiavo jų prilankytų daktaras Paolo Medori, jam buvo pranešta, kad sinjorina ir sinjora nesveikaujančios ir kad šiandien nieko nepriimsiančios.

XIV

SinJORINA Aldona iš vakaro peržiūrėjo iš Martillienės parsivežtus tėvo popierius; buvo tai vis Vilniaus žemės banko lakštai ir vienas kitas paskolos raštas. Visi jie buvo vardiniai, rašyti rusų kalba. Aldona taip norėjo surasti ką nors paties tėvo ranka rašytą, bet nieko nerado. Tie poperiai jai buvo brangūs ir svarbūs jau vienu tuo, kad jie kadaise yra buvę jos tėvo rankose ir visuose juose įrašytas jo vardas. Parodė ji tuos lakštus ir motinai ir papasakojo jų istoriją, kaip jie atsirado Martillienės rankose. Išpasakojo Aldona tą naktį motinai ir daugiau nuotykių iš savo gyvenimo prieglaudoje ir svetimuose žmonėse. Jau ne kaip su jauna mergaite, o kaip su suaugusia kalbėjo sinjora Rozalija su savo išduktėre ir apie dingusį savo vaiką. Aldona labai gerai ją suprato, atjautė jos nelaimę ir sielvartą ir pasižadėjo padėti jai ieškoti dukrelės. Nors per aštuonerius bendro gyvenimo metus jos ir prisirišo viena prie kitos, bet nebuvo taip suartėjusios, kaip per tą vieną naktį.

Dabar jau ir sinjorai Rozalijai nebebuvo svarbu, ką pamanė svečiai ir ką kalbės miesto diduomenė apie Aldonos paslaptinę su daktaru išvažiavimą pačiame baliaus įkarštyje. Svečiams buvo pasakyta, kad sinjorinai Aldonai pasidarė negera ir kad prie jos sužadėtinis, tačiau niekas tam nepatikėjo ir tik iš mandagumo tuo jau pradėjo visi skirstytis; kiekvienas suprato kitaip, ir tikėjosi greitu laiku išgirsti apie naują sensacingą daktaro Paolo Medori ir sinjorinos Aldonos Manganelli-Tijūnaitis meilės tragediją.

Ir nuo tos dienos Aldona pasidarė savo motinai, sinjorai Rozalijai daugiau draugė, negu išduktėrė.

Šitie tėvo poperiai sujudino dukters sielos gelmes ir išbloškė ją iš ramaus, pastaraisiais metais nusistovėjusio gyvenimo. Kaip per sapną ji pradėjo prisiminti visas savo kūdikystės dienų smulkmenas: tėvą, Martillius prieglaudą, žibalo sandėlį, vienuolyną; parūpo apžiūrėti tas vietas, kur su tėvu vaikščiojo. Ypač ji gerai atminė, kai policijoje ji prašė, kad atiduotų tėvo daiktus, jos žaisliukus ir mamutės atvaizdą. Kur toji policija, kokia nuovada ir kokioje gatvėje, Aldona neatminė. Taip pat neatminė ir kuriais metais tai buvo, bet gerai įsidėjo sau galvon, kai storas policininkas jai pasakė ir parodė ranka: „Kai tu užaugsi, ot, tokia didelė didelė, tuomet mes tau atiduosime ir tėvo daiktus.“

Tai Aldona gerai atminė. Paėmusi Genujos miesto planą, ji tuojau surado šv. Brigitos gatvę, kurioje tada gyveno Martilliai ir per telefoną tuojau sužinojo ir nuovadą. Ji pasiryžo išgauti ir tą tėvo palikimą, motinos atvaizdą ir savo kūdikystės dienų žaisliukus. Kad nebejaudintų savo motinos, jai nieko apie tai nepasakė, bet kai po poros dienų vėl atėjo sužadėtinis, Aldona pakvietė jį važiuoti kartu į nuovadą.

— Brangioji, juk tu gi suradai savo tėvo palikimą? — nepatenkintas nauju savo sužadėtinės sumanymu, pasipriešino jai daktaras.

— Bet tai nevisi, tai tik banko lakštai.

— O kokiai sumai?

— Aš nežinau, tai man nesvarbu.

— Aš galiu biržoje paklausti — man visuomet daugiau duos, negu tau.

— Aš jų niekam neparduosiu.

— O jei jie dabar verti kelių dešimtų tūkstančių lirų?

— Ir už milijoną neatiduočiau.

— Dėl ko?

— O dėl to, kad tie poperiai buvo kadaise mano tėvo rankose.

Daktaras prikando lūpą ir nutilo.

— Tai važiuojame, daktare?

— Kur?

— Į policiją mano tėvo palikimo ieškoti.

— Aš tamstai mielu noru padėsiu nuvažiuoti, bet kai dėl ieškojimo, tai geriausiai pir-

ma paklausti per telefoną. Galima pasiūsti Martini arba aš savąjį kamerdinierį. Jis tai jau bet kokį palikimą ir iš žemių iškas.

— Savo tėvo palikimo aš niekam nepavešiu ieškoti; niekam neduosiu prie jo ir rankomis prisiliesti — jis man šventas!

— Aldona, mažiau ekscentriškumol...

— Tu mane įžeidi, Paolo.

— O aš manau, kad atvirksčiai.

— Tai važiuojame, daktare.

— Aš tavo tarnas, brangioji, — nusilenkė daktaras.

— Man reikalingi tik draugai.

Sinjorina Aldona pasakė per telefoną, kad Pietro paduotų auto, ir greit susiruošė.

— Jūs išvažiuojate kur? — paklausė iš savo kabineto sinjora Rozalija, kalbėjusi su kažkokia kliente.

— Mes vėl pasivažinėtu, — atsakė daktaras, ir jo balse praskambėjo ne tai ironija, ne tai nepasitenkinimas.

— Tik nepavėluokite pietų, — dar pasakė sinjora Rozalija ir vėl kalbėjosi su kliente.

Važiavo tylomis. Po valandėlės Pietro sustojo ties nuovados durimis.

— Tamstoms ko? — mandagiai paklausė jų dežuruojantis policininkas ir atsistojo.

Sinjorina Aldona trumpai, bet sklandžiai išdėjo savo reikalą. Dežuruojantis valdininkas tuojau ją suprato, paprašė sėstis ir paskambino

telefonu nuovados viršininkui, kad tuojau ateitų į raštinę.

Kolei atėjo pašauktas nuovados viršininkas, sinjorina Aldona sėdėjo, dairėsi žiūrinėjo kambarį. Jai regėjos, kad visa tai, ką atminė, ne buvo, o kad ji tik sapnavo. Sapnavo neva šiąnakt, neva vakar ar užvakar ar labai labai seniai. Daktaras stovėjo paniurus, išdidus ir vis laukė kokio nors nemalonumo ar atviro jo garbę šokiruojančio klausimo. Jo nuomone sinjorinai Aldonai visai nereikėjo kalbėtis su šituo jaunu policininku, o stačiai pareikalauti viršininko.

Kai atėjo viršininkas, sinjorina Aldona ir jam sklandžiai ir trumpai pakartėjo savo reikalą. Buvo atneštos iš archyvo senos knygos. Atrakinta seniai nevėdintas kriminalinių įrodymų sandėliukas. Bet ilgai nieko negalėjo rasti.

— Ponas viršininke, malonėkite leisti man pačiam tų daiktų paieškoti, tikiuos, aš juos pažinsiu, — paprašė sinjorina Aldona.

— Labai prašau, — ir mandagus viršininkas, padaręs ranka gražų gestą praleido pirm savęs į sandėliuką sinjoriną ir jos palydovą sinjorą.

Sandėliukas buvo tamsus. Penkių žvakių elektros lemputė palubėje negalėjo apšviesti jo užkampių.

Per keliolika metų iš jo, matyt, nieko nebuvo imta, o tik padedama. Vieni daiktai, o

ypač medžiaginiai, buvo kandžių suėsti, supuvę, sutrūniję, kiti — sugedę nuo drėgmės, nuo tvan-kaus oro ir taip aptraukti pelėsiais ir apdulkėję, kad iš toliau visi atrodė, it nudažyti viena pilka spalva. Prie kiekvieno tų daiktų kabėjo pri-rišti kardono gabaliukai su užrašais. Bet kas juose parašyta, net dulkes nutrynus sunku buvo beišskaityti. Viršininkas paliepė duoti daugiau šviesos. Kai įsuko šimto žvakių lemputę, pa-sieniuose sukruoto bėgti vorai, palubėje suplas-nojo šikšnosparniai, ir negyvi daiktai, regėjos, patys savaime pradėjo krutėti ir judėti. Palė-pyje įžiūrėjo sinjorina Aldona surištą patalynę, sudedamąją kėdę ir greta du odiniu lagaminu.

— Tai šitie bus mano tėvo daiktai, — pa-rodė Aldona į tuos daiktus ir pridėjo prie bur-ros nosinę.

— Illustrissima sinjorina, — atsikreipė į ją mandagus viršininkas, — aš paliepsiu sargams pirma nuvalyti nuo jų dulkes, o tamstos tuo tar-pu paprašysiu į raštinę.

Tame pačiame archyve greit surado knygą ir protokolą. Sinjorina Aldona neturėjo su sa-vimi paso, tai viršininkas pasitenkino jos studen-tiška knygute. Greit buvo atlikti ir kiti forma-lumai: apžiūrėti antspaudai, raktai, patikrinti daiktų gabalai. Be to, sinjorina Aldona pasi-rašė, kad visą gavo tvarkoje ir už sugedusius daiktus nereikš jokių pretenzijų.

Sinjorina Aldona taip buvo susijaudinusi,

kad vos galėjo išsilaikyti nepravirkusi. Laimė, kad dar ji atvažiavo čia su daktaru. Daktaras visą laiką raukėsi, laikėsi labai išdidžiai, prašomas nesisėdo ir nenorėjo kalbėtis nei su savo sužadėtine, nei su viršininku. Jis nekantriai laukė, kada pasibaigs visa šitoji komedija. Tai veikė sinjoriną Aldoną, ir jai lengviau buvo suvaldyti savo jausmus.

— Brangioji, tu pasakyk viršininkui, kad šitoji istorija kaip nori nepatektų į spaudą, — prieš išeidamas, kai sargai paėmė nešti į automobilį daiktus, pašnypštė jis į ausį sužadėtinei.

— Man tai vis tiek.

— Bet man ne, — pabrėžė daktaras.

— Tai malonėkite pats pasakyti.

Daktaras sugrįžo į raštinę ir pašnibždomis paprašė viršininko, kad visa tai nepatektų į dienraščius. Viršininkas pažadėjo, o daktaras už tai padavė jam ranką.

Kai policininkai sukrovė į auto daiktus, nebeliko vietos kur ir sėstis. Daktaras pasišaukė taksį, o Pietro liepė važiuoti vienam.

— Iš tikrųjų, Aldona, kiek tau teko pergyventi. Aš ir nežinojau. Tu ir dabar kaip nesava...

— Juk aš tau pasakojau, Paolo.

— Bet ne viską. Visko aš nežinojau.

— Tu ir tiek manęs neklausei.

— Aš nesitikėjau.

— O dabar tiki.

— Tikiu, bet ar reikėjo, Aldona, tau visa tai kelti aikštėn ir pergyventi iš naujo. Pažiūrėk, tu net iš veido persimainei, o tame sandėliuke, aš pastebėjau, tu drebėjai!... Tu ir dabar drebi... Aldona, kas tau?! — ir daktaras švelniai ją apkabino.

— Nieko, Paolo, nieko. Nesirūpink. Aš norėč tik bent kiek pagulėt... Valerijonų lašų priimsiu. Mane iš tikrųjų šaltis ima... Štai mes ir namie...

Daktaras padėjo jai išlipti, užvedė laiptais, įsakė nusiraminti, gerai pasilsėti ir, prižadėjęs pavakarį užėiti, atsisveikino.

Visus tuos parvežtus daiktus sinjorina Aldona paliepė tarnaitėms nešti viršun ir sudėti gėlių kambary.

Ir tik pasilikusi viena prapliupo ji ašaromis. Veriančiu širdį paveikslu atsistojo akyse jos gyvas tėvas, ji pati mažytė, laukianti jo pavartėj, paskiau policijoje prašanti šitų daiktų, kuriuos dabar gavo. Paskiau kelionė su policininku į pamestinių vaikų prieglaudą — prieglaudoj... Margarita... pas Kastanjolienež požemy... pajūry... pas skalbėjas... kalnuose... Ir visa tai buvo ir praėjo; praėjo ir buvo... Kaip sapne, kaip sapne! Išėmė ji rakčiukus ir atsisėdusi ant grindų atrakino vieną lagaminą. Pirmučiausia pamatė ji kandžių suėstą tėvo skrybėlę, meškiuką, kniūpsčią Magdutę, pažaliojusią tėvo odinę pi-

niginę... Kažkoks paveikslas, kad nesudužtų, buvo apvyniotas rūbu. Kai Aldona jį išvyniojo, pamatė savo motinos atvaizdą! Tai jau buvo perdaug. Ji suaičiojo, prispaudė atvaizdą prie lūpų, prie krūtinės ir taip paliko sėdėti asloje...

Tėvo piniginėje rado keletą lirų, valgyklos abonementą, du žiedu, jo paties ir motinos, kuriuos ligoninėje numovė jam nuo piršto. Rado įvairių adresų, užrašų, vizitinių kortelių. Bet svarbiausis radinys, kuris galėjo nušviesti jai tėvo praeitį ir nustatyti jos ateitį, tai buvo krikšto mamos iš Vilniaus laišakai. Laiškai buvo pageltę, sulipę, bet gerai išskaitomi. Tvarkoje buvo užsilikusios ir markės. Kiekvieno laiško kitoje voko pusėje buvo ir pilnas krikšto mamos adresas. Laiškų buvo bent keli. Sinjorina Aldona perbėgo akimis vieną, kitą, trečią ir nieko nesuprato, nes laišakai buvo rašyti lietuvių kalba, o ji lietuviškai jau buvo pamiršusi. Vis dėlto kai kurie žodžiai skambėjo jai kaip vakar girdėti, ir vieną kitą sakinį suprato. Visuose laiškuose gan dažnai buvo minimas jos vardas „Aldutė“. Jei jos žaislai, tėvo daiktai ir motinos atvaizdas jai buvo brangūs, kaip atminimas, tai laišakai buvo raktas į jos praeitį ir vadovas į tėvų žemę. Tai buvo jos kilmės istorijos lapai. Kaip kokią didelę brangenybę sudėjo ji tuos laiškus į didelį voką ir užrakino į spintą. Tėvo ir jos patalynės ir priegalviai buvo taip kandžių suėsti, kad byrėjo nuo vieno pri-

silietimo. Tačiau sinjorina Aldona nenorėjo jų išmesti ar sudeginti, o padėjo balkone, kad prasisvėdintų. Tą pat padarė ji ir su kitais daiktais. Kiekvienas iškeltas iš lagamino daiktas perverdavo jos širdį atšiminimais ir prabildavo į jos sielą nauju skausmu. Rado čia ji ir porą tuščių buteliukų, kuriuos jai buvo padovanojęs vienas rašalo pilstytojas darbininkas, keletas iš po batų tepalo dėžučių, neišgliaudytų migdolų, riešutų, sudriskusių suknučių. Kitų daiktų sinjorina Aldona ir visai nebepprisiminė, bet ir jie jai buvo brangūs. Tėvo sąsiuvinuose rado ir jo paties atvaizdą, vieną nublukusią grupę, kurioje buvo nusitraukę visi trys su krikšto mama dar prieš savo išvykimą į šiltą pajūrį. Visus šituos atvaizdus pastatė ji sau ant rašomojo staliuko ir papuošė kvepiančiomis gėlėmis.

Vakare, kai atėjo daktaras, sinjorina Aldona gulėjo lovoje. Ją krėtė šaltis, ji skundėsi sopanti galva. Prie jos budėjo motina. Ji viską jau sužinojo nuo daktaro ir dabar tik dūsavo, lytėjo savo išduktėrės kaktą ir norėjo jai padėti. Daktaras žiūrėjo jos pulso, parašė receptą ir, kolei atnešė vaistus, ne tai neramus, ne tai nepatenkintas, žingsniavo po savo sužadėtinės kambarį ir nieko nekalbėjo.

Sinjorina Aldona vis springo ašaromis, vis norėjo atsikosėti ir, regėjos jai, kad bevalant tuos daiktus, dulkių prisigėrė.

Rytojaus dieną pasikėlusį į viršų, savo iš-

dukterės prilankyti, sinjora Rozalija, rado ją jau atsikėlusią.

— Na, kaip jauties, mano brangioji? — paklausė sinjora Rozalija.

— Ačiū, mamute, man gerai. Ir galvą nebesopa.

— O naktį, girdėjau, kosėjai?

— Gal būt, persišaldžiau: važiavome taksi prie atviro lango.

— O čia kas? — nustebė sinjora Rozalija, pažvelgusi į stalą, ant kurio tarp gėlių buvo pristatyta fotografijų, — čia tavo tikroji motina?

— Taip, mamute, tikroji.

Sinjorai Rozalijai pasidarė sunku stovėti, ir ji atsisėdo prie staliuko.

— O čia tėvelis, čia krikšto mama, o čia aš pati.. Nuostabu, mamute, man regis, kad aš atmenu, kai mes prieš išvykdam į šiltą pajūrį visi nusitraukėme... Ot, taip kažkas, kaip per sapną, prisimenu...

Sinjora Rozalija tylėjo ir kaip užhipnotizuota žiūrėjo į savo išdukterės tėvų ir jos pačios mažytės atvaizdus.

— Nelaimingas mano kūdiki, — suėmė ją sinjora Rozalija už galvos ir pabučiavusi pravirko, — bet aš dar nelaimingesnė už tave: — mano dukrelė, niekuomet nepamatys atvaizdą nei savo motinos, nei savo tėvo, kaip ir aš jos nepamatysiu! — ir „motina“ su „dukterimi“ apsikabino.

Paskiau sinjora Aldona parodė jai savo žaisliukus, tėvo skrybėlę, parodė krikšto mamos laiškus ir kitus daiktus, kurie visi jai buvo taip brangūs.

Sinjora Rozalija žiūrėjo į visa tai, dūsavo, ir visur jai prieš akis stovėjo jos pačios kūdikis. Be to, ji jautė, kad išduktėrė kaskart vis labiau nuo jos tolsta ir netrukus gal ir visai atšals. Bet stačiai apie tai paklausti nedrįso. Matė ji, kad nelimpa jos išduktėrės širdis ir prie savo sužadėtinio daktaro Paolo Medori. Nemylėjo sinjorina Aldona daktaro. Susižadėjo su juo ir sutiko tekėti tik dėl to, kad šitų jungtvių labai norėjo jos motina. O sinjora Rozalija norėjo išleisti savo išduktėrę už daktaro tik dėl to, kad jis buvo garsios italų aristokratų giminės ainis, turtingas, įtakingas. Išleidusi už jo savo išduktėrę, galėjo būti tikra, kad daktaras pataisys ir jos pakrikusį ūkį, pašlijusius finansus. o Aldoną įves į Genujos aristokratų šeimą. Bet sinjorinai Aldonai netiko jos sužadėtinis, ir niekuomet ji jo nemylėjo. Buvo tai žmogus dirbtinių manierų, dirbtinio gerumo ir mandagumo. Viskas jame buvo dirbtina. Ir savo dirbtinumo jis taip negalėjo ir nemokėjo paslėpti, kaip ir savo auksu lopytų dantų.

Nebijojo sinjora Rozalija, kad jos išduktėrė persiskirs su savo sužadėtinium, daktaru Paolo Medori, bet jai suspausdavo širdį, kai pamanydavo, kad Aldona gali grįžti namo, Lietuvon, pas savo

gimines, o ją palikti vieną. Šito ji bijojo už vis labiausiai. Bijojo apie tai ir užsiminti. Tačiau kai abi nuėjo į sodą ir atsisėdo po palmėmis, sinjora Rozalija paklausė:

— Tai ką tu, dukrele, dabar manai daryti? Laišką namo rašysi. Šauksies giminių?

— Ne, mamute. Laiško neberašysiu ir giminių nesišauksiu, o labai norėčiau patį ten nuvažiuoti, aplankyti motinos kapą, pasižiūrėti tėvų žemės ir vėl čia prie tavęs sugrįžti.

Sinjora Rozalija apkabino ją už galvos ir ėmė ją bučiuoti. Ji nebesurado ir žodžių savo džiaugsmui ir dėkingumui pareikšti.

— Gerai, Aldona, mano brangioji. Gerai. Dėkui tau, kad manęs nežadi pamesti!

— Niekuomet, mamute: tu man dabar vienintelė ir visų brangiausia pasauly! Tavęs aš niekuomet neapleisiu.

— Ir tu man vienintelė visame pasauly! Jei ir atsirastų duktė, tai būtumėt abi dukterys... Gerai, Aldona, aš sutinku. Važiuok, kada nori, tik neužtruk ilgai ir vėl pagrižk.

— Mamute, aš norėč, kad ir tu kartu su manimi važiuotum. Mes ilgai neužtruksime.

— O maž tau geriau būtų su daktaru? Kad ir medaus mėnesį Lietuvoje praleisti, a?

— Nežinau, mamute, nežinau, — ir jos abi nutilo ir susimąstė.

O ten už miesto bangavo mėlynoji jūra; apačioje, po jų kojų, gramazdojosi namų stogai, gat-

vių skersgatvių labirintas, kyšojo lapotos palmės, stiepėsi aukštyn smailūs kiparisai... Kitoje pusėje, kur buvo Lietuva ir Vilnius, gumšojo aukštai pliki kalnai, išrandytais gūbrais ir briaunomis; iš šlaitų kilo aštrios uolos; dar žemiau augo alyvų gojai, vynuogynai, ir viskas skendo trašioje rivieros žalumoje. Tos pavienios vilos ir baltos bažnytėlės kalnuose iš tolo atrodė, it sielos ramybės uostai. Kai per plikus kalnagūbrius virto iš pietų į šiaurę pilki debesėliai, kažkas gėlė sinjorinai Aldonai širdį. Panašiai jai gėlė širdį, kai ji ganė kalnuose bandą.

Ilgai jos abi sėdėjo skęsdamos savo mintyse. Nusileido saulė. Greit pradėjo temti. O kai Santa Marija Dolorosa bažnyčioj paskambino, „Angelus“, Aldona atsigręžė į mamutę ir pasakė:

— Mamute, važiuojame rytoj Santa Marija Dolorosa bažnyčion; užpirksime už mano tėvus mišias, o paskiau į campo-santo — padėsime ant kapo gėlių.

— Gerai, brangioji dukrele, važiuojame, — pritarė jai mamute, ir abiem palengvėjo.

XV

Rytojaus dieną po pamaldų Santa Marija Dolorosa bažnyčioj nuvažiavo jos abi į campo-santo. Paprašiusi „motinos“ palaukti, sinjorina Aldona nuėjo į gėlių krautuvėlę, kurios buvo išsiri-kiavusios kapinių pasieniu. Greit ji surado tą pačią būdelę, pažino ir sinjorą, kuri kadaise veltui padovanojo jai gėlių ant tėvo kapo padėti.

— Prašau, sinjora, sudaryti man gražią puokštę — savo tėvui ant kapo padėti, — maloniai paprašė sinjorina Aldona pardavėjos.

— Prašau, illustrissima sinjorina, — nudžiugo pardavėja tokia gražia pirkėja ir pralinksmėjo, kad gerai uždirbs — tamstai kokių: šitų, ar šitų?

— Prašau visų.

— Visų po truputį, gerai... Tamstai didelį, sinjorina?

— Didelį, sinjora.

— Šitų užteks?

— Galima dar pridėt.

— Prašau, sinjorina, prašau... O dabar?

— Prašau ir šitas visas sudėt.

— O dabar užteks?

— Ne, neužteks: ir šitas visas prašau, sinjora, sudėt.

Pardavėja dar labiau nudžiugo, kad gerai uždirbs; sudėjo visas ir jau norėjo rišti, bet maloni pirkėja paprašė dar šitų.

— Kurių šitų?... Šitų?

— Taip, šitų.

— Prašau, illustrissima sinjorina, prašau... Užteks?

— Ne, sinjora, visas prašau sudėti, visas!

Pardavėja įtariamai pažvelgė į keistą pirkėją ir lyg apgailestaudama, pasakė:

— Sinjorina, šitos gėlės kiekviena po pusę liros! Tai iš Grenkės sodininkystės.

— Gerai, — linktelėjo galva sinjorina Aldona, — prašau sudėti visas.

Pardavėja tylomis sudėjo visas ir vėl norėjo rišti, bet pirkėja parodė dar į vienas ir paprašė sudėti ir tas.

Pardavėja įtariamai pažvelgė į keistą pirkėją ir atsargiai, it nebenoromis, pradėjo ėmioti iš vazos gėles. Sudariusi puokštę, ji susimąstė kiek pasakyti. Jei pardavėja būtų išsirinkusi tik visų po truputį, tai už tokią puokštę galima būtų paimiti dvidešimt ar dvidešimt penkias liras, bet dabar visos tos gėlės jai pačiai kaštavo pusę šimtinės. Norėjo ji pasakyti septyniasdešimt

penkias liras, bet pabūgo, kad pirkėja nepradėtų derėtis, arba ir visai neatsimestų, ir pasakė:

— Visa puokštė, illustrissima sinjorina, kaštuos šešiasdešimt penkias liras.. Šitos rožės labai brangios...

— Ačiū, sinjora, — pasakė sinjorina Aldona, priėmė puokštę ir padavė pardavėjai tūkstantčio lirų banknotą.

— Oje, illustrissima sinjorina, — nustebo pardavėja, — aš neturėsiu gražos, ir vargu kas čia krautuvėlėse tamstai iškeis, — ir nepatenkinta pardavėja ištiesė prie puokštės ranką.

— Aš tamstos ir neprašau gražos.

— Bet bargan aš negaliu duoti... Aš neturtinga, aš neturiu pinigų naujoms gėlėms pirkti...

— Aš ir neprašau bargan.

— O čia niekas tūkstanties lirų tamstai neiškeis, — ir pardavėja, pastūmusi į pirkėją tūkstantinį banknotą, abiem rankom suėmė puokštę ir ją kvėpindama ir ja gėrėdamosi tarė: — gerai, sinjorina, aš įstatysiu gėles vandenin, o tamsta, kai iškeisi, ateisi ir pasiimsi... Aš dar bent pora lirų išleisiu...

— Ne, sinjora, nereikia nei išleist, nei gražos, juk aš tamstai esu skolinga!

Pardavėja nesuprato; ji pažvelgė keistai pirkėjai į akis ir įtariamai paklausė.

— Už ką?!

— Už du gvazdikėliu, našlaites ir ramunėles!...

Pardavėja visai nustebė, iškėtė akis, bet jau nieko nebepaklausė.

Pirkėja jai paaiškino:

— Sinjora, prašau priimti iš manęs visą tūkstantinę, tai už tuos du gvazdikėlius, našlaites ir ramunėles, kurias tamsta kadaise, gal prieš dešimt metų man dykai padovanojai nunešti ant mano tėvo kapo. Šiuo aš tamstai šiandien atsiųginu. Ačiū, sinjora ir sudiev, — ir sinjorina Aldona, palikusi ant stalo tūkstantinę ir pasiėmusi puokštę, skubiai sugrįžo prie automobilio.

— Sinjoral... Sinjoral... Sinjoral... Illustrissima! — tik išgirdo sinjorina Aldona užpakaly savęs verkšlenantį balsą. Kai atsigrėžė, pamatė jį, kad pardavėja, palikusi atvirą savo būdelę, seka iš tolo paskui ją ir, gniaužydama abiem rankom tūkstantinę, vis kartoja, — Sinjora! Sinjorina! Illustrissima sinjora!...

Sinjorina Aldona pagreitino žingsnius ir įėjo pro vartus į campo-santo, kur laukė jos motina.

Kai jos išėjo iš kapinių, netoliese automobilio susirinko žmonių būrelis. Daugiausia tai buvo gėlių pardavėjai ir pardavėjos. Nedrįsdami priėti arčiau, jie šnibždėjos ir laukė, nors iš tolo pamatyti tokią dosnią sinjorą. Smalsuolių priesaky stovėjo toji pati pardavėja ir, laikydama vienoje rankoje tūkstantinę, kita vis braukė sau nosine akis.

Po gedulingų pamaldų ir po kapinių sinjora

Rozalija dar kartą įsitikino, kad jos išdukterės Aldonos širdis ne vien jai priklauso. Ir vėl ją užgulė nerimastis ieškoti savo dukrelės. Jei jos gyvos ir nebėra, tai kad nors sužinotų, kur palaidota, kad ir ji kartais galėtų ateiti ant mylimo kapelio paliūdėti. Nebesikrimto sinjora Rozalija ir dėl savo išdukterės sužadėtinio, kai pamatė, kad diena dienon jie abu viens nuo kito tolsta.

— Aldona, dėl ko tu nebenešioji mano žiedo? — kartą paklausė netikėtai atsilankęs daktaras Paolo.

— Atleisk man, gerasis, aš šiandien pamiršau jį užsimauti, — ir Aldona paėmusi nuo staliuko žiedą greit užsimovė sau ant piršto.

— Anąsyk tu irgi buvai užmiršusi!

— Ir tu, daktare, anąsyk buvai užmiršęs.

— Aš sekdamas tavim, Aldona.

— O aš tavim... Daktare, kam tos ceremonijos; geriau paliksime draugais; mus skiria ir mūsų praeitis, ir dabartis, ir aš netikiu, kad galėtų suvienyti ateitis.

— Tai kas daryti, sinjorina Aldona?

— Geriausia, ką mes dabar galime padaryti, tai apsikeisti žiedais atgal, draugiškai paduoti viens kitam ranką ir persiskirti draugais..

— Tavo noras man privalomas, Aldona.

— Kaip ir tavo — buvo man.

— Bet apie tai aš pirma turiu pasikalbėti su
illustrissima sinjora Rozalija.

— Pasikalbėkite, daktare.

Tą patį vakarą daktaras Paolo Medori iš-
ėjo iš sinjoros Rozalijos Manganelli namų jau
nebe jos išdukterės sužadėtiniu. Išeidamas tik
paprashė, kad toji istorija nepatektų į laikraščius.

XVI

SinJORINA Aldona labai susirūpino tėvo laikais ir savo krikšto mamos laiškais. Tėvo daiktus ji kasdien vartė žiūrinėjo, krikšto mamos lietuviškai rašytus laiškus išmoko beveik atmintinai, bet esmės jų nesuprato. Taip pat negalėjo išskaityti rusiškai rašytų laiškų ir paskolos lakštų. Viename Genujos knygyne surado ji rusišką „azbuką“, nusipirko Polyglotto Kunces rusų - italų kalbos vadovėlį ir pati viena pradėjo versti tuos laiškus. Lietuviško žodynelio ar bet kokios knygelės ji nerado visoj Genujoj. Tuomet ji parašė prancūziškai laišką į Vilnių, į „didįjį knygyną“ ir prašė išsiųsti jai išpirktinai lietuvišką gramatiką, žodyną, knygų. Bet praėjo mėnuo ir daugiau, o nei knygų, nei atsakymo nesulaukė. Sužinojo ji nuo savo draugės, kad Genujos universitete esąs rusas emigrantas studentas. Šurado ji tą studentą, parodė jam laiškus, paskolos lakštus. Studentas juos išvertė, bet iš tų laiškų ir lakštų ji nieko naujo nesužinojo. Lakštai buvo vardiniai, o paskolos laiškai bu-

vo iš dviejų gyvenančių Vilniuje piliečių, ir tiek. Lietuviškai studentas ne tik nemokėjo, bet sakės nežinąs ir kur esanti toji Lietuva! Vilnių jis vadino rusų miestu, „severozapadnago kraja“ sostine, tuo tarpu lenkų okupuotą. Be to, tas studentas patarė jai kreiptis į rusų emigrantų biurą ir nurodė jo adresą. Sinjorina Aldona nuvažiavo. Kartu nusivežė tėvo pasą, paskolos lakštus, laiškus ir kitus dokumentus. Rusų emigrantų biure pasakė jai beveik tą pat, ką tvirtino ir jos kolega studentas. Jai pasakė, kad Lietuva dabar vadinasi buvusi Kauno gubernija, bet kaip tokia egzistuojanti tik idėjoje. Biure nepripažino jai ir laisvos Lenkijos ir rusų bolševikų valstybės, o patarė kiek palaukti, kai viskas pasidarysias po senovės ir tada ji lengvai ir be jokių kliūčių galėsianti sugrįžti į „nedalinamą Rusiją“. Taip pat niekas biure negalėjo išskaičiuoti jai ir jos krikšto mamos lietuviškai rašytų laiškų. Sinjora Aldona dar labiau susirūpino. Ieškojo ir lietuvių, bet savo tautiečių nei universitete, nei mieste nerado. Pasitarusi su savo senu mokytoju teisininku Antonino Urso, kuris dabar vėl pradėjo apie ją suktis, nuvažiavo Romon. Rusų bolševikų konsulate pasakė jai, kad tie Vilniaus žemės banko lakštai sovietų valdžios seniai jau esą anuliuoti, kad Vilnius esąs pripažintas Lietuvai, bet dabar okupuotas lenkų, ir patarė jai kreiptis į Lietuvos atstovybę Romoje. Lietuvos atstovybė suteikė jai smul-

kiausių informacijų apie laisvą Nepriklausomą Lietuvą, apie Vilniaus okupaciją, santykius su lenkais ir išvertė italų kalbon jos krikšto mamos laiškus. Be to, pažadėjo jai visokios paramos sugrižti tėvynėn, suieškoti jos giminių, **priimti pilietybę**; bet gauti pasą ir leidimą į okupuotą Vilniaus kraštą patarė jai kreiptis su italų pasu į Lenkų atstovybę Romoje. Nuvyko ji į Lenkų atstovybę. Čia ją visai nustebino ir atėmė viltį kada nors pamatyti savo tėvų žemę. Lenkai taip pat kaip ir rusai emigrantai pasakė jai, kad Nepriklausoma Lietuva egzistuojanti tik poezijoje, ir kad tos Lietuvos viena pusė esanti jų, lenkų, globoje, kita vokiečių ir rusų. Be to, pasiūlėjo jai priimti lenkų pilietybę ir pažadėjo visokių lengvatų vykstant į Vilniaus provinciją. Davė jai įvairiausių lenkų ir italų kalba parašytų brošiūrų brošiūrėlių ir patarė pasimokyti lenkų kalbos, be kurios Vilniaus krašte **nesusikalbėsianti!**

Aldonai Tijūnaitytei Manganelli visai susisuko galva, ir ji **nebežinojo** kur kreiptis ir kam tikėti. Atsilankė ji ir Italijos Užsienių Reikalų ministerijoje. Čia jai, kaip savo pilietei, tuojau išdavė užsienio pasą. Greit gavo ir Lietuvos vizą. Vykstant į okupuotą Vilnių reikėjo gauti ir Lenkų atstovybės leidimą. Nors prieš keletą dienų pasiuntinybės sekretoriai jai žadėjo visokių palengvinimų, bet dabar, kada reikėjo jiems tie pažadai ištesėti, pradėjo **raukytis, aimanuoti**

ir pasiūlijo jai vizą per Varšuvą. Sinjorina Aldona reikalavo vizos be maršruto nurodymo. Pamatę, kad nieko nepeš, kad susipratusi lietuvaitė-italė keliausianti per Lietuvą, išdavė vizą bendrai į Lenkiją, net ir neminėdama Vilniaus.

Sugrįžusi į Genują, sinjorina Aldona negalėjo tuoju vykti įtolimą kelionę, nes rado sergančią savo „motiną“. Ir ji pati pradėjo kosėti, pasidarė labai nervinga ir jautri. Nesijaudindama negalėjo žiūrėti į tėvo palaikus, į sustatytus ant staliuko atvaizdus; gnaibydamo jai širdį, kai vakarais pradėdavo skambinti Genujos bažnyčios Angelus, ir iš viso ją, kaip kadaise kalnuose, pradėjo slėgti ilgesys. Ypač ją jaudino vienas krikšto mamos laiškas, kuriame ji rašė jos tėvui, kad visų savo turtų įpėdine paliksianti Aldutę, ir tik prašė tėvo ją sveiką išauginti ir išmokslinti. Turtų jai dabar užteko ir taip, bet ją traukė tėvų žemė, toji šalelė gimtoji, apie kurią ji nors mažai teatminė, bet daug girdėjo nuo tėvo, o dar daugiau ilgėdamosi pati prisivajojo.

XVII

Vieną kartą sinjora Rozalija, kai pas ją sėdėjo Aldona, pasišaukė į savo miegamąjį ir Martini. Kai Martini uždarė paskui savęs duris, sinjora prabilo:

— Mano brangieji, aš jaučiu, kaip mano sveikata diena dieneon eina silpnyn, o mano siela nerami; graužia mane ir sąžinė. Aldona jau subrendusi; savo paslaptį aš jai jau atidengiau. Aš jaučiu, kad dar ne visą atlikau. Padarykite dabar jūs vieną žygį. O jei ir jis bus bergždžias, tuomet paskelbsime per laikraščius ar kreipsimės į policiją. Taip aš negaliu persiskirti su šiuo pasauliu: jei ji mirusi, tai ir aš ramesne sąžine numirsiu, o jei gyva, tai visa atiduosiu, kol ją surasiu. O jūs, mano brangieji, padėkite man... Man neišeina iš galvos, — kalbėjo toliau kiek pasilsėjusi sinjora Rozalija, — man neišeina iš galvos toji moteriškė su mergaite seserų vienuolių užvažiuojamame name Torino. Brangieji mano, nuvažiuokite ryt jūs abu ir paklausinėkite seserų, maž jos ką naujo sužinojo. O gal toji mo-

teriškė vėl buvo atsilankiusi; maž adresą paliko. Nuvažiuokite, mano brangieji, — ir sinjora Rozalija apsiašarojo.

— Aš mamutei papasakojau apie vieną mergaitę Margaritą, kuri kartu su manim buvo prieglaudoj, ji taip pat ieškojo savo tėvų, bet, mamutė, sako, kad tamsta ne tik visas prieglaudą, bet ir visą Genują išieškojęs?! — atsikreipė Aldona į Martini.

— Taip, sinjorina, Genujoj ir jos priemiesčiuose tai jau tikrai nėra. Žinau aš ir šitą Margaritą; buvome prieglaudoj abu su sinjora Rozalija, matėme ją ir klausinėjome: vaikas primokytas, pliopė kažin ką apie princesę. Prieglaudose visuomet taip: nori savo auklėtines iškišti, o jei dar į turtingus namus, tai visokių niekų pripasakoja ir apgavysčių padaro.

— Kada tai buvo? — paklausė Aldona.

— Prieglaudą mes lankėm kelerius metus iš eilės. Ir tamstą, sinjorina, mes tada įsidėmėjome. Kai tik išgirsim, būdavo, ką, ir važiuojam abu arba aš vienas. Bet vis veltui, — ir Martini atsiduso.

— Tai važiuokite rytoj abu į Torino, — vėl paprašė sinjora Rozalija, — pakelėj užsukite ir į Torkvato; grįždami pavažiuokite į Milaną. Aplankykit ir tą sukčių sodiniuką; kitą kartą pasitaikų, kad ir jie ką tikro nurodo.

Martini tylėjo ir susimąstęs žiūrėjo pro langą į toli toli mėlynuojančią jūrą. Jis jau ne-

besitikėjo sinjoros Rozalijos kūdikio rasti, bet jai nuraminti niekuomet neatsisakydavo važiuoti. Sugrįžęs niekuomet neatimdavo jai ir vilties, o vis ką nors pranešdavo, už ko galima buvo įsitverti. Sugrįžęs iš Torino jis jai nieko nepamelavo, o pasakė ką girdėjęs. Už tat dabar jam pačiam parūpo nuvažiuoti į Torino ir pasiteirauti; negalėjo gi seserys vienuolės jam tada sumeluoti.

Rytojaus dieną abu su Aldona ir išvažiavo automobiliu. Pakelėję užsuko ir į Torkvato kaimą, į vieną Martini pažįstamą sodininką, kuris jau nekartą buvo „patarnavęs“.

Tačiau ir šį kartą nieko nepešė nei Torkvatoj, nei Torino. Senas svėna sodininkas vėl pripasakojo daugelį visokių istorijų, būtų ir nebūtų atsitikimų, bet nieko tikro nenurodė. Seserys vienuolės tik pasakė, kad toji moteriškė su mergyte daugiau nebuvusios užėjusios, ir tiek. Kas ypač nustebino Martini, kad šį kartą jos priėmė jį labai šaltai ir vengė su juo apie tą moteriškę su mergyte net kalbėti. Sesuo viršininkė, nusiskundusi nesveikata, jų net nepriėmė. Milane Martini gavo tokį įspūdį, kad jūroje lengviau būtų sugauti įžymėtą ir paleistą žuvelę, negu tokiame mieste surasti užaugusią našlaitę, nežinant nei jos vardo, nei pavardės. Ir abu sugrįžo be nieko. Tačiau ir šį kartą nepaliko sinjoros Rozalijos be vilties ir abu susitarę su Aldona papasakojo jai apie kokią tai

našlaite, kurią prieš karą vieni turtingi pirkliai atsivežę iš pietų. Bet kur jie dabar, tie pirkėjai, taip tuo tarpu ir netekę sužinoti.

Sinjeros Rozalijos sveikata diena iš dienos ėjo blogyn. Nervai jos visai suiro. Sielojosi ji ir dėl savo turto. Kartą prikišo Aldonai ir dėl nutrauktų sužieduotuvių su daktaru Paolo Medori. Pradėjo nebeįtikti jai ir Martini, ir Amnesija.

— Mano brangioji Aldona, tu visai neprižiūri manęs, — kartą pastebėjo ji savo dukrelei.

— Mamute brangioji, kaip aš tavęs neprižiūriu: argi nematai, kad aš apleidau savo mokslą, niekur nebeįsėinu, nebeįvažiuoju, o vis prie tavęs.

— Dukrele, tu man prikaišioji?

— Ir nemanau, mamute, ir neturiu ko tau prikaišioti: man gaila tavęs, ir aš kremtuos, kad nieko daugiau negaliu tau padėti.

— Jei tu mane tikrai myli, tai važiuokit tuojau su Martini į Milaną ir nebegrižkite tol, kol sužinosite, kur dabar yra tie turtuoliai su ta našlaite.

— Gerai, brangioji mamute, rytoj mes nuvažiuosime.. Aš tuojau einu ir pranešu Martini...

— Palauk, Aldona, pinigų aš jam daugiau nebeduosiu: jis persykščiai jus dalina, o per

tai jokių vaisių. Pinigus aš į tavo rankas sudėsiu.

— Gerai, mamute, mes su juo abu pasitarsime, kur reikia ir kam kiek duot.

— Aldona, tu išeini?

— Išeinu į Martinį — tuojau sugrįšiu.

— Palauk, Aldona, tu pažiūrėk, kaip mums baltinius skalbia: jos ne skalbia, o tik sušlapinę išprosija ir pinigus ima. Pažiūrėk, kaip salone minkštųjų krėslų maukšlai išprosyti... Tu jas pabark.

— Gerai, mamute, pabarsiu. — ir Aldona nuėjo į Martinį pasitarti.

Rytojaus dieną Martini su sinjorina Adona vėl išvažiavo, tik ne į Milaną, o į Speciją. Mat, Martini visur turėjo savo agentų, ir kai ką nors panašaus pranešdavo, tuojau vykdavo patikrinti ir pažiūrėti. Važiuodami pakelyje užsuko į Sestri, kur kadaise Aldutė su prieglaudos auklėtinėmis buvo išvežtos pajūrin vasaroti. Atminė sinjorina Aldona, kad Margaritą tada pasiėmė skalbėjos iš Sestri. Dabar Aldona norėjo parodyti ją Martini ir paklausinėti jos, maž ir ji ką nors yra girdėjusi apie kitą mergaitę, kuri savo motinos ieškotų.

Vienoje skalbykloje pasakė jiems, kad tokios nėra, kitoje rado Margaritą, bet ne tą; trečioj nieko apie jokią Margaritą nežinojo.

Nieko nepesę nuvažiavo į Speciją. Specijoje agentas nurodė vieną jau pagyvenusią, apie keturiasdešimt metų moteriškę, kuri ieškojo per karą dingusios savo dukters. Ir vėl tuščiomis abu sugrįžo namo, bet vilties sinjorai Rozalijai ir ši kartą neatėmė ir pasižadėjo per karnavalą vykti į Nicą, kur neva to turtuolio giminės gyvena.

XVIII

Buvo žiema. Rivieros žiema. Kalnai, iki vynuogynų ir alyvų gojų, jau prisidengė baltu sniegu, aukštumose užšalo kriokliai, pritilo upeliai. Vietomis tie kalnai buvo dagli, margi, kitur iš po sniego kyšojo skliausčio uolos, ir kai švietė saulė, nuo jų gulė ant ledynų keisti, kaip mėnuly, šešėliai. Nors dieną saulė žeme ritinėjo, tačiau pūtė šaltas kalnų vėjas, dulkėjo gatvėse, ir neviliojo į save jūra. Naktimis pašaldavo. Kolei nepatekėdavo saulutė, šalna sidabruodavo palangėje aukštus kiparisus, magnolijas, palmes. Kai papūsdavo vėjas, sušalę, šerkšno pūkeliais aptraukti palmių lapai krutėdavo ir, viens kito prisiliesdami, šlamėdavo ir, tratėdavo, nelyginant ant stogo skarda. Nelinksmi buvo ir kiti amžinai žaliuoją medžiai. Kažin ko laukdavo ir žmonės. Nejauku būdavo neapkūrenamuose butuose, nejauku dulkėtose gatvėse, ir visi grįždavos nuo jūros. Į vidūdenį, kai saulė paleisdavo pašalą, pasidarydavo purvinos gatvės ir nemalonus, kaip klijus, purvas lipdavo prie kojų. Drėg-

na ir šalta būdavo ten, kur nepasiekdavo saulės spinduliai.

Vieną tokį rytmetį sėdėjo sinjorina Aldona prie savo sirguliuojančios motinos ir parėmusi smakrą žiūrėjo į palangėje išsirikiavusius, it pasidabruotus, smailus kiparisus, kurių dar nepalietė saulės spinduliai.

— Sinjorina, atėjo skalbėjos, ar duoti perskalbti maukšlius — paklausė įėjusi Marcella.

— Tegul palaukia, aš tuojau pati nueisiu, atsakė sinjorina Aldona, neatitraukdama akių nuo pasidabruotų kiparisų.

Kai po valandėlės sinjorina Aldona nusileido apačion į rūbinę, ji pamatė prieangy stovinčias dvi moteris. Jos jai nusilenkė. Sinjorina Aldona pasakė joms laba diena ir pakvietė paskui save į rūbinę.

— Margarita! — negreit ištarė sinjorina Aldona, pažinusi vieną ir tylomis į ją ilgai pažiūrėjusi. Tai buvo toji pati Margarita, jos prieglaudos draugė.

— Illustrissima sinjorina! — nusilenkė jai Margarita, bet neišdrįso pavadinti Aldonos vardu.

— Margarita! Tu mane atmeni?!

— Kaip aš tamstos neatminsiu, sinjorina Aldona; geriausiai atmenu...

— Margarita! — pakartojo sinjorina Aldona, apkabino ją ir pabučiavo į lūpas.

Buvusi su Margarita jos draugė skalbėja,

Marcella ir kitos tarnaitės, tik nustebo ir iškėtusios akis žiūrėjo, kas bus toliau.

— Tai tu čia?... Genujoj tebėsi? — susijaudinusi klausė Aldona.

— Čia... sinjorina... Genujoj.

— Eisim su manimi... Margarita. Aš turiu su tavimi pakalbėti, — pakvietė sinjorina Aldona, ir jos abi, lyg užhipnotizavusios tarnaitės, išėjo pro duris ir pasikėlė viršun.

Sinjorina Aldona išgėrė vandens.

Sėskis, Margarita... Gal ir tau vandens?...

— Ačiū... Man ne.

— Margarita!... Ar atmeni, kai mes pabėgt norėjome?!

— Atmenu, Aldona, tu... tamsta tokia pat gera pasilikai, kokia buvai... O aš vengiau... bijojau.

— Ko bijojai, manęs?!

— Tamstos bijojau. Tu dabar tokia didelė ponė... panelė... .

— O ar tu žinojai, kad aš čia?

— Žinojau.

— Seniai?

— Seniai jau: atmeni, kai tave... tamstą su illustrissima sinjora sutikau prie Santo Marija Dolorosa bažnyčios laiptų, kai manęs vos nepervažiavote automobiliu. Tada aš pamaniau, kad tai tamstos krikšto mama. Paskiau maniau, kad tamsta su ja išvažiavai Lietuvon, Vilniun, bet užpernai tamstą vėl pamačiau...

— Kur pamatei?

— Automobilių lenktynėse, kai tu... tamsta prizą gavai... Aš tada visai arti stovėjau... Buvai tokia graži, išdidi... Visi sinjorai tik į tamstą vieną ir žiūrėjo...

— Tai kol tu tada prie manęs nepriėjai, kol neprakalbinai? — ir sinjorina Aldona vėl ją apkabino.

— Aš nedrįsau. Aš skalbėja...

— O aš tavęs nemačiau.

— Kur tamstai ten buvo mane matyti.

— O kaip tu sužinojai, kad aš čia?

— O aš dasiklausiau. Girdėjau, kaip žmonės apie tamstą kalbėjo stadione. Paskiau laikraščiuose perskaičiau apie tamstos susižiedavimą su daktaru.

— Ir vis tiek pas mane nei užėjai, nei laiško neparaišei?

— Laišką rašyt norėjau, bet kai užeit, tai kaipgi...

— O kaip tu dabar čia užėjai?

— Baltinius atnešiau. Aš čia dažnai užeinu, bet nė karto neteko su tamsta susitikti.

— Ir nepaklausei nieko?!

— Kaip aš galiu... Aš skalbėja... Aš ir dabar maniau, kad panelė manęs ar nepažinsi ar dėsies, kad nepažįsti.

— Margarita, kaip galima apie savo jaunystės dienų draugę taip manyti! — ir sinjorina Aldona, pritraukusi ją už peties, pažvelgė į akis.

— Gyvenimas žiaurus, sinjorina Aldona. O prieglaudą aš su dideliu malonumu prisimenu. Buvo tai dausa, sulyginus su tuo, ką aš vėliau pergyvenau.

— Savo mamutės ir tėvo taip ir nesuradai?

— Nesuradau, nors ieškojau, kaip mokėjau, kaip galėjau, ir kur tik ką išgirdau, vis ėjau... O kaip tavo krikšto mama, neatsišaukė?

— Ji mirė.

— Mirė?!

— Taip, ji buvo jau mirusi, kai mes pas ją bėgti norėjome.

Abi kiek patylėjo.

— Bet visgi laiminga tu, Aldona, — atsiduso Margarita ir apsižvalgė po kambarį.

— Nepavydėk, Margarita, mano laimei: aš tokia pat laiminga, kaip ir tu: štai kur mano laimė, — ir Aldona parodė į staliuką, ant kurio stovėjo tėvo, motinos ir krikšto mamos atvaizdai.

— Kas tai?

— Tai mano tėvai ir krikšto mama, kuriuos neseniai iš policijos atsiėmiau. Atmeni, aš tau, regis, pasakojau.

— Atmenu kiek... O mane, Aldona, už ieškojimą savo mamutės ir mušė, ir kalėjime laikė.

Ir Margarita trumpai papasakojo jai savo nuotykius tėvų beieškant.

— Aldona brangioji, maž tu priimtumei mane pas save už tarnaitę ar skalbėją... Kito dar-

bo juk aš nemoku, — nubraukusi ašara paprašė savo kūdikystės dienų draugės Margarita.

— Gerai, Margarita, dabar, kad jau susitikome, tai nebesiskirsime: kartu praleidome kūdikystę, kartu pragyvensime ir savo jaunystę... ir senatvę!... Tu man, Margarita, būsi ne tarnaitė, ne skalbėja, o draugė. Aš tau taip pat būsiu ne sinjorina, o draugė.

— O kada tavo vestuvės, Aldona?

— Vestuvės mano su daktaru sutriko. Kas bus toliau — nežinau. Na, o kaip tavo širdies dalykai, Margarita?

Margarita mostelėjo ranka ir pasakė:

— Tu gal žinai skalbėjų romanus... Mūsų nesužiūrėsi: apie mūsų sužadėtuves ir sužadėtinius laikraščiuose nerašo.

Abi kurį laiką vėl tylėjo.

— O mes tavęs ieškujome, Margarita.

— Kas, mes?

— Aš ir mano „motinos“ įgaliotinis, Martini.

— O kam ieškujote? Norėjote pasamdyt?

— Buvo reikalas... Buvome nuvažiavę net į Sestri, Levanti.

— Seniai?

— Ne, neseniai.

— Tai jau turite tarnaitę?

— Ne, ne tam.

— O kam?

— O, Margarita, ilga istorija. Aš apie tai ki-

tą kartą kada papasakosiu. O tu man dabar pasakyk: ieškodama savo tėvų, ar neužtikai kitos tokios nelaimingos mergaitės, kuri taip pat ieškotų savo motinos?

— O kokios jos žymės?

— Žymių nežinoma, tik tiek žinoma, kad jai buvo parištas ant kojos raudonas raiščiukas. O įdėta ji buvo į pūkinį priegalvėlį, apklota šilkinė antklodėle...

Margarita pabalo ir lyg kuo paspringusi iškėtė į Aldoną akis. Norėjo ji pasisakyti, kad ir ją mamutė pametusi pūkiniame priegalvėly, apklotą šilkinė antklodėle, bet nutylėjo. Nutylėjo, nes atminė, kaip Torino policija paėmė iš Nerinos parašą, o jai prigrasė nieko daugiau nekalbėti apie savo kilmę...

— Ne, neužtikau, — netuočiau atsakė Margarita ir paklausė:—O kas tokia ieško savo dukrelės?

— Čia viena tokia moteriškė.

— Paprasta ar kokia sinjora?

— Taip...Sinjora...

— O iš kur ji: vietinė ar kur iš toliau?

— Iš toliau...

Abi vėl nutilo.

— Tai ko tu nelaiminga, Aldona: motina, nors ne tikrą, bet visgi turi. Esi išmokslinta, sveika, graži... Gali ir laiminga būti... O aš kad nors ką turėčiau! Viena, kaip pirštas. Turėjau vieną ne tai draugę, ne tai globėją, bet ir

toji, kai pamatė, kad manimi nepasinaudos, atėmė iš manęs paskutinius pinigus, sumušė ir gatvėje vieną vieną paliko, — ir Margarita vėl nusiminė.

— Gal aš tave trukdau?? — nelinksma paklausė ji.

— Nieko, nieko, Margarita, pabūk dar... Netrukdamai.

— Aš eisiu, bet kad tu man duotumei tos sinjoros adresą, aš atsargiai pasiteirauč.

— Tik ne dabar, Margarita, o kada vėliau... O ar tu jokių savo kilmės įrodymų neturi?

— Turiu šiokius tokius: priegalvėlį, antklodėlę, kryželį...; bet tuos daiktus atidavė man iš prieglaudos, kai aš pasą gavau... Bet visgi, brangioji Aldona, adresą tu man duok, aš atsargiai paklausinėsiu.

— Neverta, Margarita, toji sinjora tave dar prieglaudoj matė, bet nepripažino.

Margarita visai nusiminė, bet palūkėjusi paklausė:

— O ar jai rodė tada mano tuos daiktus.

— Nežinau. Aš pasiteirausiu.. Bet nusi-ramink, Margarita: ji ne tavo motina — toji sinjora iš Savojos.

Margaritai smarkiai pradėjo plakti širdis, bet nepasisakė Aldonai, kad ir ji juk iš Savojos.

Aldona įtariamai į ją pažvelgė, ir jai pačiai pradėjo smarkiai plakti širdis: ji buvo vi-

sai užmiršusi, kad ir Margarita, sakėsi, esanti iš Savojos.

— Margarita, ir tu, regis, iš Savojos?... Dabar aš atsimenu...

— Man taip sakė prieglaudoj.

Kai Margarita, lydima savo kūdikystės dienų draugės, ėjo per laiptus žemyn, jai linko pakinkos ir marguliavo sienose šešėliai. Ji ir ėjo ir vėl norėjo grįžti atgal ir prašyti Aldonos tuojau duoti tos sinjoros adresą.

— Būk rami, Margarita, dabar mes jau nebepersiskirsime... Ryt poryt aš pas tave nušįsiu ką nori. Pakalbėsiu apie tave ir su motina. Jei čia ir nebus vietos, tai gal kitur kur arti... Jau aš dėl tavęs, Margarita, padarysiu kas tik galima, — ir nulydėjusi ją apačion, sugrįžo į savo kambarius.

Pasilikusi viena sinjorina Aldona ilgai galvojo. Ne tiek jai nuostabus buvo toks netikėtasis su Margarita susitikimas, kiek visų įrodymų supuolimas. Pagalvojusi ji paspaudė mygtuką.

— Paprašykit pas mane Martinį, — pasakė sinjorina Aldona įėjusiai tarnaitėi.

— Klausau, illustrissima sinjorina.

Po valandėlės atėjo Martini.

— Martini, ko aš tamstos norėjau paklausti: ar toji Margarita, kurios tamstos žiūrėjote prieglaudoj, turėjo kokius ženklus... Na, raikščiuką, kokį kryželį...

— Nežinau, kuri Margarita. Margaritų

mums rodė daug, bet jokių ženklų mums niekas nerodė.

— Ir apie jokių ženklus neužsimindavo, nei apie pūkinį priegalvėlį, nei apie šilkinę antklodėlę?...

— Ne. Jokių ženklų mums nerodė.

— O tokios šatėnės Margaritos jums nerodė.

Per tiek metų šitiek vaikų apžiūrėta — kas čia visus ir beatmins. Tik tiek žinau, kad jokios mergytės su kryželiu ar raikšteliu mums niekas nerodė. Aš tuojau būčiau pažinęs. Pats nešiau, pats padėjau...

— Sinjore Martini, o aš suradau tą mergytę, kurios mes ieškojom Sestry ir Levanty.

— Suradai? Kur ji?

— Ji ką tik buvo čia.

— Nieko nežino? Negirdėjo?

Aldona patylėjo ir paklausė:

— Ar tamsta, Martini, tikrai pažintum tuos visus daiktus?

— Ir perdažytus pažinčiau: pats pirkau, pats nešiau..., pats...

— Gerai, Martini, tie ženklai tuojau bus čia... Tegu paduoda man auto.

— Sinjorina, pasiimk ir mane kartu. Aš bijau kad...

— Ko bijai?

— Aš bijau, kad jie kaip nori neišlystų mums iš rankų. Važiuoju ir aš, — ir Martini

drebančiu balsu pakartojo: — nejaugī.. ne-
jaugī surasime.

— Martini, tik be triukšmo: geriau abu
nevažiuosime, o pasiūsime su laišku Marcellą
ir Amnesiją.

— Negerai, sinjorina: važiuojam abu; aš
prie durų palauksiu, o tu viena įeisi.

Po valandėlės puikus auto sustojo netoliese
vienos priemiesčio skalbyklos. Iš automobilio
išlipo su tamsiu apsiaustu sinjora ir įėjo į skal-
byklą. Priešinėje dvi moterys tikrino išskalb-
tus baltinius.

— Ar galiu aš matyti Margaritą Renatto?
— paklausė nepažįstamoji sinjorina.

— Ji, regis, jau atsigulė, mes tuojau ją pa-
šausime. Prisėskite, sinjora.

— Ačiū. Aš pastovėsiu. O gal man pa-
čiai galima pas ją?

Viena skalbėjų nuvedė ją į Margaritą.

Margarita dar nemiegojo. Ji nenusirengusi
gulėjo savo lovoje ir, pilna išpūdžių, galvojo apie
šios dienos įvykį ir visa degė nekantrumu kuo
greičiausiai sužinoti apie tą sinjorą.

Kai įėjo Aldona, ji krūptelėjo ir pašoko nuo
lovos.

— Aldona, tu... tamsta prie manęs? Su
tuo pačiu reikalu?

— Taip, Margarita. Kur tavo tie žen-
klai: imk, ir tuojau važiuojame su manimi.

Margarita greit ištraukė iš palovio savo

skrynią, atrakino ir iš paties dugno, iš po baltinių, išėmė ryšulį.

— Ar visa čia?

— Visa.

— Na, tai eime.

Ir jos abi paskubomis išėjo. Prie durų jų laukė Martini, o skersgatvyje automobilis.

Martini buvo nė gyvas nė miręs. Tankiai mirksėjo, stengėsi nekosėti ir tik rijo Margaritą akimis. Kai automobilis važiuodavo pro šviesesnę lempą, Martini įtariamai žvelgė į tą paslaptinę ryšulį; brangiai jis dabar būtų užmokėjęs, jei būtų galėjęs nors dviem pirštais praskleisti ir pažiūrėti, kas jo viduje. Pagaliau auto sustojo ties Manganelli vilos vartais, ir visi trys tylomis užlipo į antrą aukštą. Suėjo Aldonos kambarin. Martini stovėjo ir drebėjo. Drebėjo rankos ir Aldonai, tuo tarpu kaip Margarita su savo ryšuliu buvo panaši į Egipto mumiją.

— Na, Margarita, parodyk mums savo įrodymus.

Margarita drebančiomis rankomis atmazgė ryšulį ir vos tik iškėlė antklodėlę, kaip Martini puolė prie jos ant kelių ir suvaitojo:

— Tas pats, dėl Kristaus žaizdų, tas pats! Prisiekiu savo galva ir visais šventais... ir raikščiuukas tas pats... ir kryželis. O Jėzau! Jėzau!
— ir Martini apkabino Margaritos kojas.

Margarita buvo kaip apkvaišusi ir vis žiū-

rėjo tai į vieną, tai į kitą. Aldona savo drebančia ranka padavė jai stiklinę vandens, bet Margarita negalėjo nei atsigerti, nei stiklinės rankoje išlaikyti.

— O kurgi mano mama!... Mama! — suriko ji ir paleido iš rankų stiklinę.

— Ji mirė?! — dar pikčiau suspiegė ji.

— Ji gyva, sinjorina! Ji gyva... Ji tavęs laukia... Ji tavęs visą gyvenimą laukia ir ieškojo... O Jėzau! Jėzau! — verkė senas Martini ir vis graibė bučiuoti Margaritos rūbus.

— Sinjorina, brangioji! — Angelėli tu mūsų! Aš tau ir šitą priegalvėlį nupirkau, ir kryžiuką, ir antklodėlę... tau ir raikščiuką ant kojytės užrišau... pats nunešiau, pats padėjau.. Aš senas tavo mamutės tarnas, — verkšleno Martini.

— O kurgi mano mamutė, kur ji? Greičiau parodykit man ją? — per ašaras maldavo Margarita.

— Ji čia pat, Margarita, ji serga, ji tavimi serga, — ramino ją sinjorina Aldona, — reikia atsargiai ją prirengti... Martini, reikia pirma daktarą pašaukti...

Pašaukė per telefoną gydytoją. Gydytojas patarė visa tai atidėti rytojaus dienai ir iš vakaro nieko nepranešti sinjorai Rozalijai. Margaritai taip pat patarė nusiraminti ir bent kiek prigulti.

O, kokia tai nerami buvo naktis. Martini

visai negulė, o sinjorina Aldona su Margarita, sugulusios supamose kėdėse, kugždėjosi iki aušros.

Kai išaušo ir kai Sinjora Rozalija pagėrė kavos, Martini, gydytojo pamokytas, įėjo į savo ponios kabinetą prirengti jos prie susitikimo su dukterimi.

— Labą rytą, sinjora Rozalija, kaip sveikatėlė? Kaip miegojai? — prakalbino ją Martini ir, lyg pavargęs, tuojau atsisėdo į kėdę.

— Ačiū tau, mano drauge. Kaip Aldona, ar jau atsikėlė?

— Ji truputį nesveika, Rozalija.

— Kosti vis, vargšė.

— Ir kosti, ir šiaip. Vakar, mat, pašalo, susijaudino...

— O kuo ji susijaudino? Kur pašalo?

— Bevažinėdama, beieškodama...

— Kur bevažinėdama? Ko beieškodama?

— Taigi, vis tavo reikalais, Rozalija.

— Mano reikalai, Martini, jos reikalai.

— Ne visai taip, Rozalija.

— O tu manai kaip? Gal naujo kas? Sakyk.

— Yra ir naujienų, tik nežinau, kaip tau pradėti sakyti...

— O ko drebi? Ar nesveikas?... O gal nuo manęs ką nuslėpti nori! Sakyk: Aldona visai išvažiuoti nori?!

— Ne, Rozalija, visai kas kita.

— Tai kas? Tuoju man sakyk. Matai, sergu.

— Čia kažkokia moteriškė atnešė šitą raiščiuką, — ir Martini ištraukė iš kišenės raudoną, nublukusį ir suveltą kaspiną.

— Kas čia? — nustebo sinjora Rozalija ir ūmai visa sukrutėjo kėdėje.

— Rozalija, argi neatmeni?

— Parodyk! Duok į rankas! — ir sinjora Rozalija pati pamėgino atsikelti.

Martini greit atsistojo ir prinešęs padavė jai kaspiną.

Sinjora Rozalija ilgai į jį pažiūrėjo, pavartė ir, nepaleisdama kaspino iš rankų, įsisiurbė Martini į akis.

— Nepažįsti, Rozalija?

— Iš kur jis?

— Iš jos rankų.

— Kieno jos?

— Jos.

Sinjora Rozalija vėl žiūrėjo tai į kaspiną, tai Martini į akis. Pagaliau paklausė:

— Vėl apgavystė kokia?

— Ne, Rozalija, šitą kartą jau mūsų niekas neapgaudinėja: tai tikrai jos ir iš jos rankų!

— Kieno jos?

— Jos.

— Iš kur jis, klausiu! Nekankink manęs, Martini! — pagaliau suriko sinjora Rozalija.

— O štai nuo jos kaklo ir kryželis! Atmeni,

Rozalija? — padavė jai Martini į rankas ir kryželį.

Įėjo ir Aldona.

— Vėl apgaudinėjate?! Taip gydydami jūs mane greičiau į kapus nuvarysite! Nupirkot!... Padarėt! Tyčia! Manęs pasigailėdami! O ne: jūs mane pagydytumėte, jei nors kokią mažutę žinutę apie ją atneštumėte.

— Mamute, mes tau ją atnešėme, bet tu nenori mumis tikėte, — labai rimtai tarė Aldona ir pasakė Martini, — Martini, eik atnešk ir priegalvėlį su antklodėle...

Sinjora Rozalija pradėjo tankiai kvėpuoti ir beprotiškai žvalgytis po kambarį. Ūmai ji atsigrėžė į Aldoną ir skubiai paklausė:

— Greičiau sakyk, ji mirė?! seniai!?

— Ne, ji nemirė. Ji gyva!

— Ne apgavystė kokio?

— Nusiramink, bragioji mamute, mes šaltai visą apsvarstysime ir ištirsime. Didelė, didelė yra viltis. Madonos malonė su mumis!

Martini sugrįžo greit; jis įsivedė su Margarita ir daktaru Margarita nešėsi rankose ir kitus įrodymus. Ji, iš vakaro užnuodyta vaistais (tokių pat vaistų buvo įduota su kava ir sinjorai Rozalijai), laikėsi ramiai, tik buvo kiek apkvaishusi. Ir jos akys degė tokiu pat žvilgsniu, kaip ir jos motinos sinjoros Rozalijos.

— Koks panašumas akių ir lūpų! — prašnibždėjo sau daktaras.

— O kurgi priegalvėlis ir antklodėlė? — paklausė sinjora Rozalija, kreipdamosi į įėjusius.

— Aldona parodė akimis į Margaritą.

— Kur tamsta juos gavai? — paklausė nepažįstamos sinjora Rozalija, klaikiai į ją žiūrėdama.

— Man iš prieglaudos išdavė, kai aš suaugau!

— Tu! — tik ištarė sinjora Rozalija ir tuo jau pakartojo: — tu iš prieglaudos!

— Taip, aš iš prieglaudos.

— O kaip tu vadini?

— Margarita Renatto, — atsakė Margarita ir dadėjo: — Bet vardą ir pavardę man davė jau prieglaudoje... Tikros pavardės aš nežinau.

— Tu mano!!! — suspigo sinjora Rozalija ir iškėtusi rankas šoko iš kėdės prie savo dukters. Motina ir duktė apsikabino...

Nežinia, ar daktaras nenuitaikė dozos, ar patys vaistai ne vienodai abi veikė: sinjora Rozalija verkė, glamonėjo savo dukrą, ir niekaip negalima buvo jos atitraukti, tuo tarpu Margarita laikėsi vis kaip apkvaišusi.

Sinjorai Rozalijai pasidarė negera, ir ji išlėpo kėdėje. Daktaras ją atgaivino..

Ir diena buvo negeresnė už naktį.

XIX

Nors daktaras ir įtikino sinjorą Rozaliją, kad geriau būtų ir jai ir jos dukrai bent pirmomis dienomis matytis rečiau, tačiau motina nė už ką nebenorėjo skirtis su dukterimi.

Daktaro patarimu, sinjorina Margarita buvo pervilkta į puikius rūbus, bet ir tai mažai ką padėjo. Motina vis vien jaudinosi ir, verkdamą atrodė lyg nebeilno proto. Kartais lyg ir nusiramindavo; sodindavos Margaritą arčiau savęs, ant lovos krašto, ir imdavo glostyti jos šiurkščias rankas. Pašokusi bučiuodavo jos veidelį. Bučiuodavo į lūpas, į akis, kaktą, kaklą... ir vėl apsipildavo ašaromis. Retkarčiais ko nori jos paklausdavo, bet ir vėl, nesulaukusi atsakymo pravirkdavo ir prispausdavo savo dukrą prie savęs.

Margarita kentėjo daugiau; ji kažkodėl įsidėjo sau galvon, kad ji kitaip susitiks su savo motina, o čia išėjo visai atvirkščiai. Jos motina tik verkė, spaudė ją prie savęs ir, regėjos, neturėjo ko klausti ar pati sakyti.

Per tiek metų sinjora Rozalija tiek prigalvojo ir prispėliojo, kad dabar nebežinojo, ko ir beklausti. Klaust kas ją ugdė, kas skriaudė, kas mylėjo, kas jai motiną surasti padėjo — vengė. Kad ir į visus šiuos klausimus atsakytų, vis vien jos motiniškos širdies nepatenkintų. Ji matė savo dukrą jau surastą, čia pat savo namuose, ir tuo tarpu užteko ir to. Džiaugėsi, pagaliau, pasiekusi savo idealą, kurio ieškojo taip ilgus metus. Bet tas pasiektas idealas buvo atmieštas ir su skausmu: o kuo ji pateisins savo pasielgimą?! Ką pasakys apie jos tėvą?! Ji jautė, kad suaugusi duktė turi teisę patiekti jai tuos klausimus ir ryt poryt paklaus: „O kur mano tėvas?“ Visai kas kita, jei ji būtų suradusi savo dukrelę anksčiau.

Lengviau buvo kentėti Margaritai. Ji nedrąsiai dairėsi aplink, džiaugėsi savo surasta motina, bet ieškojo ir tėvo; o paklausti vis nedrįso — ir taip jau buvo iš karto perdaug. Ji suprato, kad nuo šios dienos prasidės jos naujas gyvenimas, visai nepanašus į tą, kuris pasiliko praėity, motinos ir tėvo beieškant.

Pavakarį, kai vėl pasiliko vienos dvi, Margarita paslėpė motinos rūbų raukšlėse savo veidą ir taip ilgai pasiliko. Ant jos galvos, regėjos, sustingo motinos ranka, ir tik jautė, kaip trukčiojo ir drebėjo jos pirštai. Abi tylėjo. Staiga Margarita pakėlė galvą ir maldaujamai paklausė:

— Mama, o kur mano tėvas?

Sinjora Rozalija krūptelėjo nuo tokio ūmaus paklausimo, padarė ranka lyg kryžiaus ženklą ir pasakė:

— Jis mirė!... Seniai... Per Didįjį karą... Amžiną atilsį...

— Jis mirė?! — Amžiną atilsį! — skaudžiai pakartojo duktė ir, regėjos, visu savo veidu siekdama prie motinos veido, dar paklausė:

— O kas jis toks? Mamute, kaip jo vardas, pavardė? Pasakyk, man?

— Jis conte... Rusų conte... Aukštos kilmės... Jie, visi rusų conte po karo blogai baigė!...

— Ar jis mane matė, mamute?

— Ne, dukrele... Gana... Nematė!

— Mamute... Užbaikime vienu kartu: kas jis buvo tau — vyras, draugas, pažįstamas?...

— Taip... Draugas... Pažįstamas...

— Tai aš be pavardės?

— Tau mano pavardė, kaip ir Aldonai... Conte tuokiasi ir pavardę duoda tik savo luomo žmonoms, aš buvau ne jo luomo...

— Mamute, o ar jis tau padėjo?... Nepametė, tavęs neapleido?

— Jis turėjo skubiai išvažiuoti.

— O tu apie mane rašei jam?

— Rašiau.

— Jis atsakė?... Gal jo laiškus turi?

— Ne, neturiu: jis atsakė per vieną savo

didiką. Jis atsakė, kad jis ir mane ir tave pasiimsias vėliau... Vėliau, kai būsia galima...

— O kaip aš atsidūriau pamestinių vaikų prieglaudoj?

— Aš nežinau... Aš ūkininkui tik laikinai tave buvau atidavusi... Ir man tada nebuvo galima... O vėliau, kai užėjo karas, viskas susimaišė: jis mirė, o tu man iš akių išnykai... Ak, dukrele, gana dabar apie tai. Tu matai — aš... — ir sinjora Rozalija pradėjo burna gaudyti orą.

XX

Nebelinksmos dienos prasidėjo sinjoros Rozalijos Manganelli namuose. Motina jau nebegalėjo džiaugtis savo atrasta dukterimi, kurios ieškojo tiek metų; beieškodama, jei ir neprakišo visų savo turtų, tai padėjo sveikata. Daugiau širdies skauimo negu džiaugsmo turėjo ir Margarita. Motina vengė ką nors daugiau su ja kalbėti, ką nors daugiau pasakyti apie jos tėvą. Kasdien ji ėjo menkyn, atsikartojo jos senos ligos, ir daktaras nieko gero nepranašavo. Pakvietė į namus notarą. Visą savo turtą sinjora Rozalija padalino tarp savo tikrosios dukters Margaritos ir išdukterės Aldonos. Užrašė bažnyčioms, vienuolynams, labdarybės įstaigoms. Kasdien pradėjo lankyti ją vienuoliai, vienuolės. Pasiųlė laiškai, prašymai. Genujos bažnyčiose meldėsi už jos sveikata...

Į trečią savaitę sinjora Rozalija amžinai sumerkė akis ant savo dukters rankų.

Į laidotuves suvažiavo savo kariatose ir limuzinuose Manganelli giminės, seni pažįstami;

atsilankė miesto atstovai, labdarybių įstaigų vedėjai; prisirinko daug dvasininkų, seserų ir brolių vienuolių. Prisirinko daug ir šiaip žmonių pašalaičių. Vieni atėjo gėdulingų iškilmių pažiūrėti, kiti — į naujas įpėdines turtuoles pavėpsoti.

Palaidojo sinjorą Rozaliją gražiose Genujos campo-santo, labai iškilmingai aristokratų galerijoje, kur ilsėjos ir kiti jos prabočiai. Vėlionės noru visos šermenų apeigos buvo atliktos Santa Marija Dolorosa bažnyčioje.

Kartu su sinjoros Rozalijos nekrologu buvo įdėta į Genujos dienraščius ir trumpa žinutė apie jos antrą dukterį, sinjoriną Margaritą, kuri, anot reporterių, prieš Didįjį karą buvusi išvežta į Rusiją, iš kur tik prieš motinos mirtį sugrįžusi. Laikraštininkai skambino jai per telefoną, prašė audiencijos, intervių, fotografijų, bet sinjoras Martini mokėjo apsaugoti savo vėlionės ponios garbę, o jos dukters ramybę. Laikraštininkų jis neįsileido ir pats niekam jokių žinių neteikė.

Nors Manganelli giminė ir labai buvo nepatenkinta sinjoros Rozalijos praeitimi ir jos priimta išduktėre, o vėliau ir surasta pavainike dukterimi, bet dabar daryti nebuvo ko ir viešai jų nesikratė. Jos abi skendo juoduose drabužiuose, juoduose šyduose ir, vedamos už parankų artimųjų giminių, frakuotų sinjorų, ėjo pas-
kui grabą pirmutinės.

Po motinos laidotuvių abi įpėdinės nešiojo gedulą ir niekur viešai nesirodė. Iš pradžių kasdien nuvažiuodavo į campo-santo pakeisti gėlių ir pasimelsti. Prižiūrėdavo ir Aldonos tėvo kapą, ir tuo tarpu visiškai joms užteko vienai kitos draugijos.

Kartais abi, be šoferio, išvažiuodavo automobiliu kur nors į kalnus, laukus ar į tolimesnį pajūrį, toliau nuo savo pažįstamų. Kai išvažiuodavo į laukus, sinjorina Aldona leisdavo mašiną lėčiau, ir abi kalbėdavos jau nebe tik apie savo praeitį, bet planuodavo ir ateitį. Margarita labai norėjo išmokti svetimų kalbų, norėjo susipažinti su pasauliniais mokslais. Aldona atsidėjusi ją mokino. Mokino namie, ir pasivažinėjimuose. Mokino ne tik iš knygų, bet ir praktikoje — gražaus apsiėjimo su žmonėmis, savigarbos, mandagumo. Žodžiu, sinjorina Aldona turėjo prisiminti visa tai, ką pati kadaise buvo išmokusi iš savo bonos mademoiselle Kamilos.

Po sinjoros Rozalijos mirties ir senas Martinis pradėjo negaluoti, ir jau jos pačios turėjo rūpintis visais reikalais. Aldona orientavosi daugiau teoretiškai, o Margarita — praktiškai. Labai greit ji pradėjo susivokti painiausiuose jų ūkio dalykuose. Greit susipažino su atskaitomybe ir tikrindavo pajamas ir išlaidas.

Pasitarusios atleido seną juriskonsultą, o jo vieton pasikvietė buvusį Aldonos mokytoją juristą Antonino Urso.

Vieną kartą gavo sinjoros Rozalijos įpėdinės iš Palermos nuo kapitono laišką, kad jų garlavis, st. Lucia, plaukdamas iš Alžiro į Siciliją, labai nukentėjęs nuo audros, kad nebegalima esą su juo keliauti ir kad tuojau reikalaujamas kapitalinio remonto. Remontui atlikti kapitonas reikalavo trisdešimt tūkstančių lirų. Prisiuntė ir apyskaitą. Aldona norėjo tuojau tuos pinigų išsiųsti, bet juriskonsultas ir Margarita nutarė patikrinti tai vietoje. Nieko nelaukę visi trys pirmuoju laivų išplaukė į Palermą. Savo laivą rado tvarkoje, tik reikėjo naujai nudažyti ir šiek tiek pataisyti; tai būtų atsiėję nedaugiau kaip trys-keturi tūkstančiai lirų. Tiesa, kapitonas spy-rėsi, reikalavo atnaujinti ištisas laivo dalis, bet sukviesta uosto komisija jo reikalavimų neparė-mė, ir kapitonas turėjo pasišalinti. Nusamdė kitą kapitoną, visi trys nuplaukė į Kairą, kur stovėjo kitas jų laivas. Ir jį patikrino: patikrino jo važtą, tarnybinę sudėtį ir taip pat rado daug trūkumų. Velionė Sinjora Rozalija tuos savo laivus buvo mačiusi tik vieną kartą ir tenkindavosi jų uždar-biu, kiek prisiųsdavo jai kapitonas. Martini vi-są laiką būdavo kelionėse, vis ieškodamas sin-joros Rozalijos dukters ir apie laivus jam nebu-vo kada rūpintis.

Iš tos kelionės labai daug pasinaudojo ne tik Margarita, bet ir Aldona. Be to, Aldona pa-stebėjo, kad tarp juriskonsulto ir Margaritos mezgasi daugiau negu draugiški ryšiai.

Griždami iš Kairo aplankė Neapolį, Vezu-
vijų, Pompėją; viešėjo Kapri saloje. Keletą die-
nų pagyveno Romoje ir per Florenciją ir Vene-
ciją sugrižo atgal į savo Genują. Sugrižus
namo viskas joms pasirodė kitoje šviesoje. Sin-
jorina Aldona stvėrėsi savo studijų universitete,
o Margarita atsidėjo ūkiui ir stengėsi jį pakel-
ti ar bent neapleisti. Neužmetė ir ji savo stu-
dijų ir uoliai mokinosi viena ir su savo juris-
konsultu Antonino Urso.

Kai Margarita pabaigė šoferių kursus ir
išlaikė egzaminus, jos surengė savo namuose
arbatėlę. Tas balius nežibėjo Genujos aristokra-
tija, garbingais sinjorais ir sinjoromis, nesiliejo
jame šampanas — dominavo jame studentai,
jauni fašistai, sportininkai ir šiaip jaunuomenė
ir demokratija. Kaba sienose Manganelli gimi-
nės prabočių atvaizdai, regėjos, stebėjosi tokia
nauja permaina, kai šokančiųjų bei žaidžiančių-
jų tarpe negalėjo savo įpėdinių surasti.

Su daktaru Paolo Medori sinjorina Aldona
buvo jau visai nutraukusi santykius. Dabar ba-
liuje ir šiaip jai asistavo jau kitas daktaras, ne
medicinos, bet filosofijos. Tačiau sinjorinai Aldo-
nai nepatiko ir jis; ir jam ji vengė duoti kokių
nors pažadų ar vilties. Kažkoks ilgesys, savojo
ilgesys, vis knito jos sielos gelmėse, ir ji jo lau-
kė. Margaritos bičiulystė su Antonino Urso ne-
sukėlė jos pavydo ir nesudrumstė abiejų drau-
gių ramybės.

XXI

Vieną rytmetį sėdėjo sinjorina Aldona valgomajame ir pusryčiaudama skaitė Genujos kroniką. Staiga ji perskaitė: „Didelė nelaimė Emigrantų Namuose. Yra sužeistų ir užmuštų.“

Sinjora Aldona skaitė toliau: „Vakar apie pusę pirmos, dėl nežinomos priežasties, įgriuvo Emigrantų Namuose lubos. Yra užmuštų, sunkiai ir lengvai sužeistų. Tuo tarpu iš po griuvėsių ištraukti trys lavonai. Eina skubūs gelbėjimo darbai ir vedamas stropus tardymas. Nukentėję — daugiausia emigrantai iš Lietuvos, keliaują į Pietų Amerikos valstybes.“

Sinjorina Aldona pašoko nuo stalo ir susirūpino — „Emigrantai iš Lietuvos!“

Ji paliepė paduoti auto, greit apsirengė, ir nuvažiavo į katastrofos vietą. Apie „Emigrantų Namus“ pulkavosi žmonių būreliai ir sunku buvo prieiti arčiau. Visur zujo policija, tardytojai ir uosto direkcijos nariai bei tarnautojai. Sinjorina Aldona paklausė vieno kito smalsuolio, bet

nieko tikro nesužinojo. Uosto raštinėje parodė jai emigrantų sąrašą, bet kurie jų esą užmušti, kurie gyvi ar sužeisti, ir jie tuo tarpu tikrai pasakyti negalėjo ar nenorėjo ir patarė kreiptis į ligoninę. Nuvažiavo sinjorina Aldona ir į ligoninę. Ir prie ligoninės durų pulkavos žmonių būreliai ir kalbėjo nežinoma jai kalba. Sinjorina Aldona prakalbino juos ir prancūziškai ir vokiškai, bet emigrantai jos nesuprato.

— Sesute, — atsikreipė ji į vieną vienuolę slaugytoją, — kur čia aš galėčiau matyti nukentėjusius emigrantus?

— O sinjorina kokius nori matyti — užmuštus ar sužeistus? — savo ruožtu paklausė vienuolė.

— Aš norėčiau matyti... sužeistus... Norėčiau jiems padėti ir su jais pasikalbėti... Aš norėčiau matyti lietuvius!

— Lietuvius. Kad mes patys dar nežinome nei jų pavardžių, nei kas jie per vieni: tamstai reikėjo į uosto administraciją.

— Buvau, sesute, jie pasiuntė mane čia.

— Tai prašau: šitoje palatoje guli vyrai, o čia moterys ir vaikai.

Sinjorina Aldona įėjo į moterų ir vaikų palatą. Sužeistų buvo daug, ir didelių ir vaikų. Vienoms buvo subandažuotos galvos, rankos, kojos. Kitos gulėjo šiaip sužalotos. Moterys, pamačiusios įėjusią gražią turtinę ponią, vienos pradėjo dejuoti, kitos — verkti. Buvo ir tokių,

kurios gulėjo ir neišdavė jokio balso. Prie jų
vivelėjo sužeisti vaikai. Buvo ir visai mažai
nukentėjusių, o tik labai persigandusių. Prie
durų žaidė ant grindų keleta apraišiotų vaiku-
čių. Bet kurios tų sužeistų moterų buvo lietu-
vaitės, Tījūnaitytė negalėjo atskirti. Ji priėjo
prie vienos moteriškės, pirmutinės iš krašto, ku-
rios buvo subintuota tik ranka, ir paklausė lie-
tuviškai:

— Tamsta lietuvė? —

— Nicht verstehe, — atsakė sužeistoji.

Sinjorina prakalbino ją vokiškai ir paklau-
sė, ar ji ne lietuvė. Vokietė parodė į savo kai-
mynę ir pasakė, kad ji esanti lietuvaitė. Apdo-
vanojusi vokietę dešimčia lirų, Tījūnaitytė pra-
kalbino ir kitą lietuviškai. Paklaustoji kažką
susakė taip greit, kad sinjorina Aldona nesupra-
to. Pagalvojusi ir žvilgterėjusi į žodyną ji vėl
paklausė:

— Kaip tamsta vardas?

— Rachil.

— O pavardas?

— Falkenštein.

— Rachil Falkenštein de la Lithuania?...
Lietuva?, — paklausė Tījūnaitytė.

— Lietuva, Lietuva, — susakė ligonė ir vėl
kažką labai greit ėmė kalbėti ir pravirko.

Tījūnaitytė paklausė vokietės, ar negalinti
ji išsiversti, ką toji lietuvaitė sakanti, bet vo-
kietė pasisakė lietuviškai nemokanti. Sinjorina

Aldona ir antrai išspraudė į ranką dešimtį lirų ir priėjo prie kitų. Ir kita ir trečia buvo ne lietuvės. Nežiūrint to, kiekvienai Tijūnaitytė dalino po dešimt lirų, ir visos jos iš dėkingumo apsiverkdavo ir palydėdavo gražią sinjoriną dėkingu žvilgsniu. Pagaliau rado ir daugiau lietuvičių moterų ir merginų. Nuostabūs buvo jų ir vardai ir pavardės. Aldona rašėsi sau į knygutę jų vardus ir pavardes ir stebėjosi niekur panašių negirdėjusi. Ji užsirašė Sorę Koševraitę, Etę Nachimsonaitę, Bertą Zilbermanienę, Oną Vaškiūtę, Uršulę Kviklienę ir apsistojo ties savo bendravarde Aldona Baltromaityte...

— Iš kur tamsta? — paklausė sinjorina Aldona savo bendravadės.

Bet bendravadė taip greit susakė, iš kur ji, kad Tijūnaitytė niekaip negalėjo ne tik jos žodžių užrašyti, bet ir ištarti.

— Kaip, kaip, mergele, iš Kojjosšojodor?

— Iš Kaišedorių, — vėl greit atsakė paklaustoji Baltromaitytė ir, kai Aldona Tijūnaitytė užrašiusi sau į knygutę norėjo pakartoti, vėl nieko neišėjo. Ji padavė savo knygutę ir pieštuką Baltromaitytei ir paprašė, kad ji pati įrašytų. Baltromaitytė įrašė, bet kai Aldona balsiai perskaitė, skambėjo visai kitaip.

Surado lietuvaite ir savo krikšto mamos vardu — Agotą Namikaitę iš dar sunkiau ištariamų vietų, kaip Kaišedorys.

— Vilkaja mergenes? Si?

— Ne, panele, aš iš Vilkmergės.

Apdalinusi visas po dešimt lirų, sinjorina Tijūnaitytė nebenorėjo jų varginti ir išvažiavo, prižadėjusi kasdien jas aplankyti. Parvažiavusi namo ji visą dieną dirbo su lietuvišku žodynėliu ir gramatika, kuriuos gavo Romoje Lietuvos atstovybėje. Surašinėjo klausimus ir kalė mokinosi reikalingiausių žodžių ir lengvesnių sakinių.

Rytojaus dieną sinjorina Aldona vėl nuvažiavo į ligoninę. Nusivežė pyragaičių, užkandžių, gėlių ir kelias dešimtis gerai iškaltų lietuviškų žodžių ir trumpų sakinių. Šį kartą jai pasisekė geriau. Gale kiekvienos ligonės lovos buvo jau įrašytas vardas ir pavardė ir iš kokios valstybės. Be to, sinjorina Aldona rado palatoje ir emigrantų palydovą lietuvį, kuris mokėjo prancūziškai ir vokiškai. Išdalinusi ligonėms pyragaičius, užkandžius ir gėles, sinjorina Aldona įsikalbėjo su palydovu.

— Tamsta lietuvaitė? — nustebo palydovas.

— Taip, monsieur, aš iš Lietuvos ir mano tėvai buvo lietuviai. Iki penkerių metų aš kitaip ir kalbėti nemokėjau!

— Iš kurio tamsta krašto?

Sinjorina Aldona pasisakė ir trumpai pasiaiškino.

— Taip, Vilniaus kraštas yra toji pati Lietuvos dalis, bet tuo tarpu lenkų okupuotas ir susisiekimas su juo sunkokas.

— O kaip aš į jį galėčiau patekti?

— Kadangi dabar tamsta Italijos pilietė, tai reikia tamstai atvykti į Kauną, gauti iš vietos Italų atstovybės vizą. Mes su okupantais jokių reikalų neturime ir esame karo stovyje. Lenkai mūsų per demarkliniją neleidžia, o tamstą perleis...

Ilgai Aldona Tijūnaitytė klausinėjo savo tautietį apie Lietuvą, Vilnių, o jis atsakinėjo ir stebėjos suradęs tolimame šiltame pajūry tokią malonią tautietę. Nors jam ir labai rūpėjo paklausti gražios tautietės, koku būdu ji, palikusi beturtė našlaitė, ėjo aukštuosius mokslus, pasidarė tokia turtinga, gražiai išauklėta, pati moka valdyti auto, bet tuo tarpu susilaikė. Ir kai sinjorina Tijūnaitis - Marganelli pakvietė jį pas save į vilą bendrai aptarti kai kurių sužeistųjų emigrantų likimo ir pasikalbėti apie Lietuvą, palydovas labai nudžiugo. Paskiau abu apėjo sužeistuosius. Sinjorina per palydovą duodavo jiems klausimų, tie taip pat per palydovą jai atsakydavo. Ypač patiko sinjorai Aldonai bendravardė Aldona Baltromaitytė. Kitos pavardės ir vardai jai buvo sunku ir ištarti, o Aldona Baltromaitytė skambėjo jai muzikališkai, magiškai ir, regėjos, buvo panašu į Aldoną Tijūnaitytę. Sinjorinai Aldonai parūpo paimti ją sau už kambarinę, kad turėtų su kuo lietuviškai praktikuotis.

Sutartą valandą pasiuntė ji palydovui savo auto. Priėmė jį abi su Margarita. Iš pradžių

kalbėjosi bendrais politiniais bei visuomeniniais reikalais ir apie emigrantus ištikusią nelaimę. Paskiau pradėjo kalbėti apie Lietuvą, lenkų okupuotą kraštą ir Vilnių. Palydovas atsivežė su savimi ir smulkų okupuoto krašto žemėlapi, keletą įvairiomis kalbomis knygų apie Lietuvą. Aldona Tijūnaitytė klausė, domėjosi ir gaudė kiekvieną savo tautiečio žodį. Paskiau davė jam paskaityti ir krikšto mamos laiškus. Iš tų laiškų ir adreso surado jie ir jų buvusio dvariuko vietavietę, nupasakojo palydovas, kaip toli nuo stoties ir nuo Gedimino kalno ir toji gatvė, kurioje jos krikšto mama gyveno. Žiūrinėjant žemėlapi, sinjorinai Aldonai kaïto veideliai; jos lakti fantazija audė nuostabiai gražius vaizdus, ir visa savo siela buvo pasikėlusì skristi į savo tėvų žemę. Paskiau, kai visi trys vaikščiojo gražiais sodo takeliais tarp gėlių, palydovas pasakojo apie Lietuvos žiemą, jos šalčius, smagumus rogutėmis važinėti. Aldona buvo sujaudinta ir įsisvajojusi kartais užmīršdavo palaikyti bendrą kalbą. Jos akys klaidžiojo tai po mėlynuojančius jūros plotus, tai po alyvų sodus ir siekė ten už tų aukštų plikų kalnų.

Visą laiką būdamas Genujoj, palydovas lankė Aldoną Tijūnaitytę-Manganelli ir vis teikė jai naujų informacijų apie kelionę į Lietuvą. Kai jis su sveikais emigrantais išplaukė laivu į Braziliją, sinjorina Aldona pasiėmė globoti likusius. Aldoną Baltromaitytę ir dar vieną pasvei-

kusią lietuvaitę nuo Vilkmergės pasiėmė į savo vilą ir pradėjo su jomis praktikuotis kalbėti lietuviškai. Buvo susitarta, kad kai palydovas grįš iš Brazilijos, tai drauge su juo važiuos į Lietuvą ir ji. Per tą laiką sutvarkė visus savo reikalus, išsiėmė vizą ir susiruošė tolimon kelionėn į tėvų žemę. Pasirūpino reikalingų popierių ir savo tarnaitai Aldonai Baltromaitytei.

Kai sugrįžo iš Brazilijos palydovas, tuojau visi trys ir išvažiavo Lietuvon.

XXII

— Na, panele Aldona, tuojau ir Nepriklausoma Lietuva, — pasakė jai palydovas, kai vokiečiai muitininkai, atlikę pasų ir bagažo kontrolę, paleido traukinį į Lietuvos pusę.

Sinjorina Aldona žvalgėsi, kaip miške. Gyvai plakė jai širdis. Pervažiavusi sieną ji persižegnojo, lyg ką prisiminė ir nubraukė ašarą išvaizdinusi sau, kaip ji keliolika metų atgal mažutė mergaitė, pervažiavo tą pačią sieną su tėvu. Dabar grįžta atgal viena. Grįžta išaugusi, turtinga, graži, išmokslinta, sveika. Ką ji per tuos metus pergyveno svetimoje šalyje, žinojo tik ji viena.

Virbalio perone ji gaudė akimis žmonių veidus, sekė stoties tarnautojus, viską matė, viską stebėjo, ir viskas jai buvo nauja, nepaprasta. Ypač naujas pasirodė jai Lietuvos pusėj gyvenimo tempas: viskas iš karto pritilo, prisigaužė, sulėtėjo, sumažėjo. Sumažėjo ir gyvenimo smagumas, žmonių gestai, judesiai. Kiek kitokių išpūdi darė valgiais ir gėrimų buteliais nustatytas

stoties bufetas. Bet žmonės, sėdį prie stalų, taip pat pasirodė jai valgą ir gerią iš lėto tik tam, kad kuo daugiau išgertų ir suvalgytų. Sinjorina Aldona jau nebeklausė, ką jai pasakojo palydovas, ką aiškino tarnaitė, ji vien sekė ir viską stebėjo. Bufete ji ragavo tik **lietuviškų valgių** ir nei gyrė, nei peikė, o tik stebėjo. Stebėjo ir norėjo kuo greičiau važiuoti tolyn.

Kai po valandėlės traukinys ėmė bėgti lygiais Suvalkijos laukais ir nardyti tarp miškų, sinjorina Aldona stovėjo prie lango ir vėl visa stebėjo. Ir čia dūrė į akis lėtas gyvenimo tempas ir dvelkė nirvana. Dvelkė nirvana ir platūs **beribiai laukai**, kurių neveržė joki kalnai; labai **paprastai**, **monotoniškai** atrodė miškai, pilkas, niaurus vienatonis dangus. Trobos, regėjos jai, labai **pavargusios**, žemės pasirėmusios ir kad joms, kaip ir jų gyventojams, nieko daugiau čia nerūpi, kaip smilkti, susigaužusioms būti ir nieko nelaukti, nieko nesitikėti.

Traukinys perbėgo kelias stotis. Peizažas visur buvo tas pats. Nei vienas dailesnis trobesys, nei viena balta vila ar gražiai išplanuotomis alėjomis parkas nešmėstelėjo pro šalį ir nepalinksmino jos akies. Tiesa, buvo jau lapkričio mėnuo, medžiai stovėjo pliki, pasiruošę žiemai; nelinksmino savo **gedulingai žaliais apdarais** ir spygliniai. Laukai buvo kaip **išmirę**, ir pasibaisėtinais atrodė keliai. Kai jai palydovas aiškino, kad Savalkija — Lietuvos aruodas ir kad šis

kraštas yra derlingiausias už visas nuo Genujos iki Virbalio pravažiuotas žemes, sinjorinai Aldonai nesinorėjo tikėti. Juo labiau nesinorėjo tikėti, kad visur matė nejudrius be skonio apsi- rengusius žmones, prastus jų trobesius ir dar prastesnius kelius. Kadangi visą laiką buvo ap- siniaukęs dangus, tai diena pasirodė jai panaši į vakaro sutemas.

Nepadarė jai didesnio išpūdžio ir Kauno stotis. Bet sinjorina Aldona žinojo, kad tai tik laikinoji Lietuvos sostinė, tik paprastas miestas ir toli gražu dar ne Vilnius. Kai važiavo nuo stoties į Metropolio viešbutį, ji stebėjos, kad miesto centras taip toli. Ji manė, kad vis va- žiuoja priemiesčiais. Vežėjas sustojo prie Met- ropolio durų.

— Ko jis čia sustojo? — paklausė sinjorina Aldona savo tarnaitės.

— Taigi jau atvažiavome, panele.

— Ar jau?! Tai čia ir miesto centras?!

— Čia, panele; čia pati gražioji Kauno gatvė ir pats gerasis viešbutis.

Privažiavo ir palydovas ir padėjo jai išlipti. Sinjorina Aldona lyg nusiminė, kad tokia prasta ir neturtinga laikinoji Lietuvos sostinė, antras savo didumu valstybės miestas, bet nieko nepa- sakė.

Nors iš oro viešbutis atrodė prastai, bet vi- duje buvo įrengtas ištaigingai. Tai kiek patai-

sė jos ūpą. Pasižiūrėjusi kambarių, du gražesniu pasiėmė sau, o vieną tarnaitėi.

Rytojaus dieną užėjo pas ją emigrantų palydovas parodyti miesto. Buvo šalta, dangumi slinko tiršti palši debesys, pūtė žiaurus šiaurys ir gainiojo Laisvės alėja pageltusius lapus. Medžiai su savo apdarų likučiais atrodė jai it apipešioti ar išsišėrę. Be to, buvo šeštadienis, uždarytos žydų krautuvės, ir miestas atrodė, lyg apmiręs.

— Kas yra? Dėl ko krautuvės uždarytos? Ar šiandien kokia šventė? — paklausė sinjorina Aldona, supdamosi į savo puikų boa.

Emigrantų palydovas jai paaiškino ir pridūrė, kad ir Vilniuje tokia pat kitatikių prekybininkų persvara.

Antras dalykas, kuris nemažiau nustebino ir prajuokino šilto pajūrio auklėtinę, buvo kaurniškė konkė. Iš pradžių ji jos lyg ir nusigando, bet vėliau panorėjo pasivažinėti. Praėjo Laisvės alėja iki Įgulos bažnyčios; palypėjo į Vytauto kalną, pasidairė į miestą ir sugrižo atgal. Konkė, apžiūrinėdama miestą, nuvažiavo į Rotušės aikštę. Užsuko į baziliką; palydovas parodė jai Napoleono namus, Perkūno bokštą ir išvedė į Nemuno tiltą. Tįjūnaitytė toliau nebenerėjo eiti: ji pasipurtė ir vėl įsitraukė su galva į savo šiltą boa. Nemunas pasirodė jai tekąs švinu, šaltas ir nemalonus, o Aleksoto šlaitai, regėjos, sustingo nuo jo dvelkimo. Ji susirūpino at-

gal į viešbutį ir nieko daugiau nebenorėjo žiūrėti. Kaunas po Genujos pasirodė jai skurdus, nususęs miestukas kažkur netoli šaltojo šiaurės poliaus.

Pietavo Metropoly. Įgijo keletą pažįstamų. Vakare lankėsi vienoje didesnių Kauno kavinių. Rytojaus dieną palydovas vėl ją vežiojo po miestą ir priemiesčius ir rodė Kauno įžymenybes. Vakare buvo operoj...

Taip praslinko kelios dienos. Ir Kaunas ir Lietuva pradėjo jai patikti. Ypač jai patiko ir net sužavėjo Čiurlionies galerija, opera ir Karo muziejus. Tokių muziejų ji niekur nebuvo mačiusi. Kas jai jame patiko, ji ir pati negalėjo pasakyti. Išėjo iš jo sužavėta, pakeltu ūpu, didžiudamasi savo tauta, vergijos pančiais nusikračiusia. Linksmesne nuotaika ir į viešbutį sugrįžo.

Pažaislio vienuolynas priminė jai Genujos Santa Marija Dolorosa bažnyčią. Sinjorina Aldona priklaupė prie vieno altoriaus ir nulenkusi galvą susikaupė.

Labai pamėgo ji ir lietuvių tautiškas dainas, prisipirko gaidų, gramofono plokštelių. Buvo sužavėta ir lietuvaičių tautiškais rūbais. Vieną eilutę įsitaisė ir sau. Pietavo ir vakarieniavo ji Metropolio viešbuty. Suėjo į pažintis.

Vieną vakarą sėdėjo ji „Metropolio“ restorano salėje su vienu Užsienių Reikalų Ministerijos valdininku prie atskiro staliuko ir, sriūb-

čiodama arbatėlę, šnekučiavosi. Buvo daug žmonių. Vieni vakarieniavo, kiti šoko, dar kiti nuobodžiavo, rūkė pypkes ir iš dyko buvimo sekė akimis šokančias poras. Staiga į salę įėjo keturi jauni karininkai ir, pasidairę, iš tolo pasisveikinę su savo pažįstamais, pasirinko sau staliuką greta sinjorinos Aldonos ir jos bendro.

— Ką aš matau! Ką aš matau! — staiga prašneko vienas karininkas, vyresnysis leitenantas, į sinjorinos Aldonos bendrą, pasikėlė nuo stalo ir, prisiartinęs, amerikonišku būdu džiaugsmingai su juo pasisveikino.

— Labai malonu... Labai malonu..., — diplomatiškai ištirpo valdininkas, spausdsmas leitenanto ranka, ir, kad neiškryptų iš etikieto, profiliu atsistojo į sinjoriną Aldoną.

— Iš fronto? Ilgam? — lyg neturėdamas ko klausti, pasiteiravo valdininkas.

— Tik ką iš traukinio — iš Vievio: tris dienas ir tris naktis paūžti. All right!

— All right, all right, — nusišypsojo valdininkas ir, kad kuo greičiau baigtų trumpą pasikalbėjimą, pridėjo: — paūžti ir pasilsėti po didelių žygių... Bravo ponai karininkai, bravo: dabar tamstų darbo pilni visi užsienių laikraščiai...

— Kas tokio? — pusbalsiu pertraukė jį leitenantas, kreivai žvelgdamas į jo damą.

Valdininkas sumišo, bet kadangi buvo nepatogu šiaip ar taip duoti informacijų, jis atsikrei-

pė į sinjoriną Aldoną ir paprašė leisti jam pristatyti savo pažįstamą. Sinjorina Aldona linktelėjo galva.

— Leitenantas Vytautas Audenis. Amerikos lietuvis, mūsų aviacijos karininkas, — pristatė jį valdininkas.

Leitenantas Audenis sumušė pentiniais ir paspaudė ištiestą jam grakščią ranką.

— Ir tamsta amerikietė?! — nustebo leitenantas, išgirdęs jos nelietuvišką akcentą.

— Ne, pone leitenante, aš Italijos lietuvaite.

— Italijos lietuvaite! All right! Tokios dar nemačiau. Galima prisėsti?

— Prašau... Ir aš pirmą kartą matau Amerikos lietuvi!

— Tamsta kalbi angliškai? — gyvai paklausė jos leitenantas angliškai ir įsisiurbė į ją akimis.

— Taip, kalbu, — atsakė gražia anglų kalba sinjorina Aldona, ir jų dviejų akys susitiko.

Susidomėjo nepažįstama dama ir kiti karininkai ir visi į ją sužiuro. Leitenantas Audenis paprašė leisti jam pristatyti ir savo ginklo draugus. Visi susipažino. Sustūmė staliukus. Užsienių Reikalų Ministerijos valdininkas rado reikalingu nors keliais sakiniais aptarti jų naują pažįstamą, ir kokiu būdu ji užkliuvo Kaune.

— Gerbiamoji tautiete, — susirūpino leitenantas Audenis, — visi keliai į okupuotą Lietu-

vą veda per Vievį: o mes viso Vievio baro šeimininkai. Būsime laimingi kuo nors tamstai patarnauti.

Visi įsikalbėjo. Kadangi sinjorinai Aldonai lietuviškai kalbėti buvo sunku, tai kartais išsireikšdavo ji ir angliškai, o leitenantas Audenis išversdavo. Užsakė vakarienę. Paprašė alaus, degtinės, konjako — kas ką pasirinko. Sinjorina Aldona tik sriūbčiojo savo arbatėlę ir džiaugėsi-domėjosi malonia draugija.

Kalbėjosi gyvai. Sinjorina Aldona teiravosi apie Vilnių, lenkus, frontą. Karininkai domėjosi daugiau ja ir klausinėjo apie Italiją, Mussolinį, kaip jai patinkanti Lietuva. Leitenantas Audenis po vakarienės išvedė ją šokti; neatsakė ji ir kitiems karininkams. Ir visi nepamatė, kaip praėjo vakaras.

Kai ėmė skirstytis svečiai, tuštėti staliukai ir tirpti šokikų poros, susirūpino namo, į savo kambarius, ir sinjorina Aldona, bet jos nuotaika buvo tokia gera, o ponai karininkai tokie linksmi ir malonūs džentelmenai, kad ji jų prašoma, vis atidėliojo. Pagaliau, kai orkestras pabaigė savo vakaro programą ir kai tarnai, prigesinę šviesą, pradėjo stumdyti staliukus ir dėti viena ant kitos kėdės, sinjorina Aldona atsisveikino ir savo tarnaitės lydima pasikėlė į viršų.

— Kokie malonūs žmonės, šitie mano tautiečiai kariškiai, — prieš nusirengdama susi-

mąstė sinjorina Aldona ir, įsižiūrėjusi save dideliame tamsiame veidrody, susisvajoję.

Rytojaus dieną ji matė juos gatvėje, sutiko prie viešbučio, o kai ji nusileido apačion į restoraną pietauti, vakarykščiai jos pažįstami sėdėjo kariškių ir civilių draugijoje už didelio stalo ir linksmi užė. Sinjorinai Aldonai jie visi džentelmeniškai nusilenkė, ir jai vėl pasidarė jauku ir malonu, kad ji jiems ne svetima.

Po pietų leitinantas Audenis su savo kavos puoduku prisidėjo prie jos staliuko. Ir kiti jos pažįstami paprašė leisti jiems arčiau persikelti ir pristatyti savo draugus. Ir vėl sustūmė staliukus ir užsisėdėjo ilgą valandą. Vakare visi nuvažiavo į operą.

Kai kitą dieną iš ryto sinjorina Aldona nusileido apačion prie telefono, ten rado ir leitinantą Audenį. Jis jai pasiūlė pasivažinėti po Kauno apylinkes. Ji sutiko, ir jie abu nuvažiavo taksiuku į Panemunę. Pakeliui kalbėjosi lietuviškai, įterpdami angliškų žodžių bei sakinį. Aplankė gražesnes vietas, pavažinėjo pušynu, parku ir, kai grįžo atgal į miestą per Fredą, buvo jau abu kaip seni pažįstami.

Šeštadienį karininkų Ramovėje buvo didelis labdarybės balius. Leitinantas Audenis atvažiavo į tą balių su savo draugais ir sinjorina Aldona. Linksmi įėjo jie į salę, kur jau užė sukosi kariškių ir civilių poros. Audenis susigriebė savo damą, sinjoriną Aldoną, už liemens

ir su ja išnyko tango sūkury. Baliuje buvo labai linksma, labai triukšminga. Sinjorina Aldona paaukojo tūkstantį litų; daug lošė ruletę, daug pirkto visokių niekniekių, mėgino laimės su meškere ir neatsisakydavo ragauti labdarybės šampano. Visi pažįstami pirkto jai gėlių, prašė jos laimės užmesti meškere ir visus išloštus uždėlius čia pat aukodavo jai, o ji atiduodavo juos atgal į kioską. Vakaro rengėjos — ponios kvietė ją į kioskus prie staliukų, kur pardavinėjo gėles, skanėstų, šampaną ir visokius niekniekius. Ten, kur ji atsistodavo, niekas neatsisakydavo pirkti iš jos rankų gėlių, skanėstų ir laikydavo per laimę susidaužti su ja taurėmis; tirpdavo jai šeiminkaujant nuo staliukų prekės ir augdavo ant padėklų šimtinių krūvos. Susipažino ir su poniomis ir visur jautėsi visai sava. Kiti, kurie jos nepažino, domėjosi ja, kaip itale, vilkinčia lietuviškais tautiniais rūbais.

Po baliaus leitinantas Audenis ją ir namo į viešbutį palydėjo. Kai atsisveikindamas jis bučiavo jos ranką, sinjorina Aldona ir pati nepamatė, kaip prispaudė prie savo krūtinės jo galvą ir, greit greit susigriebusi, šlamėdama savo šilkiniais, pranyko silpnai apšviestame viešbučio prieangy.

Miegojo sinjorina Aldona blogai: nuo šokių, nuo labdarybės šampano ir gal nuo didelio pasisekimo jai svaigo galva, smarkiai plakė širdis

ir vis kuteno gale gerklės. Naktį ji kosėjo, blaškėsi, sapnavo leitinantą Audenį, sapnavo siaučiantį šokių sukury ir jautėsi lyg išimylėjusi. Užmigo tik į rytą, bet ir tai miegojo budriai. Kai prašvito, pamatė čia pat ant kedžių patiestus savo vakarykščio baliaus parėdus, jai lyg ko pagailo, lyg ko pritrūko. Ji susirūpino. Susirūpino, nes Audenis dvyliktą valandą turėjo išvykti į frontą. Laikrodis rodė jau dešimtą. Sinjorina Aldona atsikėlė, paprašė į kambarį arbatos ir atsisėdo laukti. Ir neapsiriko. Po vienuoliktos leitenantas Audenis atvažiavo atsisveikinti. Kaip sinjorina Aldona ir tikėjosi, tas atsisveikinimas nebuvo proziškas. Audenis tuojau paklausė jos, kaip ji jaučiasi po vakarykščio baliaus, kokį išpūdį gavusi. Toliau jų pasikalbėjimas buvo labai naturalus. Jis nesakė jai komplimentų, nekalbėjo niekniekių, ir visas vizitas buvo nedirbtinis, o draugiškas, tarytum jie abu būtų jau seni pažįstami. Jie kalbėjo tik apie tai, kas iš tikrųjų ir vienam ir kitam rūpėjo ir abu vienodai interesavo. Ir leitenantas Audenis ir sinjorina Aldona pajuto, kad jie abu lyg viens kitą papildė ir kad persiskyre viens kito ilgai neužmirš, ir abiem bus nuobodu ir ilgu. Atsisveikino draugiškai. Kai Audenis vėl išsisiurbė į jos ranką, sinjorinai Aldonai reikėjo padėti daug pastangų, kad nepabučiuotų jo į galvą.

— Iki pasimatymo, iki greito pasimatymo,

malonioji tautiete,— kugždėjo leitenantas Audenis, vis bučiuodamas pakartomis tai vieną, tai kitą jos ranką.

— Iki greito pasimatymo, mano gerasis leitenante, iki greito pasimatymo... Laimingos kelionės, — linkėjo jam sinjorina Aldona, švelniai užgriebdama savo pirštų galiukais jam per skruostus.

Kai taksiukas nuvažiavo nuo viešbučio, sinjorinai Aldonai pasirodė, kad leitenantas Audenis kartu išsivežė ir kažką jai brangaus, artimo ir savo.

Apsipažinusi su Kaunu, nuėjo ji Italų atstovybėn leidimo vykti į Vilnių. Leidimas greit buvo gautas, bet savo išvažiavimą Tijūnaitytė vis atidėliojo: nežinia, ar kelionėje ar vėliau Kaune ji kiek persišaldė, pradėjo kosėti ir vis jautė, lyg kas prilipęs kutena jai gale gerklės. Panašų kutenimą kartais jausdavo ji ir Genujoj, kai bent kiek pasisielodavo. Naktį šiltai prikūrentame kambary ji negalėjo miegoti: vis kosėjo, blaškėsi po lovą, ir nėjo jai miegas. Neturėjo ji kur dėtis ir dieną: kambary buvo trošku ir peršilta, o kai išeidavo oran, tuojau visą nuimdavo šaltis.

Gavusi laišką, pagaliau išvažiavo ji Vilniun. Audenis pasitiko ją Kaišiadoryse. Vievų teko porą dienų sugaišti, nes okupantai nenorėjo išleisti jos tarnaitės, lietuvaitės. Atsiklausė Var-

šuvos. Teigiamas atsakymas atėjo tik po dviejų dienų. Per tą laiką sinjorina Aldona su savo tarnaitė, leitenanto rekomendacijos dėka, apsigyveno kordono namely, vieno demarklinijos karininko šeimoj. Šeimininkai, pasirodė, labai malonūs žmonės, bet dar malonesni buvo baro karininkai; o leitenantas Audenis neišleisdavo jos iš savo akių; jie visi stengėsi ir norėjo kuo nors tokiai retai ir įdomiai viešniai patarnauti. Jau pirmą dieną jos garbei surengė miškuose medžioklę. Vežiojo ją gražiamė fajetone ir saugojo nuo bet kokių pavojų ar nemalonumų. Paskraideno ją Audenis orlaiviu ir iš tolo parodė Vilnių. Po medžioklės pas pulko vadą buvo šokių vakaras; atsilankė ir iš kitų barų karininkų, ir sinjorina Aldona nepamatė, kaip prabėgo Lietuvos „tyruose“ naktis. Niekuomet ji taip linksmi nepraleido laiko, kaip tą naktį. Ypač daug dėmesio kreipė į ją leitenantas Audenis; jis buvo nepaprastai draugiškas ir rūpestingas, ir sinjorina Aldona nustebo, kai jis prieš išvažiuojant rimtai prisipažino ją įsimylėjęs. Malonios su ja buvo ir kariškių ponios ir pasisėkimai jai nepavydėjo, nes žinojo, kad ji tik laikinoji viešnia. Rytojaus dieną važinėjo į svečius; pas vienus baro karininkus pusryčiavo, pas kitus pietavo; vakare vėl buvo šokiai. Visur pridūręs asistavo jai leitenantas Audenis, ir kai vakare lydėjo jis ją į kordono namus, ir pati

sinjorina Aldona nebežinojo, ar ir ji jį pamilo, ar tai tik toks meilės svaigulys ją pagavo.

Kai atėjo leidimas vykti į Vilnių ir jos tarnaitė, sinjorina Aldona pagailėjo, kad taip greit; dar dieną užtrukusi, išvažiavo. Iki demarklinijos roгатkos lydėjo ją leitenantas ir negalėjo atitraukti nuo jos savo akių. Kai jie du atsisveikino, abu buvo įsitikinę, kad jie viens kitą myli.

XXIII

Į Vilnių atvyko sinjorina Aldona su tarnaitė apie pusiaudienį. Ir nuolatinė Lietuvos sostinė padarė jai nekoki įspūdį. Kaunas, nors prastas, bet švarus ir grakštus. Vilnius dvokė iš visų kampų, ir iš viso ko matėsi gyventojų neturtas ir skurdas. Apsistojo ji geriausiame viešbuty iš kelių dešimtų kambarių. Tačiau labai nustebė, kai sužinojo, kad tame viešbuty apkūrenami tik keli numeriai, bet ir tie ne visi užimti. Sinjorina Aldona pareikalavo dviejų kambarių sau ir vieno tarnaitėi. Sužinoję, kad jos ilgiau pasiliks Vilniuje, susirūpino patogumais ir sujudo visi viešbučio tarnai.

Vilniuje nei Italų pasiuntinybės, nei konsulato nebuvo. Reikėjo ieškoti vertėjo, tokio, kuris mokėtų tris kalbas: lietuvių, lenkų ir italų, ar bent prancūzų. Viešbučio savininko pastangomis vertėjas susirado, bet toks, kad geriau mokėjo vokiškai, negu itališkai. Nelabai sekėsi jam susikalbėti su sinjorinos tarnaitė ir lietuviškai.

Po pietų abi su tarnaitė išėjo į miestą. Pirmučiausia tarnaitė nuvedė ją prie Aušros Vartų pasimelstų, o paskiau jau pradėjo ieškoti gatvės, kurioje, pagal laiškų, kadaise gyveno savo namuose sinjorinos Aldonos krikšto mama, Pacunelytė Agota. Gatvę surado greit, tik ji okupantų jau buvo perkrikštyta savaip. Namų numeriaiėjo ne iš eilės. Sinjorina Aldona įsižiūrėjo į vieną didelį, aptrupėjusiu tinku pastatą. Jai pasirodė, lyg ji kur panašų matė — Italijoje ne Italijoje, Genujos priemiesty ar šv. Brigitos gatvėje. Praėjo pro šalį. Pasibaigė gatvelė, o reikiamo numerio nebuvo. Sugrįžo atgal.

— Atsiprašau, ar nežinai tamsta, kur čia 18 nr? — lietuviškai paklausė tarnaitė vieno praeivio.

Praeivis sustojo, įtariamai pažiūrėjo į dailiai apsitaisiusią mergaitę ir į jos ponią, išitraukusią į savo brangų boa, ir papurtęs galvą atsakė, — „nesupranti“.

Tarnaitė pakartojo klausimą lenkiškai.

— Tamstos iš Lietuvos? — vietoj atsakymo, lenkiškai paklausė pats.

— Taip, mes iš anapus demarklinijos.

— Kokių namų tamstoms reikia?

— 18 nr.

Praeivis pažiūrėjo vienan gatvės galan, kitan ir vėl paklausė:

— O kieno tie namai?

— Panelės Pacunelytės.

— Aa! Bywszy Pacunelōwny! O tai šitie. Šitie. Bet dabar jie jau pernumeruoti ir rekvizuoti, — ir praeivis, parodęs į tuos pačius namus, kurie ką tik sudomino sinjoriną Aldoną, pridėjo: — O tamstos žinote, kad panelė Pacunelytė seniai jau mirė?!

— Taip, tai mes žinome.

— Seniai jau, dar prie vokiečių...

— Žinome, žinome.

Sinjorina Aldona nors lenkiškai nė kiek nemokėjo, bet suprato apie ką jie kalbasi.

— Kas gero Lietuvoje? Kada lietuviai žada ateiti į Vilnių? — įtariamai paklausė praeivis.

— To mes nežinom, mes lietuvaits, bet atvažiuome dar iš toliau — iš Italijos... O tamsta mums malonėki pasakyti, kur čia apie visa tai sužinoti?

— Apie ką visa sužinoti?

— O kas valdo dabar šituos namus ir kur mums kreiptis?

— Į komendantūrą. Bet jau vėlu: buvo paskelbtas dekretas, kad kas per tam tikrą laiką neatsišauks, tas nustoja į savo turtą visų teisių... Na, o kas gero Italijoje? Ar teisybė, kad Mussolini visus taip suėmė į savo rankas, kad ir patį karalių laiko uždaręs?

— To mes nežinome — mums rūpi tik mūsų reikalai.

— Na, o Kaune kas? Tai vis dėlto ar ren-
gias lietuviai į Vilnių ar ne?

— Mes ir to nežinome... O kur yra ko-
mendantūra?

— Eikime, aš parodysiu.

— Ačiū, mes ir pačios rasime, tik prašome
mums pasakyti kur?

Praeivis pasakė gatvę ir dar norėjo kažką
klausti, bet abi moterys suėjo į kiemą.

Ir į kiemsargį Baltromaitytė prabilo lie-
tuviškai:

Kiemsargis numykė ir garsiai paklausė len-
kiškai:

— Co paniom potrzeba?

— Taigi mes klausiamo, ar šitie Agotos
Pacunelytės namai? — pakartojo tarnaitė lietu-
viškai.

— Tamstos iš Lietuvos? — priėjęs arčiau
paklausė lietuviškai kiemsargis ir įspėjo:

— Jei mokate, tai geriau kalbėkite len-
kiškai, nes jus tuojau įtars ir pradės šnipinėti!
— tai taręs vėl balsiai paklausė lenkiškai, ko
joms reikia.

Baltromaitytė nenusigando ir savo klausi-
mą dar garsiau pakartojo lietuviškai.

— Tak, Pacunelówny, bywszy, — lenkiš-
kai atsakė kiemsargis ir vėl pusbalsiu pradėjo
kalbėti lietuviškai:

— Ir aš lietuvis, bet mes visi bijom saviš-
kai kalbėti... Ir tamstos žiūrėkit tik, ar neseka

kas... Tuoju iškrės, į Lukiškius pasodins arba išsiųs į Kauno Lietuvą.

— Mes nebijom, o tamsta būk taip geras ir pasakyk mums, kas dabar valdo velionės Pacunelytės namus?

— O kam tamstoms reikia?— vėl lenkiškai klausė kiemsargis.

— Mums reikia: štai šitoji panelė yra velionės artima giminaitė, jos krikšto duktė, ipėdinė ir visų Pacunelytės turtų paveldėtoja.

Kiemsargis nustebo ir paklausė:

— Bene Tijūnaičių duktė?

— Taip, ji pati.

— Prašome pas mane vidun. Čia nepatogu — dar išgirs kas... Agota Pacunelytė seniai mirė, dar per karą. Čia gyvena jos buvusi tarnaitė Teofilė — ji viską žino. Aš tuoju ją pašauksiu.

Visi suėjo į kiemsargio tvankų butelį. Sınjorinai Aldonai net kvapą užgniauzė. Tas butelis priminė jai Kastanjolienės požemį šv. Kattrynos gatvėj. Visur buvo pilna vaikų ir mažučiu ir paaugusių. Kiemsargio žmona, ne pagal metus pasenusi moteriškė, skuto viduasly bulves. Įėjus viešnioms, ji pašoko, susirūpino, ėmė į sijoną šluostyti peilį ir, tuo pačiu sijonu nubraukusi nuo kėdžių dulkes, paprašė sėstis.

— Agnieška, eik, pavadink Teofilę. Šitoji panelė labai iš toli — Pacunelytės giminaitė, — pasakė kiemsargis savo žmonai.

— Bene Aldutė Tijūnaitytė?! — nustebo kiemsargio žmona.

— Taip, panelė Tijūnaitytė, — patvirtino tarnaitė, tuo tarpu kaip sinjorina Aldona tik išplėtė akis ir paklausė pusiau lietuviškai, pusiau itališkai:

— Tamsta mane atmeni?... Pažįsti?

— Atmenu, panele, labai gerai atmenu: mes tamstų ordinarininkai buvome, tamsta tada dar mažutė buvai... Aš ir tamstos mamutę, amžiną atilsį, gerai atmenu... Girdėjome — ir tėvelis per vainas miręs.

— O iš kur tamsta žinai? — užkaišo sinjorina Aldona ir atsistojo, kai tarnaitė visa tai išvertė jai itališkai.

— Žmonės kalbėjo. Ir laiškas buvo. Paskiau ir daugiau laiškų ateidavo, bet kai nebuvo kam priimt, tai ir neišduodavo niekam... Tai tamsta Aldutė... Sakyk, tu man...

— O apie mane ar kalbėjo ką žmonės?

— Kalbėjo ir apie tamstą: pirma atėjo gandas, kad labai sergi, paskiau — kad mirei. Visai kalbėjo. Kalbėjo ir kad labai turtinga. Mat, gal dėl to ir nemelavo...

— O iš kur tos žinios buvo?

— O kad ir aš nežinau, kalbėjo žmonės — ir gana.

— Teofilė žino, eik greičiau ir pavadink, — parūpino ją vyras.

— Kažin ar rasiu namie — ji gal dar bažnyčioj.

Kai moteriškė išėjo, sinjorina Aldona žvalgėsi po bustą ir buvo susijaudinusi. Teofilę ji lyg atminė ir dabar norėjo kuo greičiau ją pamatyti. Jai pasidarė šilta. Numetė nuo pečių boa ir įsižiūrėjo į vaikučius. Visi jie buvo šviesiaplaukiai, liesučiai, išpurtusiais, pamėlynavusiais veideliais, išputusiais pilvais... Biednystė, biednystė, skurdas kyšojo iš visų kampų.

Greit atėjo ir Teofilė. Įžengusi vidun ji pagarbino Kristų ir pažvelgusi į vieną ir į kitą paklausė, kuri gi esanti Tijūnaitytė.

— Tai aš Tijūnaitytė. Ar tamsta mane atmeni?

— Aldutė, brangioji, — ūmai pravirko Teofilė ir pripuolusi prie Tijūnaitytės pradėjo gaudyti ir bučiuoti jos rankas, — atmenu, atmenu, kaip neatminsiu, kad aš diena dienan savo maldose ir tamstą ir tamstos tėvelį, amžiną atilsį, miniu. Ar teisybė gi, kad mirė?

— Teisybė — mirė?!

— Seniai?

— Seniai jau. Ir aš tamstą truputį atmenu.

— Ką tu, panele, mane gali atminti, kad tu tada dar tokia mažytė buvai, — ir Teofilė parodė ranka, kokia mažytė.

— O vis tiek atmenu... O tamsta mano mamą atmeni?

— Atmenu ir mamą, ir tėtį atmenu. Abu

gerai atmenu, Dieve duok jiems dangų. Juk aš tada jūsų dvarely už mergą tarnauvau. Atmenu ir mamutės pagrabą ir kai tave tėvelis išsivežė gydyti... Kai tėvelis pardavė dvarelį, mane tada tavo krikšto mama pasiėmė pas save už kambarinę... Ir taip visą laiką pas ją ir išbuvau... Jau tu, panele, ir lietuviškai nebemoki? Tai gal lenkiškai?

— O kada gi mano krikšto mama mirė?
— neatsakiusi į Teofilės klausimą, pati paklausė Tijūnaitytė.

— Egi per pačias vainas. Pačioj šitoj suirutėj... Apsaugok Viešpatie!...

— Kokia gi liga mirė?

— Egi šiltine, katele. Apsaugok Viešpatie, kiek tada žmonių šitomis šiltinėmis išmirė. O tos šiltinės, vieni sako, kad nuo bado, kiti — kad nuo vokiško muilo.

— O kur ji mirė — namie ar ligoninėj?

— Ligoninėj, rūtele. Kad namie — argi aš jos nebūčiau prižiūrėjusi. O ligoninėj labai tai jiems: kad dar vyriškas ir darbams tinkas, tai, būdavo, pagydo, pagonys, o jei moteriškas arba nebejaunas, tai tyčia užduodavo tokių vaisių, kad viena burna sumažinus... O aplankyti — ir artyn neprileisdavo.

Sinjorina Aldona lyg nebeturėjo ko klausti.

— O kur ji palaidota, tamsta žinai?

— Žinau, rūtele, kaip nežinosiu: ir kapą

aplankau, rytą vakarą savo maldose miniu —
juk ji man buvo vis tiek kaip motina...

— O kas ją palaidojo?

— Aš palaidojau, rūtele, aš ir vietą greta
tavo mamutės nurodžiau, ir mišias šventas su
egzekvijomis užpirkau. Ir aš tada šitomis šil-
tinėmis persirgau. Ir kunigas Vilkickas šiltinė-
mis mirė...

— Koks kunigas Vilkickas?

— Egi, tas rūtele, kuriam tavo krikšto ma-
ma paliko vykdyti testamentą. O tame testa-
mente buvo surašyta, kad pinigai bažnyčiai, o
namai ir visas pajudinamas ir nepajudinamas tur-
tas tau, rūtele... Ir manęs tame testamente na-
bašninkė neužmiršo. Sakė kunigas Vilkickas,
kad ir man dalia buvusi paskirta. Ką užra-
šiusi — nesakė, tik sakė, kad turėsiu ir senat-
vei, ir pasilku, ir pakavonei užteksią...

— O kurgi tas testamentas?

— Taigi dingo, rūtele, kai amžiną atilsį
kunigas Vilkickas mirė, dingo ir testamentas.
Vieni sako, kad vokiečiai tyčia sunaikinę, kiti
— kad nebuvę kam patvirtinti. Ir tavo krikšto
mamos ir šito kunigo turtą suėmė vokiečiai. Iš
rūbų, kad kas ir liko, tai ir nešiot negalima bu-
vo — iš tolo siera dvokė... Oi, kiek tos šiltinės
žmonių į kapus nuvarė, kitus sugubijo.. O kaip-
gi tu, rūtele, sveika gyva per vainas išlikai?
Gal jau ir ištekėjusi?

— Ne, aš dar netekėjusi.

— O tamstos tėvelis amžina atilsį kada gi mirė?

— Ir jis per vainas.

— Per vainas! Amžina atilsį. Dieve, duok jam, Viešpatie... Kunigą ar atvedei gi?

— Ir jis ligoninėj mirė... Manęs ir nepriėjo.

— Šiltinėmis?

— Ne: jį uoste sužeidė, nuo tos žaizdos jis ir mirė, — ir sinjorina Aldona atsistojo.

Teofilė gūžtelėjo pečiais ir maldingai susiėmė rankas.

Jų pasikalbėjimo tylomis klausėsi didelė kiemsargio šeima.

— Pasakyk tamsta man, o kas dabar gyvena mano krikšto mamos bute?

— O kokio ten „zvižku“ raštinė. Nereмонтuoja, nieko netaiso; namai visiškai apleisti... Vargu jie tamstai beatiduos. Jei lenkiškai gražiai pakalbėtum, gal ir atiduotų, bet šiaip lietuviams nieko negražina...

Sinjorinai Aldonai pasidarė negera. Ją tai šaltis krėtė, tai iš karto visą šiluma apipildavo; vis sunkiau darėsi kvėpuoti, ir jau nebejaudino nei Teofilės pasakojimas, neberūpėjo nei krikšto mamos palikimas. Ji tik norėjo kuo greičiau atgal į viešbutį ir atsigulti.

Paprašiusi Teofilės užsukti į viešbutį rytojaus dieną, sinjorina Aldona išėjo. Kieme pagavo ją šaltas vėjas, ir ji vėl išitraukė su galva

į savo šiltą boa. Vartuose ji susilaikė ir grįžtelėjo atgal: ir vartai, ir gonkos, ir vidury kiemo šulinys pasirodė jai lyg kur matyti. Bet kur?! Italijoje?... Sicilijoje?... Lietuvoje?... Egipte? Matyti ar sapnuoti?!

— Ar, panele, nori dar ko paklausti? — susirūpino jos tarnaitė ir taip pat sustojo vartuose.

Sinjorina jai nieko neatsakė; ji pažvelgė į gonkas, į šulinį ir atsiminė, kaip kadaise jos krikšto mama drausdavo jai bėgioti apie tą šulinį ir kaip jai morėdavosi įmesti į jį akmenuką, išgirsti — „kliokš“ ir pamatyti vandens ratilus.

Kai sugrįžo į viešbutį, sinjorina Aldona tuoju atsigulė. Jai degė skruostai, buvo tai šilta, tai šalta, ir vis norėjosi atsikosėti. Atsigulusi į lovą apie nieką nenorėjo galvoti. Jai buvo gera, kad nereikėjo judėti, nereikėjo kalbėti ir kad jos niekas nekalbina. Tarnaitė atnešė arbatos su citrina. Sinjorina pamėgino ir atstūmė stiklinę: arbata buvo karšta, citrina dvokė silke, o tas kvapas kuteno jai gerklę.

— Palik mane vieną, — pasakė ji tarnaitėi ir užsimerkė.

Buvo tai šilta, tai šalta; visas kambarys dvokė suplėkusia citrina, ir vis norėjosi atsikosėti. Apie nieką nenorėjo galvoti. Norėjosi ramybės. Šilumos ir ramybės. Kaip gera jai dabar būtų Genujoj, savojo viloje, kur tiek daug oro, saulės, gėlių ir tokie puikūs reginiai į jūrą ir į

kalnus. Bet ten Margarita .. Antonino Urso... Filosofijos daktaras... Kokie svetimi ir nedėkin- gi jie dabar jai pasirodė. O ir čia jai visi sveti- mi ir viskas svetima: svetimas ir Vilnius, ir Kau- nas, ir toji pati Lietuva; svetima Teofilė, sveti- mas kiemsargis su savo didele šeima, svetima ir tarnaitė Aldona, prie kurios ji nekaip negali priprasti. Viskas svetima, visi svetimi, tik vie- nas malonus, meilus ir lyg savas, leitenantas Vy- tautas Audenis, bet ir tas pasiliko kažkur toli, toli, už miškų, už laukų, už demarklinijos, ir vargu kada jį bepamatys ir besutiks. O gal ir jis jau ją užmiršo?!... O gal ir mylės prisipažino tik taip sau?!...

Tarnaitė atnešė priešpiečius.

— Nenoriu valgyti, — nekantriai atsisakė sinjorina Aldona ir, nusigrėžusi į sieną, rūsčiau pakartojo: — palik mane vieną, maž užmigsiu.

Kai tarnaitė išėjo, sinjorina Aldona nubrau- kė nuo akių ašarą ir pasigailėjo Lietuvon atva- žiavusi. Ji vėl galvojo; galvojo apie mirusią krikšto motiną, Teofilę, kiemsargį, leitenantą Audenį, tą nepažįstamą miestietį, kuris taip bu- vo jomis susidomėjęs, vėl apie leitenantą Vy- tautą Audenį. O ore buvo šalta, pilka, vėjuota, ir sinjoriną vėl nukratė šaltis. Ji apsiklojo šil- čiau ir vėl sumerkė akis. Staiga jai atėjo į gal- vą mintis, kad ji gali čia susirgti, gali ilgai už- trukti, gali sulaikyti ją ir žiemą... O per tą laiką ištekės už Antonino Urso Margarita... Išvyks

iš fronto Audenis. Ji plačiai iškėtė akis ir įsižiūrėjo į lipintas lubas. Pasirodė viskas labai painu, labai sudėtinga; pradėjo knitėti krūtinėje, peršėti gale gerklės, ir vėl jai pasidarė šilta ir trošku.

...Vytaute, gelbėk mane! — prašnibždėjo riveros auklėtinė, ir iš jos akių ištryško ašaros, nuriedėjo per skruostus ir susigėrė į baltą prieglavį.

XXIV

Rytojaus dieną atėjo Teofilė. Nors buvo jau vienuolikta valanda, tačiau sinjorina Aldona dar tebegulėjo. Ji seniai jau nebemiegojo, bet keltis neskubėjo. Jai vis regėjos, kad dar anksti. Turėjo slogą ir nedidelį karštį. Teofilėi pasakė tarnaitė, kad panelė esanti nevisai sveika, ir prašė užėti po pietų.

Priešpiet atsikėlė ir sinjorina Aldona. Diena taip pat buvo palša, dangus apsiniaukęs. Gatvė ėjo žmonės neskubėdami, susigaužę; daug kas buvo apsivilkęs kailiniais; žiūrint į juos pro langą buvo panašu, kad jie neturi kur skubėti, neturi ko veikti, neturi kur savo laiko dėti. Jų ūpui, regėjos, pritarė ir pati gamta: Gedimino kalne bokštās atrodė susitraukęs, ir buvo panašu, kad ir jam ilgu, nuobodu ir šalta; nuobodžiaują atrodė ir pliki šlaitai, ir pavieni medžiai. Ilgai žiūrėjo sinjorina Aldona pro langą į gatvę ir jai darėsi šiurpu nuo šalto oro, nuo žmonių, nuo medžių. Mintimi buvo nuskridusi už demarklinijos į mažutį kordono namuką. Tik ten, regėjos, jai jauku, malonu ir linksma...

Rytojaus dieną visos trys nuvažiavo į kapines. Pakelėje sinjorina Aldona nupirko du puikiu metaliniu vainiku uždėti vieną ant savo motinos, kitą ant podės kapo ir sumokėjo krūvą zlotų.

— Geriau, panele, būtumei už tuos pinigus šv. Mikalojaus bažnyčioje mišias šventas su egzekvijomis užpirkusi, negu šitiems blizgučiams tiek išmetei, — atsidususi pasakė Teofilė ir pamė nešti vieną vainiką.

Kolei buvo Genujoj ir kol tik svajojo apie savo tėvų žemę, sinjorina Aldona bijojo, kad kai pamatys motinos kapą, nesprogtų jai iš skausmo širdis, bet dabar nė viena ašara iš jos akių neišbyrėjo: erzino ją savo davatkiškais atsidukėjimais Teofilė, papykdė tarnaitė, nesugebėjusi išversti į italų kalbą, kas parašyta motinos paminkle, ir vis skverbėsi už jos boa nemalonios šalto oro srovės. Gedulingai nusiteikti nedavė jai ir pačių kapinių išvaizda. Tikėjosi ir čia, kaip Genujoj, pamatyti turtuolių ir prastuolių sutvarkytus kvartalus, tikėjosi — gražių paminklų, monumentų, amžinai rusenančių lempelių; viso to vietoj pamatė be tvarkos supiltus smėlio kupstelius, keto kryžius, tvoreles, šiokius tokius netaurius paminklus, kurie buvo panašūs, it mokinių darbo, ir nė vienos amžinos lempelės! Ir motinos ir krikšto mamos kapai nieku nesiskyrė nuo kitų. Ir ant jų liūdėjo galvas palenkę šalnos nukąstį jurginai, barkšėjo pliki stiebai biti-

nų, lelijų, draikėsi įvairūs žagarai. Kai pūtė vėjas, tie pagrėbstai čiuzėjo, šlamėjo ir, regėjos, skundėsi užmiršti ir apleisti esą, kaip ir tie, kurių garbei jie čia buvo pasodinti. Niekur ji nematė taip apleistų campo-santo, net ir Italijos kaimuose. Darė jai išpūdžio, tik pagražinti piauštytais ornamentais seni mediniai lietuviški kryžiai.

Sinjorina Aldona norėjo gedulingai nusiteikti, norėjo apkabinti kryžių ir taip išsiverkti, kaip kadaise ji išsiverkdavo ant tėvo kapo, bet liūdesio nuotaika jos neėmė. Ji stovėjo, žiūrėjo į seną akmeninį paminklą, traukėsi su galva į savo šiltą boa ir gailėjo, kad ji ne viena.

Kai grįžo iš kapinių, jai vėl darėsi tai šilta, tai šalta, vėl norėjosi kuo greičiau į viešbutį, atsigulti ir šiltai apsikloti. Parvykusi taip ir padarė.

Kolei sinjorina Aldona ilsėjosi, tarnaitė pavalgdino Teofilę šprotais, konservais, paskui vaišino ją arbata su tortu. Tik į pavakarę Tījūnaitytė ją pasišaukė prie savęs. Pasišaukė ir vertėją.

— Na, Teofile, papasakok dabar man, ką tamsta atmeni apie mano namą ir krikšto mamą, — paprašė jos per vertėją ir pasirėmusi prie galvelio, prisirengė klausyti.

— Kad ir aš, panele, jau daug pamiršau...

— Pasakok, ką atmeni.

— Atmenu aš, panele, kai tamsta dar mažytė

mažytė buvai — tikras angeliukas. Tamstos motutė, Dieve duok jai dangaus karalystę, būdavo, paims tamstą ant rankų ir nori pakykot... Bet kai tik kykot, tuojau ir kosėt. Būdavo grėžias, čiaupias, stengiasi susilaikyti nekosėjusi. Visa parausta. Bet negali. O spiaudavo ji jau su krauju...

— Ką nors linksmesnio, Teofile, — nutraukė ją tarnaitė Aldona.

— Linksmesnio?! Kai linksmesnio, tai gerai neatsimenu. Va, tamstos tėvelis, Dieve duok jam dangų, tai linksmas buvo žmogus. Būdavo, labai mėgo medžioklę. Pavasarį dar būdavo miške sniegas, rytais pašalas, o jis jau tetervinus medžioja. Būdavo, išeis iš vakaro, tai miške ir nakvoja...

— O kieno buvo tie miškai? Mūsų? — paklausė sinjorina Aldona.

— Ne, panelyte, jau nebe mūsų: amžinatilsį, kai tamstos tėvelis vežė mamutę į Berlyną, į profesorius, tai koks buvo miškelis — ir tą kupčiams išpardavė... Miško tamstų jau nebebuvo...

— Ir mane kartu mamutė vežėsi į Berlyną?

— Ne, panelyte, tamstos tada dar ir ant svieto nebuvo, o tik laukė... Atmenu, kai mamutė prašė tėvelio, kolei ji neišvažiuos, kad nepradėtų miško kirsti: vadinasi kad jos ir ausys negirdėtų ir akys neregėtų. Ir ji miško gailėjo...

— Pasakyk, Teofile, — vėl nutraukė ją Ti-

jūnaitytė, — ar mano tėvelis ir mamutė savo giminųjų turėjo?

— Kaipgi, panele, turėjo: tavo krikšto mama — mamutės tikroji sesuo, o krikšto tėvas — tėvelio artimas giminaitis kažkur iš Kauno Lietuvos, bet iš kur — dabar neatminsiau. Regis, kad nuo Vilkmergės... Puikus buvo medžiotojas. Būdavo, kai atvažiuoja, tėvelis sukviečia svečių, paprašo kunigus, ponus. Atvažiuodavo ir iš Vilniaus svečių ir kunigų. Būdavo, per dieną miške pokši, tik pokši. Ir mamutė, amžiną atilsį, važiuodavo medžioti. Nors ji nešaudydavo, bet šaudyklę veždavosi ir ji. O vakare būdavo balius. Šokdavo per nakt. Šokdavo ir tamstos mamutė, nors daktarų jai ir buvo uždrausta šokti. Linksmi žmonės buvo tamstos, amžiną atilsį, ir tėvelis ir mamutė. Ir gražūs buvo abu, kai jauni...

Teofilė bėrė tik bėrė apie medžioklę, balius, kunigus, ponus... Bet visa tai sinjorinai Aldonai buvo nežinoma, nepažįstama, svetima.

— O tu gi, rūtele, žinai, kaip tavo mamutė ištekėjo?

Sinjorina Aldona nutylėjo.

— Egė ji tavo tėvelį, amžiną atilsį, iš suknelės išvilko: išėmė iš antrojo seminarijos kurso Vilniuje!... Katedroj susidabojo, susirašė, o pasakui, vasarą, kai tėvelis, tada dar klierikas, atvažiavo į dvarą svečiuos, mamutė jį ir paviliojo! Abu pabėgt norėjo. Kiek ašarų buvo. O pasakui užsimiršo. Užsimiršo, praėjo... Linksmi buvo

abu, Dieve, duok jiems dangų... Paskiau tėvelis vėl mokinos, jau nebe ant kunigo, o ant agromono. Žinoma, ne man nusidėjėliai teisti, bet tamstos tėveliai, amžiną atilsį, abu nemokėjo gyventi: ir išlaidūs buvo ir balius mėgo, visuomet svečių turėjo... Ir pinigų nemokėjo taupyti... Taip ir sveikata pabaigė... O gyvent mamutė kaip norėjo, kaip vis graži būt norėjo... Būdavavo... Žinoma, ne man nusidėjėlei teisti, bet būdavo...

Tarnaitė Aldona nežymiai pamerkė Teofilei, kad susilaikytų, ir ji susilaikė.

— Pasakyk, Teofile, kaip.. — ir sinjorina Aldona užsikirto ant pusės žodžio.

Ūmai ji susigriebė ir paklausė:

— Pasakyk, Teofile, kaip sunki buvo vokiečių okupacija?... Na, kaip gyveno per karą mano krikšto mama?

Teofilė pradėjo pasakoti. Ji kalbėjo, pasakojo, o vertėjas, kaip mokėjo, vertė italų ar vokiečių kalbon. Sinjorina Aldona klausė ir galvojo apie Genują, apie Margaritą, Antonino Urso, apie leitenantą Audenį ir kad galimas daiktas, kad ir jos krikšto tėvas buvo į jį panašus. Jos vaizduotėj kilo praeities vaizdai, atsiminimai. Sužieduotuvės su daktaru Paolo Mediori... Balius karininkų Ramovėje... Medžioklė Vievio miškuose... Aeroplanu virš Dubingių ežero...

— O panelytės krikšto mama nusipirko

kažkur kareiviškos duonos plodelę, — pasakojo per vertėją Teofilė, — parsinešė namo, paraikė, paraikė: riekele man, riekele kiemsargio vaikams, o pati renka nuo stalo trupinėlius, dažo į druską ir vis burnon, burnon... Tik staiga pažvelgė į mane ir kad prapliups verkti! Panele, raminu aš ją, Dievo valia, sakau, maž jie sveiki sotūs... O ji vėl kad sukliks ir per ašaras: aš, sako, juos abu šianakt sapne nuogus plikus mačiau!

Kai vertėjas išvertė, Teofilė nusišluostė skarelės kuliais ašaras ir vėl nebežinojo apie ką pasakoti. Greit ji susivokė ir ėmė Tījūnaitytę guosti:

— Mat, dėl to, nabagės, tai apsirikta: esi sveika, graži, turtinga. Gal ir savo namus turi, ar šiaip turto kokio?

— Turiu, Teofile, šį tą.

— Taigi matau, panele, matau. Ar tėvelis paliko ar pati įsigijai?

— Dievo Apveizda mane apdovanojo.

— Taigi, panele, taigi. Matau... Ak ir man tavo krikšto mama už dvejus metus neapmokėjo, paliko skolinga. Ir namus jos saugojau ir turta...

— Gerai, Teofile, viskas bus tau atlyginta... O dabar aš pavargau. Gal paliksite mane viena.

Teofilė su vertėju atsisveikino ir išėjo.

Pasilikusi viena sinjorina Aldona pasitai-

sė sofoje ir vėl ėmė galvoti apie Genują, apie demarkliniją, už kurios pasiliko malonus mylimas jaunikaitis... Apie tėvą, motiną, podę... Teofilės pasakojimas jos nesujaudino. Vis kažkas buvo seniai, be jos. Be to, gedulingai nusiteikti ir susikaupti trukdė jai ir kosulys ir sloga. Į vakarą pakilo karštis, ir kai atėjo advokatas su vertėju, sinjorina Aldona kuo trumpiau išdėstė reikalą, sulygo užmokestį už bylos vedimą ir prižadėjo rytojaus dieną išduoti jam įgaliojimą.

Naktį ji blogai miegojo, vartėsi, kosėjo, ir vis regėjos jai — lyg kambary dvokė supelėjusia citrina.

Rytojaus dieną, kai sinjorina atbudo, išgirdo gatvėje tylus skambalėlius. O ir miestas pritilo, ir nebesigirdėjo jokio triukšmo ir ratų tarškėjimo. Priėjusi prie lango pamatė nuostabų reginį: ne tik visi stogai ir apylinkės kalnai buvo balti nuo sniego, bet ir miškai. Gatvėmis važinėjo rogėmis, skambėjo skambulėliai ir grundė nuo šaligatvių sniega. Viskas, pasirodė jai, per vieną naktį pasikeitė, pagyvėjo, pralinksmėjo. Net lenkų vėliava Gedimino kalne, regėjos, rangėsi gyviau. Sinjorinai Aldonai taip patiko toks vaizdas, kad ji ir pati pralinksmėjo, ir po arbatos abi su tarnaite išvažiavo pasivažinėtu po miestą rogėmis. Pasikiau užsuko pas notarą. Išdavė advokatui įgaliojimą ir sugrižo į viešbutį. Viešbuty jai vėl pasidarė negera ir sinjorina atsigulė.

Penktadienį Teofilė, panelė Aldonos įprašyta, užpirko šv. Mikalojaus bažnyčioje mišias su egzekvijomis už Tijūnaičių giminę. Nors keistą įspūdį Genujos Santa Marija Dolorosa bazilikos maldininkei padarė mažutė lietuvių bažnytėlė ir joje apeigos, bet tas prastumas taip ją paveikė, kad kai kunigas, užduodamas potėrius, suminėjo jos tėvo ir motinos vardus, ji saldžiai apsiašarojo ir gedulingai nusiteikusi išbuvo visą dieną.

Pasnigus ir prasidėjus šalčiams, ir sinjorinos Aldonos sveikata pagerėjo. Tiesa, karščio vakarais šiek tiek ir turėdavo, bet šiaip jautėsi gerai ir kasdien važinėjosi po miestą ir jo apylinkes rogutėmis.

Pasidarius geram rogių keliui, pradėjo ji ruoštis į dvarelį aplankyti savosios gimtinės, bet vis atidėliojo. Atidėliojo dėl dviejų priežasčių. Viena, tai kad vis dar turėjo vakarais karščio, o kita — kasdien ji buvo reikalinga tai advokatai, tai kvietė į komendantūrą.

Sinjorina Aldona pastebėjo, kad nusamdytas advokatas labiau rūpinasi ir domisi ja, negu jos byla. Ir okupantų valdininkai ir pats komendantas, kuris gyrėsi pats esąs lietuvis, labai ja domėjosi ir kaip lietuvaitei teikė jai visokių lengvatų bei privilegijų. Kiti ir kalbino ją lietuviškai. Sinjorinai Aldonai buvo tai ir malonu ir juokinga: malonu, nes Vilniuje, be Teofilės, advokato ir kiemsargio šeimos, daugiau pažis-

tamų ir su kuo pasikalbėti neturėjo. Juokinga, nes pirma komendantas, o ir valdininkai, sakėsi lietuviškai nesuprantą, bet dabar, pasirodė, visi moka, ir daug geriau už ją. Toks jų naivus sukumas ir veidmainiškumas tik juokino Italijos auklėtinę.

Kai pasidarė geras rogių kelias, sinjorina Aldona aplankė ir savo tėvų buvusį dvarelį, kuriame ji gimė ir iki penkerių metų augo. Kelias, keturiasdešimt kilometrų pasirodė jai ilgesnis ir nuobodesnis, negu būtų per visą Afrikos Sacharą. Diena buvo saulėta. Balto sniego atspindžiai žėrė jai į akis ir neprisimerkusi negalėjo žiūrėti. Pakelėje vien tik matė balta skraiste padengtus laukus, pripustytus miškus, griovius, užneštus kaimus, krūmus, rugienas. Vietomis juodavo šilai, girios, o toliese sunku buvo atskirti sodžiai nuo šlaitų ir griovių. Pakelėje triobos buvo vienodos, vienatonės ir savo mažučiais langiukais nuobodžiai žiūrėjo į beribius baltus laukus. Iš tikrųjų Lietuvos vaizdas žiemą priminė jai Afrikos Sacharą. Be to, ir Teofilė ir ji bijojo vilkų ir užpuolikų, nors vežėjas jas ir drąsino. Jau pusiaukelėj sinjorina Aldona pasigailėjo padariusi neapgalvotą žygį: nors ir šiltai buvo apsirengusi, bet šiaurės vėjas košė per jos drabužius, o baigiant važiuoti pasidarė šalta kojoms. Nuvažiavę apsistojo pas vieną ūkininką. Paprašė arbatos, kiaušinių. Nors ūkininko trioboje ir buvo šilta, tačiau sin-

jinorina Aldona vis negalėjo sušilti: vis vaikščiojo po pirkę ir trepsėjo šiltais kaliošais. Paskiau gėrė karštos arbatos. Arbata atsidavė tabaku, sūris buvo kietas, kiaušiniai kieti, o rupi duona nelindo pro gerklę.

Kolei gėrė arbatą ir šiaip visą laiką Teofilė pasakojo apie dvarelį, apie jos tėvus, apie ją pačią mažutę, rodė pro langą, vietovietes, bet sinjorina Aldona nieko nebeatminė ir mažai ką iš jos šnekos suprato; sniegu užnešti laukai nedarė jai jokio įspūdžio.

Nieko ji nebeatminė iš jų buvusio dvariuko, nors, tiesą pasakius, nieko seno jame ir nebeužsiliko. Dvarelio vietoje dabar buvo keletas vienkiemių ūkių. Šis tas sinjorinos Aldonos atminty užsiliko apie didelį baisų ežerą, prie kurio jai vienai buvo draudžiama prisitarti, bet dabar toji pabaisų vieta apnešta sniegu, nieku nesiskyrė nuo laukų plačiųjų, tik ten, kur buvo ežero pakraščiai, šlamėjo sušalusių ajarų karnos ir kyšojo nendrių stiebai. Nebebuvo ir senojo namo, nors ir jo sinjorina Aldona neatminė. Klausydama Teofilės ji galvojo apie šiltą pajūrį, apie savo kambarius, pilnus saulės ir gėlių, palangėje siūbuojančias palmes, kiparisus, už miesto tyvuliuojančią mėlyną jūrą. Kaip visa čia prasta ir pilka, sulyginus su jos antra tėvyne. O kokia ji būtų laiminga, jei galėtų būti ten, būti ne viena, o su Audeniu, su savo mylimu. Ir visos jos svajonės apie tėvų žė-

mę ir toji kelionė į gimtinę vietelę, pasirodė jai dabar vaikiška, sentimentali ir nuobodi. Vienintelis deimantas — tai leitenantas. Koks gražus vardas ir pavardė: Vytautas Audenis! Tai ne Paolo Medori! — pagalvojo sinjorina Aldona ir paklausė:

— Teofile, o iš čia ar toli iki demarklinijos, iki Vievio? —

— Toli, panele, Vievis, visai priešingoj pusėj.

— Gaila.

— O kas, panele?

— Nieko. Aš taip sau. O tu Vievy jokių savo pažįstamų neturi?

— Turiu, panele: keletas seserų tretininkių... Zakristijoną... O kam tamstai?

— Aš taip sau, man Vievis labai patinka, labiau už Vilnių.

Teofilė nieko nesuprato ir atsakė:

— Nelaiku, panele, atvažiavai; kad taip vasarą, per Kalvarijas, per Sekmines, Šeštines ar Dievo Kūno šventę, tai pamatytumei, panele, kokios iškilmės, kokios procesijos su vyskupais, kiek kunigų... Visur gyvų gėlių vainikai, berželiai, eglaitės... O kur panelė gyveni, ar visi katalikai?

— Visi, Teofile, visi. Bet gal bus mums laikas ir atgal traukti?

— Ar, panele, neisi bent kiek apsidairytu?

— Ne, Teofile, man šalta. Geriau anksčiau

grįžkime atgal, kad nesutemtų, kolei parvažiuosim.

Grįždama atgal sinjorina Aldona šiltai susisupė savo kojas, išitraukė su galva į boa ir pramerkdavo akis, tik kai važelis panerdavo į duobę ar pasikreipdavo ant šono. Pramerkusi akis vėl pamatydavo tuos pačius berybius baltus, sniegu užneštus laukus, griovius, šlaitus, mėlynuojančius šilus, ubagiškas triobas... ir jai darėsi kažko baisu. Visas kraštas pasirodė jai klaiki dykuma, kur galima paklysti, sušalti ar badu numirti. Nesinorėjo tikėti, kad Lietuvoj kada nors nsivalytų nuo sniego laukai, atšiltų ežerai, upės ir kad ir čia būtų šilta graži vasara, žaliuotų laukai, žydėtų gėlės...

Privažiuojant miestą ji jau nebejautė nei rankų, nei kojų pirštų, o kai košė per jos drabužius vėjas, rėgėjos jai, it karšta srovė glosto jos kūną. Vežėjas sustojo prie viešbučio, bet sinjorina pati nebegalėjo išlipti iš važelio: viešbučio šveicorius su tarnaitė ją įvedė už parankių.

Ji buvo kaip apkvaišusi: tik prašėsi į lovą, ir reikalavo kuo šilčiau ją apkloti ir palikti vieną; bet tarnaitė Aldona su Teofile ištrynė jai šaltu vandeniui kojas, pagirdė karšta arbata su konjaku ir tik tada paguldė. Naktį sinjorina Aldona labai kosėjo, skundėsi krūtinę sopa, o į rytą užkimo jai gerklė. Kai išaušo, pakvietė gydytoją. Gydytojas ilgai ją vargino, klausė su

steteskopu, klausinėjo apie jos tėvą, motiną, teiravosi, ar nesirgęs kas jų giminėje džiova. Parašė receptą, bet kas per ligą, išeidamas nepasakė. Nuo vaistų sinjorinai Aldonai nė kiek nepagerėjo. Į vakarą jai pasidarė dar blogiau, ir pasirodė skrepliuose kraujas. Vėl pašaukė daktarą. Daktaras atsivedė savo kolegą. Ir vėl ilgai ją klausė per triūbelę, barškino, uždavinėjo klausimų ir išeidami pasiėmė jos skreplių. Ką jie rado skrepliuose, taip pat nieko nepasakė, neprirašė ir naujų vaistų.

Sirgo sinjorina Aldona nesunkiai: tik kosėjo, karščiavo ir buvo labai nerami ir nekantri. Daktaras lankė ją du kartus per dieną, vis ramino ir draudė keltis iš lovos.

Kai po savaitės pasidarė geriau, sinjorina Aldona atsikėlė; daktaras vėl atsivedė savo kolegą ir vėl ją visą apžiūrėjo ir, pasitarę, vėl uždraudė jai keltis iš lovos ir pasakė bent mėnesį neišeiti iš viešbučio. Sinjorina Aldona nusiminė ir parašė laišką į Genują Margaritai. Ji rašė, kad susirgusi, kad esanti labai nelaiminga, norinti kuo greičiau namo...

XXV

Vieną rytmetį gulėjo sinjorina Aldona lovoje ir iš nuobodumo skaitė viename Vilniaus knygyne surastą italų kalba knygą.

— Sinjorina, tamstai laiškas, — tarė įėjusi tarnaitė ir padavė laišką.

Sinjorina pažvelgė į voką ir nustebo: jis buvo ne iš Italijos, ne vietinis, ne iš Lietuvos, o iš Rygos. Ji patikrino adresą ir greit atplėšė voką:

— Brangioji Tautiete, Malonioji sinjorina Aldona! — rašė kažkas lietuviškai, nors tolimesnis tekstas buvo angliškas.

Sinjorina Aldona neiškentė ir pažvelgė, kas pasirašęs:

— Bučiuoju tamstos baltas rankeles. Tamstą karštai myliu, Tamsta gyvena, Tamstos Vytautas Audenis.

Sinjorina visa užkaito, atsikosėjo, nustūmė apklotą ir patogiausią atsėdusi pradėjo skaityti laišką nuo pradžios.

Brangioji Tautiete, Malonioji sinjorina Aldona!

„Tiktai iš pilių, statomų ant ledo, išauga ir rūmai ant žemės“.

(*Mano laiško motto*).

— *Nesusekami likimo dėsniai* — yra kažkieno pasakyta. *Nesusekami ir mūsų keliai, sinjorina Aldona. Štai jau beveik mėnuo, kai Tamsta, kaip meteoras, švystelėjusi mūsų padangėje, išvykai už demarklinijos palikusi mano širdyje gilų šviesų bruožą. Kas dieną aš žiūriu į tą pusę, dūsauju ir savo vaizduotėje audžiu Tamstos veido bruožus, prisimenu Tamstos posakius, žodžius... Jei Tamstos gyvenimo istorija kitus tik sudomino, tai man ji virto evangelija ir reikalinga komentarų. Aš Tamstą myliu, sinjorina Aldona, ir Tamstos asmuo dabar man viskas. Nesistebėkite, Malonioji Tautiete, kad aš taip greit, galima sakyti, iš pirmo žvilgsnio Jus pamilau ir dabar taip atvirai ir drąsiai pasisakau. Greit dienos mūsų bėga, dar greičiau jaunystės svajonės teka, ir kam kilnius jausmus, tyrus pasiryžimus slėpti nuo to asmens, kam jie priklauso. Mylėdamas aš nenoriu būti panašus į tą turtuolį, kuris savo brangenybes po devyniais užraktais laiko. Ir aš jų neslepiu. Tikrai žinau, kad už mano atvirumą ir nuoširdumą Tamsta manęs nepasmerksi. Maž padėkosi už tyrus jausmus, maž juos atmesi, kaip tokio turto kupina, bet nepasmerksi. Niekuomet neuž-*

kirskime kelio būsimiems galimumams, nes galimumai neturi ribų.

Šį laišką tuojau rašyti paskatino mane žinia, kad Tamsta sergi ir liūdi. O kaip aš norėčiau būti arti Tamstos ir kuo nors padėti. Viešėdama pas mus Vievų Tamsta buvai tokia linksma, sveika ir, kai kartą išsitarei man, kad norėtumei po Lietuvos dangumi savo tėvų žemėje ir visą gyvenimą praleisti, aš pasiryžau. Pasiryžau būti Tamstos vadovu, Tamstos vyru, draugu, tarnu, ir šventai ir iškilmingai eiti tas pareigas visą gyvenimą.

Po Tamstos išvažiavimo visos mano mintys ir širdis visur su Jumis. Jei kiltų Tamstai kokie sunkumai, aš paneigsiu bet kokią sau pavojų, bet tik galėsiu padėti Tamstai. Su nekantrybe lauksiu nuo Tamstos žinutės. Kokia ji būtų, visvien man brangi, nes tai bus Tamstos sprendimas.

Bučiuoju Tamstos baltas rankutes. Tamstą karštai mylįs, Tamsta gyvenąs, Tamstos leitenantas Vytautas Audenis.

Data ir adresas per Rygą.

Perskaičiusi sinjorina Aldona įsmigo į priegalvį, užmerkė akis ir laikydama rankoje laišką lyg apmirė: ji pasijuto laiminga esanti! Jos vaizduotė ūmai išaudė šviesius leitenanto Vytauto veido bruožus, jo tvirtą gražią išvaizdą ir jos lūpos prašnibždėjo: „Tamstą karštai mylįs,

Tamsta gyvenąs, Tamstos leitenantas Vytautas Audenis".

O laime, kokia tu laki ir kokia šviesi!

Sinjorina Aldona pramerkė akis, pažvelgė į laišką ir, dar karštai įsitikinusi: „Tamstą karštai mylįs, Tamsta gyvenąs, Tamstos leitenantas Vytautas Audenis“, — pabučiavo laišką, įsikniaubė veidu į priegalvį, ir kelios laimės ir džiaugsmo ašaros nuriudėjo jai per skruostus.

Priešpiet ji atsikėlė. Apsivilko šviesia suknele. Įsisegė į plaukus rožę. Priėjo prie veidrodžio ir pati sau nusišypsojo: graži ji buvo visuomet, bet šiandien buvo ir laiminga, taip laiminga, kaip dar nebuvo. Jos laimė tryško jai iš akių, iš veido, iš drabužių ir iš visos jos esybės. Tiesa, jautė silpnumą ir turinti truputį karščio, bet gal tai iš didelės laimės. Apsisuko prieš veidrodį ir, gerėdamasi pati savimi, garsiai ištarė: „O kad jis mane pamatytų tokią“.

Jos mintys nuskrido į jį...

Pietų valgyti sinjorina Aldona nusileido į viešbučio restoraną. Užėmė staliuką. Jai patarnavo du oficientai, tik dėl jos vienos apsitaisę frakais. Tik dėl jos pakūrė abi krosnis, pastatė ant stalo žydinčių gėlių. Viešbučio savininkas ištraukė iš savo indaujos brangųjį porceleną, sidabrą, ir blykstelėjo prieš gražią garbingą viešnią visa buvusią restorano prabangą. Atsisėdusi už staliuko sinjorina trynė rankutes, vis tvarkė ant pečių savo brangų boa, o iš jos akių ir

veido dvelkė į visus gerumas ir palaima. Padvinėjo tarnai su visomis ceremonijomis. Sinjorina ragavo valgių, ragavo vyno, buvo dėkinga už patarnavimus ir visiems nekaltai šypsojos. Visi džiaugėsi, kad ji pasveiko. Ir ji pati jautėsi, kad ji pasveiko.

Kai sugrįžo į savo kambarius, vakaruose sėdo saulė. Sinjorina Aldona pirmą kartą savo gyvenime pamatė tokį gražų saulėleidį: visas vakarų krašto dangaus plotas buvo persunktas skaisčiais raudonais dažais. Skersai tą žydinčių raudonų aguonų lauką, iš pietų vakarų į šiaurę, buvo išvartytos ilgos vagos ir atrodė, it suverstai raudonos pajuodusios bronzos klodai. Ten, kur tie klodai-debesėliai buvo storesni, ir vagų vėlėnos buvo tamsesnės. Plonesnėse vagose matėsi pailgi siauri akivarai, it tirpyto aukso pripildyti ir išblėsusiomis žarijomis apdėti. Tarp tų akivarų ir suverstų bronzos klodų smego gilios mėlynos dangaus prarajos. Eteras jose buvo toks ryškus ir toks mėlynas, kaip pačioj Rivieroj. Raudoname dangaus fone įžiūrėjo sinjorina Aldona ir tuos nuostabius dailininkus, kurie užbaigė savo dekoracijas vakaruose, ilga tiršta krutančių kryžiukų masė traukė padange į rytus, kad iš tolo pasigrožėtų savo atliktu darbu. Kai tie krutantieji kryžiukai patekdavo į mėlynas dangaus prarajas, Rivieros auklėtinė pažindavo juose ir dailininkus — tai varnų ir kuosų gyvas legijonas.

Sinjorina Aldona pažvelgė pro kitą langą: ir čia siekė saulėleidžio atspindžiai ir tirpstančiais raudonais dažais dažė bažnyčių bokštus, kryžius, namus, stogus, sienas... Kaip ką tik rausvai nuspalvuoti ir dar neišdžiūvę degė mirgėjo ant Trijų Kryžių kalno trys kryžiai ir, kaip prieš atokaitą, kaito Užvengy raudoni pušų lie-menys. Niekuomet ir nieko panašaus ji nebuvo mačiusi Rivieroj, o ir Egipte tokių gamtos stebuklų neregėjo. Negreit geso vakaruose zara ir negreit temo. Pagaliau, kai horizonte paliko tik siaura raudona juostelė, sinjorina Aldona uždegė elektrą ir atsisėdo prie stalo leitenantui Vytautui laiško rašyti. Mintys liejosi sklandžiai.

Brangus Tautieti, Malonusai Misteri Vytaute! — rašė sinjorina Aldona iš pradžių lietuviškai, toliau angliškai.

„Nepridera tikėti žodžiu, nei įkvėpimu, bet atsargiai ir išmintingai pagal Dievą viską apsvarstyti“.

(Mano laiško motto).

Tamstos malonus laiškėlis atnešė man jėgų, vilties ir džiaugsmo. Džiaugsmo, kad nuo šios dienos aš nebesijausiu vienu viena esanti šiame pasauly, kad Tamstos draugystė ir meilė sustiprins mane, atskleisk man ir tolimesnius naujus horizontus. Teisybė, Misteri Vytaute, „Nesusekami Likimo dėsniai“, painūs vingiuoti ir mūsų keliai! Ar aš važiuodama savo tėviš-

kės atlankyti tikėjas sutikti Tamstą?! Bet susitikome ir viens kitu susidomėjome. Ir aš Tamstą įsidėjau savo širdin ir nė valandėlę nebuvau užmiršusi. Tolimesnį mūsų kelią nubrėštie patys Likimo dėsniai. „Didelė yra išmintis nesikarščiuoti darbuose, ir nesilaikyti atkakliai savo nuomonės“. Elgsiuos taip aš, palinkėsiu tai ir Tamstai.

Ligi šioliai gyvenau labai nuobodžiai ir niekur nesiskubinau. Nepratusi prie vietinio klimato ir tokių didelių šalčių, keletą kartų persišaldžiau, buvau susirgusi. Dan ir dabar neišeinu iš viešbučio. Kai tik bent kiek pasveiksiu, greičiau baigsiu visus savo reikalus ir vyksiu į Kauną. Nejauku okupuotoje sostinėje gyventi. Man rodosi, kad ir visi čia taip jaučiasi. Tamsta mane prie demarklinijos sutiksi ir palydėsi. Ar taip? O tuo tarpu iki greito pasimatymo. Lauksiu Tamstos malonių laiškelių, ilgėsiuos ir, vakarais žiūrėdama į stebuklingus saulėleidžius, dūmosiu apie Tamstą. Sudie, Brangusis Tautiet, Mielasis Misteri Vytaute. Iki greito pasimatymo. *Mylima ir mylinti Aldona*”.

Kai sinjorina Aldona atsigulė į lovą ir išmatavo temperatūrą, pasirodė turinti karščio. Karštis kamavo ją visą naktį: vis rašė Vytautui laišką, tai su juo pačiu kalbėjosi, o pro langą kaitino ją saulėleidžio atspindžiai ir liejosi ant popieriaus raudonos raidės. Į rytą ji užmigo ir miegojo ilgai. Kai atbudo, pirmučiausia nusi-

džiaugė, kad ji šiame pasaulyje nebeviena, kad mylima ir mylinti. Džiaugėsi parašiusi laišką, džiaugėsi sulauksianti atsakymo ir greit pasimatysianti su mylimu berneliu. Kai pamėgino keltis iš lovos, susisuko jai galva, apraipo akys, ir ji vėl atsigulė.

Atėjęs daktaras išbarė ją už vakarykščią dieną ir griežtai įsakė visą savaitę nesikelti.

Praėjo savaitė ir kita. Sinjorina Aldona šventai pildė daktaro įsakymus. Nesikėlė iš lovos ir gulėdama atsakė į Vytauto antrą laišką. Sveikata jos nėjo geryn. Daktarai vėl darė skreplių analizą, leido po oda vaistų. Po vieno konsiliumo patarė jai su pirmu atodrėkiu išvažiuoti iš Vilniaus ir skubėti į Rivierą.

Sinjorina Aldona nusiminė ir susirūpino. Parašė laišką Vytautui, parašė Margaritai ir nekantriai laukė jų atsakymo ir atodrėkio.

Prie jos nuolat budėjo tarnaitė Aldona, kasdien atėidavo Teofilė. Atsivesdavo su savo vaikais kiemsargio žmona padėkoti gerajai panelei už suteiktas jos mažiukams dovanėles — šiltus rūbelius, batukus, šalikus, bliūzeles.

Pirma atėjo laiškas nuo Margaritos. Ji kvietė Aldoną mesti viską ir kuo greičiausiai skubėti į Rivierą. Rašė, kad ji susižiedavusi su sinjoru Antonino Urso ir, kai ji atvyksianti, iškelsią ir vestuves. Kadangi sinjorina Aldona parašė jai tik apie savo negalavimą, tai Margarita, nieko blogesnio nemanydama, labai ir nes-

sielojo. Ji papasakojo laiške, kaip eina reikalai, kiek centnerių išspaudę vyno, alyvos, kaip sekasi naujų namų statymas Chiavary. Rašė, kad pražydusios geltonosios rožės ir kokias sau vestuvėms pasisiūšianti suknius. Perskaičiusi jos laišką sinjorina Aldona net apsiverkė. Nepasimačiusi ir nepasitarusi su Vytautu ji nenorėtų vykti iš Lietuvos. O Vytauto atsakymo į paskutinį jos laišką vis nebuvo ir nebuvo. Ji pradėjo nerimauti, nekantrauti ir spėlioti, kas per priežastis, kad taip ilgai neatsiliepia jos mylimasis. Matydamos ją neramią ir kažkuo susirūpinusią, dūšaudavo prie lovos ir Aldona su Teofile.

— Ak, panele, panele, — dūšavo Teofilė, — negeru laiku Tamsta atvažiavai: kad taip vasarą, per kalvarijas, per gegužines pamaldas ar per Sekmines... Tai gražumėlis, o Dievo Kūno šventėje: iš visų bažnyčių procesijos... Abu vyskupai, viso Vilniaus kunigai, — ir Teofilė pradėdavo savo seną dainelę.

Sinjorina Aldona mažai ko jos beklausdavo. Pakęsdavo ją tik tam, kad nebūtų visą dieną viena ir kad apsisaugotų nuo dažnų netikėtų advokato atsilankymų, kuris jai jau nebe juokais pradėjo pirštis.

Vieną rytmetį, gan anksti, kažkas pasibeldė į jos kambario duris. Sinjorina Aldona buvo viena. Ji pamanė, kad tai Teofilė atėjo ir pašaukė — prašau. Kažkas nedrąsiai įėjo kam-

barin, ir sinjorina Aldona, pamačiusi dideliame veidrody svetį, sušuko — Vytaute!!!

— Aldona! Tu sergi?! — pripuolė prie jos Vytautas, ir jie abu apsikabino.

— Mano brangioji!... Išsvajotoji! Tu sergi?! Tu nesveika?! Labai sergi? Sakyk? — kugždėjo Vytautas, bučiuodamas jos rankas, veidelį, palaidas kasas ir nusigandusiomis akimis stengėsi atspėti jos ligą.

— Mano mielas! Mano brangusis! Tai tu dėl manęs leidais į tokį pavojų? Vytaute! Mano brangusis leitenante!

— Aldona, mano brangioji, išsvajotoji, Aldona, — tik kugždėjo glamonėdamas ją Vytautas Audenis.

— Ir tu nepabijojai?... Ar negresia čia tau pavojus? Tu persirengei civiliu? Koks tu gražus ir su civiliais rūbais! O Vytaute, Vytaute. Aš sergu, bet tu man atnešei sveikatos... Aš pasveiksiu. Aš tuojau pasveiksiu, ir mes vyksime į šiltus kraštus, į šiltą pajūrį, į mano vilą, kur mūsų rožės laikia, palangėje kiparisai ilgisi... Kur mėlynoji jūra nuo amžių tyvuliuoja, mėlyname danguje skaisti saulutė per dienas šypsosi! Vytaute, Vytaute! Mes ten būsime laimingi, laimingi būsime, tik greičiau iš čia, greičiau, — šnibždėjo jam Aldona, glamonėdama jo liemenį ir bučiuodama jo gražų veidą ir spausdamosi prie jo krūtinės.

— Nuobodu man čia vienai, Vytaute! Ir

sirgti, ir gyventi, ir mirti norėčiau tik prie tavęs. Išvežk, Vytaute, mane iš čionai. Čia brangi man šalis, bet aš atpratusi nuo jos klimato, nuo tų baisių šalčių. Čia aš nuvysiu, sušalsiu, o ten mes abu būsime sveiki ir laimingi...

— Malonioji, viską padarysiu, viską pasieksiu, tik nors kiek sustiprėk. Aš nuo tavęs nebeatsitrauksiu, nors ir šimtas pavojų man grėstų!

— Vytaute! tu karys. Tu mane lydėsi... Tu nusižengsi... Bet ar negresia čia tau pavojus? Ar nepastebėjo kas?

— Nieko aš nebijau, brangioji Aldona. Kas man visi pavojai, jei tu pati pavojuje. Aš viską jau padariau: aš išėjau atsargon, gavęs Lietuvos armijos kapitono laipsnį. Pulko vadas padarė tai daugiau tau, ne man. Jau ir pasą turiu. Aš po senovei Amerikos Jungtinių Valstybių pilietis. Tik kad tavo tarnaitė neišplepėtų, kad aš buvęs Lietuvos armijos karys... Žinai, Aldona, ir štabe ir Užsienių Reikalų Ministerijoje visi tik apie tave dabar ir kalba. Jie visa žino. Žino, ir kas tavo vertėjas: tai lenkų žvalgybos agentas. Bet mes už juos gudresni... Atvykau aš per Rygą...

Kai atėjo iš miesto su pirkiniais tarnaitė, ji labai nustebė pažinusi civiliniais rūbais tą patį karininką, kuris taip rūpinosi jos panele Kaune ir Vievų.

Teofilei ir kiemsargio žmonai buvo pasakyta, kad tai atvažiavęs sinjorinos Aldonos sužadėtinis jos namo parsivežtų.

XXVI

Buvęs Lietuvos armijos karys apsigyveno tame pačiame viešbuty, gretimame kambary, amerikono misterio Vytauto Audenio pavarde, kaipo sinjorinos Aldonos Tijūnaitis-Manganelli sužadėtinis.

Ir jis neleido sinjorinai Aldonai keltis iš lovos. Audenis nuolat buvo prie jos ir vaikščiojo apie ją, kaip slaugytojas. Sinjorina Aldona jautėsi geriau ir pralinksmėjo. Kad ne tas karštis, ji būtų ir atsikėlus. Abu tik laukė pirmojo atodrėkio.

Vieną vakarą sėdėjo jis ant jos lovos krašto, ir abu kalbėjosi. Audenis pasakojo jai apie savo karišką tarnybą Lietuvos aviacijoje; kaip jis dalyvavo Mažosios Lietuvos atvadavime ir kaip Klaipėdos priemiesty, sumušęs vokiečius ir prancūzus, vienas pirmųjų su sukilėliais įžengė Liepų gatve į miestą; pasakojo apie savo pasisekimus ir nepasisekimus Jungtinių Valstybių kariuomenėje, kur jis Prancūzijoje, vokiečių fronte, buvo sužeistas. Pasakojo apie savo namiš-

kiaus, gimines čia Lietuvoje ir Amerikoje. Pasakė jai ir savo sumanymus ateityje.

— Taip brangioji, — kalbėjo jai Audenis, glostydamas jos ranką, — dabar visi matome, kad ateities karas, tai karas ore su visomis dar neatspėjamomis baisenybėmis. Todėl aš dar anksčiau nutariau išstoti iš Lietuvos kariuomenės, grįžti Amerikon ir ten tinkamai pasiruošti aviacijai. Amerikoje ir sąlygos geros, ir aviacijos mokslas aukštai pastatytas. Turiu keletą gabių tautiečių vyrų aviatorių. Neseniai man rašė iš Amerikos, kad vienas mūsų tautietis, Stasys Girėnas, net nuosavą lėktuvą įsigijęs ir privačią mokyklą lakūnams įsteigęs. Pasisitengsiu ir aš turėti lėktuvą. Iš pradžių mes ten susidarysime civilinę eskadrilę, kuri vėliau galėtų labai praversti Lietuvai karuose su lenkais ar kitais priešais... Tuo tarpu vyksime mes abu į Genują, ir kolei tu sustiprėsi, aš, mūsų Krašto Apsaugos Ministerijos padedamas, stosisi lavintis į Italijos oro laivyną. Paskiau abu vyksime Amerikon. Aš ir tave išmokysiu skraidyti... O jei leis tavo sveikata, mes abu drauge atliksime didelį mūsų tėvynės garbei žygį!

— Kokį?

— Mes abu atskrisime iš Amerikos Lietuvon be nusileidimo!

— Brangusis, kiek daug mano širdy tau meilės ir kiek maža aš turiu fizinių jėgų, kad galėčiau padėti. Jos akyse sublizgėjo ašaros.

— Mažyte, tu man daugiau padėsi savo siela, savo intuicija, įkvėpimu, negu savo jėgomis, — paspaudė jai rankas Audenis.

— Tikėk, brangusis, kad mano siela, mano šešėlis visuomet bus su tavimi žemėje ir padangėje... Tu daug pajėgsi, aš tai numatau iš anksto. Ar tu jau apie savo sumanymus pasakojai kam?

— Kalbėjau su savo draugais, aviacijos karininkais, ir garbės žodžiu pasižadėjau jiems atvažiuoti ar atskristi į Lietuvą, jei tik grės tėvynei koks nors pavojus iš lenkų ar iš kitų priešų. O Vilniaus aš ir Amerikoje neužmiršiu, ir be karo atskrisiu, kai ateis laikas Lenkų arą nuo Gedimino bokšto nuplėšti. Žiūrėk, kad spurda — nerimsta grobiko ranka pririštas...

— Nežiūrėk ten, Vytaute, jis tave tik nervina ir be laiko semia tavo jėgas.

— Ne nervina, o žadina! — ir buvęs karininkas visas sujudėjo.

— Būk ramus, ateis laikas... Jie tau pritarė?... Tavo draugai? — nukreipė sinjorina Aldona kalbą ir užtraukė langatiesę, kad nesimatyti Gedimino kalne lenkų vėliava.

— Dargi labai. Tai tokie entuziastai narsuoliai. Neveltui Didžiojo Vytauto ainiai. Tai Jaunoji Lietuva, Aldona. Dar dideli žygiai ir didelės aukos mūsų laukia! Bet mes pasiruošime.

— Ak, Dieve mano, o aš turiu sirgti, turime važiuoti į svetimus kraštus gydytis, — ir

sinjorina Aldona susmuko galva į priegalvį ir, susigraudenusi paskendo savo palaiduose pukiuose plaukuose. Audenis apklojo jos nepri-dengtus pečius ir ėmė raminti ją ir glostyti sa-vo tvirta vyriška ranka jos kvepiančią galvą.

— Tu nusiramink, brangioji. — Rívieroj tu greit pasveiksi. Tu tik labai persišaldei... čia...

— Ach mano mielas, tu nebijok, aš pasveik-siu. Aš pasveiksiu ir tavęs neapvyliu: aš ne bet kokia moteriškė—aš neleisiu tau pakeisti šventos kūrybos ugnį į šiltą moterystės gūžtą. Tu padan-gių erelis, o ne šeimos židinio sargas. Aš tai supratau iš pirmo tavęs pamatymo. Už tai aš tave labiausiai ir pamilau. Aš pasistengsiu būti tau gyvenimo eliksyras, kuris svaigintų tave ir skatintų naujiems žygiams, naujiems dideliems darbams, ne man, ne tau, o savo tautai ir visai žmonijai. Tavo laimė — bus ir mano laimė. Tavo garbingi žygiai — kartu vainikuos ir ma-ne. Tik vieno aš tave prašysiu — tai pi-giai nerizikuoti savo gyvybe! Ji visų bran-giausias turtas tau, man, tėvynei ir visai žmo-nijai!... Ir jie abu apsikabino

— Brangioji Aldona, — po valandėlės kal-bėjo jai Audenis, prisitaikinęs prie jos lovos taip, kad matytų jos gražų veidą, — tu, aš matau, su-sirūpinusi ir susijaudinusi. Kad tave nuramin-čiau, aš tau paskaitysiu iš savo visų kelionių knygos. Brangi tai man knyga. Brangi ji turi būti ir tau ir visiems geros valios žmonėms. La-

bai gaila, kad ji dar neišversta į lietuvių kalbą. Štai ji, — ir Audenis išėmė iš savo kelionių lagaminėlio puikiais odos apdarais nedidelę knygelę amerikiečio Prentnicės Mulfordo „Prieš Mirtį“.

— Brangi tai yra man knyga, — kalbėjo Audenis vartydamas puslapius, — nors jos pavadinamas, mano nuomone, visai neatitinka turinį, jei mirtį suprastume kaip tokią...

Sinjorina Aldona paėmė knygą į rankas, pavartė, perskaitė pavadinimą ir paklausė:

— O tu tėvo Kempiečio knygą apie „Kristaus Sekimą“ skaitei? Ji yra mano stalo ir mano kelionių knyga?! — ir sinjorina Aldona pasiekė nuo staliuko knygelę italų kalba.

— Skaičiau brangioji, skaičiau. Bet man ji mažiau patinka. Daug joje Dievo tobulybės ir žmonių išminties deimantų ir perlų paberta, bet toji knyga labiau tinka tėvams vienuoliams, atsiskyrėliams, o šitoj knygoj aš nerandu, kad būtų galima išleisti nors vieną sakinį, nors vieną žodį pakeisti. Aš tau paskaitysiu keletą mano pabrauktų minčių bei aforizmų. Pora jų aš įrašiau tau ir savo laiške iš Vievio, — ir Audenis pradėjo skaityti angliškai:

— Lavinkimės pasisekimo laukimo mene.

Kas nelaimės laukia, jos prašo — tas jos ir susilaukia.

Žmona vyrui turi būti tas, kas laivo kapitonui kompasas.

Kol vyriškis nesugebės gerbti moteriškojo

prado kaipo „Veikiančios Jėgos“ laidininko, kaipo „Aukščiausios Išminties“ pasiuntinio, tol jis niekadęs neįsigis tų jėgų, kurios yra būtinos šviesiam žmogui...

Kai Audenis norėjo skaityti toliau, sinjorina Aldona sugriebė jį už rankos ir tarė:

— Palauk, Vytaute, duok pamąstyti.

Tai tarusi ji paleido jo ranką ir plačiai iškėtusi akis susimąstė.

— O čia kas? — paklausė sinjorina Aldona, kai Audenis išėmė iš lagaminėlio kažkokį medalioną.

— Čia mano antrasis kelionės draugas, tai mano globėjas visose kelionėse žemėje ir padangėse, kai aplinkui kulkos švilpia, šrapneliai sprogsta... Tai Šventas Kristupas.

— O kas čia atspausta?

— Šventas Kristupai, saugok mus!... Tai mano motutės dovana!

— Vytaute, myliu aš tave!... Šventas Kristupai, saugok mus!... — suriko sinjorina Aldona, apkabino Audenį už kaklo ir padėjo jam ant krūtinės savo galvą.

*

*

*

Pirmame atodreky, tuojau po Naujų metų greituoju traukiniu, atskirame kupe, jie abu ir išvažiavo Italijon. Kartu su jais važiavo ir tarnaitė Aldona. Teofilei sinjorina Aldona išdavė

visišką įgaliojimą, paliko ir pinigų pragyvenimui jai ir bylai vesti.

Kai pervažiavo lenkų sieną ir atsidūrė Vokietijoje, Audenis telegrafavo į Genują ir į Berlyną profesoriui.

Berlyne, vagono kupe, aplankė ligonę telegrama išsauktas plaučių ligų specialistas profesorius. Kadangi per tą pusvalandį nesuskubo jis ligonės apžiūrėti, tai pavažiavo drauge keltą stočių toliau. Kas per liga, profesorius nepasakė, bet kai Audenis norėjo gauti sutikimą prireikus atvažiuoti ir į Genują, medicinos garsenybė numykė ir nenoromis atsakė, kad gal nebūsią reikalo.

— Kaip tai nebus reikalo? — paklausė ūmai nustojęs pusiausvyros Audenis, — ji greit pasveiks?

— O tai taip, mano pone, jūsų sužadėtinė greit pasveiks, greit greit... Tik mažiau vaistų, daugiau oro, saulės, ramybės... Ir pats sau, mister, pasirūpink daugiau ramybės... Ir po oda nieko nebereikia leisti...

— O dieta? — vis dar nesuprasdamas klausė Audenis.

— Dieta?! Dieta — viską galima valgyti, viską... Ir vyno truputį... Na, mano pone, šioje stoty aš ir išlipsiu. Laimingos kelionės tamsoms. Jei kas kaip, prašau parašyti — aš atsakysiu, — ir medicinos garsenybė, įleidusi į ki-

šenę keletą rudų vokiškų banknotų, pasakė dėkui, sudie ir išlipo nedidelėje stotyje.

Juo arčiau į pietus, juo daugiau buvo šviesos, saulės ir mažiau laukuose sniego. Miuncheno stoty varvėjo nuo stojų, ir sinjorina Aldona, apsigaubusi boa, paprašė Vytauto atidaryti langą. Jis atidarė.

— Ak, mano mielas, mano brangusis, aš jaučiu — jau kvėpia Italija! — nudžiugo sinjorina Aldona ir įtraukė į plaučius gryno oro.

— Iš tikrųjų, brangioji čia jau pavasariu kvėpia, — apsidžiaugė ir Aūdenis.

— Ne pavasariu, o Italija, — ir sinjorina Aldona, maloniai nusišypsojusi, perbraukė jam per tankius plaukus savo ranka ir paklausė:

— Ar tu buvai kada nors Rivieroj?

— Ne.

— O Italijoj?

— Ne.

— Ir Šveicarijoj nebuvai?

— Nebuvau ir Šveicarijoj, nors šiaurės ir vakarų Europą visą išvažinėjau.

— Ak, mano brangusis, juk aš tave apie tai jau klausiau... Aš taip laiminga, taip laiminga, kad pati nebežinau, ką kalbu. Man viskas painingas... Žinai, Vytaute, Italijoj mes tarp savęs kalbėsime tik lietuviškai, tiktai lietuviškai. Savo palangėje aš rūtų pasisodinsiu. Pavasarij man Teofilė atsiųs... Ir prie altoriaus eisiu su rūtų vainikėliu ant galvos, o ne su oranžijų; bū-

tinai su rūtų. Tegū iliustrissimos sinjoros suka sau galvas. Cha, cha...

— Aldona, brangioji, tu nekalbėk tiek daug. Tau reikalingas ramumas. Tu šiandien perdaug jautri ir perdaug kalbi.

— Kad gi man šandie geriau, brangusis; kaip aš tylėsiu, kad mano laimė nebetelpa mano širdyje... Vytaute, dar bučini... Mato kas?

— Mato. Bet tu neužmiršk, kad mes dar ne Italijoje, kur sužadėtiniai gatvėse ir viešose vietose atvirai bučiuojasi.

— Greit būsime ir Italijoje. Tegū visi gėrisi mūsų laime. Mūsų meilė skaisti.

— Aš priversiu langą?

— Palik jį atdarą. Aš noriu žiūrėti.

— Negalima, Aldona, tuojau įvažiuosime į kalnus, bus vėsiu. O kol tu taip išbalai?

— Perdaug jau laimė mane slegia. Tik pamanyk, Vytaute, mano brangusis Vytaute, visą jaunystę išbuvau vieną vieną, svetima, ir visi man buvo svetimi, o štai dabar esu ir būsiu su tavimi, su savo tautiečiu, mylima ir mylinti. Aš būsiu daug daug kartų laimingesnė, kaip kad buvau mažutė laiminga su savo tėveliu... Aš būsiu visai laiminga. Aš tave, brangusis, išvedžiosiu visais savo takeliais, kuriuos aš savo mažutėmis kojytėmis numyniau. Nuvažiuosime pajūrin, į maudykles, aplankysime tą požemį, kuriame aš Marjucci auginau. Surasime ir Marjacci; jei ji neturtinga, sušelsime ją. Paskiau nu-

važiuosime ir į kalnus, kur aš bandą ganiau. Būtinai nuvažiuosime. Surasime ir tėvą Bernardino, jei jis dar gyvas. Ant tėčio kapo marmuro paminklą pastatysime... Vytaute, tebūnie mūsų gyvenimas — mūsų šventė, o ir kitiems iš mūsų šventės tebūnie laimė. — ir sinjorina Aldona, apkabinusi Vytautą Aūdėnį už kaklo, vėl prisispaudė prie jo veidu ir nurimo.

Aūdėnis pamažėl atitraukė ją nuo savęs, paguldė ir rūpestingai apklojo skara. Sinjorina Aldona sumerkė akis ir nutilo. Jis atsisėdo gale kojų ir savo mylinčiu žvilgsniu glostė jos liesą veidelį, jos brangius bruožus ir klausėsi, kaip ji kvėpuoja. O, kokia brangi ir meili ji jam pasirodė tą valandėlę! Jis prisilenkė ir prisispaudė prie jos veidu.

XXVII

Juo arčiau į pietus, juo daugiau buvo šviesos, saulės, ir jau nakčia nebeašarojo kupe langas. Sinjorina Aldona buvo linksma, giedri, bet Audenis matė, kaip ją vargino šitoji kelionė ir kaip ji kasdien silpo, ėjo menkyn ir vis labiau ir labiau blyško jos veideliai. Jis rūpinosi, nerimavo, bet savo nerimastį stengėsi nuo jos paslėpti.

Kai pervaziavo Šveicarijos sieną ir atsidūrė Italijoje, sinjorina Aldona vėl jį išbučiavo; iš džiaugsmo apsiašarojo ir vėl paraudo jos veideliai.

— Mano mielas, pavakarį mes jau būsimė Genujoj, o rytoj rytą mus pasveikins pro mano langą skaisti Rivieros saulutė. Ji ir žiemą Rivieroj skaisti ir šildo. Žinoma, ne taip kaip vasarą, bet man, ligonei, užteks...

Kai traukinys pradėjo bėgti Genujos priemiesčiais, sinjorina Aldona nebegalėjo nusėdėti: ji ir verkė ir juokėsi, bučiavo Vytautą, tarnaitę ir sakėsi, kad jai dvigubai prisidėję jėgų.

— Jūra! Jūra! Vytatai, jūra! — sušuko sinjorina Aldona ir, sugriebusi ją už rankos, pritraukė prie lango.

Jūra blykstelėjo, šmėstelėjo savo laivais, prierplaukėmis, švyturiais, ir tuojuo ją užbėgo namų labirintas.

Kai traukinys pradėjo trenkti miesto gatvėmis, sinjorina Aldona prisispaudė prie lango ir, regėjos, visa užmiršo: ir save, ir ligą, ir laimę. Traukinys šmukstelėjo į tunelį ir dar smagiau pradėjo trinksėti. Pagaliau išlindo į šviesą ir pabėgo po plačia dengta platforma.

— Margarita! Margarita! — sušuko sinjorina Aldona ir pasverdėjo. Aūdenis ją prilaikė.

Perone jos laukė Margarita su dideliu gėlių bukietu. Čia pat stovėjo Antoninò Urso, Marcelle, Amnesia, senas Martini, lazda pasirėmęs ir filosofijos daktaras, taip pat su gėlių bukietu. Sinjorina Aldona visa iš džiaugsmo užkaūto, išglėbo ir, kai bučiaivosi su Margarita, riedėjo jai per veidą ašaros.

Iš traukinio ji išlipo, kaip apsvaigusi. Į vilą, į jos naujai atremontuotus ir gražiai išpuoštus kambarius ją ėnešė nešte. Sinjorina Aldona jau nebesidžiaugė nei namo parvykusi, nei savo gražiu butu. Nebematė, regėjos, ji nei greta savęs Vytauto, nei Margaritos, nei kitų savo artimų žmonių — ji visai nusilpo.

Pašauktas daktaras palytėjo jos pulsą,

išvirkštė po oda širdies veikimui palaikyti vais-
tų ir liepė duoti jai kuo daugiau ramybės.

Rytojaus dieną ji atsigavo. Atsigavusi pa-
norėjo pamatyti visus savo kambarius, paprašė
išnešti ją į sodą, pakelti į bokštą. Apsiverkė
pamačiusi kiparus, apsidžiaugė paglosčiusi sa-
vo mylimus šunis. Norėjo ji balkone pasikai-
tinti saulėje, bet jai tai neleido Audenis ir Mar-
garita; paguldė arčiau lango, kad matytų so-
das, miestas ir jūra...

Tikslas buvo pasiektas. Beliko tik sveikti
ir tvirtėti, bet ligonė ne tik nesitaisė, bet kas-
dien vis ėjo blogyn ir blogyn. Vežti kur nors
toliau, nebebuvo kur. Sušauktas vietos medi-
cinos garsenybių konsiliumas pasakė tą pat, ką
ir Berlyno profesorius, ir nesiėmė jokių radika-
lių priemonių.

Ligos procesas vystėsi lygiai taip, kaip ka-
daisė ir jos motinos: ji tirpo diena diena ir ge-
so, kaip žvakė.

Vieną rytmetį sinjorina Aldona sėdėjo su-
pamojoje kėdėje prie lango ir žiūrėjo į kalnus.
Čia pat sėdėjo su dienraščiu rankose ir Audenis.
Kadangi jai buvo uždrausta kalbėti, tai abu ty-
lėjo. Pro langą švietė kambarin saulė ir šildė
ligonės kojas.

— Vytaute, kas naujo? Pasakyk ir man, —
staiga pašnibždoms paklausė ligonė ir pakvietė
jį arčiau.

Audenis pagrasė jai pirštu, kad nekalbėtų, ir prisitraukė su kėdė.

— Nieko ypatingo, brangioji, vis tos pačios naujienos. Aš tau paskaitysiu, bet tu tylėk.

— Pašnibždoms man galima.

— Ne, negalima ir pašnibždoms. Aš prašau.

Čia rašo, kad tu sugrįžai iš kelionės po Rytų Europą, — kalbėjo jai Audenis, — rašo apie Vilnių, apie Lietuvą; kokie Lietuvoj šalčiai, kad net tavo sveikatai pakenkė.

— O apie tave nieko nėrašo? — neišken-tė ji.

— Rašo ir apie mane: rašo kad atvažiavusi su savo sužadėtinium, Lietuvos armijos karininku!

— Man tai malonu, Vytaute, kad jie ir apie tave rašo, ir apie Lietuvą... Sakyk, brangusis, ar čia tau nenuobodu atrodo?

— Brangioji, ką tu: šalia tavęs man visur laimė, o čia — ir taip palaimintas žemės kam-pelis. Aš laikiu, kad tu tik greičiau pasveik-tum, kad mes abu galėtumėm išvažiuoti pajū-rin, į kalnus, kur tu vargai savo vargo dieneles... kad aš greičiau galėčiau pradėti skraidyti ir ta-ve paskraidinti...

• — Tikėk, brangusis, su pavasariu grįš ir mano sveikata... Vytaute, o tu žinai, kaip man brangūs tie kalnai? — pašnibždoms kalbėjo sin-jorina Aldona.

— Kurie?

— O šitie, tuojau už miesto.

— Kuo jie tau brangūs?

— Už jų — Vilnius ir Lietuva!... Tai man tėvelis įkalbėjo. O kiek aš į juos žiūrėdama ašarų išliejau, kiek prisilgėjau. Šventi jie man ir šiandien... Vytaute, kai aš pasveiksiu, iš pradžių mes į Lietuvą važinėsime, tik vasarą. Žiemos šalčiai man kenksmingi. Čionai gyvensime tik dėl sveikatos. Nors šalta Lietuva, bet man ji brangi — tai mano protėvių šalis. Man ten viskas turės būti sava, brangu ir miela. Čia aš visuomet jaučiaus svetima. Ir žmonės man čia svetimi. Jie mums svetimi, o mes jiems. Čia gera pabūti laikinai, bet gyventi amžinai! Ne. Pagyvensi — pats pamatysi. Aš tik tam su tavim čia sugrįžau, kad pasitaisyčiau. Be tavęs, viena, geriau būčiau tenai, savo bočių žemėje, ir mirusi... Čia gražu, šilta, malonu, bet nesava... Per visą laiką viskas man čia buvo svetima — ir sinjorinos Aldonos sudrebėjo balsas.

— Nesijaudink, brangioji, visi tavo vargai praėjo ir daugiau nebesugrįš. Dabar būkime laimingi.

— Laimė trumpa, Vytaute.

— Už tat ji ir laimė, kad trumpa: ji nebūtų ilgesnė, nors ir amžius tęstųsi!

— Ak, mano mielas, — ir sinjorina Aldona palenkė ant jo peties savo galvą.

XXVIII

Išaušo pavasaris. Pietų pavasaris. Prasi-
dėjo gražios saulėtos dienos. Italai jas vadina
„prima vera“. Ateina jos visuomet tuo pačiu
laiku. Atneša jas į Rivierą lengvas pietų vėje-
lis, pučias iš Sicilijos salų, nuo karštų Afrikos
krantų. Nei šiaurės žiema, nei gausus kalnuose
sniegas negali jų sutrukdyti, nei toliau pastūmėti.
Per žiemą pūtęs šiaurės kalnų vėjas pasikeičia
nuolatinio lengvu dvelkimu iš pietų, ir visa iš
karto pašoksta: per dvi tris dienas pradeda
sprogti medžiai, pražysta gėlės, sodai; atsiveria
per žiemą buvę sausi upeliai; kalnai želia iš
apačios į viršų; jų viršūnėse sniegas tirpsta, ri-
tasi žemyn ir, kur nors susigrūdęs tarpukalnėse,
pratrūksta kriokliais. Saulė per dieną žeme ri-
dinėja. Vakare, kai ji nusėda ir kai atvėsta
oras, mėlyname danguje pridygsta skaisčių
žvaigždžių, o jūroje toliese ir arti, visu pakraš-
čiu, žvejai uždega ant savo valčių lempų varti-
nes. Kai danguje mirksi žvaigždės, jūroje supasi
žiburiai ir, tarytum, kalbasį su pakraščiu švytu-

riais ir dangaus sietynais. Pajūry net užia žmonių. Dieną visų akys nukreiptos į kalnus, į sodus, vakarą — į jūrą. O jūra, perdien išilusi ir prisigėrusi saulės spindulių, pamažėl supasi, banguoja ir skleidžia savo paviršiumi ir pakrantėje gaivinantį orą ir pavasario džiaugsmo palaimą.

O uoste kažkur skamba barkaliolė, vandens paviršiuje plaukia Santos Liucijos giesmė. Leidžia raketas. Tokį vakarą žmogų labai veikia daina, muzika, atsiminimai. Įsimylėję susikalba be žodžių. Vienuoliai jaučiasi nelaimingi. Už tokį vieną vakarą galima daug daug kas savo gyvenime atiduoti.

Neatnešė Rivieros pavasaris sinjorinai Aldonai lauktos sveikatos ir naujų jėgų. Ji vis ėjo menkyn ir silpnyn. Kai išnešdavo į balkoną su lova, ji pasigerdavo pavasario oru ir pradėdavo trokšti. Pasidarė mažiau kalbi, daugiau rimta ir jau nebesvajodavo apie laimingą ateitį su savo mylimuoju Vytautu šiltame pajūry. Nebeužsimindavo ir apie skraidymą.

— Vytaute, brolyti, gal tau atsibodo vis prieš mane—eik, pasivaikščiok, išsiblaškyk, nueik į aerodromą, — kartą pasakė ji savo mylimam Vytautui.

— Ką tu, brangioji, man nė kiek neatsibodo — aš laimingas su tavim, bet tik galiu tau kuo padėti ar laiką prieš tave praleisti. Aerodromą aš pradėsiu lankyti, kai tu visai pasveik-

si... Nori, aš tau vėl paskaitysiu? Kaip nori, lietuviškai, itališkai ar angliškai?

— Brangusis, ačiū tau. Tu geriau paglostyk man rankas, mano kelius. Man geriau, kai tu mane glostai. O skaitymas mane vargina ir, regis, drebina galvą ir širdį... Paskutinis mano pavasaris, brangusis, paskutinis, aš tai jaučiu. Ir vieno tik aš benoriu — tai, kad jis būtų kuo ilgesnis! Mano mamutė labai norėjo gyventi ir aš labai noriu...

— Aldona, kas taip kalba. Tu atsigausi. Tau anąsyk saulė pakenkė. Tai aš kaltas — išėjau, mat, neprižiūrėjau.

— Tu tiek kaltas, kiek tas balandėlis... Vis dėlto kokia aš laiminga, kad myliu ir mylima. Aš matau ir jaučiu, kaip tu mane myli... Kokios klaikios būtų buvusios mano paskutinės dienos šitoje vietoje, jei nebūčiau tave sutikusi. Vytaute, tai man Apveizda atlygino už mano vaikystės dienų ilgesio kančias, už mano vargus svetimuose žmonėse. Vytaute, tu ne bet žmogus. Aš matau... Tu man Dievo pasiųstas... Dabar aš sergu, bet aš laiminga: laiminga, kad mylima ir myliu. Kiek gerų žmonių miršta vieni, visų apleisti ir niekeno nemylimi! O aš laiminga. Girdi, Vytaute, laiminga!... Pasakyk man dabar, tik atvirai: ką tu darysi, kai aš numirsiu?

— O ką tu darysi, kai aš numirsiu? Ir tu pasakyk man atvirai?

— O, mano gerasis, koks tu ligonių psichologas: seniau man tai padėdavo, bet dabar jau nebepadeda. Pasakyk?

— Aš ir seniau apie tai negalvoju.

— O tu turėjai pagalvot... Vytaute, imk mano rankas. Paspausk ir atvirai pasakyk. Aš noriu viską žinoti. Maž kai ką ir patarsiu. Protas mano šviesus, atmintis gera, o šiandien ir galva nesisuka. Ką tu, brangusis, darysi be manęs?

— Aš tokias mintis varau nuo savęs šalin.

— Tikiu tau, brangusis, šventai tikiu, kad jos prie tavęs lenda, o tu jas geni. Bet nors kartą primygęs pagalvok ir pasakyk — ką?

— Brangi draugužė, liaukis gąsdinusi savo širdelę ir mane gąsdinusi. Aš karys, bet kokiam pavojui žiūriu į akis drąsiai. Rytojaus diena manęs negąsdina, o ką ji lemia — sunku mums atspėti... Man tik patinka italuose, kad jie nesirūpina rytojaus diena ir tiki, kad rytojus pats savimi pasirūpins. Šiandien aš noriu jais sekti!

Ligonė savo liesomis rankomis sulaukė jo rankas ir susimąstė. Audenis padėjo ant jų savo galvą ir taip pat susimąstė. Po valandėlės ji prabilo:

— Aš nenorėčiau, Vytaute, kad tu ilgai manęs ilgėtumeis ir kankintumeis. Aš žinau, kas yra kančia ir kaip ji kenkia sveikatai. Kam tai — mirusieji savimylės neturi. Žinau, kad tu manęs neužmirši. O tavo skaisti meilė man kad ir mirusiai, veiks tavo būdą, sielą... Tu būsi

švelnesnis, geresnis, ir žmonės tave labiau mylės ir tu juos, o per tai ir tavo gyvenimas bus šviesesnis... Aš noriu tave prirengti, brangusis, kad gal greit, gal ryt, poryt, mes persiskirsime. Persiskirsime amžinai!

Čia sinjorinai Aldonai pritrūko žodžių, ir Audenis tik išgirdo, kaip ji nurijo „ašarų“ gurkšnį. Pasilsėjusi ji vėl šnibždėjo:

— Persiskirsime, Vytaute, amžinai!... Koks bausis žodis — amžinai!... Tu mane palydėsi... Žinau, ir paskiau neužmirši. Kur būsi, kur gyvensi vis mane atminsi, ir mano atvaizdą su savimi turėsi... O aš tave visur lydėsiu ir žemėje ir padangėse. Žinok tai ir pavojuje šaukis manęs... Kai kitą „mano sesę“ pamiksi, ir ji tave mylės. Mylės ir už tai, kad mane skaisčiai mylėjai... Ir ji man nepavydės, o gerbs mano atminimą ir mylės... Šiandien aš visa tai žinau, ir man nebus sunku mirti, nes ir mirusi nebūsiu užmiršta...

— Palaidokite mane greta mano tėvo, — po ilgus tylos vėl ramiai šnibždėjo sinjorina Aldona, vis nepaleisdama Vytauto rankų iš sąvųjų, — marmuro paminklą pastatykite ir lietuvišką parašą padėkite. Būtinai lietuvišką! Italai savo mirusius tik gražiai pagerbia, bet greit juos ir užmiršta. O aš ir mirusi norėčiau gyventi tavo atminime, norėč, kad tu apie mano gyvenimą papasakotumei ir savo būsimai žmonai, savo vaikams... Papasakok mano gyvenimo istoriją, kaip aš iš pastumdėlės našlaitės, Dievo Apveiz-

da, tapau milijoniere, kaip tave pamilau, buvau mylima ir mylédama užgesau!... Papasakok, tai bus gražu.. Jei kada nors po daugelio metų būsituose kraštuose — aplankyk ir mano kapą...

Audenis klausė, tylėjo, gniaužė jai rankas ir, nors ir neverkė, bet iš jo akių karkartėmis byrėjo jai ant rankų ašaros.

— Tu verki, Vytaute. Brangios jos man, tavo ašaros. Brangios jos ir tau. Bet ką padarysi, kad mūsų laimė buvo laimė — tokia trumpa. Tu tikis, Vytaute, ir aš giliai tikinti, o tai mums abiem palengvins—man mirtį, tau—gyventi...

Uoste sirena sukaukė dvylikę. Kai ji nutilo, Vytautas pakėlė galvą ir sujaudintu balsu prabilo:

— Aldona, tu anąsyk kvietei notarą, kažką rašei... Jei tu ir man ką užrašei iš savo turtų, tai štai pareiškiu, kad aš nuo jų atsisakau ir atsisakysiu. Tie turtai ar pinigai mane tik apsunkintų, o draug atvėsintų ir mano šventą atminimą apie tave. Tu, Aldona, man ne žemiška būtybė. Ir myliu aš tave, ypač dabar, nežemiška meile. Tu skaisti, graži, kaip Madona. Aš tavo gyvenime nematau mažiausios dėmelės. Jei tų ką man užrašei, tai žinok, neužmirštuole, tavo vardu aš viską tuojau atiduosiu tiems, kuriems tie turtai bus reikalingi. Aš atiduosiu juos vaikų prieglaudoms. Vieno tik aš tave prašysiu man padovanoti, tai tavo atvaizdus, kurie

albume, žiedą ir tuos drabužėlius, kuriais aš
tave pirmą kartą pamačiau Kaune. Daugiau
man nieko nereikia! — ir Audenis vėl pripuolė
prie jos rankų.

Ligonė patylėjo, pagalvojo ir tyliai tyliai
paklausė:

— O kur tu gyvensi, brangusis?

— Aš grįšiu į Amerikos Jungtines Valstybes. Ten gyvena mano motina, brolis. Turime nedidelį savo biznį. Turiu daug narsių draugų tautiečių... Bet sugrįžęs tuojau griebsiuos savo mėgiamos aviacijos ir, pasirinkęs draugą, pamažėl ruošimės skristi per vandenyną iš New-Yorko Kaunan ar Vilniun be nusileidimo. Atliksime tą kelionę ne savo, o tėvynės garbei. Jei mums nepavyks, mūsų žygį baigs kiti mūsų tautiečiai...

— Tavo pasiryžimas — vertas tavęs, tik pasirink tinkamą draugą. Tėvynė neužmirš jūsų per amžius. Ir mano šešėlis jus lydės!

— Ačiū tau, brangioji, už gerą žodį ir patarimą, bet tikėk manim, Aldona, prisiekiu tau mūsų skaisčia meile, kad ir aš niekuomet ir niekur neužmiršiu tavęs, o tavo kapas, tavo paskutinio amžino atilsio vieta — bus mano šventovė, ir aš prižadu jos niekuomet neapleisti ir karts nuo karto, kiek galint dažniau, ją lankyti. Atvešiu aš tau Lietuvos gėlių, lietuvišką rūtelę ant tavo kapo pasodinsiu. Jei keliausiu su tautiečiais ekskursan-

tais, ir juos atvesiu prie tavo ir tavo tėvo kapo; papasakosiu jiems jūsų gyvenimą šiltame pajūry, prisipažinsiu, kaip aš tave karštai mylėjau ir buvau mylimas. Jūsų likimas sujaudins ne vieną tautietį. Atsiras poetų, rašytojų, kurie apdėtinuos jus eilėmis, aprašys sklandžia proza, ir jūs, nors ilsėsitės toli nuo tėvynės, bet gyvensite savo tautiečių sielose... O jei pasiseks man perskristi Atlantą, tai grįždamas atgal į Ameriką, užsuksiu į Genują ir iš aukštybių pabersiu ant tavo kapo visą Lietuvos gėlyną.

— Vytaute, brangusis, koks tu geras ir jautrus. Bet už ką tu mums žadai tiek daug dėmesio ir garbės? Už ką? Ar mes su tėvu kuo savo tėvynei ar žmonijai nusipelnėme? Mano tėvo vargas pasibaigė su jo gyvenimu, o mano našlaitės dalia ir jaunų dienų pergyvenimai buvo kančia tol, kol tavęs nesutikau. Žmonių atminime mes turime pranykti, kaip pranyksta milijonai į mus panašių. Laiminga aš jau ir tuo, kad žinau, jog mirsiu mylima ir mylėdama ir tavo širdyje gyvensiu tol, kol ji nustos plakti.

— Tikėk manimi, brangioji Aldona, aš neužmiršiu tavęs, kaip ir tos rožės, kuria tu mane apdovanojai atvykus į Rivierą. O už ką aš ir jos neužmiršiu? Ji nepuošė Cesario galvos, nevainikavo poeto, o ji man neužmirštama ir gerbiama, kaip skaisčių pradų — saulės ir oro padaras, kaip Rivieros auklėtinė, kaipo nežemiškos malonės ir meilės dvelkimas, kaipo ta-

vo graži skaisti pirmoji dovana! Ar ne tas pats ir tu man, mano brangioji Aldona. Ar ne baltoji rožė ir tu: pačiame savo skaistume, meilės ir palaimos dvelkime, man padovanota ir tuojuo Viešpaties rankos nuskinta!!!

Sinjorina Aldona apkabino jį savo silpnomis rankomis, savo veidu prisispaudė prie jo veido ir taip jie pasiliko ilgai ilgai...

XXIX

Dienos ėjo viena po kitos, o sinjorina Aldona vis laikėsi. Ji laikėsi vaistais, priežiūra, geru oru, geru maistu. Kartais lyg ir pagerėdavo ir neapsakomai visus pralinksmindavo. Prie jos pasikeisdamos nuolat budėjo ir gailestingos seserys.

Kasdien ateidavo muzikos profesorius senelis ką nors malonaus ir raminančio paskambinti jai pianinu. Ateidavo jis kasdien, bet skambindavo toli gražu ne kasdien. Kitą kartą kad ir pradėdavo ką nors skambinti, tuojau jo prašydavo nutilti: ne kiekvieną dieną malonūs buvo ligonei muzikos garsai. Dažnai senelis profesorius, pragurksojęs prie pianino savo laiką, išeidavo nepaėmęs nė vieno akordo. Kitą dieną ir visai ji apie muziką neprisimindavo. Nors skambindavo profesorius gretimoje salėje, tačiau kai kada ir tai ją erzindavo.

— Ar jau atėjo ponas profesorius? — kartą gan liūdnai paklausė sinjorina Aldona.

— O taip, brangioji, jis seniai jau laukia, ką

tu jam šiandien įsakysi — Vagnerio, Šuberto, Mocarto, Bizet, o gal vėl Bethoveno trečią simfoniją?

— Ne, mano mielas, šiandien aš noriu paklaustyti Verdi! Šiandien tegu jis man paskambins „Traviatą!“

— Aldona, draugžėle, kam tokią liūdną! Tave labai gerai veikia Griegas, Mendelsonas. O gal vėl ką nors iš naujų moderniškų šokių: jie tave stiprina.

— Ne, brangusis, šiandien mes abu benefis'antai ir vaidiname „Traviatoj“ — aš Violeta, tu — Alfredą!

Audenis dirbtinai šyptelėjo, mostelėjo ranka ir, kad nesusitiktų su jos akimis, nusigręžė į langą.

— Tai paprašyk, brangusis, aš laikiu... „Traviatą“.

Audenis išėjo į salę, kur gurksojo prie pianino senelis profesorius ir, pareiškęs ligonės norą, pasiliko gretimoje salėje. Tuojuo graudūs „Traviatos“ introdukcijos akordai suvaitojo virose Manganelli rūmų salėse ir suspaudė jam širdį. Audenis stovėjo už durų prie adverijos ir ligonei nesirodė.

— Alfredai! — silpnai pašaukė ji, — Alfredai!

— Klausau, brangioji Violeta, aš čia.

— Tavo Violeta įsako tau būti prie jos: tuojuo tavo arija. Tu dainuok lietuviškai, o aš

atsakysiu itališkai. Pasiruošk, Alfredai, pasi-
imk vyno taure — tavo partnerė jau laukia...
Na, Alfredai, na, giedok gi, giedok:

— *Aukštai mes pakelsim taure links-*
[mybės

Ir spauskim karštai ją prie lūpų; —
ėmė niūniuoti pati ligonė „Violetta“ Alfredo
ariją.

— Aldona, ką tu, — nustebo Vytautas.

— *Juk širdžiai malonus jautimas skaisty-*
bės, — pašnibždomis ir gaudydama orą dekla-
mavo ji toliau.

— Aldona!...

— *Sugaukit meilės vogtinai.*

O vargas jos netekti;

Ji žus, kaip varsos, naktį

Tamsybėj amžinai!

Pakelkim, pakelkim, mes taure linksmybės.

Ir gerkim už meilę, draugai!

— Aldona, dėl Dievo, tu žaidi su ugnimi,
tau negalima ir pašnibždomis, tu nori pati save
pribaigti! Aš niekuomet negalėjau šitos operos
nesusijaudinęs klausyti, o tu dabar man ją dek-
lamuoji.

Kai praskambėjo choro partija, sinjorina
Aldona, tarytum ir negirdėjusi jo išpėjimo, iš
krūtinės gelmių švokšdama šnibždėjo Violetos
arijos žodžius:

— *Šie žodžiai dainuoti kilniausia teisybė*

Ir jų nepriimt nemalonu.

*Jauskit, kad viskas pasauly pražūsta,
Vien tik linksmybė brangi!*

*Širdis ne amžinai meilę jaus,
Ne mūsų rankoje laikas,*

*Kaip gelsvos gėlelės draikos,
Žiedai neviešpataus...*

*Vai gaukit, pagaukit linksmybių žaidimą,
Kol leidžia likimas!...*

Audenis, paslėpęs delnuose savo veidą, išbėgo į balkoną ir sukniubo ant suolo. Sinjorina Aldona daugiau nebedeklamavo. Ji gulėjo sumerkusi akis, burna gaudė orą ir, kai kvėpavo, regėjos savo pailgėjusia nosimi, rašė salės ore vienatukus. Audenis bijojo atsigręžti, bijojo ir salėn grįžti. O kaip jis norėjo, kad dabar ateitų kas nors ir sutrukdytų profesorių, sutrukdytų jį ir kad išblaškytų tą klaikią muziką. Jis prisiminė sau, kai ties Varėna padangėse lenkų šrapneliai ir kulkos zvimbė pro ausis ir, regėjos tuojau sunaikins jį ir su areoplanu; ir tada jam taip pat buvo klaiku ir norėjosi, kad kas nors sulaikytų tą baisią kanonadą, kaip dabar šitą muziką. Bet niekas nėjo ir baisi muzika skambėjo visose rūmų salėse, o pianino akordai vėrė jam širdį. Jis stengėsi muzikos negirdėti, kimšosi sau ausis, norėjo grįžti atgal į salę pas ligonę, bet bijojo, kad ji vėl nepradėtų deklamuoti. Ir regėjos jam, kad ir galo tai muzikai nebus.

Įėjo Marcella ir vos susilaikydama nuo ašarų prabilo:

— Sinjorina, tamstai gi uždrausta kalbėti...

— Ak, mano Marcella, kaip aš noriu gyventi... — suvaitojo sinjorina Aldona, burna gaudydama orą.

Audenis išbėgo salėn ir, riktelėjęs profesoriui „gana“, įsirėmė galva sienon.

Pašauktas gydytojas išvirkštė ligonei po oda vaistų ir pasakė, kad dar vienas toks susijaudinimas, — ir visam kam bus galas.

*

* * *

Praėjo dar kelios dienos. Ligonė buvo ramesnė. Vieną rytmetį, kai ją išnešė į balkoną, ji iš karto apsvaigo ir vėl pradėjo burna gaudyti orą. Audenis ir gailestingoji sesuo suskubo ją nešti atgal, bet ligonė padarė ranka silpną mostą, kad paliktų. Jos nepaklausė. Įnešė vidun; pašaukė daktarą. Susirinko visi namiškiai. Margarita pašaukė telefonu savo sužadėtinį, ir visi pamatė, kad atėjo lemiamoji valanda.

Atvykęs daktaras pačiupinėjo ligonės pulsą ir išvirkštė po oda kamfaros. Ligonė viską jautė, viską girdėjo, tik buvo taip silpna, kad negalėjo ir rankos pakelti. Retkarčiais pramerkdavo akis, dėkingai pažvelgdavo į susirinkusius ir vėl jas sumerkdavo. Audenis klūpojo iš vienos jos lovos pusės ir vis lytėjo savo rankomis jos rankas, tai glostė jos galvą. Margarita rūpinosi iš kito šono ir savo pilnomis ašarų akimis sekė savo gėstančios draugės paskutines

valandas. Gale jos galvos stovėjo pasirėmęs lazda senas Martini ir nuleidęs galvą dūmojo, kaip neteisingi likimo keliai. Tėviškai jis mylėjo jauną panelę: ją labiau mylėjo negu tikrąją sinjoros Rozalijos dukterį Margaritą. Ir dabar, kai žiūrėjo į ją, be laiko gęstančią, gailėstis ir skausmas draskė jam krūtinę. Ligonė pamatė jį veidrody ir tyliai tyliai pašaukė — dėde.

— Aš čia, mano brangioji panele, čia prie tavo kojų. — Ir senas Martini atsiklaupė prie jos kojų.

— Dėkui tau, dėde Martini, — prašnibždėjo ligonė ir pakrutino ranką jam palaiminti, — dėkui tau už tavo meilę, rūpestį manimi, užuojautą...

Senas Martini pradėjo kukčioti ir bučiuoti jos rankas, kelius, kojas.

— Dėkui tau, taurusis dėde, dėkui, — tikšnibždėjo Aldona, bejėgiškai stengdamosi paglostyti jį savo ranka.

— Margarita, ir tu, Vytaute, pasirūpinkite juo... Margarita, tave surado jis, o ne aš. Beieškodamas tavęs jis paržilo, susikuprino. Neužmirškite mano tauriojo Martini. Neužmiršau ir aš jo. Tu, Vytaute, aplankydamas mane, aplankyk ir jį. Myliu aš jus visus... Jei atsišauktų taurusis tėvas Bernardino ir jei bus reikalingas, padėkite ir jam; taurus tai žmogus... O kur Vincenzo, Marcella, Aldona...

— Mes čia, brangioji panele, — ir tarnaitės

nusileidusios prie jos ant kelių, pradėjo garsiai verkti, kukčioti.

— Ir jums aš dėkinga, — silpnai kalbėjo, it pati sau ligonė, — neužmirškite ir jūs manęs... Antonino, — pakėlė ji akis į čia pat stovintį Margaritos sužadėtinį, — tu viską padarysi pagal mano valią... Jei nesurastumei Marjucci, Silvijos, Franceskos, tai kitas tokias nelaimingas sušelpkite... Jūs padarykite čia, Vytautas pasirūpins Vilniuje... Sunku man kalbėt...

Salėje, prie ligonės lovos ir pakampiais verkšleno tarnai, skausmo parblokštas vis klūpojo prie jos kojų Martini. Margarita, padėjusi ant jos patalo galvą, it apmirė savo skausme. Čia pat stovėjo ranka prisidengęs akis Antonino Urso. Tik vienas Audenis laikėsi tvirtai ir, neatitraukdamas nuo ligonės veidelių akių, vis glostė jos rankas.

— Ji leidžias! — klaikiai prašnibždėjo Amnezija ir pašoko nuo grindų.

Audenis krūptelėjo, bet nepaleido jos rankų: jis vis glostė jas ir vis, regėjos, negalėjo atitraukti akių nuo jos veidelių.

Paskambino telefonu seserims vienuolėms. Atvyko ir tėvai vienuoliai. Salėje uždegė žvakės, pakėlė langų užuolaidas; tarnų verksmas sumišo su vienuolių maldų kalbėjimu ir žvakių čirškėjimu.

Audenis tol laikė ligonės rankas savose, kol jos visai atšalo. Kai vienuoliai pagiedojo „An-

gelus", senas Martini atitraukė jį nuo velionies ir, išvedęs į balkoną, rūpestingai pasodino jį palmės pavėsyje.

Už velionės vėlę skambino Santa Maria Dolorosa bažnyčioje. Skambino ilgai, o Aude-
niui regėjos, kad varpai pasakoja apie jo skais-
čios mergelės meilę jam, jos vargingą ir didingą
gyvenimą, pradedant nuo to, kaip ją tėvas ma-
žutę našlaitę šiltame pajūry vieną paliko, kiek
ji vargo, skurdo, ir kaip, pagaliau, Likimo ke-
liais milioniere tapo ir neišpaiko, neištvirko,
o parodė artimiesiems savo skaisčią širdį, jaut-
rią sielą ir visų mylima ir mylėdama tyliai ant
savo mylimo rankų užgeso. Skambino varpai,
pasakojo, kalbėjo, apie viešnios iš šiaurės gro-
žį, jos tobulumus, o didžiasai jų nubaigdavo ir
amžinai patvirtindavo tai, ką sakė mažesnieji.
Kai varpai nutilo, į balkoną įėjo apsiašarojusi
Margarita ir paprašė Audeni į salę, kur jau gu-
lėjo ant lentos pašarvota jo numylėtinė. Ilgesys
ir liūdesys suspaudė jam širdį. Jam parūpo
tuojau kur nors eiti, bėgti, padangėn skristi.
Bet vietoj to, priėjo prie gulinčios ant lentos
ir, paslėpęs delnuose savo veidą, pasidavė li-
kimui.

Per laidotuves bažnyčioje, o ir kapinėse
šeimininkavo tėvai vienuoliai ir seserys vie-
nuolės. Į laidotuves suvažiavo visa Manganelli
giminė. Suvažiavo savo herbais papuoštose ka-
rietose, naujuose limuzinuose. Atvežė daug gy-

vų gėlių, daug dirbtinių metalinių vainikų ir dirbtinės sinjorinai Margaritai ir misteriiui Audeniui užuojautos.

Palaidojo sinjoriną Aldoną Tijūnaitis-Manganelli ne jos motinos, sinjoros Rozalijos, kriptoje, o velionės noru — šalia jos tėvo. Visi dienraščiai įdėjo apie velionę nekrologą, pavadinę ją — „Viešnia iš šiaurės“, ir jos atvaizdą. Kapą užvertė gyvomis gėlėmis ir puikiais metaliniais vainikais. Be to, rytojaus dieną senas Martini atgabeno į kapines daugybę gėlių puodukuose ir bendravardžių rožių „Aldona“. Jomis pagražino jis savo gerosios panelės paskutinę amžinojo atilsio vietelę.

Po laidotuvių Vytautas Audenis nebeištvėrė gražioje Genujoje. Ir jį, kaip kadaise kalnuose jo Aldoną, pradėjo smaugti ilgesys ir liūdesys; ir nebesurasdavo sau vietos nei mieste, nei šiltame pajūry, nei gražiuose Manganelli rūmuose. Kiekvienas daiktelis primindavo jam jo mylimą Aldoną, ir skausmas kiaurai vėrė širdį.

Prieš išvažiuodamas iš Genujos jis, su sinjorina Margarita ir jos sužadėtinium Antonino Urso, nupirko gražų balto marmuro gabalą ir pastatė ant jos ir ant jos tėvo bendro kapo. Paskiau sulygo su skulptoriu iškalti tame marmure velionims paminklą — angelą sargą, globojantį prie tėvo kapo mažutę našlaitę.

Kapitonas Audenis išvyko į Amerikos

Jungtinės Valstybes. Kai transvandeninis garlaivis išplaukė iš Avamporto Vittorio Emanuele į atvirą jūrą ir kai pradėjo dingti iš akių miestas, kapitonas Audenis pilnomis ašarų akimis gaudėtas kalnų viršūnes, už kurių buvo „Lietuva ir Vilnius“ ir į kurias žiūrėdama per ilgus metus daug išliejo ašarų jo mylima skaistaus atminimo mergelė. Tuoju pradėjo slūgti ir Rivieros krančiai, kniubti kalnai. Audeniui pasidarė klaiku. Greit nusileido jis į savo paragę ir, paslėpęs veidą delnuose, įsikniaubė į priegalvį. Bet ilgai neištvėrė ir paragėje—skausmas draskė jam krūtinę, o ilgesys traukė į erdvę, į žmones. Išbėgo į blikį, atsistojo laivo rage ir abiem rankom įsitvėrė geležinės aptvaros. Laivas suposi, kretėjo savo mašinomis ir, skrosdamas pasišiaususią jūrą, kovojo su vandens stichija. Vėjas taršė Audenio plaukus, plėšė nuo jo rūbus, taškė vandeniui į veidą, bet pasiryžėlis tvirtai laikėsi geležinių laivo virbų ir susimąstęs žiūrėjo pirmyn. Kartais regėjos jam, kad ir jis kovoja su dviem stichijom: su skausmu sielos gelmėse ir su nauju savo pasiryžimu gyvenime...